

Regionstyrelsens arbetsutskott

Datum: 2019-01-15

Tid: 09:00-12:00

Plats: Möckeln

Ledamöter

Mikael Johansson (M), ordförande

Sven Sunesson (C), vice ordförande

Henrietta Serrate (S), 2:e vice ordförande

Melena Jönsson (SD)

Robert Olesen (S)

Eva Johnsson (KD)

Magnus Carlberg (S)

Ersättare

Yngve Filipsson (L)

Thomas Ragnarsson (M)

Eva-Britt Svensson (V)

Martina Gustafsson (S)

Övriga kallade

Ulrika J Gustafsson

Martin Myrskog

Jens Karlsson

Caroline Palmqvist Gabrielsson

Maria Granath

1 Godkännande av föredragningslista

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott godkänner dagordningen för dagens sammanträde.

2 Val av justerare och justeringsdatum

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott utser Henrietta Serrate (S) att jämte ordförande justera protokollet. Justering sker den xx januari 2019.

3 Tidsättning av motion om nya styrformer av regionens verksamheter (18RGK2006)

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott beslutar att motionen hanteras av regionfullmäktige vid sammanträde den 27 februari 2019.

Beslutsunderlag

- Motion - Nya styrformer av regionens verksamheter

4 Regiondirektörens rapport

Förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Vid regionstyrelsens sammanträde den 22 januari lämnar regiondirektören en rapport över aktuella händelser.

5 Månadsrapport dec 2018 för Region Kronoberg (18RGK108)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Månadsrapport december 2018 delges styrelsens ledamöter efter den 15 januari 2019.

6 GAS 2020 - lägesrapport (18RGK466)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Glass Art Society är en amerikansk medlemsorganisation inom glas och konst med säte i Seattle. Organisationen är global och har cirka 2 000 medlemmar från 40 länder, både konstnärer, galleriägare, samlare, skribenter, tillverkare och museer. Organisationen anordnar en årlig konferens inom glasområdet, som placeras på olika ställen i världen. Den genomfördes 2018 i Italien och hålls 2019 i USA.

Under det tidigare genomförda Glasrikeuppdraget 2012-2017 togs initiativ för att 2018 års konferens skulle genomföras i Glasriket. Så blev inte fallet, och under senare delen av Glasrikeuppdraget aktualiserades frågan, via Linnéuniversitetet, återigen och ledde till en förberedelse inför 2020. Universitetet valde därefter att lämna ledarskapet när det gällde det förberedande arbetet.

Regionstyrelsen beslutade § 40/18 att inleda ett förarbete för att undersöka förutsättningarna att arrangera en internationell konferens i Glasriket 2020 och avsatte 830 000 kronor för ändamålet. Kulturparken har fått uppdraget att genomföra förarbetet:

- Driva processen. Dialog med GAS, nyckelaktörer lokalt, regionalt, nationellt.

- Utveckla koncept för konferensen. Förslag på program, organisation, logistik, lobbyarbete m.m.
- Plan för finansiering av genomförandefasen.

Vid regionstyrelsens sammanträde den 22 januari lämnas en lägesrapport.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut GAS 2020

7 Statsbidrag för psykisk hälsa 2018 - återslaggning (18RGK891)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Regionstyrelsen fastställde § 110/18 fördelning av statsbidrag avseende psykisk hälsa 2018 enligt följande:

- Hälso- och sjukvårdsnämnden 13 410 000 kr
- Regionstyrelsen 3 920 000 kr
- Regionala utvecklingsnämnden 2 970 000 kr

Regionstyrelsen beslöt därutöver att analys, målsättning och utarbetade handlingsplaner samt hur erhållet statsbidrag använts ska redovisas för regionstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut Statsbidrag psykisk ohälsa
- Läns-gemensam analys och handlingsplan 2019
- RS_Insatser_2018
- § 110 RS Fördelning av statsbidrag avseende psykisk hälsa

8 Regionstyrelsens verksamhetsplan 2019 (18RGK1389)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen fastställer verksamhetsplan för regionstyrelsen 2019.

Sammanfattning

Regionstyrelsen är den högsta verkställande och beredande församlingen inom Region Kronoberg. Regionstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av Region Kronobergs angelägenheter och får liksom övriga nämnder ekonomiska ramar och uppdrag av regionfullmäktige, men har även uppsiktsplikt över övriga nämnders verksamhet. Regionstyrelsen är anställningsmyndighet, arkivmyndighet och fullgör Region Kronobergs uppgifter som regional kollektivtrafikmyndighet. Regionstyrelsen utgör även beställare inom Vårdval Kronoberg. Underordnade till regionstyrelsen är även personalutskottet samt FoU- och Folkhälsoberedningen.

Regionstyrelsens tjänstemannaorganisation leds av regiondirektören och består av regionstabens avdelningar (regionledning, ekonomi-och planeringsavdelning, HR-avdelning, kansliavdelning, och kommunikationsavdelning) och regionservice (fastighet, lokalvård, kost & restauranger, kundservice & logistik, IT). Regionstaben har till uppgift att leverera stöd och service till förtroendemannaorganisationen, chefer och verksamhet samt leda och styra via funktionsansvar inom flera områden.

Regionstyrelsen har att upprätta verksamhetsplan för 2019 i linje med Regionfullmäktiges övergripande mål. Föreslås att regionstyrelsen fastställer verksamhetsplan för 2019 i enlighet med upprättat förslag.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut Regionstyrelsens verksamhetsplan 2019
- Regionstyrelsens verksamhetsplan 2019

9 Internkontrollplan regionstyrelsen 2019 (18RGK1225)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen fastställer interkontrollplan för regionstyrelsen 2019.

Sammanfattning

Regionstyrelsen ska enligt reglemente för intern kontroll och styrning inom Region Kronoberg årligen upprätta en internkontrollplan inom ramen för regionstyrelsens ansvarsområden.

Utifrån uppföljning av regionstyrelsens internkontrollplan 2018 har regiondirektörens ledningsgrupp genomfört en riskanalys (se bilaga) samt berett förslag till regionstyrelsens internkontrollplan 2019.

Övriga nämnder och styrelser ska enligt reglemente och regionstyrelsens anvisningar upprätta och fastställa internkontrollplaner för respektive ansvarsområden senast i december månad inför det år som internkontrollplanerna ska börja gälla.

Beslutsunderlag

- Internkontrollplan RS 2019
- Förslag till beslut - Regionstyrelsens interkontrollplan 2019

10 Information - Forskningsplan för Region Kronoberg (18RGK1494)

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Regionstyrelsen har ett budgetuppdrag att utarbeta en långsiktig plan för Region Kronobergs forsknings- och utvecklingsarbete.

Målet med forskningen är att skapa förutsättningar för att ge bästa möjliga vård för patienter i Kronoberg och att bidra till en god och jämlik hälsa i Kronobergs län. Patienterna/invånarna ska ses som viktiga resurser och deras erfarenheter ska tas tillvara. Forskningen ska också bidra till den samlade kunskapen inom hälso- och sjukvård både nationellt och internationellt. Den ska även främja samarbetet mellan olika enheter inom hälso- och sjukvården liksom med universitet och högskolor (både avseende utbildning och forskning).

Vid FoU-beredningens sammanträde 27 september beslutade FoU-beredningen om en revidering av forskningsplanen med tydligare ekonomiska mål och verksamhetsmål.

Beslutsunderlag

- Beslutsunderlag - Forskningsplan för Region Kronoberg
- §42 FoUB Forskningsplan för Region Kronoberg 2018-2027
- Hälso- och sjukvård i förändring för en god och jämlik hälsa i Kronoberg - Forskningsplan 2018-2027

11 Information - Fastighetsinvesteringsplan

12 Regelbok för Vårdval hud 2019 (18RGK1334)

Förslag till beslut

Regionfullmäktige godkänner Regelbok för Vårdval hud 2019.

Sammanfattning

Regionfullmäktige återremitterade § 93/18 Regelbok för Vårdval hud 2019 för framtagande av ett långsiktigt hållbart regelverk att tillämpa vid en eventuell förlängning av Vårdval hud. För att uppräknings av ersättningar m.m. till 2019 års nivå ska kunna genomföras tas Regelbok Vårdval hud 2019 upp för beslut i avvaktan på att ärendet bereds enligt regionfullmäktiges uppdrag. I avvaktan på beredningen av fullmäktiges återremiss föreslås regionfullmäktige godkänna Regelbok 2019 med ekonomiska regleringar, för specialiserad hudsjukvård i öppen vård, Vårdval hud.

Regionfullmäktige fastställde i november 2018 budgetram för Vårdval hud. Prisuppräknings för 2019 görs med 2,3 procent enligt LPIK inklusive läkemedel. Den ekonomiska ramen för Vårdval hud 2019 är 21,1 mnkr. Denna ram exklusive budget för biologiska läkemedel och Apremilast, ST-läkare, tolkkostnader för patienter folkbokförda i Sverige samt ersättning för vård till utomlänspatienter utgör ett kostnadstak.

Kostnadstaket för Vårdval hud 2019 är 17,5 mnkr och utgör den maximala ersättningsnivån för samtliga godkända och verksamma leverantörer inom Vårdval hud. Kostnadstaket periodiseras månadsvis, för att tillförsäkra produktion över hela året. Ersättningsmodellen för Vårdval hud utgår från att leverantören får ersättning för utförda tjänster antingen i form av enstaka besök eller vårdepisoder som innebär att flera åtgärder paketeras i en tjänst. De beskrivna vårdepisoderna är en standardmodell och utgör underlaget för ekonomisk ersättning.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut Vårdval Hud 2019
- Vårdval hud - Regelbok 2019 181019
- § 93 RF Vårdval hud - Regelbok 2019

13 Förlängning av avtal avseende Vårdval hud med Kronobergs Huddoktor AB (13LTK1389)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen godkänner optionsförlängning inom Vårdval hud för Kronobergs Huddoktor AB.

Sammanfattning

Enligt avtalet för Vårdval Kronoberg har parterna efter de första fyra åren option på att förlänga avtalet med två år i taget. Optionen gäller under förutsättning att vårdgivaren uppfyller av Region Kronoberg fastställda krav. Om optionsrätten inte utnyttjas löper avtalet ut utan föregående uppsägning.

Nuvarande avtal för Vårdval Kronoberg löper ut 2019-01-31. Inför den kommande avtalsperioden 2019-02-01 – 2019-12-31 krävs beslut om förlängning av avtal med Kronobergs Huddoktor AB.

Beslutsunderlag

- Avtal Kronobergs Huddoktor AB förlängning
- Förslag till beslut - Förlängning av avtal avseende Vårdval Kronoberg med Huddoktor AB

14 Svar på motion – Angående successiv avtrappning av partistöd (18RGK1636)

Förslag till beslut

Regionfullmäktige avslår motionen.

Sammanfattning

Kjell Jormfeldt (MP) har i en motion föreslagit att regionfullmäktige reviderar arvodesreglemente för förtroendevalda på ett sådant sätt som möjliggör för ett parti som förlorat sin representation i fullmäktig att under en övergångstid erhålla ett reducerat partistöd, samt att nya regler för partistöd tillämpas från och med 2019.

Föreslås att regionfullmäktige avslår motionen mot bakgrund av gällande arvodesreglemente.

Beslutsunderlag

- Svar på motion angående successiv avtrappning av partistöd
- Motion till regionfullmäktige angående successiv avtrappning av partistöd

15 Svar på motion – Motion angående ersättarplatser (18RGK1796)

Förslag till beslut

Regionfullmäktige avslår motionen.

Sammanfattning

Melena Jönsson (SD) föreslår att Region Kronoberg ändrar reglementet så att ordinarie nämndsplatser alltid åtföljs av minst en ersättarplats, även om partiet endast har en plats i nämnden. Detta för att små partier som har en ordinarie plats men ingen ersättare, inte som idag ska ersättas av ersättare från ett annat parti

Beslutsunderlag

- Motion angående ersättarplatser
- Förslag till svar på motion: Motion angående ersättarplatser

16 Framtidens primärvård - direktiv (18RGK1891)

Förslag till beslut

1. Regionstyrelsen utser en parlamentarisk arbetsgrupp i syfte att under 2019, utifrån dokumentet Framtidens primärvård, befintliga styrdokument samt berörda budgetuppdrag, bereda en handlingsplan för 2020-2023 för hur den nära vården ska bedrivas i Region Kronoberg.
2. Regionstyrelsen utser följande personer till ledamöter i arbetsgruppen:

Sammanfattning

Från och med hösten 2017 har det pågått ett långsiktigt politiskt arbete för att stärka primärvården och den nära vården i Kronobergs län utifrån ett hälsofrämjande perspektiv med god tillgänglighet. Primärvården ska

vara navet i den nära vården. En parlamentarisk tillsatt arbetsgrupp har berett ett underlag för framtidens primärvård och redovisat det för regionstyrelsen den 18 december 2018.

Vid regionstyrelsens presidieberedning den 8 januari 2019 föreslogs att en ny parlamentarisk arbetsgrupp ska tillsättas i syfte att under 2019, utifrån dokumentet Framtidens primärvård, befintliga styrdokument samt berörda budgetuppdrag, bereda en handlingsplan för 2020-2023 för hur den nära vården ska bedrivas i Region Kronoberg.

Beslutsunderlag

- Framtidens primärvård - beslutsunderlag
- Bilaga AMK workshop 2018-10-03
- §192 RS Framtidens primärvård
- Förslag till beslut Framtidens primärvård - direktiv

17 Regionstyrelsens delegationsordning 2019-2022 (18RGK1993)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen fastställer regionstyrelsens delegationsordning 2019-2022.

Sammanfattning

Enligt 7 kap. 5 § kommunallagen (KL) får en styrelse/nämnd uppdra åt ett utskott, åt en ledamot eller en ersättare eller åt en anställd hos Region Kronoberg att besluta å nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Följande ärenden får enligt 6 kap. 38 § KL inte delegeras:

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överlåtits till nämnden, och
5. vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter.

Beslut fattade med stöd av delegation ska dokumenteras och anmälas snarast möjligt till delegerande styrelse eller nämnd (6 kap 40 § KL).

Beslut fattade med stöd av delegation ska dokumenteras och anmälas snarast möjligt till delegerande styrelse eller nämnd (6 kap 40 § KL).

Regionstyrelsen föreslås fastställa delegationsordning för regionstyrelsen 2019-2022 (observera att varje nämnd fastställer delegationsordning för egen del även om dokumentet är samordnat).

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Regionstyrelsens delegationsordning
- Delegationsordning Region Kronoberg - RS och nämnder 2019-2022

18 Inbjudningar kurser och konferenser (18RGK98)

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott beslutar att erbjuda en representant från majoriteten och en från oppositionen att delta på Dialogmöte om den gemensamma jordbrukspolitiken den 30 januari 2019 samt på Folk och Kultur 2019.

Beslutsunderlag

- Inbjudan - Konferensen "Regional utveckling" 2019-05-10, Stockholm
- Inbjudan - Klimatforum 2019-03-15.
- Sakråd/Dialogmöte om den gemensamma jordbrukspolitiken 2019-01-30, inbjudan
- Inbjudan Regional konferens Resurscentrum för våldsutsatta, 2019-01-22
- Inbjudan till Folk och Kultur 2019.

19 Val av ombud samt ersättare till Kommuninvests föreningsstämma 2019 (18RGK191)

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott utser NN (x) till ordinarie ombud samt NN (x) till ersättare att företräda Region Kronoberg vid Kommuninvests föreningsstämma den 11 april 2019.

Sammanfattning

Inför Kommuninvests föreningsstämma den 11 april 2019 ska Region Kronoberg utse ett ordinarie ombud samt en ersättare.

Beslutsunderlag

- Inbjudan - Ombud till Kommuninvests föreningsstämma, 2019-04-11. Svar senast 2019-03-15.

20 Redovisning av delegationsbeslut

Förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar delegationsbesluten till protokollet.

Delegationsbeslut

- 18RGK21-72 Upphandlingschefens delegationsbeslut nr 72/2018.
- 18RGK23-2 Planeringschefens delegationsbeslut nr 2/2018 - Investeringar i medicinteknisk utrustning, inventarier och övrig utrustning

21 Anmälningssärenden

Förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar anmälningssärendena till protokollet.

Anmälningar

- Budgetförutsättningar för åren 2018–2022
- Cirkulär: 18:53 - Överenskommelse om vissa ändringar i Allmänna bestämmelser § 17 mom. 3-6 och § 28 mom. 5.
- Cirkulär 18:54 - Överenskommelse om vissa ändringar i PAN § 10
- 18RGK151-19 Protokoll styrelsemöte Kulturparken Småland, 2018-12-14
- Cirkulär 18:55 - Överenskommelse om vissa ändringar i BEA 06 och BEA T § 13
- Cirkulär 18:57 - Överenskommelse om vissa ändringar i Studentmedarbetaravtalet § 9, och Teknisksprånget § 6
- Cirkulär 18:66 - Redovisningsfrågor 2018 och 2019

- 18RGK2042-1 Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende anslag
1:5. S2018/06066/RS

22 Övrigt

Tidsättning av motion om
nya styrformer av regionens
verksamheter

3

18RGK2006

MOTION TILL REGION KRONOBERG

NYA STYRFORMER AV REGIONENS VERKSAMHETER

Det blir allt svårare, både att behålla personal och rekrytera nya medarbetare, inom välfärdsyrkena. Men det är inte välfärdspersonalen det är fel på, utan ett system som är sjukt!

Det bygger på den styrningsmodell som sedan i början på 1990-talet infördes inom den offentliga sektorn och som fått samlingsnamnet New Public Management (NPM). Tanken bakom NPM är att den offentliga sektorn, genom att så mycket som möjligt efterlikna den privata produktionen, ska bli både billigare och bättre. Den ska genomsyras av marknadstänkande, där de offentliga tjänsterna ska säljas till kunder under så marknadsliknande förhållanden som möjligt. Målet för välfärden är ekonomin, den ska bli effektivare och billigare genom att allt mer likna industrins löpande bandproduktion.

Men det blev inte så! Christopher Hood, som myntade namnet New Public Management för detta sätt att styra offentlig verksamhet, konstaterade efter en grundlig undersökning av 30 års erfarenhet i Storbritannien, att det varken blev bättre eller billigare, snarare tvärtom. Bland orsakerna finns högre kostnader för administration, den växer kraftigt eftersom allt måste kontrolleras, detaljstyras och mätas i avsikt att hålla de budgetmål som satts. Denna styrning påverkar också kärnpersonalen som får allt mindre inflytande över sitt arbete och mindre tid till kärnverksamheten då allt de gör måste dokumenteras. Det mätbara prioriteras vilket också påverkar kvaliteten. Behoven underställs ekonomin och personalen har inte möjlighet att utföra sitt arbete på det ansvarsfulla sätt som krävs i bemötandet av människor.

Siffror från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) visar tydligt hur många fler inom välfärdssektorn som anställts med administrativa uppgifter medan antalet medarbetare inom kärnverksamheten minskat betydligt. Detta system måste avvecklas!

Vi måste bygga upp en välfärd där behoven hos våra medborgare styr vilka insatser som görs! Dessutom måste medarbetarna inte bara ha ansvar för sitt arbete, utan även kunna planera och besluta om vad som ska göras. Den kritik, som allt oftare förs fram om förhållandena inom välfärdssektorn, pekar på bristen av tillit till professionerna, p g a att de inte få möjlighet att utöva sitt yrkeskunnande på bästa sätt. Samtidigt råder det brist på personal i förhållande till den rådande arbetsbördan. Detta leder till stress, sjukfrånvaro och uppsägningar. Antalet anställda i den offentligt finansierade välfärden har minskat med cirka 100 000 sedan 1990 samtidigt som befolkningen, speciellt andelen äldre ökat. Ekvationen går helt enkelt inte ihop.

Det finns många konkreta förslag på mer funktionella och demokratiska styrningsmodeller, bl a har Kommunal tagit fram ett flertal rapporter med alternativ styrning. Läkarsällskapet har fört fram sitt förslag om hur vården skulle kunna styras mer ändamålsenligt och effektivare. Det finns inte en styrningsmodell som passar i hela välfärdssektorn, som anhängarna till NPM har hävdad, utan varje sektor behöver utveckla sin egen modell. Men i de exempel som nämns finns en hel del gemensamma nämnare för de förändringar som krävs:

- Tillför mer resurser och anställ fler inom kärnverksamheterna,
- Garantera kontinuitet i mötet med medborgarna
- Försäkra att verksamheten styrs av bindande lagstiftning som kompletteras med få övergripande mål, utformade i samarbete med de anställda.
- Mer bunden basfinansiering i stället för styckekostnader så att ersättningsmodellen leder mot ökad jämlikhet för medborgarna,
- Styr mindre, minska byråkratin och ersätt den med demokratiska processer där

- förtroendevalda, fackliga organisationer, anställda och brukarna är representerade,
- Ändra ledarskap så att den inte utövas på distans utan med närhet och direkt kommunikation: chefer måste ha kunskap om hur verksamheten fungerar och fackliga organisationer bör delta vid anställning av chefer,
 - Ersätt konkurrens med samarbete,
 - Kräv yrkesutbildning för anställning och goda möjlighet till fortbildning,
 - Ersätt upphandling med verksamhet i egen regi,
 - Värna om offentlighets- och meddelarskyddet.

Vänsterpartiet Kronobergs regiongrupp föreslår därför att:

Region Kronoberg tar fram en plan för hur den regionala verksamheten ska styras på ett mer demokratiskt sätt.

För Vänsterpartiet Kronobergs regiongrupp 2018-12-19

Eva-Britt Svensson
Ledamot i regionfullmäktige

GAS 2020 - lägesrapport

6

18RGK466

Regionstyrelsen

GAS 2020 - lägesrapport

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Glass Art Society är en amerikansk medlemsorganisation inom glas och konst med säte i Seattle. Organisationen är global och har cirka 2 000 medlemmar från 40 länder, både konstnärer, galleriägare, samlare, skribenter, tillverkare och museer. Organisationen anordnar en årlig konferens inom glasområdet, som placeras på olika ställen i världen. Den genomfördes 2018 i Italien och hålls 2019 i USA.

Under det tidigare genomförda Glasrikeuppdraget 2012-2017 togs initiativ för att 2018 års konferens skulle genomföras i Glasriket. Så blev inte fallet, och under senare delen av Glasrikeuppdraget aktualiserades frågan, via Linnéuniversitetet, återigen och ledde till en förberedelse inför 2020. Universitetet valde därefter att lämna ledarskapet när det gällde det förberedande arbetet.

Regionstyrelsen beslutade § 40/18 att inleda ett förarbete för att undersöka förutsättningarna att arrangera en internationell konferens i Glasriket 2020 och avsatte 830 000 kronor för ändamålet. Kulturparken har fått uppdraget att genomföra förarbetet:

- Driva processen. Dialog med GAS, nyckelaktörer lokalt, regionalt, nationellt.
- Utveckla koncept för konferensen. Förslag på program, organisation, logistik, lobbyarbete m.m.
- Plan för finansiering av genomförandefasen.

Vid regionstyrelsens sammanträde den 22 januari lämnas en lägesrapport.

Mikael Johansson
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

. .

Statsbidrag för psykisk
hälsa 2018 -
återrapportering

7

18RGK891

Regionstyrelsen

Statsbidrag för psykisk hälsa 2018 - återslaggning

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Regionstyrelsen fastställde § 110/18 fördelning av statsbidrag avseende psykisk hälsa 2018 enligt följande:

- Hälso- och sjukvårdsnämnden 13 410 000 kr
- Regionstyrelsen 3 920 000 kr
- Regionala utvecklingsnämnden 2 970 000 kr

Regionstyrelsen beslöt därutöver att analys, målsättning och utarbetade handlingsplaner samt hur erhållet statsbidrag använts ska redovisas för regionstyrelsen.

Mikael Johansson
Regionstyrelsen ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Läns-gemensam analys och handlingsplan Psykisk hälsa
Ekonomisk redovisning statsbidrag 2018
RS § 10/18

Länsgemensam analys och handlingsplan

PSYKISK HÄLSA 2019 (-2023) FÖR KRONOBERGS LÄN

Antagen av ledningsgrupp för samordning av länets
hälso- och sjukvård och socialtjänst 2018-10-05

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	2
1.1 Nationellt	2
1.2 Regionalt	3
2. Syfte och målsättning.....	4
3. Regionala analyser och insatser	4
3.1 Analys och insatser för alla åldersgrupper	4
3.2 Analys och insatser för barn och unga	8
3.3 Analys och insatser för vuxna.....	10
3.4 Analys och insatser för äldre	11
4. Uppföljning	13
5. Nationell referenslitteratur	13

1. Bakgrund

1.1 Nationellt

Sedan psykiatrireformen genomfördes i Sverige från mitten av 1990-talet har särskilda satsningar gjorts för att förbättra den psykiska hälsan i befolkningen. Till en början var det mest riktat till att förbättra livsvillkoren för de svårast psykiskt sjuka och efter en del tragiska incidenter under 2000-talet utökades satsningarna. Från psykiatrireformen och fram till 2011 avsattes cirka nio miljarder kronor. 2012–2015 kom den så kallade PRIO-satsningen som innebar årliga överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) där medlen var prestationsbaserade och främst riktade till barn och unga samt personer med omfattande psykiatriska problem. 2016 reviderades den nationella handlingsplanen för psykisk hälsa och regeringen tillsatte en särskild utredare, Kerstin Evelius, för att samordna det nationella arbetet.

Den beslutade handlingsplanen/strategin¹ gäller för åren 2016–2020 och utgår från fem fokusområden som har identifierats som de mest angelägna för att stärka den psykiska hälsan och motverka psykisk ohälsa:

1. Främjande och förebyggande insatser
2. Tillgängliga och tidiga insatser
3. Enskildas delaktighet och rättigheter
4. Utsatta grupper
5. Ledning, styrning och organisation

Fokusområdena omfattar personer i alla åldrar, från barn och unga till äldre, men även alla tillstånd från frisk till svårt psykiatrisk sjuk.

Utifrån innehållet i strategin tecknas en årlig överenskommelse mellan staten och SKL om en satsning på insatser kopplat till psykisk hälsa. Målet med insatserna är att främja psykisk hälsa, motverka psykisk ohälsa, förstärka tidiga insatser till personer som drabbats av psykisk ohälsa samt förbättra vården och omsorgen för personer med omfattande behov av insatser. Innan prioritering av insatser ska det göras en behovsanalys och efter genomförd insats ska den följas upp. Insatser som inte ger förväntat resultat ska avvecklas och insatser med god effekt bör implementeras i ordinarie verksamhet.

Parallellt med den nationella strategin för psykisk hälsa 2016–2020 har regeringen gett Folkhälsomyndigheten (FOHM) i uppdrag att samordna det nationella arbetet med suicidprevention, vilket utgår ifrån nio strategiska åtgärdsområden² som riksdagen har beslutat. Ett nationellt nätverk av regionala samordnare har bildats för att stödja det regionala och lokala utvecklingsarbetet

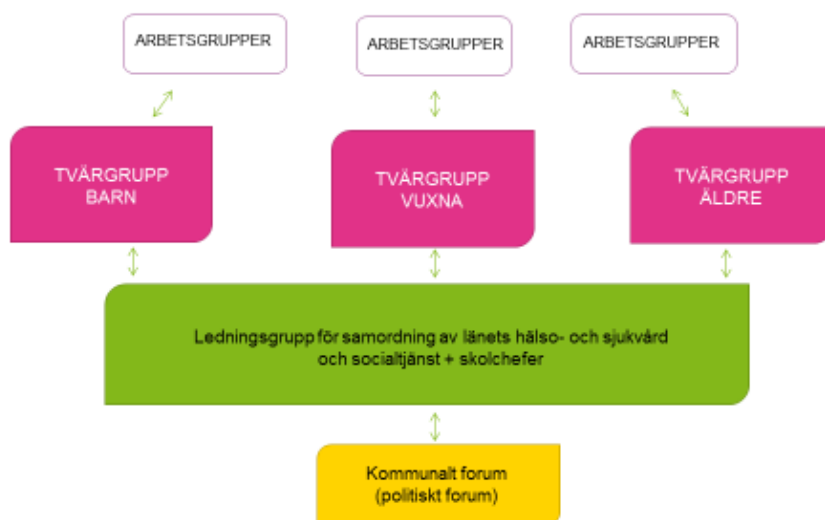
¹ Fem fokusområden fem år framåt, Nationell samordnare inom området psykisk hälsa

² Ett nationellt handlingsprogram för suicidprevention, Folkhälsomyndigheten 2016.

1.2 Regionalt

I Kronobergs län finns en regional samverkans- och stödstruktur för socialtjänst och hälso- och sjukvårdsfrågor sedan 2011. Strukturen består av en ledningsgrupp för samordning av länets hälso- och sjukvård och socialtjänst där högre tjänstemän från kommunerna och hälso- och sjukvården ingår, denna ledningsgrupp har även kontinuerliga träffar med nätverket för länets skolchefer. Tre tvärgrupper är knutna till ledningsgruppen inom områdena barn och unga, vuxna samt äldre. Tvärgrupperna representeras av tjänstemän från olika delar av hälso- och sjukvården samt kommunerna. Se bifogad skiss. Analys och handlingsplanen utgår från denna struktur med insatser uppdelade på åldersgrupper.

Regional samverkans- och stödstruktur för socialtjänst och hälso- och sjukvårdsfrågor

För att samordna insatserna kring psykisk hälsa i länet finns två regionala utvecklingsledare som är anställda i Region Kronoberg. Två grupper har skapats där den ena är Länsgrupp Psykisk hälsa som består av lokala samordnare för psykisk hälsa från respektive kommun och representanter från olika brukarorganisationer, samt Regiongrupp Psykisk hälsa som består av verksamhetschefer eller motsvarande från olika verksamheter inom Region Kronoberg. Se organisationsskiss. För det suicidpreventiva arbetet finns en grupp som består av representanter från olika samhällsaktörer.

Länsgemensam handlingsplan och lokala handlingsplaner för respektive kommun arbetas fram varje år. Dels utifrån den årliga satsningen, och dels med ett femårsperspektiv (därav årtalet inom parentes i rubriken). I år fördelas mer medel procentuellt sett till regioner/landsting med anledning av att de förväntas ta ett större ansvar för samordningen av de länsgemensamma insatserna.

NUVARANDE ORGANISERING AV UPPDRAG PSYKISK HÄLSA I KRONBERGS LÄN 2018

2. Syfte och målsättning

Denna analys och handlingsplan syftar till att utgöra ett stöd i arbetet med att förbättra den psykiska hälsan hos invånarna i länet, i enlighet med de fem fokusområdena i den nationella strategin samt riktlinjerna i den årliga överenskommelsen mellan staten och SKL.

3. Regionala analyser och insatser

3.1 Analys och insatser för alla åldersgrupper

Befolkningen fortsätter att öka i Kronoberg och fram till 2027 beräknas den ha ökat med tio procent, enligt Närmare kronobergaren 2027³. Detta ställer stora krav på samhället och inte minst på hälso- och sjukvården att anpassa vårdorganisationen för att kunna erbjuda en god vård med hög tillgänglighet. Primärvårdens centrala roll i hälso- och sjukvårdssystemet behöver förstärkas för att vara basen i en ny nära vård och bidra till en mer jämlik hälsa i befolkningen.

Inom primärvården i Region Kronoberg måste det säkerställas att det finns arbetsmodeller som främjar en hög tillgänglighet till en första bedömning och möjligheter till ett integrerat arbetssätt på vårdcentralerna samt främja dialogen med vårdgrannar. Preliminära data indikerar att dessa arbetssätt markant kortar väntetiderna till psykologisk kompetens, vilket i sin tur kan förväntas leda till kortare sjukskrivningsperioder och minskad farmakologisk behandling. Likaså behöver e-tjänster utvecklas för att främja tillgängligheten.

³ Närmare kronobergaren. Utvecklingsstrategi inom hälso- och sjukvård 2017 – 2027, Region Kronoberg.

Nya patientgrupper som exempelvis neuropsykiatriska tillstånd, IBS, EDS, ME, psykisk ohälsa/funktionsnedsättningar och missbruk är utmaningar för primärvården. I framtiden kan man tänka sig att primärvården tar ett större ansvar för de personer som idag tenderar att hamna mellan psykiatri och primärvården. För att klara de framtida utmaningarna måste kompetensförsörjningen säkerställas utifrån alla de professioner som möter psykisk ohälsa i primärvården.

Enligt undersökningen Hälsa på lika villkor som är genomförd vid tre mättillfällen över tio år kan vi inte konstatera någon tydlig trend om utvecklingen när det gäller den psykiska hälsan hos kronobergarna 16–84 år. Vi kan dock konstatera att vissa grupper mår sämre psykiskt, exempelvis kvinnor och hbtq-personer. Till exempel rapporterade 40 procent av kvinnorna att de upplevt ångslan, oro, ångest de senaste veckorna jämfört med 24 procent av männen. Ser man till bisexuella kvinnor har 62 procent upplevt detta de senaste veckorna.

Varje år tar cirka 30 personer i Kronoberg sitt liv⁴. Bakom varje fullbordat självmord går det tio allvarliga försök och bakom statistiken döljer sig psykisk ohälsa som i många fall går att förebygga. I Kronobergs län bör vi bli bättre på att tidigt uppmärksamma varningssignaler, identifiera riskutsatta, ge stöd och behandling till grupper i särskilt utsatta situationer och att öka kunskapen om suicidprevention hos yrkesverksamma. För att vi ska nå varaktig framgång behöver vi ha ett brett samhällsengagemang där alla aktörer hjälper till utifrån sitt perspektiv, såväl i det förebyggande arbetet som att utveckla efterlevandestödet i länet.

Inom ramen för analysarbetet har vi tagit del av nationella och regionala rapporter och utredningar samt statistik. Under 2018 har även en workshop⁵ arrangerats i länet där följande områden har lyfts fram som viktiga i arbetet med psykisk hälsa; samverkan, tidiga insatser, ökad tillgänglighet samt stöd till anhöriga.

I en omvärldsrapport⁶ som utarbetas under hösten 2018 ges en fördjupad och kompletterande bild av de olika delarna som ingår i Region Kronobergs arbete med psykisk hälsa. En stor del av rapporten ägnas åt Invärlden, dvs. Region Kronoberg och länets kommuner. De kommunala samordnarna och representanter för olika brukarperspektiv har intervjuats och ger sin bild av möjligheter och utmaningar kring arbetet med psykisk hälsa. I en annan del av omvärldsrapporten uppmärksammas Närvärlden, dvs. hur arbetet med psykisk hälsa hanteras i andra delar av landet. Slutligen innehåller rapporten ett yttre omvärldsperspektiv kring hur arbetet med psykisk hälsa genomförs i några andra länder. Rapporten har även ett speciellt fokus på två kompletterande omvärldsområden av särskilt intresse, nämligen digitalisering och ensamhet.

Brukarnas egna upplevelser behöver tas tillvara för att kunna utveckla och förbättra verksamheter och arbetssätt i länet. Delaktighet i sin egen hälsa och vård är en mänsklig rättighet och en hälsofrämjande faktor. Inom Region Kronoberg pågår ett utvecklingsarbete för att öka brukarinflytandet. Det sker på individnivå, utvecklingsnivå samt strategisk nivå.

⁴ Beräknat på så kallade säkra och osäkra suicid, enligt Socialstyrelsens statistikdatabas för dödsorsaker.

⁵ Workshopen Hur kan vi förbättra den psykiska hälsan för kronobergarna? Den 4-5 april i Kosta.

⁶ Kronoberg, psykisk hälsa och omvärlden, 2018.

Dels genom ”Resursgrupp, personer med vårderfarenhet” som kan vara representanter i olika arbetsgrupper eller fungera som remissinstans, dels erbjuds brukarorganisationer ingå som jämbördiga ledamöter i utvecklings- och arbetsgrupper. Det har också skapats en medborgarpanel (Kronobergspanelen) med cirka 1 200 kronobergare samt utformats riktlinjer för arvodering till brukare. Ambitionen inom länets psykisk hälsa-satsning är att fortsätta lyfta och utveckla brukarperspektivet.

Vid prioritering av insatser har även ett genus-, jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv beaktats.

**Fokusområdena nedan beskrivs på sidan 2*

ALLA ÅLDERSGRUPPER				
Insats (och fokusområde*)	Målgrupp	Långsiktiga och kortsiktiga mål	Indikator	Processansvar
Samordna, utveckla och stödja det suicidpreventiva arbetet i länet (1-5)	Medarbetare inom hälso- och sjukvård, kommunal verksamhet och andra samhällsaktörer	Skapa ett brett samhällsengagemang för att minska antalet suicid och suicidförsök i länet 5 möten med suicidpreventionsgruppen/år Utveckla en handlingsplan för suicidprevention under 2019	Antal suicid och suicidförsök Antal möten per år Handlingsplan framtiden	Suicidpreventionsgruppen Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Ta fram och sprida webb utbildning om suicidprevention (1)	Medarbetare inom hälso- och sjukvård, kommunal verksamhet och andra samhällsaktörer	Öka kunskapen om suicidprevention hos länets samhällsaktörer och medborgare 2000 personer ska ha genomgått webb utbildningen under 2019	Antal medarbetare som genomgått webb utbildningen inom respektive verksamhet	Suicidpreventionsgruppen Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Erbjuda hbtq-diplomering (1,4)	Medarbetare på vårdcentralerna	Öka kunskapen om HBTQ-frågor hos vårdcentralernas medarbetare Diplomera 2 vårdcentraler/år	Antal diplomerade vårdcentraler	Allmänmedicinskt kunskapscentrum
Sprida Socialstyrelsens webb utbildning om hbtq (1,4)	Medarbetare inom länets socialtjänst	Öka kunskapen om HBTQ-frågor hos socialtjänstens medarbetare	Andel medarbetare som genomgått utbildningen	Länsgrupp psykisk hälsa Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa

Sprida information om psykisk hälsa/ohälsa och var man kan få stöd via 1177 Vårdguiden (1,2)	Medborgare	Lättillgänglig och samlad information om psykisk hälsa/ohälsa och var man kan få hjälp i länet Revidera och sprida information om psykisk hälsa/ohälsa och var man kan få stöd på 1177 Vårdguiden	Antal personer som har besökt sidan om psykisk hälsa/ohälsa på 1177 Vårdguiden (Kronobergs-sidan)	Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Revidera och implementera samverkans-överenskommelsen (2,5)	Medarbetare inom hälso- och sjukvård, skola och socialtjänst	Samverkans-överenskommelsen ska vara uppdaterad och känd inom berörda verksamheter	Antal verksamheter där samverkans-överenskommelsen är känd	Tvärgrupperna Lokala samordnare och regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Genomföra en konferens om psykisk hälsa och integration (1,4)	Medarbetare som i sin verksamhet möter personer med utländsk bakgrund	Erbjuda kompetensutveckling om psykisk hälsa och integration för 700 medarbetare i länet	Antal deltagare som ökat sin kunskap efter genomförd kompetensutveckling	Arbetsgrupp bestående av representanter från Växjö kommun, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Samordningsförbundet Värmland och Linnéuniversitetet
Främja brukarinflytande för personer med psykisk ohälsa i länet på individnivå, utvecklingsnivå och strategisk nivå (3,5)	Brukare och medarbetare i Kronobergs län	Fortsatt utveckling av metoder och modeller för ökat brukarinflytande	Nya metoder/modeller utvecklade för respektive kommun/verksamheter	Länsgrupp psykisk hälsa Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Etablera fler familjecentraler i länet (1,2,4,5)	Medarbetare inom socialtjänst, barnhälsovård m.m. i respektive kommun	Etablera familjecentraler i varje kommun Etablera tre nya familjecentraler under 2019	Antal nyetablerade familjecentraler	Folkhälsa och social utveckling
Utveckla arbetet kring SIP i länet avseende länsgemensamma rutiner och utbildningar (3,5)	Medarbetare inom hälso- och sjukvård, skola och socialtjänst	Att SIP upplevs som ett välfungerande verktyg i vårdplaneringen där flera aktörer är involverade Ta fram länsgemensamma rutiner	Rutiner framtagna	Tvärgrupperna

		för SIP i Kronobergs län under 2019		
		Utveckla och/eller revidera en länsgemensam utbildning kring SIP	Länsgemensam utbildning utvecklad/reviderad	
Främja utveckling och samverkan inom vård och omsorg för personer med missbruk och psykisk ohälsa, så kallad samsjuklighet	Medarbetare som i sin verksamhet möter personer med samsjuklighet	Välfungerande och integrerade vårdprocesser	Antal integrerade enheter för målgruppen i länet	Länsgrupp psykisk hälsa

3.2 Analys och insatser för barn och unga

Barn och unga i Kronoberg mår generellt sett bra ur ett helhetsperspektiv även om man kan se en försämring över tid framför allt hos länets tjejer. Enligt rapporten Barn och ungdomars hälsa och levnadsvanor i Kronobergs län⁷ upplever dock många barn och unga i Kronobergs län psykosomatiska symtom som oro och nedstämdhet, sömnbesvär, trötthet och huvudvärk. Symtomen är ofta vanligare hos tjejerna än hos killarna och symtomen ökar oftast ju äldre barnen blir. Exempel på detta är att under andra året på gymnasiet upplever 44 procent av pojkarna och 76 procent av flickorna stress en gång i veckan eller oftare. 34 procent bland pojkarna och 45 procent bland flickorna har även svårt att somna en gång i veckan eller oftare. Vissa grupper är dock mer utsatta än andra.

Under 2018 gjordes fördjupningsstudien ”Tillitens villkor”⁸ som visar att den rapporterade tilliten till vuxna sjunker bland gymnasieungdomar i Kronobergs län. Tillitsbegreppet innefattar även tillit till samhällets institutioner, vilken kan raseras av en enskild persons bemötande av den unga. Tilliten kan byggas upp och stärkas, och här är skolan en viktig aktör genom förstärkning och fördjupning av redan befintliga arbetssätt.

För att underlätta för barn och unga att få information om var de kan söka hjälp i länet när de mår dåligt, pågår ett arbete med att samla information och kontaktuppgifter på 1177 Vårdguiden⁹.

En grupp som utmärker sig är unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)¹⁰. Under 2015 uppgick andelen UVAS mellan 16-29 år i Kronobergs län till 14,9 procent, vilket totalt var 5

⁷ Barn och ungdomars hälsa och levnadsvanor i Kronobergs län, Region Kronoberg 2015.

⁸ Tillitens villkor, Region Kronoberg 2018.

⁹ Att vara ung och må dåligt, 1177 Vårdguiden.

¹⁰ Ungas etablering på arbetsmarknaden –regional UVAS-rapport 2017.

124 personer. Av dessa var 56 procent födda i utlandet. En större andel kvinnor än män är UVAS. Forskningen pekar på att kvaliteten i det som görs för unga som varken arbetar eller studerar måste bli bättre och baseras på evidensbaserad praktik. Samverkan mellan olika aktörer och tillgängligheten till exempelvis vård behöver utvecklas, vilket även styrks av analysen av den psykiska ohälsan i Kronobergs län som gjordes av Sirona 2016¹¹.

I vissa fall behöver barn och unga psykiatrisk specialistvård. Under 2017 genomgick Barn- och ungdomspsykiatriska kliniken en omfattande medicinsk revision¹² som bland annat visade behov av att förbättra tillgängligheten och att fördela vårdresurserna jämnare inom länet och mellan olika patientgrupper. Även samverkan med andra aktörer behöver förbättras liksom flödet i vårdprocesserna. En planering för dessa förbättringsområden har gjorts.

Inom första linjen (Familjehälsan) har också arbete gjorts för att förbättra tillgängligheten och för att ha en beredskap för perioder med ökat inflöde.

En långsiktig länsgemensam satsning för att utveckla och samordna samhällets insatser för barn och unga är ”Barnens bästa gäller! i Kronobergs län”¹³, med inspiration av den så kallade skottlandsmodellen.

**Fokusområdena nedan beskrivs på sidan 2*

BARN OCH UNGA				
Insats (och fokusområde*)	Målgrupp	Långsiktiga och kortsiktiga mål	Indikator	Processansvar
Erbjuda länets högstadieskolor ett suicidpreventivt program, Youth Aware of Mental Health (YAM) (1,2)	Elever i årskurs 8	Öka ungdomars färdigheter i att hantera psykisk ohälsa 50% av länets årskurs 8 har genomgått ett suicidpreventivt program under 2019 och 80% de följande åren	Antal klasser som genomgått suicidpreventivt program	Ungdomsmottagningen Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Fortsätta satsningen ”Friends to friends” (1,3,4)	Unga nyanlända	Öka kunskapen hos unga nyanlända migranter om psykisk hälsa och var de kan söka hjälp Möta 1000 unga nyanlända inom ramen för projektet	Antal unga nyanlända som deltar i aktiviteterna	Noaks Ark Småland och Halland Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa

¹¹ Analys av den psykiska hälsan i Kronobergs län. Slutrapport 2016-08-19, Sirona.

¹² Medicinsk revision av BUP i Kronobergs län, Sirona 2017-11-02.

¹³ Nulägesanalys om ”Barnets bästa gäller!” till skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård, 2018.

Utveckla konceptet ”Barnets bästa gäller! – i Kronobergs län” (1,2,4,5)	Medarbetare som i sin verksamhet möter barn och unga	Arbeta fram en länsgemensam modell för främjande, tidiga och samordnade insatser för barn och unga där hälso- och sjukvård, socialtjänst, skola och polismyndighet omfattas	En rapport tas fram under 2019 som berörda aktörer kan enas om	Processledarna och styrgruppen för ”Barnets bästa gäller! – i Kronobergs län”
Utbildning om identifiering av psykisk ohälsa i ett tidigt skede (1)	Medarbetare som i sin verksamhet möter barn och unga	Öka kunskapen om tidiga tecken på psykisk ohälsa	Antal professionella som genomgått utbildningen	Skolchefer och elevhälsochefer
Undersöka lämpliga insatser för målgruppen Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) (1,4)	Medarbetare som i sin verksamhet möter UVAS	Minska andelen UVAS i länet	Andel UVAS	Länsgrupp psykisk hälsa

3.3 Analys och insatser för vuxna

I resultatet från rapporten Hälsa på lika villkor¹⁴ beskrivs att de vuxna i Kronobergs län generellt sett mår bättre ur ett helhetsperspektiv jämfört med riket.

När det gäller den psykiska hälsan lyfts det däremot fram att vuxna i Kronoberg lider mer av sömnsvårigheter än vuxna i riket. När det gäller stress är det ingen skillnad på stress hos kronobergarna jämfört med övriga riket. Vuxna kvinnor i länet upplever mer stress än män och personer med eftergymnasial utbildning upplever sig mer stressade än de med kortare utbildning.

Olika former av föräldraskapsstöd kan ha stor betydelse såväl för enskilda barn och deras föräldrar som för samhället i stort. Länsstyrelsen i Kronobergs län har identifierat att man i länet bör utveckla stödet till föräldrar med tonårsbarn och nyanlända samt till de föräldrar med kognitiva svårigheter. Barns relationer till sina föräldrar har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet.

¹⁴ [Hälsa på lika villkor, Region Kronoberg 2014.](#)

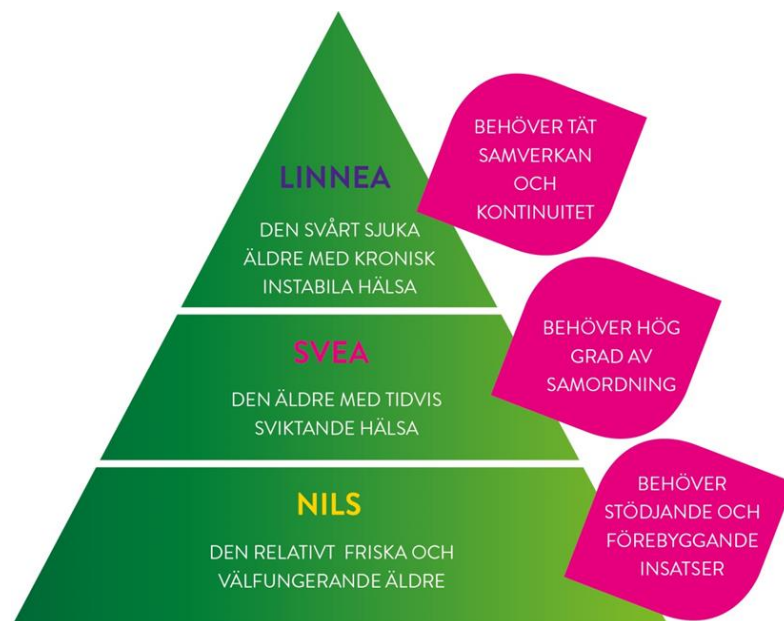
**Fokusområdena nedan beskrivs på sidan 2*

VUXNA				
Insats (och fokusområde*)	Målgrupp	Långsiktiga och kortsiktiga mål	Indikator	Processansvar
Utveckla och erbjuda föräldraskapstöd, såväl generella som riktade (1,4)	Medarbetare inom hälso- och sjukvård och kommunal verksamhet som möter föräldrar	Att alla föräldrar i länet har tillgång till program eller stöd som kan stärka dem i deras föräldraskap Fortsatt kartläggning av utsatta grupper och program för föräldraskapsstöd	Antal föräldrar som medverkat i föräldraskapsprogram	Länsstyrelsen i Kronobergs län Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Samordna nätverket SUF (Samverkan, Utveckling och Föräldraskap) (1,2,4,5)	Medarbetare inom hälso- och sjukvård och kommunal verksamhet som arbetar med kognitivt funktionsnedsatta föräldrar	Att erbjuda och utveckla ett likvärdigt stöd i länet till föräldrar med kognitiva funktionsnedsättningar 7 möten med SUF/år	Antal konsultationer Antal möten	Samordnare för nätverket SUF (habiliteringen)
Erbjuda närståendestöd genom programmet Familjeband (1,3)	Medarbetare som i sin verksamhet möter med närstående till personer med emotionell instabilitet	Att närstående får ökade färdigheter att hantera relationer och reglera känslor Utbilda 15 instruktörer i programmet Familjeband	Antal grupper som genomförts Antal utbildade instruktörer	Regionala utvecklingsledare psykisk hälsa
Stimulera utveckling av metoder och organisering av vård för personer med spelberoende	Medarbetare som i sin verksamhet möter personer med spelberoende	Att i länet ha välfungerande vård och stöd till personer med spelberoende	Länsgemensam struktur finns utarbetad	Länsgrupp psykisk hälsa

3.4 Analys och insatser för äldre

Äldre personer i Kronobergs län anger att de har mer psykosomatiska symtom jämfört med riket, detta gäller för både män och kvinnor. Kronobergs län har, i likhet med resten av Sverige, en utveckling där befolkningen blir allt äldre och där den äldre har allt större behov av flera kontakter inom vård och omsorg. Därmed krävs det allt mer samordning av vård, omsorg- och rehabiliteringsinsatser. Den äldre befolkningen i sin tur ställer allt högre krav att vara en

medskapande och delaktig aktör i samordningen. I Kronobergs län har kommuner och Region Kronoberg kommit överens om att samverka i frågor som rör den äldre delen av befolkningen.

För att nå framgång i samverkansarbetet är det av avgörande betydelse att det finns en gemensam målbild och ett gemensamt förhållningssätt. En gemensam äldrestrategi¹⁵ är därför framtagen i länet för att skapa en gemensam grund för vår fortsatta strävan efter bästa möjliga hälsa samt vård, omsorg- och rehabilitering för den äldre befolkningen i Kronobergs län. Äldrestrategin har sin utgångspunkt i tre grupper av äldre utifrån funktionsnivå och behov, se ovanstående bild. Ambitionen är att utveckla en patient- och brukarcentrerad organisation med gemensam ekonomi, helhetsansvar, gemensam värdegrund och vision för den äldres bästa. Under 2018 har även en gemensam handlingsplan¹⁶ för äldre arbetats fram för att gå från ord till handling.

**Fokusområdena nedan beskrivs på sidan 2*

ÄLDRE				
Insats (och fokusområde*)	Målgrupp	Långsiktiga och kortsiktiga mål	Indikator	Processansvar
Fortsatt implementering av äldrestrategin Kronobergs län (1-5)	Medarbetare som i sin verksamhet möter äldre	Ökad psykisk hälsa hos de äldre i länet genom en utökad samverkan mellan hälso- och sjukvård och kommun	Modellen etablerad i hela länet	Ledningsgruppen för samordning av länets hälso- och sjukvård och socialtjänst

¹⁵ Gemensam strategi för de äldre i Kronoberg 2017 - 2025.

¹⁶ Gemensam handlingsplan för de äldre i Kronoberg 2018 – 2025.

4. Uppföljning

Uppföljning kommer att ske för respektive insats i tabellerna ovan. För att följa utvecklingen på ett övergripande plan och över tid har ett antal indikatorer¹⁷ tagits fram som exempelvis placerade barn, gymnasiebehörighet, sjukskrivningar, tvångsvård, suicid, förskrivning av läkemedel mm. Dessa kommer att uppdateras och följas kontinuerligt.

5. Nationell referenslitteratur

Nedan finns länkar till aktuell nationell litteratur som de regionala satsningarna har influerats av.

- [BRIS. Alla barn har rätt att må bra. BRIS årsrapport för 2017 till barn och unga, 2018.](#)
- [Folkhälsomyndigheten. Ett nationellt handlingsprogram för suicidprevention, 2016.](#)
- [Folkhälsomyndigheten. Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige? 2018.](#)
- [Karolinska institutet. Kartläggning av självskadebeteende, suicidförsök, suicid och annan dödlighet bland ensamkommande barn och unga, 2018.](#)
- [Mind. Unga mår allt sämre, eller? Kunskapsöversikt om ungas psykiska hälsa i Sverige, 2018.](#)
- [Nationell samordnare inom området psykisk hälsa. Regeringens strategi inom området psykisk hälsa 2016 – 2020. Fem fokusområden, fem år framåt, 2015.](#)
- [Nationell samordnare inom området psykisk hälsa. Ungas beställning till samhället, 2018.](#)
- [SBU. Samverkan vid psykisk ohälsa inom hälso- och sjukvård, socialtjänst samt socialförsäkring. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering \(SBU\); 2017. SBU-rapport nr 273. ISBN 978-91-88437-15-0](#)
- [SKL. Barn och ungas röster, 2017.](#)
- [SKL. Slutrapport 2017. Stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa – Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting.](#)
- [SKL. Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting om psykisk hälsa, 2018.](#)
- [SKL - Öppna jämförelser.](#)
- [Socialdepartementet. Effektiv vård SOU 2016:2.](#)
- [Socialdepartementet. God och nära vård – En primärvårdsreform SOU 2018:39.](#)
- [Socialstyrelsen. Så tycker de äldre om äldreomsorgen 2017.](#)
- [Socialstyrelsen. Utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna, 2017.](#)
- [Umeå universitet. Läns gemensamma insatser för psykisk hälsa - en balansakt Sammanställning och analys av handlingsstrategier i 21 handlingsplaner formulerade inom ramen för statens satsning Överenskommelse 2017.](#)

¹⁷ Sammanställning indikatorer, Kronoberg.

Satsningar inom Psyki

Akt nr	ENHET	AKTIVITET
1	Fortsatt analys, revidering av handlingsplaner samt utvärdering	
1.1	VPS	Komplex problematik
1.2	FSU	Regionala utvecklingsledare och samordning
1.3	VPS	Delfinansiering av 4 disputerade medarbetare
1.4	PRC	SUF-samordnare
1.5	FSU	Suicidprevention
1.6	KBC	Psykologer
2	Utveckla och stärka primärvårdens arbete kring psykisk hälsa/ohälsa	
2.1	PRVR	Utbildningar
2.2	HS-utv	E-hälsa
2.3	AMK	Utökning av resurser till vårdcentraler
2.4	AMK	Samordnare psykisk hälsa
2.5	AMK	Handledning, implementering, HBTQ-diplomering
3	Barn och ungas psykiska ohälsa	
3.1	FH	Logopeder
3.2	BUP	Bryggan
3.3	BUP	Tillgänglighet och rekrytering
3.4	PRC	TVITS-teamet
4	Förstärka ungdomsmottagningarnas arbete med psykisk hälsa	
4.1	UM	Kurator LL, kurator CLV, deltid BM, deltid USK, lokalhyra
4.2	UM	Inspirationsdag för skolungdomar om psykisk hälsa

Sid 2(6)

sk hälsa 2018			
KOMMENTAR	START DATUM	SLUT DATUM	ÖVRIGT
6800			
Handledning, utbildning			
FoU-arbete			
Familjehälsan			
4300			
iKBT stress och sömn			
Insatser till patienter med komplexitet och samsjuklighet			
4900			
Pedagog, samverkan			
2500			

Sid 4(6)

Datum: 2018-12-27	
BERÄKNAD KOSTNAD FÖR 2018	SUMMA
	6800
1500	
1460	
500	
600	
300	
2440	
	4300
240	
200	
3300	
400	
160	
	4900
1830	
450	
820	
1800	
	2500
2200	
100	

200	
	800
300	
250	
150	
100	
	1000
50	
150	
160	
300	
340	
Summa:	
20300	

§110 Fördelning av statsbidrag avseende psykisk hälsa (18RGK891)

Beslut

Regionstyrelsen beslutar

att anslå 13 410 000 kr till hälso- och sjukvårdsnämnden ur statsbidrag avseende psykisk hälsa,

att anslå 3 920 000 kr till regionstyrelsen ur statsbidrag avseende psykisk hälsa,

att anslå 2 970 000 kr till regionala utvecklingsnämnden ur statsbidrag avseende psykisk hälsa samt

att regionstyrelsen vid sammanträdet i november får en redovisning av genomförd analys, målsättning och utarbetade handlingsplaner samt hur erhållet statsbidrag använts.

Sammanfattning

Region Kronoberg har ansökt om statsbidrag avseende psykisk hälsa och blivit beviljade totalt 20,3 miljoner kronor för 2018.

Föreslås att regionstyrelsen fastställer fördelning av statsbidrag avseende psykisk hälsa enligt följande:

- Hälso- och sjukvårdsnämnden 13 410 000 kr
- Regionstyrelsen 3 920 000 kr
- Regionala utvecklingsnämnden 2 970 000 kr

Yrkanden

- Yngve Filipsson (L) lämnar följande tilläggsyrkande:

"att regionstyrelsen vid sammanträdet i november får en redovisning av genomförd analys, målsättning och utarbetade handlingsplaner samt hur erhållet statsbidrag använts."

- Suzanne Frank (M) yrkar bifall till Yngve Filipssons (L) tilläggsyrkande.

Yttranden

Under ärendet yttrar sig även Martina Ericsson (SD), Michael Öberg (MP), Roland Gustbée (M), ekonomi- och planeringsdirektören Jens Karlsson samt hälso- och sjukvårdsdirektören Per-Henrik Nilsson.

Beslutsordning

Ordförande finner att följande två förslag till beslut finns:

- Regionstyrelsens arbetsutskotts förslag.
- Yngve Filipssons (L) tilläggsyrkande.

Ordförande ställer förslagen mot varandra enligt följande:

1. Hon frågar om regionstyrelsen beslutar enligt regionstyrelsens arbetsutskotts förslag och finner att så är fallet.
2. Hon frågar om regionstyrelsen bifaller eller avslår Yngve Filipssons (L) tilläggsyrkande och finner att det bifalls.

Förslag till beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen besluta

att anslå 13 410 000 kr till hälso- och sjukvårdsnämnden ur statsbidrag avseende psykisk hälsa,

att anslå 3 920 000 kr till regionstyrelsen ur statsbidrag avseende psykisk hälsa samt

att anslå 2 970 000 kr till regionala utvecklingsnämnden ur statsbidrag avseende psykisk hälsa.

Expedieras till

Ekonomidirektör

Hälso- och sjukvårdsdirektör

Regional utvecklingsdirektör

Regionstyrelsen, november 2018

Beslutsunderlag

- §162 RSAU Fördelning av statsbidrag avseende psykisk hälsa
- Borttagen på grund av personuppgifter.
- Borttagen på grund av personuppgifter.

Regionstyrelsens verksamhetsplan 2019

8

18RGK1389

Regionstyrelsen

Regionstyrelsens verksamhetsplan 2019

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen fastställer verksamhetsplan för Regionstyrelsen 2019.

Sammanfattning

Regionstyrelsen är den högsta verkställande och beredande församlingen inom Region Kronoberg. Regionstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av Region Kronobergs angelägenheter och får liksom övriga nämnder ekonomiska ramar och uppdrag av regionfullmäktige, men har även uppsiktsplikt över övriga nämnders verksamhet. Regionstyrelsen är anställningsmyndighet, arkivmyndighet och fullgör Region Kronobergs uppgifter som regional kollektivtrafikmyndighet. Regionstyrelsen utgör även beställare inom Vårdval Kronoberg. Underordnade till regionstyrelsen är även personalutskottet samt FoU- och Folkhälsoberedningen.

Regionstyrelsens tjänstemannaorganisation leds av regiondirektören och består av regionstabens avdelningar (regionledning, ekonomi- och planeringsavdelning, HR-avdelning, kansliavdelning, och kommunikationsavdelning) och regionservice (fastighet, lokalvård, kost & restauranger, kundservice & logistik, IT). Regionstaben har till uppgift att leverera stöd och service till förtroendemannaorganisationen, chefer och verksamhet samt leda och styra via funktionsansvar inom flera områden.

Regionstyrelsen har att upprätta verksamhetsplan för 2019 i linje med Regionfullmäktiges övergripande mål. Föreslås att regionstyrelsen fastställer verksamhetsplan för 2019 i enlighet med upprättat förslag.

Mikael Johansson
Regionstyrelsen ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Regionstyrelsens verksamhetsplan 2019

**Verksamhetsplan med
budget 2019**

REGIONSTYRELSEN

**REGION
KRONOBERG**

REGIONSTYRELSENS UPPDRAG

Regionstyrelsen är den högsta verkställande och beredande församlingen inom Region Kronoberg. Ärenden som ska behandlas i regionfullmäktige bereds av regionstyrelsen. Regionstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av Region Kronobergs angelägenheter och får liksom övriga nämnder ekonomiska ramar och uppdrag av regionfullmäktige, men har även uppsiktsplikt över övriga nämnders verksamhet. Regionstyrelsen är anställningsmyndighet, arkivmyndighet och fullgör Region Kronobergs uppgifter som regional kollektivtrafikmyndighet. Regionstyrelsen utgör även beställare inom Vårdval Kronoberg. Underordnade till regionstyrelsen är även personalutskottet samt FoU- och Folkhälsoberedningen.

Regionstyrelsens tjänstemannaorganisation leds av regiondirektören och består av regionstabens avdelningar (regionledning, ekonomi-och planeringsavdelning, HR-avdelning, kansliavdelning, och kommunikationsavdelning) och regionservice (fastighet, lokalvård, kost & restauranger, kundservice & logistik, IT). Regionstaben har till uppgift att leverera stöd och service till förtroendemannaorganisationen, chefer och verksamhet samt leda och styra via funktionsansvar inom flera områden.

NULÄGE

Region Kronoberg står inför flera stora utmaningar och möjligheter som exempelvis kompetensförsörjning, digitalisering, växande demografiska behov, stora investeringsbehov samt att bibehålla och förvalta invånarnas höga förtroende.

Nedan följer en kort beskrivning av nuläget inom de fyra perspektiven utifrån regionstyrelsens uppdrag.

INVÅNARE

- Idag finns goda möjligheter att följa Region Kronobergs ansvarsområden med tillhörande beslut på www.kronoberg.se. Det finns en väl utvecklad webb och ett ärendehanteringssystem med goda utvecklingsmöjligheter. Region Kronoberg har en postlista på webben, men dock inte tillhörande handlingar. Invånare och media ställer högre krav på myndigheter och offentliga organisationer - tid för handläggning och graden av upplevd service är avgörande faktorer för hur öppen en organisation uppfattas.
- Varumärkesmätningen som genomfördes i januari 2018 visade generellt ett bättre resultat än mätningen 2016, och överstiger redan målvärdet för kännedom om varumärket Region Kronoberg för 2018. Fler kronobergare känner alltså väl till Region Kronoberg och vilka ansvarsområden regionen har. Under 2019 läggs fokus i varumärkesarbetet på att öka förtroendet för organisationen hos kronobergarna, och stärka de parametrar som har betydelse för helhetsintrycket - "är någon att lita på" och "använder skattemedel rätt".
- Det finns stora utmaningar i dagens samhälle inom säkerhetsområdet. Det innebär att Region Kronoberg behöver möta utvecklingen inom alla delar som berör säkerhetsperspektivet. Region Kronoberg har en organisation för det samlade säkerhetsarbetet med uppgift att leda, samordna och följa upp detsamma och där det förebyggande arbetet är grunden för ett effektivt säkerhetsarbete.
- För flertalet av regionstyrelsens verksamheter är mottagarna av tjänsterna inte invånaren utan i första hand politik, chefer och andra interna verksamhetsföreträdare. Idag finns det endast delvis uppföljning på hur väl dessa tjänster möter de befintliga och framtida behoven.

MEDARBETARE

- Arbetet med att implementera Region Kronobergs värdegrund "Respekt för människan" fortgår och behöver vara ett ständigt pågående arbete. Detta i syfte att göra värdegrunden tydlig och väl förankrad hos varje medarbetare.
- Kompetensförsörjningen är en av de mest prioriterade frågorna inom Region Kronoberg. Detta är en fråga som hela organisationen i olika omfattning berörs av och arbetet måste fortsätta på bred front.
- I syfte att skapa attraktiva arbetsplatser och förbättra arbetsmiljö och hälsa bland våra medarbetare fortsätter det hälsofrämjande arbetet att utvecklas.

VERKSAMHETSUTVECKLING

- Region Kronoberg har generellt sett en stabil IT- miljö, och ett sammanhållet vårdinformationssystem, men behovet av digitala lösningar inom samtliga verksamheter är stort och ökande. Region Kronoberg har påbörjat införande av en förvaltningsmodell för IT-system, -program etc. Samverkan ökar mellan landsting och regioner avseende utveckling och förvaltning av digitala tjänster. Behov finns att ta fram en långsiktig inriktning för hur digitaliseringen (och IT) ska stödja verksamhetsutvecklingen i Region Kronoberg.
- Region Kronobergs klimatpåverkande utsläpp ska minska, men sett till de beslutade styrtalen går utvecklingen långsamt eller i vissa fall t o m åt fel håll. Nuvarande miljöprogram behöver ersättas under 2019 med ett hållbarhetsprogram. Det nya programmet kommer att fokusera på ekologi, men även social hållbarhet. Ansvaret för hållbarhetsfrågorna ligger idag delvis organisatoriskt utspritt.

EKONOMI

- Regionstyrelsens verksamheter har en ekonomi i balans och har haft att hantera ett effektiviseringskrav på fem mnkr per år.
- Ekonomiska ramar har idag en begränsad styreffekt i verksamheten. Stora äskanden (inom såväl drift som investeringar), men svårt att prioritera på både politisk- och tjänstemannanivå och förväntade effekter behöver utvecklas mer. Gäller både drift och investeringar. Stort fokus på nya pengar, litet fokus på omprioriteringar inom befintlig ram. Revidering av budgetprocessen pågår under 2018.
- Efter ett antal år med goda ekonomiska resultat väntar tuffare tider då skatteunderlaget inte förväntas växa i samma takt som under det senaste decenniet. Samtidigt ökar de demografiska behoven inom främst hälso- och sjukvården.

INVÅNARE

Region Kronobergs vision är Ett gott liv i ett livskraftigt län. Det innebär att Kronoberg ska vara en öppen och välkomnande region som är attraktiv för boende, företag och besökare. Mångfalden i Kronobergs län ses som en tillgång för den regionala tillväxten. Målbilden inom perspektivet är nöjda invånare med stort förtroende för Region Kronobergs verksamhet. Inom invånarperspektivet har regionfullmäktige beslutat om följande övergripande målsättningar:

- Förtroendet för verksamheten ska vara fortsatt högt
- Tillgängligheten till verksamheterna ska vara god
- Kvaliteten i verksamheten ska vara god

Utifrån nulägesanalysen samt av de Regionfullmäktige beslutade mål och uppdrag i Budget 2019 med flerårsplan 2020-2021 prioriterar regionstyrelsen följande inom perspektivet.

MÅL

Primärvården(Vårdval Kronoberg) bedrivs med kvalitativ och patientsäker vård.

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Antal genomförda fördjupade medicinska granskningar	6	6	6

Alla invånare ska ha en likvärdig tillgång till primärvården. De medicinska granskningarna utvecklas ytterligare på ett systematiskt sätt med fokus på kvalitet och patientsäkerhet. Uppföljnings- och utvecklingsarbetet skapar förtroende för Region Kronobergs verksamhet hos invånarna.

MÅL

Region Kronoberg har en modern förvaltning med service, öppenhet och effektivitet i fokus

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Handläggningstid för utlämnande av allmän handling vid begäran om överklagbart beslut	3,25 arbetsdagar	3,0 arbetsdag	2,5 arbetsdag

Region Kronoberg ska svara upp till invånarnas behov av lättillgänglig information och service.

MÅL

Region Kronoberg ska tillhandhålla en trygg och säker miljö i våra lokaler för invånare och medarbetare

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Antal registrerade avvikelser avseende hot & våld		Målvärde ska tas fram	Målvärde ska tas fram
Antal dokumenterade riskanalyser		Målvärde ska tas fram	Målvärde ska tas fram

MEDARBETARE

Regionstyrelsen är anställningsmyndighet och har genom personalutskottet ansvar för arbetsgivarpolitiken inom Region Kronoberg.

Inom medarbetarperspektivet har regionfullmäktige beslutat om följande övergripande målsättning:

- Region Kronoberg ska vara en attraktiv arbetsgivare

Kompetensförsörjning är en av de högst prioriterade frågorna, där Region Kronoberg arbetar brett utifrån modellen: Attrahera – Rekrytera – Introducera – Behålla/Utveckla – Avsluta.

Utifrån nulägesanalysen samt av de Regionfullmäktige beslutade mål och uppdrag i Budget 2019 med flerårsplan 2020-2021 prioriterar regionstyrelsen följande inom perspektivet.

MÅL

Region Kronoberg behåller befintliga medarbetare och attraherar nya genom hälsofrämjande arbetsplatser med goda arbetsvillkor

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Sjukfrånvaro	5,4%	5,2%	5,0%
Kostnader för hyrpersonal i förhållande till kostnad för egen personal inom hälso- och sjukvård	6,7%	3,0%	2,0%
Antal anställda med delade turer	103 st	50 st	0 st

VERKSAMHETSUTVECKLING

Region Kronobergs målbild inom perspektivet är en effektiv verksamhet med hög kvalitet. Det innebär att Region Kronoberg ska ha en tydlig kvalitetsstyrning som utgår från invånarnas behov. För att bedriva en effektiv verksamhet med hög kvalitet måste Region Kronoberg veta vart regionen är på väg och hur genomförda och pågående insatser påverkar målen för verksamheten. Region Kronoberg ska arbeta med enkla och effektiva verksamhetssystem som underlättar för chefer och medarbetare i vardagen.

Inom perspektivet verksamhetsutveckling har regionfullmäktige beslutat om följande övergripande målsättningar:

- Effektiva och kvalitativa processer i verksamheten
- Region Kronoberg ska vara en drivande utvecklingsaktör
- Region Kronobergs klimatpåverkande utsläpp ska minska

Utifrån nulägesanalysen samt av de Regionfullmäktige beslutade mål och uppdrag i Budget 2019 med flerårsplan 2020-2021 prioriterar regionstyrelsen följande inom perspektivet.

MÅL

Primärvården bedrivs ändamålsenligt samt effektivt och med hög kvalitet

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Framtagande av uppdaterad uppdragsspecifikation	Inget beslut i RF	Framtagande och beslut i RF	Framtagande och beslut i RF

Många utmaningar påverkar hälso- och sjukvården såsom en ökad andel äldre i befolkningen jämte en stor grupp yngre nyanlända, tilltagande digitalisering samt att nationella förutsättningar ändras. En hög förändringstakt är att förvänta då invånarnas behov av god allmänmedicinsk vård kommer att bestå. Region Kronoberg ska säkerställa likvärdig tillgång till hälso- och sjukvården för alla invånare. Styrande dokument för Vårdval Kronoberg som bidrar till att vården bedrivs effektivt och med hög kvalitet behöver därför årligen tas fram och beslutas enligt Regionstyrelsens planerade sammanträdestider.

MÅL

Digitaliseringen stödjer verksamhetsutvecklingen i Region Kronoberg

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Förväntade effekter av digitala lösningar är kända och utgör underlag för prioritering och beslut	-	Framtagande av modell	Fullt ut implementerad modell

Region Kronoberg ska skapa bra förutsättningar för att snabbare nå en hög digital mognad. Region Kronoberg ska öka servicegraden till regionens invånare genom digitalisering. I Region Kronoberg ska digitalisering vara detsamma som verksamhetsutveckling och utvecklingen ska ske som en del av och i linje med organisationens strategiska mål. Region Kronoberg samverkar kring digitalisering nationellt för att ta fram e-tjänster och andra lösningar.

Region Kronoberg har generellt sett en stabil IT- miljö, och ett sammanhållet vårdinformationssystem, men behovet av digitala lösningar inom samtliga verksamheter är stort och ökande. Region Kronoberg har påbörjat införande av en förvaltningsmodell för IT-system, -program etc. Samverkan ökar mellan landsting och regioner avseende utveckling och förvaltning av digitala tjänster. Behov finns att ta fram en

långsiktig inriktning för hur digitaliseringen (och IT) ska stödja verksamhetsutvecklingen i Region Kronoberg.

MÅL

Region Kronoberg ska minska klimatpåverkande utsläpp

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Andel av resorna med fordon från bilpoolen som sker med förnyelsebart bränsle	50%	80%	100%
Andel av energiförbrukningen (uppvärmning) inom verksamheten som kommer från icke fossila källor	91%	98%	98%
Andelen ekologiska livsmedel av det totala inköpet	54%	60%	70%

EKONOMI

Region Kronoberg ska ha en stabil ekonomi som kännetecknas av långsiktighet och hållbarhet. En långsiktigt stark ekonomi är en förutsättning för att trygga verksamheten och därmed ge regioninvånarna en god service i form av en säker och lättillgänglig hälso- och sjukvård, välfungerande kollektivtrafik och ett rikt kulturutbud.

Inom ekonomiperspektivet har regionfullmäktige beslutat om följande övergripande målsättning:

- En hållbar ekonomi i balans

Utifrån nulägesanalysen samt av de Regionfullmäktige beslutade mål och uppdrag i Budget 2019 med flerårsplan 2020-2021 prioriterar regionstyrelsen följande inom perspektivet.

MÅL

Den ekonomiska ramen är styrande

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Resultat (%) i förhållande till skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag	1,6%	1,3 %	1 %

MÅL

Verksamheten effektiviseras årligen

Indikator	Utfall 2017	Mål 2019	Mål 2021
Nettokostnadsutveckling,(%)	5,9%	4,5%	4%

UPPDRAG TILL REGIONSTYRELSEN

- Ändra vårdvalsersättningen till 85 % ACG (vårdtyngd) - 5 % ålder - 10 % CNI (socioekonomiska faktorer), dessutom ska ersättning för tolkhjälp utgå med 500 kr per tillfälle.
- Göra det enklare att starta och driva vårdcentraler.
- Stimulera flexibla öppettider inom vårdvalet.
- Införa vårdval inom Barn och ungdomspsykiatri (BUP)
- Skapa bättre möjligheter att göra karriär inom professionen.
- Utarbeta en modell för hantering av över- och underskott.
- Utarbeta en policy för intraprenader i Region Kronoberg.

DRIFTSRAMAR 2019

Regionfullmäktige beslutade i november 2018 om preliminär fördelning av driftsramar till respektive nämnd. Regionstyrelsen tilldelades följande nettokostnadsram för 2019 (belopp i mnkr):

Vårdval och tandvårdsstöd (Beställarfunktion)

RAM 2018	1 088
-----------------	--------------

Ramförändringar

<i>Uppräkning (LPIK)</i>	<i>23,5</i>
<i>Befolkningsökning</i>	<i>8,9</i>
<i>Psykologer till vårdcentraler</i>	<i>1,0</i>
<i>Flytt mobila läkare samt</i>	
<i>läkemedelsgenomgång till HSN</i>	<i>-2,6</i>

RAM 2019	1 119
-----------------	--------------

Regionstyrelsen – övrigt

RAM 2018	387
-----------------	------------

Ramförändringar

<i>Uppräkning av ram</i>	<i>5,0</i>
<i>Lönerevision 2018</i>	<i>3,1</i>
<i>Cambio Cosmic</i>	<i>11,4</i>
<i>Ökade premier LÖF</i>	<i>1,0</i>
<i>Effektiviseringskrav</i>	<i>- 5,0</i>
<i>Upphandlingskompetens generalplan</i>	<i>-0,7</i>
<i>Provisoriska lokallösningar</i>	<i>12,0</i>
<i>Digitalisering</i>	<i>10,0</i>
<i>Tillvarata forskarkompetens</i>	<i>2,0</i>
<i>Rivning Strandbjörket</i>	<i>10,0</i>
<i>Finansieringsbehov när sjukskrivnings-</i>	
<i>miljarden upphör – Vårdval</i>	<i>11,0</i>
<i>Rehabgarantin/ koordinering</i>	<i>13,0</i>
<i>Regionstyrelsens förfogande</i>	<i>15,0</i>

RAM 2019	475
-----------------	------------

Löneavtal 2019 fördelas efter utfall till nämnder	60,0
--	-------------

Kompensation till övriga nämnder för ökat PO-pålägg	-14
--	------------

TOTALT 2019

1 640

Fördelning av ramar

I enlighet med regionfullmäktiges beslut i november 2018 ska nämnder och styrelser besluta om fördelning av tilldelad nettokostnadsram till underliggande nivå.

Regionstyrelsens totala nettokostnadsram fördelas enligt nedanstående tabell:

Ramfördelning Regionstyrelsen

(Belopp i mnkr)	Budget 2018	Förändring	Budget 2019
Regionsservice*	10	8	18
Regionstaben	129	0	129
Regiongemensamt	209	65	274
Summa	348	73	421
Vårdval primärvård	976	27	1 002
Vårdval hud	21	1	22
Barntandvård och särskilt tandvårdsstöd	92	3	95
Summa Vårdval och tandvårdsstöd	1 088	31	1 119
Förtroendemannaorganisationen	39	0	39
Summa förtroendemannaorganisation	39	0	39
Lönerevision 2019	0	60	60
TOTALT	1 475		1 640

**Regionsservice fördelar ut merparten av sina kostnader (även budget) via baspaket till regionens övriga verksamheter*

Om fördelningar med anledning av interna budgetposter kommer att tillkomma då dessa ej är klara.

Internkontrollplan regionstyrelsen 2019

9

18RGK1225

Regionstyrelsen

Internkontrollplan regionstyrelsen 2019

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen fastställer interkontrollplan för regionstyrelsen 2019.

Sammanfattning

Regionstyrelsen ska enligt reglemente för intern kontroll och styrning inom Region Kronoberg årligen upprätta en internkontrollplan inom ramen för regionstyrelsens ansvarsområden.

Utifrån uppföljning av regionstyrelsens internkontrollplan 2018 har regiondirektörens ledningsgrupp genomfört en riskanalys (se bilaga) samt berett förslag till regionstyrelsens internkontrollplan 2019.

Övriga nämnder och styrelser ska enligt reglemente och regionstyrelsens anvisningar upprätta och fastställa internkontrollplaner för respektive ansvarsområden senast i december månad inför det år som internkontrollplanerna ska börja gälla.

Mikael Johansson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Regionstyrelsens interkontrollplan 2019

Intern styrning och kontroll

Anvisningar

Bilaga till "Intern styrning och kontroll – Reglemente och
tillämpningsanvisningar"

Innehåll

1	Inledning.....	3
1.1	Ansvar och uppgifter	3
1.2	Framtagande av internkontrollplan	3
1.3	Information – kommunikation	3
2	Redovisning och uppföljning av intern kontrollplan.....	4
3	Beskrivning av arbetssätt.....	4
3.1	Risikanalys	4
3.2	Plan för internkontroll.....	6
	Bilaga 1 Metod för genomförande av riskanalys	10
	Bilaga 2 Mall för internkontrollplan	13

1 Inledning

Internkontrollen handlar ytterst om att säkerställa att verksamheterna uppfyller de mål och de krav som ställs.

Följande utgångspunkter gäller för arbetet med intern kontroll inom Region Kronoberg:

- Intern kontroll är en naturlig del av hela styrningen och ledningen
- **Intern kontroll omfattar hela verksamheten/alla perspektiv**
- Intern kontroll är ett redskap för att ständigt förbättra verksamheten
- En god säkerhets- och kontrollkultur skapas genom en tydlig och aktiv ledning samt medvetna och delaktiga medarbetare

Intern och styrning och kontroll omfattar mål, strategier, styrning, uppföljning samt skydd av tillgångar. Inom dessa områden ska det finnas inbyggda kontroll- och uppföljningssystem. Genom att samordna detta utifrån de fyra perspektiven i balanserat styrkort – invånare, medarbetare, verksamhetsutveckling, ekonomi - kan effektivisering och säkerställande av hela styrprocessen uppnås.

I dessa anvisningar redogörs för hur arbetet med intern styrning och kontroll ska genomföras och följas upp. I *Intern styrning och kontroll - Reglemente och tillämpningsanvisningar*, beskrivs fördelning av ansvar och hur reglementet ska tillämpas.

1.1 Ansvar och uppgifter

Regionstyrelsen, nämnderna, regionservice samt Grimslövs folkhögskola ska årligen upprätta en intern kontrollplan (IK-plan).

Direktör/motsvarande utarbetar en IK-plan utifrån genomfört riskanalysarbete inom förvaltningen/motsvarande vilken tas upp i respektive nämnd/styrelse för beslut.

Kansliavdelningen är processägare för IK-planerna. Säkerhetsenheten inom kansliavdelningen ansvarar för framtagning av reglemente, anvisningar samt vara metodstöd åt verksamheterna vid framtagning av IK-planer.

1.2 Framtagande av internkontrollplan

I planen för intern kontroll redovisas de särskilda kontrollmoment som ska göras under året (inte att förväxla med alla de kontroller som utförs löpande i olika verksamhetsprocesser). Planen grundar sig på de mål, lagar och andra styrdokument som styr verksamheten och på genomförd riskanalys.

IK-planen ska innehålla:

- Kontrollmoment (det som ska kontrolleras)
- Riskbedömning utifrån genomförd riskanalys
- Metod för kontrollen.(omfattningen på uppföljning – hur/ när görs kontroll?)
- Ansvarig för att utföra kontrollen (den som ska utföra kontrollen)
- Till vem rapportering av genomförd kontroll ska ske och när

Planen ska fokusera på områden där man bedömer att utökade kontroller behövs.

1.3 Information – kommunikation

En väl fungerande kommunikation är grundläggande för att intern styrning och kontroll ska fungera.

- Mål och styrande dokument ska vara kända i organisationen och vara lätt tillgängliga.
- Information om avvikelser, brister, uppföljningar och förslag till förbättringar ska nå rätt instanser. Det ska vara lätt att anmäla fel, brister och förslag. Regiongemensamma systemet för avvikelserapportering ska användas.
- Informationskanaler ska vara kända och uppdaterade. Det ska vara lätt att söka kunskap.
- Arbetet med intern styrning och kontroll ska vara känt

2 Redovisning och uppföljning av intern kontrollplan

Direktörerna/motsvarande ansvarar för att följa upp interna kontrollplanen enligt dessa anvisningar samt att minst en gång om året skriftligt rapportera till aktuell nämnd/styrelse och ge en samlad bedömning.

Genom *revisorers* granskningar och revisionsrapporter får organisationen en extern uppföljning av hur verksamheten i stort fungerar. Den ska tas tillvara i det övergripande förbättringsarbetet kring intern styrning och kontroll.

Resultat av uppföljningen av kontrollmoment ska årligen i samband med årsredovisningen rapporteras av nämnd som redovisar till regionstyrelsen samt i regiondirektörens ledningsgrupp.

Tidsplan:

- Kontrollmomenten i IK-planen följs upp i **oktober** och redovisas i respektive nämnd/styrelse,
- därefter redovisar förvaltningsdirektörerna/motsvarande resultatet i regiondirektörens ledningsgrupp för förankring och förslag på förbättringsarbete till kommande plan (som beslutas i december),
- nämnderna/styrelsen ska fastställa IK-planer för kommande verksamhetsår senast **15 december** (IK-planerna är en del av verksamhetsplanen)

Tillsyn

Varje nämnd/styrelse/Regionservice/Grimslövs folkhögskola ska säkerställa att arbetet med den interna kontrollen inom den egna nämnden/styrelsen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt.

Regionstyrelsen ska följa upp att nämndernas/styrelsernas arbete med intern kontroll är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt.

3 Beskrivning av arbetssätt

I planen för intern kontroll redovisas de särskilda kontrollmoment som ska göras under året (inte att förväxla med alla de kontroller som utförs löpande i olika verksamhetsprocesser). Planen grundar sig på de mål, lagar och andra styrdokument som styr verksamheten och på genomförd riskanalys.

I arbetet att ta fram IK-plan ska följande steg genomföras:

1. Genomför riskanalys enligt fastställd rutin i bilaga 1
2. Identifiera kontrollmoment
3. Identifiera kontrollmetod
4. Utse kontrollansvarig för respektive kontroll (uppföljning inkl. rapportering).

3.1 Riskanalys

Övergripande riskanalys ska göras varje år i anslutning till arbetet med att ta fram IK planen.

Det är viktigt att riskanalysen inom internkontrollen görs ur ett helhetsperspektiv (hela verksamheten/alla perspektiv). Tänk på att integrera med andra etablerade riskområden ex. arbetsmiljölagen, säkerhet för personal och fastigheter, försäkringsrisker och katastrofberedskap för att få en helhetsbild av olika risker. Syftet med detta är se internkontrollen som ett redskap för att kunna göra avvägningar och vidta åtgärder för att ständigt förbättra verksamheten.

Många kontroller sker i det löpande arbetet, till exempel inom lönehantering, fakturering och utbetalning. Här gäller det att säkerställa att det är relevanta kontroller som utförs.

Identifiera risker

Gå igenom resultatet av befintliga kontroller och avvikelssystem med mera som underlag för att bedöma hot/risker och för att bedöma om befintliga kontroller är relevanta och effektiva.

Saknas kontroller eller förekommer onödiga kontroller?

För att identifiera risker/hot kan det vara en fördel att strukturera verksamheten för att fånga helheten. För att tänka igenom vilka olika risker som kan förekomma kan dessa delas in i strategiska risker, verksamhetsrisker, finansiella risker och legala risker. Om det finns dokumenterade underlag för riskanalysen (till exempel genomförda händelseanalyser inom liknande processer) kan dessa göras tillgängliga och användas i riskanalysarbetet. Prova gärna att vända på resonemanget genom att fråga ”Vilka är våra kritiska framgångsfaktorer?”.

Värdera och prioritera risker – Riskbedömning

När riskbedömning ska göras kan följande frågor hjälpa till:

- Vad kan hända? Beskriv det som skulle kunna inträffa.
- Vad blir konsekvenserna? Beskriv troliga konsekvenser om det skulle inträffa. Bedöm hur allvarlig konsekvensen blir.
- Hur sannolikt är det? Bedöm hur sannolikt det är att det inträffar

Identifiera bakomliggande orsaker

För att kunna vidta åtgärder är det viktigt att kartlägga och förstå vad som orsakar risken. En fördjupad analys kan behöva göras. Besvara frågan om varför/vad som kan orsaka den oönskade händelsen.

Riskhantering – åtgärder

Uppmärksammas risker som behöver åtgärdas ska dessa föras in i en åtgärdsplan. Ange vad som ska göras, vem som är ansvarig och tidsplan för arbetet. En genomförd åtgärd släcker en risk och förflyttar den från en icke acceptabel nivå till en acceptabel nivå. En risk kan hanteras antingen genom att minska sannolikheten för att den inträffar eller minska konsekvensen om den inträffar. Kan inget av detta göras kan risken ändå hanteras genom att öka beredskapen för att hantera dess konsekvenser.

Mall för riskanalys inom Region Kronoberg ska användas, se bilaga 1

Kontrollmiljö

Att dokumentera sin kontrollmiljö är det första viktiga steget för att arbeta med intern kontroll. Med kontrollmiljö avses den verksamhet som kontrolleras och förutsättningarna för att kontrollera.

Här är exempel på frågor som kan ställas för att förstå verksamheten utifrån ett kontrollperspektiv:

- Vilka mål och uppdrag har verksamheten?
- I vilken miljö finns verksamheten (fysiskt, kulturellt, organisation, ansvarsfördelning/befogenheter, kompetens med mera)?
- Vilka lagar, författningar och regionövergripande styrdokument är de viktigaste för att styra verksamheten?
- Vilka beroenden finns till andra verksamheter?
- Vilka är de viktigaste verksamhetsegna rutiner, riktlinjer som finns?
- Vilka övriga, specifika, unika faktorer påverkar?
- Hur kan måluppfyllelsen mätas?

3.2 Plan för internkontroll

I planen för intern kontroll redovisas de särskilda kontrollmoment som ska göras under året (inte att förväxla med alla de kontroller som utförs löpande i olika verksamhetsprocesser). Planen grundar sig på de mål, lagar och andra styrdokument som styr verksamheten och på genomförd riskanalys.

Planen för interkontroll ska minst innehålla följande områden:

- Kontrollmoment (det som ska kontrolleras)
- Riskbedömning utifrån genomförd riskanalys (se bilaga 1 mall för metod för riskanalys)
- Metod för kontrollen. (omfattningen på uppföljning – hur/ när görs kontroll?)
- Ansvarig för att utföra kontrollen (den som ska utföra kontrollen)
- Till vem rapportering av genomförd kontroll ska ske och när

Planen ska fokusera på områden där man bedömer att utökade kontroller behövs.

Nytt från och med 2018 är att uppföljning av avvikelshanteringen ska vara ett kontrollmoment i samtliga IK-planer (åtgärd som framkommit efter genomförd revision av avvikelssystemet)

Mall för interkontrollplan, se bilaga 2.

Område Huvudområde/ delområde/aktivitet		Risk Negativ händelse. Vad kan inträffa?		Konsekvens (1-4)	Sannolikhet (1-4)	Riskvärde	Bakomliggande orsaker	Konsekvens Möjlig effekt om risk aktualiseras?	Åtgärdsförslag Åtgärder för att reducera/eliminera a risken.	Kommentar Tidsplan, ansvar etc.
Id	Beskrivning	Ri sk - id	Riskbeskrivning							
	Vårdval Kronoberg		Att aktörer inom vårdvalet inte efterlever gällande lagar och föreskrifter.	3	3	9		Att aktören inte efterlever det medicinska kvalitetsperspek tivet. Att aktören får ersättning för vård som inte utförs.		
	Uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare		Att privata utförare inte efterlever gällande lagar och föreskrifter.	3	3	9				
	Efterlevnad av GDPR		Personuppgifter har inte rätt skydd, dvs att personuppgifter läcker ut.	4	3	12		Invånarnas integritet äventyras. Dataskyddsinsp ektionen kan utförda vite.	Introduktion av ny informationssä kerhetsstrateg påbörjas 1 jan	
	Genomförande av		Våra mest	4	3	12		Invånarnas	Säkerställa att	

	GDPR-projektet		verksamhetskritiska system har inte rätt skydd					integritet äventyras Vi följer inte lagen	projektet genomförs enligt tidsplan	
	Bisyssla		Att otillåtna bisysslor Att felaktiga och ej enhetliga beslut fattas där medarbetares bisysslor kan komma att bedömas fel.beviljas	2	3	6				
	Lön och arvoden		Bristande kontroller över arvoden och löner.	3	3	9		Att felaktiga arvoden och löner betalas ut.		
	Efterlevnad av reglementen och delegationsordningar		Beslut fattas inte i laga ordning, vilket innebär att de inte träder i laga kraft.	3	3	9		Besluten gäller inte.		
	Verkställande av politiskt fattade beslut		Politiska beslut verkställs inte.							
	Efterlevnad LOU, LUF, LOL och LOF, samt att upphandlingsprocessen efterlevs.		Olagliga direktupphandlingar genomförs, avtal efterlevs inte.	2	2	4		Upphandlingen får göras om.		
	Dokumenthantering		Styrande	3	3	9				

	inom Region Kronoberg		dokument går ej att finna i Platina.							
	Reservrutiner vid planerat eller akut driftavbrott		Verksamheter kan ej agera utifrån befintliga reservrutiner.	4	3	12		Produktionsbortfall	Identifiera kritiska systemen samt framtagande av reservrutin för dessa system	El, telefoni, kritiska system
	Avvikelsehantering		Rapporterande ärende analyseras inte och vidtagna åtgärder följs inte upp	3	4	12		Bristande säkerhetskultur och egenansvar	Återupprepning av ärende som innebär att det systematiska verksamhetsarbetet avstannar	Ökad kunskapsnivå från ledning till enskild medarbetare
	IT/Digitalisering									
	Avsaknad av informations-säkerhetsklassning		Förlust och röjande av information	4	3	12		Ekonomisk skada Förtroende kris för Region Kronoberg	Framtagande av riktlinje för informationssäkerhetsklassning	
	Ekonomistyrningsprinciper		Ramflyttar mellan nämnder före RF-beslut	2	3	6	Otydliga rutiner	Kommunallagen följs ej	Förtydliga riktlinjer och process	2019
	Delegationsordning		Delegationsordningen och kommunallagen följs ej.	2	2	4	Okunskap om delegationsordning och rutiner	Ingå avtal som man ej har rätt att göra Förtroendeskada		

	Attester		Attestreglement et följs ej	2	3	6				
	Finansförvaltning		EJ efterlevnad av finansreglement et	3	1	3				Kontroller sker av extern part
	Statsbidrag		Felaktig periodisering eller ej rekvireras	2	3	6				
	Ekonomisystem		Risk för ej rättvisande redovisning	3	3	9				
	Rättvisande bild av Ekonomiska transaktioner		Särskild plan Redovisnings- stöd för delmoment	2	2	4				

Bilaga 1 Metod för genomförande av riskanalys

Riskbedömning

Riskbedömning innebär uppskattning av sannolikhet och konsekvenser och sannolikhet/risk i processer, rutiner och system. I riskbedömning ska även beaktas hur riskerna ska elimineras/minskas.

Konsekvens (allvarlighetsgrad): De verksamhetsmässiga, ekonomiska, mänskliga, politiska, förtroendemässiga m.fl. konsekvenser som skulle uppstå om risken inträffar. Värderas i en 4-gradig skala.

Konsekvens	
4. Katastrofal	Så stor att fel inte får inträffa. Omfattande personskada eller dödsfall. Ekonomisk skada för > 20 Mkr
3. Betydande	Uppfattas som besvärande för intressenter och Region Kronoberg. Personskaða. Ekonomisk skada för 5-20 Mkr.
2. Måttlig	Uppfattas som liten av intressenter och Region Kronoberg. Obehag eller obetydlig skada. Ekonomisk skada för 0,5-5 Mkr.
1. Mindre	Är obetydlig för intressenter och Region Kronoberg. Ekonomisk skada för >0,5 Mkr

Sannolikhet: Sannolikheten för att risken ska inträffa. Värderas i en 4-gradig skala.

Sannolikhet	
4. Sannolik	Det är mycket troligt att fel kan uppstå. Kan inträffa dagligen.
3. Möjlig	Det finns en möjlig risk för att fel ska uppstå. Kan inträffa varje vecka.
2. Mindre sannolik	Risken är mycket liten för att fel ska uppstå. Kan inträffa varje månad.
1. Osannolik	Risken är praktiskt tagen obefintlig för att fel ska uppstå. Kan inträffa 1gång/är eller mer sällan.

Riskvärde: Sannolikhetsvärde och konsekvensvärde multiplicerat med varandra

Konsekvens				
4. Katastrofal	4	8	12	16
3. Betydande	3	6	9	12
2. Måttlig	2	4	6	8
1. Mindre	1	2	3	4
Sannolikhet	1 Osannolik	2 Mindre sannolik	3 Möjlig	4 Sannolikt

Matris för riskbedömning

Riskvärde	Riskbedömning	Åtgärd/hantering
13-16	Direkt åtgärd krävs	Riskerna ska elimineras/minimeras och ska tas med i IK-planen
9-12	Reducera riskerna	Risken ska tas med i IK-plan. Eventuellt behövs också andra åtgärder för att eliminera/minska riskerna.
4-8	Håll under uppsikt	Rutinen/processen bör hållas under uppsikt
1-3	Inget agerande krävs	Riskerna är kända och accepteras

Bilaga 2 Mall för internkontrollplan

Risikanalys och riskbedömning ligger till grund för identifieringen av de kontrollmoment som ska ingå i den interna kontrollplanen. Efter genomförd riskbedömning är det de risker med **riskvärde 9-16** som hanteras i IK-plan.

Mål, lagar och andra styrdokument som styr verksamheten och på genomförd riskanalys	Kontrollmoment (Utifrån risk/svarar på risk)	Riskbedömning (riskvärde 9-16 från riskanalysen)	Mätbar kontrollmetod (metod, omfattning och frekvens)	Kontrollansvarig samt till vem rapportering ska ske	Resultat uppföljning (Är kontrollmomentet uppfyllt, Ja/Nej)	Avvikelse (Fylls i vid Nej i Resultat uppföljning) Beskriv orsaken till att uppföljningen inte genomförts
1 Medborgare/patient						
2 Medarbetare						
3 Verksamhetsutveckling						
4 Ekonomi						

Information -
Forskningsplan för Region
Kronoberg

10

18RGK1494

Regionstyrelsen

Information - Forskningsplan för Region Kronoberg

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Regionstyrelsen har ett budgetuppdrag att utarbeta en långsiktig plan för Region Kronobergs forsknings- och utvecklingsarbete.

Målet med forskningen är att skapa förutsättningar för att ge bästa möjliga vård för patienter i Kronoberg och att bidra till en god och jämlik hälsa i Kronobergs län. Patienterna/invånarna ska ses som viktiga resurser och deras erfarenheter ska tas tillvara. Forskningen ska också bidra till den samlade kunskapen inom hälso- och sjukvård både nationellt och internationellt. Den ska även främja samarbetet mellan olika enheter inom hälso- och sjukvården liksom med universitet och högskolor (både avseende utbildning och forskning).

Vid FoU-beredningens sammanträde 27 september beslutade FoU-beredningen om en revidering av forskningsplanen med tydligare ekonomiska mål och verksamhetsmål.

Mikael Johansson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga:

- Förslag till beslut – Forskningsplan för Region Kronoberg.
- § 42/2018 FoUB
- Forskningsplan för Region Kronoberg

§42 **Forskningsplan för Region Kronoberg 2018-2027 (18RGK1494)**

Beslut

FoU-beredningen rekommenderar regionstyrelsen besluta

att fastställa Forskningsplan för Region Kronoberg 2018-2027.

Sammanfattning

Regionstyrelsen har ett budgetuppdrag att utarbeta en långsiktig plan för Region Kronobergs forsknings- och utvecklingsarbete.

Målet med forskningen är att skapa förutsättningar för att ge bästa möjliga vård för patienter i Kronoberg och att bidra till en god och jämlik hälsa i Kronobergs län. Patienterna/invånarna ska ses som viktiga resurser och deras erfarenheter ska tas tillvara. Forskningen ska också bidra till den samlade kunskapen inom hälso- och sjukvård både nationellt och internationellt. Den ska även främja samarbetet mellan olika enheter inom hälso- och sjukvården liksom med universitet och högskolor (både avseende utbildning och forskning).

Vid FoU-beredningens sammanträde 27 september beslutade FoU-beredningen om en revidering av forskningsplanen med tydligare ekonomiska mål och verksamhetsmål. Föreslås att FoU-beredningen rekommenderar regionstyrelsen att fastställa föreliggande Forskningsplan för Region Kronoberg.

Förslag till beslut

Föreslås att FoU-beredningen rekommenderar regionstyrelsen besluta

att fastställa Forskningsplan för Region Kronoberg 2018-2027.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Uppdaterad forskningsplan för Region Kronoberg
- Hälso- och sjukvård i förändring för en god och jämlik hälsa i Kronoberg - Forskningsplan 2018-2027

Hälso- och sjukvård i förändring för en god och jämlik hälsa i Kronoberg

Forskningsplan år 2018 – 2027

Gott liv i ett livskraftigt län

Närmare kronobergaren 2027

Forskningsplan 2027

Verksamheter som:

- ser invånare/patienter som viktiga resurser
- tillvaratar invånarnas/patienternas erfarenheter
- ligger i frontlinjen kunskapsmässigt
- kontinuerligt utvärderar
- förbättrar sina metoder

Blir mer:

- patientsäker
- attraktiv arbetsgivare som stimulerar forskning bland alla vårdprofessioner
- ekonomiskt hållbar och påverkar produktionen positivt

Uppdrag hälso- och sjukvård och forskning

Region Kronobergs största arbetsområde är att bedriva hälso- och sjukvård. Av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) framgår det tydligt att regionerna/landstingen också har ansvar för att bedriva forskning;

”Landstingen och kommunerna skall medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område samt av folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Landstingen och kommunerna skall i dessa frågor, i den omfattning som behövs, samverka med varandra samt med berörda universitet och högskolor. Lag (1996:1289)”.

Målet med forskningen är främst att skapa förutsättningar för att ge bästa möjliga vård för patienter i Kronoberg och att bidra till en god och jämlik hälsa i Kronobergs län. Invånarna/patienterna ska ses som viktiga resurser och deras erfarenheter ska tas tillvara. Forskningen ska också bidra till den samlade kunskapen inom hälso- och sjukvård både nationellt och internationellt. Den ska även främja samarbetet mellan olika enheter inom hälso- och sjukvården liksom med universitet och högskolor (både avseende utbildning och forskning).

Forskning inom Region Kronoberg – nuläge

Den gemensamma plattformen för forskning inom regionen är FoU Kronoberg, som ger möjlighet till erfarenhetsutbyte och tvärprofessionell samverkan mellan forskare. FoU Kronoberg tillhandahåller basresurser för forskning samt ger stöd för styrning och strategiska beslut. I Region Kronoberg pågår år 2018 47 unika forskningsprojekt, se tabell sidan 13 och bilaga sidan 17.

FoU Kronoberg – idag

Inom FoU Kronoberg finns möjlighet till metodhandledning i forsknings- och utvecklingsarbete, exempelvis omvandla idéer från klinisk praktik till genomförbara projekt; hjälp att ta fram projektplan; metodfrågor och genomförande av projekt/utvärderingar.

FoU Kronoberg har idag fem anställda varav tre inklusive chef är forskarutbildade och två är sekreterare med högskoleutbildning. Övriga forskarutbildade medarbetare (12) och doktorander (11) har sina grundanställningar på olika kliniker samt på regional utveckling/folkhälsa. Tjänstgöringsgraden på FoU Kronoberg varierar mellan 20-50 procent. Tjänstgöring i övrigt sker inom respektive klinik/folkhälsa och medarbetarna fungerar på så sätt också som kunskapsbärare mellan FoU och klinik/folkhälsa. Inom den kliniska delen av tjänsterna har också flera av medarbetarna uppdrag inom kunskapsorganisationen på regional nivå och inom Region Kronobergs Medicinska kommitté och Läkemedelskommittén.

Region Kronobergs forskningsetiska råd är en kunskapsresurs i forskningsetiska frågor. Rådet gör rådgivande etiska bedömningar/granskningar av forsknings- och utvecklingsprojekt som bedrivs i regionen och som faller utanför den forskningsetiska lagstiftningen. Vidare håller rådet kontakt med de regionala etikprövningsnämnderna och bidrar till ökad medvetenhet och ökat samarbete kring forskningsetiska frågor samt bistår vid behov vid utformandet av ansökan till dessa.

Det finns lokala forskningsmedel att söka. Vetenskapliga rådet fördelar sökta medel till FoU-projekt enligt de målprogram som regionstyrelsen fastställer för

FoU-verksamheten. FoU Kronobergs administration tillser att medel till projekt som beviljas handläggs, följs upp och slutredovisas enligt fattade beslut. Det finns också regionala forskningsmedel att söka för regionanställda, dels inom Södra hälso- och sjukvårdsregionen och dels inom Forskningsrådet i sydöstra Sverige (FORSS).

Det ligger ett stort värde i att arbeten som görs inom regionen presenteras på ett lättillgängligt sätt. FoU Kronoberg publicerar, efter bedömning i redaktionsrådet, rapporter och skrifter som uppfyller uppsatta krav på vetenskaplig stringens.

FoU Kronobergs Doktorandkollegium stödjer regionens doktorander under utbildningstiden och har en pågående dialog med regionens beslutsfattare kring hur forskningsmeriterade medarbetares kompetens och erfarenheter bäst kan tas tillvara på olika nivåer inom organisationen. Sedan FoU Kronoberg startade 1998 har det i genomsnitt disputerat en doktorand per år.

FoU Kronoberg driver också kontinuerligt olika utbildningar i vetenskaplig metodik, bl.a. för regionens ST-läkare.

År 2018 har ett av Region Kronobergs centrum, Psykiatricentrum, inrättat lektorat för att tillvarata disputerade medarbetares kompetens i det strategiska arbetet på ledningsnivå.

I samverkan med Kliniska Studier Sverige, Forum Söder, utvecklas stödstrukturer för kliniska studier på nationell och regional nivå, bl.a. genom utbildningssatsningar och samordning av studieförfrågningar, standardisera avtalsprocesser och tillgång till kompetens inom juridik, statistik och klinisk forskningsmetodik. Det finns en lokal nod inom Region Kronoberg och den är integrerad i FoU Kronoberg.

På Centrallasarettet i Växjö, Onkologkliniken finns en klinisk prövningsenhet. Där genomförs kliniska studier som prövar nya behandlingsmetoder och läkemedel mot cancer.

Allmänmedicinskt kunskapscentrum (AMK) är Region Kronobergs gemensamma forum för länets primärvård, såväl offentligt som privat driven. AMK representerar hela primärvården i dialog med Region Kronoberg, specialistsjukvård och externa aktörer. AMK vilar på tre ben; 1) utbildning och fortbildning, 2) utveckling av vårdens utformning och innehåll samt 3) forskning. Forskningen sker i nära samverkan med FoU Kronoberg.

Forsknings- och utvecklingsverksamheten på Rättspsykiatriska regionkliniken i Växjö bedriver patientnära forskning i nära samarbete med andra myndigheter och aktörer i landet som arbetar med personer med aggressivt och kriminellt beteende som har allvarlig psykisk ohälsa, eller befinner sig i riskzonen för detta. Forskningsprojekt genomförs i samverkan med universitet och närliggande verksamhet. En viktig uppgift är också att sprida kunskap vidare i samhället och till de som möter personer med denna typ av problematik. Verksamheten är en del av FoU Kronoberg.

Samverkan

Regionen har ett samarbetsavtal med Linnéuniversitet. Ett av samarbetsområdena är Hälsa, humaniora och medicin. Syftet är att stärka de humanistiska aspekterna av medicin och hälsa och då särskilt medicinsk etik, kunskapssyn samt berättande

och tolkning för att utveckla vårdens praktik. Ett annat samarbete är Palliativt centrum för samskapad vård bedriver forskning, utbildning och klinisk utveckling med utgångspunkt i Kronobergs län. Målet är att utforma en hållbar palliativ vård samskapad av patienter, närstående, personal och forskare.

Region Kronoberg och FoU Kronoberg deltar också i Centrum för Interprofessionell Samverkan och Sambruk inom Akut Vård (CISA), vid Linnéuniversitetet, där samtliga samhällsfunktioner i Kronoberg med uppgifter inom akut vård medverkar i brett verksamhetssamarbete och FoU-arbete (räddningstjänst, polis, länsstyrelse med flera).

Andra stora samarbetsområden är vårdvetenskap och psykologi. Vidare finns forskningssamarbete med Linnéuniversitetets e-hälsoinstitut och Institutionen för Datorvetenskap och Medieteknik. Samarbetet berör användning av så kallad ”Big data” – teknik för analys av hälsodata. Även så kallade visualiseringstekniker prövas för att bättre presentera data och finna nya samband.

Region Kronoberg – i relation till andra

Region Kronoberg har sedan många år ett formaliserat samarbete kring finansiering av klinisk forskning med Södra sjukvårdsregionen/Lunds universitet och sedan år 2012 även med sydöstra sjukvårdsregionen/Linköpings universitet och Jönköping University, FORSS. Inom den nationella satsningen Kliniska Studier Sverige ingår regionen i Forum Söder med lokal nod i Region Kronoberg. Utöver detta finns informell samverkan mellan regionens forskare och forskargrupper på olika universitet, såväl nationellt som internationellt.

FoU-bokslut

Under år 2017 införde alla sjukvårdshuvudmän FoU-bokslut. Resultat visar att Region Kronoberg i jämförelse med andra regioner/landsting ligger under riksgenomsnittet i alla uppmätta parametrar, bl.a. antal doktorander och forskningsmeriterade medarbetare per 100 000 invånare. Vidare har det inom Kliniska Studier Sverige genomförts en resursinventering 2017, som bl.a. visar att regionen har mycket stor brist på forskningssjuksköterskor.

FoU-bokslutet 2017 redovisade att det inom Region Kronoberg pågår totalt 47 unika forskningsprojekt. Störst forskningsaktivitet är det inom psykisk ohälsa, barn och unga, endokrina sjukdomar/diabetes och infektioner/klinisk mikrobiologi, se bilaga sidan 17. Projekten har hög relevans relaterat till befolkningens sjukdomsutveckling. Flera forskningsområden är dock strukturellt sköra eftersom de bygger på enstaka forskningsmeriterade medarbetare. Inflödet av nydisputerade är idag lägre än pensionsavgångarna. Totalt satsades 21 229 tkr på forskning och forskarutbildning, vilket motsvarar 107 kr/invånare, 0,4 procent av budget för hälso- och sjukvård. Motsvarande andel år 2016 var 0,5 procent.

Framtid – en hälso- och sjukvård i förändring

En ny patientlag infördes i hälso- och sjukvården den 1 januari 2015. Lagen innebär utvidgade möjligheter för patienter att ha inflytande över sin egen vård och behandling, men också att vara delaktiga i hälso- och sjukvårdens forskning och utveckling.

För att uppnå en mer jämlik hälsa i befolkningen är det angeläget att särskilt beakta grupper med lägre socioekonomi. Dessa grupper tenderar också att söka vård i senare skede av sjukdom och kan då kräva mer avancerad och omfattande terapi. Inom SKL's nationella samverkan för kunskapsstyrning av hälso- och sjukvård (NSK) och de Nationella programområdena (NPO) pågår under åren 2018-2019 en omfattande nationell kartläggning inom alla de nyinrättade programområdena. Kartläggningen har fokus på såväl kunskapsbrister, befintliga kvalitetsregister som kunskapsstöd och hur detta möjliggör bedömning av om jämlik vård levereras vid olika sjukdomstillstånd i riket. Vidare är ett av målen för Södra sjukvårdsregionens Regionala Program Område (RPO) att proaktivt verka för att god, jämlik och likvärdig vård uppnås i regionen (Kunskapsstyrning. En översikt med fokus på Södra sjukvårdsregionen. Historik, uppbyggnad och arbetssätt. Södra regionvårdsnämndens kansli 2018).

Regeringen har gett i uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram förslag på arbetsprocess för att nationellt nivåstrukturera den högspecialiserade vården. Syftet är att få en ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd inom hälso- och sjukvård (S2015:07). Träning ger färdighet – Koncentrera vården för patientens bästa (SOU 2015:98). Nivåstruktureringen testas inom två områden med start 2017 – nervsystemets sjukdomar och kvinnosjukdomar inklusive förlossning. Nivåstrukturering av all nationell högspecialiserad vård är tänkt att ske under åren 2018-2020.

Nationellt förändras och utökas läkarutbildningen. Region Kronoberg samarbetar med såväl Lunds universitet som Linköpings universitet och tar emot läkarstudenter för moment i den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) inom bl.a. kirurgi och internmedicin. AT (allmäntjänstgöring syftande till legitimation) – kommer att tas bort samtidigt som läkarutbildningen förlängs till 12 terminer (mot dagens 11) och avslutas med legitimation. Som första anställning för underläkare föreslås att ett så kallat basår etableras. Det innebär att för rekrytering av nya läkare är det angeläget att regionen har resurser för att ta emot läkarstudenter redan under grundutbildningen. Det kräver medarbetare som är både kliniskt förankrade och forskningsmeriterade för handledning, teoretisk undervisning och examinationer. Kontakter är tagna med Lunds universitet för dialog kring förutsättningar för utökat antal utbildningsplatser inom all sjukvård i Region Kronoberg.

År 2017 beslutade regionfullmäktige att anta utvecklingsstrategin "Närmare Kronobergaren". Det är en strategi för utveckling av hälso-och sjukvården 2017-2027. Strategin innehåller fyra övergripande strategiska inriktningar; 1) I Kronoberg ska vården vara till för alla, 2) I Kronoberg ska vården vara nära och samordnad, 3) I Kronoberg ska invånarna vara aktiva medskapare i hälsa och vård, 4) I Kronoberg ska patientens behov mötas med kompetens och arbetsglädje.

Våren 2018 överlämnades delbetänkandet "God och nära vård – En primärvårdsreform" (SOU 2018:39) och folkhälsopropositionen (2017/18:249) till regeringen. SOU 2018:39 innehåller förslag på förändring av dagens hälso- och

sjukvård med bl.a. omfördelning av resurser från sjukhusvården till primärvården. En stark primärvård bedöms vara ett effektivt sätt att möta nuvarande och kommande utmaningar kopplat till demografiska förändringar, ökning av sjukdomsburden och ojämlikheter i hälsa. Det ska tydligt framgå i förordningen (18 kap. 2 § HSL) att i primärvårdens grunduppdrag, för alla utförare oavsett driftsform, ingår att bedriva forskning. Utförarens ansvar för forskning ska också framgå i förfrågningsunderlag till vårdval. Detta för att säkerställa framtida kompetensförsörjning och en hög och aktuell kunskapsnivå i verksamheterna. Utredningen betonar att förutsättningarna behöver stärkas för primärvårdens medarbetare att bedriva och delta i forskningsprojekt. Hälften av Region Kronobergs nu pågående forskningsprojekt har hög relevans för primärvården. Vidare lyfter utredningen att utbildning på grund- och avancerad nivå ska ingå i primärvårdens uppdrag. För att kunna erbjuda utbildning på både grund- och avancerad nivå behövs medarbetare med dubbelkompetens, dvs. klinisk kompetens och akademisk/forskarkompetens.

För att Region Kronoberg ska uppnå FoU-bokslutets riksgenomsnitt för infrastruktur för forskning per 100 000 invånare och för att främja intentionerna i ”Närmare Kronobergaren” behöver forskningen och den akademiska kompetensen stärkas under perioden 2017 – 2027. Detta sker genom att:

- Fler medarbetare genomgår forskarutbildning
- Fler disputerade medarbetare meriterar sig till docent/professor för att kunna bedriva självständig handledning
- Forskningssjuksköterskor utbildas som medverkar i planering och genomförande av forskningsprojekt, samt deltagande i kliniska läkemedelsprövningar
- Verksamhetschefer utbildas kring ansvarsfrågor och vad tillstånd till forskning inom verksamheten innebär och förutsättningar för deltagande i och genomförande av forskning och kliniska prövningar
- Utökade forskningsmedel som stimulerar till fler forskningsinitiativ inom regionen där Kronobergs läns invånare bidrar med initiativ och/eller deltagande i studier
- Forskningsmeriterades kompetens tas tillvara i såväl regionens strategiska arbete på olika ledningsnivåer som i kliniken
- Forskningssamarbetet med universitet och högskolor, FORSS, Södra sjukvårdsregionen och Kliniska Studier Sverige vidareutvecklas
- Forskningsmeriterade medarbetare efterfrågas i strategiskt arbete på alla nivåer
- Hela sjukvårdsorganisationen i Kronoberg engageras i fler kliniska studier, bl.a. genom samarbete med Kliniska Studier Sverige/Forum Söder
- Regionen aktivt erbjuder sig att samverka med läkar- och vårdutbildningar, i första skedet utöka antalet platser för VFU med tillhörande handledarkompetens. Den utökade läkarutbildningen i Lund kan på sikt också innebära att fler delar av den kliniska delen av läkares grundutbildning förläggs till enheter utanför Skånes Universitetssjukhus (SUS).

Framåtblick – forskning till stöd för utveckling av en god och jämlik hälsa och en hälso- och sjukvård i förändring

Inom Region Kronoberg bedrivs klinisk forskning inom hälso- och sjukvården och forskning inom folkhälsoområdet. FoU Kronoberg är en del av hälso- och sjukvården, och alla verksamheter inom hälso- och sjukvård kan ses som ”delägare” i FoU Kronoberg. Trots att Region Kronoberg är en av de mindre regionerna finns det potential att utveckla den till en stark verksamhetsnära klinisk forskningsregion. Grunden är det nära samarbetet mellan forskare, patienter/invånare och klinisk verksamhet, tillsammans med ett nära samarbete med universitet/högskolor. Forskningsplanen presenteras utifrån områdena; 1) Invånare/patienter och patientinitierad forskning, 2) Medarbetare och kompetens, 3) Verksamheter, och 4) Ekonomi.

Invånare/patienter och patientinitierad forskning

Ett viktigt bidrag till god och jämlik vård är att patienter oavsett var de bor eller söker vård har rätt att bli tillfrågade om medverkan i forskning relevant för deras hälsotillstånd. För att uppnå detta behöver vi:

- Se Regionens invånare/patienter som viktiga resurser i forskningen och att deras erfarenheter tas tillvara
- Möjligheter för patienter/invånare att i förväg anmäla sitt intresse att delta i framtida kliniska studier
- En väl utvecklad infrastruktur för forskning och pågående forskningsaktiviteter
- Patientpaneler, som medverkar vid initiativ och planering av framtida forskningssatsningar. Sådana patientpaneler är under uppbyggnad i Södra hälso- och sjukvårdsregionen
- Forskningspersonenkat, för att samla in synpunkter och erfarenheter från de som deltagit i kliniska studier. Inom Kliniska Studier Sverige pågår arbete med att skapa en sådan enkät
- Dialog med medborgarrepresentanter och intresseorganisationer för folkhälsa och förebyggande prevention och hälsopromotion gällande initiativ av framtida forskningssatsningar
- Dialog med patientorganisationerna gällande initiativ av framtida forskningssatsningar
- Ta tillvara information som olika patientgrupper delar på sociala medier. Exempelvis pågår studier i Kronoberg där twitterdata analyseras för att få kunskap om vad patienter själva diskuterar, för att kunna möta deras behov, utveckla lämplig teknik och kommunikation för att kunna erbjuda personcentrerad vård.

Genom att applicera studier med såväl kvalitativ som kvantitativ design på samma patientgrupper samtidigt kan en djupare förståelse erhållas kring vad det innebär att drabbas av och leva med olika sjukdomar liksom erfarenheter av att genomgå olika behandlingsinsatser. Studier med ovanstående inriktning pågår i regionen inom bl.a. områdena:

- Folkhälsa, barn och unga, personcentrerad vård, endokrina sjukdomar/diabetes, psykisk ohälsa och rörelseorganens sjukdomar/försäkringsmedicin.

Medarbetare och kompetens

Ledarskap och organisation är avgörande faktorer för om man lyckas behålla personal och de är även de mest betydelsefulla arbetsmiljöfaktorerna. Att arbeta i en organisation där kunskap och kvalitet värderas högt är faktorer som tilltalar välutbildad personal. Att få möjlighet att bidra till verksamhetens och fältets utveckling är något som värderas högt av många engagerade medarbetare och som ger arbetstillfredsställelse.

Region Kronoberg ska vara en attraktiv arbetsgivare som stimulerar forskning inom alla vårdprofessioner. Region Kronoberg ska ha förmåga att behålla och rekrytera forskningsmeriterade medarbetare. Inflödet av forskningsmeriterade medarbetare är idag lägre än pensionsavgångarna, i synnerhet gäller det docent/professorsmeriterade medarbetare. Det ingår i all vårdpersonals uppdrag att bidra till att klinisk forskning genomförs. Genom att forskning pågår borgas för en hög och aktuell kunskapsnivå i verksamheten. För att uppnå detta behöver vi:

- Arbetsklimat som stimulerar medarbetare till att bedriva och delta i forskning
- Introduktionsprogram för nyanställda som inkluderar information från FoU Kronoberg
- Stöd till medarbetare som är intresserade av att börja forska
- Utbildning av forskningssjuksköterskor (GCP 1 dag och därefter 7,5 hp utbildning)
- Fortsatta kurser i forskningsmetodik för alla ST-läkare och andra hälsoprofessioner
- Inrätta fler doktorandtjänster kombinerade med kliniska tjänster
- Utveckla nya attraktiva tjänster där disputerade medarbetares kompetens tas tillvara, till exempel kliniska lektorat
- Uppmuntra disputerade att meritera sig till docent med hjälp av särskilt utlysta post doc-medel
- Utbildning för verksamhetschefer gällande regelverk, forskningsetik och GCP; verktyg för att kunna ställa frågor i samband med nya och pågående projekt och stödja forskning i verksamheten
- Aktivt efterfråga erfarenhet av forskning och akademisk kompetens vid tillsättande av verksamhetschefer men också andra chefstjänster
- Se erfarenhet av forskning och akademisk kompetens som meriterande vid tjänstetillsättningar inom alla professioner.

Verksamheter

Klinisk patientnära forskning bidrar till positiv utveckling av hälso- och sjukvårdens verksamhet, dels genom erhållna resultat, dels genom en generell kompetenshöjning. Forskningen kommer kronobergarna till godo genom att den är integrerad i den ordinarie hälso- och sjukvården. Framgångsrik klinisk

forskning kräver tillgång till en väl fungerande infrastruktur och stödresurser. För att uppnå detta behöver vi:

- Stärka Region Kronobergs och FoU Kronobergs infrastruktur för forskning och kontinuerligt vidareutveckla den med tanke på olika forskarkompetenser liksom med tanke på data management, statistik, IT-teknik, ekonomi och kommunikation.

Att kombinera klinisk erfarenhet/tjänstgöring med forskarkompetens bidrar till att utveckla vården. Kliniskt verksamma forskare kan ställa aktuella och relevanta forskningsfrågor som förbättrar och effektiviserar vården. Att forskningsmeriterade medarbetare finns i kliniska verksamheter bidrar till en generell nivåhöjning, då forskare behöver vara uppdaterade på den senaste kunskapsutvecklingen inom sina fält, och ha förmåga att tolka och omsätta forskningsresultat till den kliniska vardagen. Det förutsätter att forskningsmeriterade medarbetare erbjuds medverka till detta inom sina kliniker. Vidare hamnar ibland nya metoder högt upp på agendan, med starka åsikter och intressegrupper. Här kan kliniska forskare vara ett stöd i att skilja på åsikter och fakta, och att värdera tillförlitligheten och relevansen av olika studier och vilken den samlade evidensen är. Det är också angeläget att verksamhetsledning på alla nivåer efterfrågar, följer upp och redovisar utfall av forskning inom den egna verksamheten. Organisationer med hög kompetens har bättre förmåga att anpassa sig till förändringar och till omgivningens krav och förväntningar. För att uppnå detta behöver vi:

- Arbetsklimat som gynnar forskning inom regionens alla hälso- och sjukvårdsverksamheter oavsett driftsform
- Nära kontinuerlig dialog med hälso- och sjukvårdens ledningsgrupp, chefsgrupper och central samverkansgrupp
- Forskning som bedrivs inom regionens ordinarie kliniker och att forskande medarbetare har sina grundtjänster i kliniken
- Fortsatt bedriva och vidareutveckla regionalt, nationellt och internationellt forskningssamarbete
- FoU-bokslut som redovisas på verksamhets-/centrumnivå och för regionen som helhet.

Det finns behov av att vidareutveckla och vid behov skapa nya system och strukturer för implementering av forskningsresultat. För detta behöver vi:

- Arbeta vidare med den nationella modellen för kunskapsstyrning i samverkan med Region Kronobergs Medicinska kommitté och dess medicinska grupper. I dessa grupper finns disputerade medarbetare som kan stödja i dessa processer. Fler kan efter behov adjungeras för att utnyttja den samlade kompetensen för att värdera rådande kunskapsläge
- Arbeta fram modeller för implementering som genomsyrar alla verksamheter
- Strukturer för kommunikation och diskussion av forskningsresultat och kunskapssammanställningar inom verksamheten. Underlag, som de medicinska grupperna arbetar fram måste kommuniceras vidare. Kliniska forskare kan inom sina respektive verksamheter bidra till att kunskapen omsätts i den kliniska vardagen

- Forskande medarbetare med grundtjänster i kliniken som underlättar dialog och implementering inom verksamheterna
- Kontinuerligt presenteras forskningsnyheter på vårdgivarwebb och internwebb
- Värdera evidens och delta i den övergripande diskussionen hur den nationella och regionala nivåstruktureringen skall utformas.

Ekonomi

En verksamhet som ligger i frontlinjen kunskapsmässigt, och som kontinuerligt utvärderar och förbättrar sina metoder, blir mer patientsäker, ekonomiskt hållbar, ökar trivselen hos medarbetarna och därmed produktionen. Resultaten av satsade medel behöver bli mer kända. Vidare behöver samarbetet med andra forskningsfinansiärer stärkas. För detta behöver vi:

- Vid behov få hjälp av FoU-handledare vid ansökan om forskningsmedel
- FoU-bokslut som redovisas årligen på verksamhets-/centrumnivå och för regionen som helhet
- Stimulera forskare till att söka externa forskningsmedel genom att information om aktuella externa utlysningar sprids till doktorander, disputerade och alla verksamhetschefer för vidare spridning inom deras respektive verksamheter
- Öka aktiviteten och stödet centralt inom regionen för att finna andra finansieringskanalar (fonder, stiftelser etc.)
- Stimulera och medverka till ökat deltagande i sponsorfinansierade kliniska studier inom både terapi och diagnostik.

Under perioden 2018-2020 har Regionstyrelsen stärkt budgeten för forskning och 2,5 miljoner kronor är riktade till att stärka och utveckla medarbetarnas möjligheter till forskning. Medlen används till:

- doktorandtjänster
- att utöka interna forskningsmedel som medarbetare kan söka,
- post doc-anslag för meritering till docent
- utbildning av forskningssjuksköterskor.

Tidslinje för forskningsplan år 2018-2027

I tabell sidan 13 presenteras förväntad utveckling gällande tjänster, utbildning/examinationer, forskningsmedel och forskningsproduktion, se tabell nedan. Nu beviljade utökade FoU-medel med 2,5 miljoner SEK per år gäller åren 2018-2020. Beslut om att därefter fortsätta stärka budgeten för forskning är nödvändig för att målsättningarna i Forskningsplanen 2027 ska kunna realiseras.

Det kan noteras att år 2022 förväntas antalet medarbetare som meriterat sig till docent/professor per 100 000 invånare ligga knappt under riksgenomsnittet för jämförbara landsting/regioner medan antalet doktorander och disputerade fortsatt kommer ligga under riksgenomsnittet. Detta visar att fortsatta satsningar på att utveckla och stärka regionens forskning behövs.

För den fortsatta utvecklingen kommer regionens docenter/professorer bli mycket viktiga, då dessa kan åta sig uppdrag att vara huvudhandledare för doktorander, självständigt utveckla egna forskningslinjer, och utveckla starka forskargrupper som har större möjligheter att ansöka och beviljas nationella forskningsanslag. Det är också angeläget att involvera fler av de seniora forskarna i Region Kronobergs strategiska arbete för framtiden.

Målbilden år 2027 är att Region Kronobergs struktur för forskning ligger på nationella FoU-bokslutets riksgenomsnitt för jämförbara regioner. I Forskningsplanen 2027 redovisas bokslutet för år 2017, vilket är det senast publicerade FoU-bokslutet. De regioner som inkluderats i beräkningarna är mindre och medelstor regioner; Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland/Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Värmland, Örebro och Östergötland. Det innebär för inkluderade indikatorer per 100 000 invånare; doktorander 17,5, forskarutbildade medarbetare 39, docenter/professorer 10, antal vetenskapliga originalartiklar 142, avsatta egna medel för forskning 9,8 miljoner. Hur indikatorerna ska beräknas är fastställt av det nationella FoU-chefsnätverket, vilket gör indikatorerna jämförbara mellan regionerna/landstingen. Region Kronoberg hade 197 519 invånare den 31 december 2017.

Med tanke på regionernas/landstingens lagstadgade forskningsuppdrag inom hälso- och sjukvård antas att landets regioner generellt kommer stärka sina infrastrukturer för forskning fram till år 2027. Det gör att FoU-bokslutets riksgenomsnitt för år 2027 sannolikt kommer ligga högre än det som här redovisas för år 2017. För att Region Kronobergs FoU-bokslut år 2027 ska ligga på då aktuellt riksgenomsnitt krävs ytterligare satsningar utöver de i tabellen redovisade.

Tabell. Tidslinje för forskningsplanen år 2018 – 2027 gällande tjänster, utbildning/examinationer, forskningsmedel och forskningsproduktion inom hela Region Kronoberg. Prognos indikeras med kursiva siffror.

	År										
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tjänster											
*Doktorander	16	18 ¹	20 ¹	22 ¹	22	24	26	28	30	32	35
*Disputerade	53	55	59	63	67 ²	67	69	71	73	75	78
Lektorat klin/adj	1	4	5	5	6	7	9	11	13	15	17
*Docent/professor	8	8	10	12	12 ²	13	14	15	16	18	20
Sekreterare/handläggare/ekonom	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3
Utbildning/examination											
Disputation	1	2	4	4	2	4	4	4	2+2	4	4
Meritering docentur	0	8 ³	7 ³	5 ³	2	2	2	2	2	2	2
Ansökan docentur/professur	0/0	1/0	1/1	2/0	1/0	3/0	1/0	1/0	1/0	1/0	1/1
ST-läkare forskningsmetodik	19	15	16	16	18	18	20	20	20	22	22
Forskningsjuksköterskor, 1 dag	0	20 ³	25 ³	25 ³	5	5	5	5	8	8	10
Forskningsjuksköterskor, 7,5 hp	0	0	3 ³	5 ³	3	3	3	3	3	3	3
Verksamhetschefer	0	45	45	45	45	45	50	50	55	55	60
FoU-luncher	2	4	8	8	4	8	8	8	4+4	8	8
Forskningsproduktion											
Pågående forskningsprojekt	42	47	>47	>50	>52	54	57	59	61	64	67
*Vetenskapliga originalartiklar	176	187	198	209	220	231	242	253	264	275	284
FoU-rapporter	4	5	5	5	5	6	6	7	7	8	≥9
Handledningsuppdrag	108	108	108	108	108	110	115	115	120	120	125
Forskningsvetenskaplig rådgivning	12	12	12	12	12	13	14	15	16	17	18
Forskningsmedel											
*Internat tkr	2 705,5	3 765,0 ³	3 842,4 ³	3 922,0 ³	4 390,8 ⁴	5 326,9	6 263,9	7 199,1	8 135,2	8 913,4	9 692,6
*Regionala tkr	7 797,4	7 797,4	8 015,7	8 240,2	8 470,9	8 708,1	8 951,9	9 202,5	9 460,2	9 725,1	9 907,4
Adm./uppfölj. forskningsmedel, pågående FoU-projekt	110	112	114	116	118	120	122	124	126	128	130

*Indikator som ingår i nationella FoU-bokslutet, kursiva siffror är prognos

¹ Två av doktoranderna finansieras med hjälp av särskilda satsningen FoU-medel 2018-2020

² Antalet ej justerat för ev. pensionsavgångar

³ Särskilda satsningen extra anslag FoU-medel 2,5 miljoner kronor/år gäller för åren 2018-2020, framför allt för pedagogisk meritering

⁴ Fortsatt förstärkt forskningsbudget 2021-2027 inklusive indexuppräknings med 2,8 % per år

Övergripande gemensam målbild år 2022 – halvvägs till år 2027

Patienter/invånare

- Forskning i klinikerna bidrar till jämlik patientvård även i periferin dvs. det erbjuds lika bra vård i Kronoberg som i län med universitetssjukhus och medicinsk fakultet
- Patienter inom fler diagnosområden blir tillfrågade om medverkan i forskning.

Personal

- Forskningsbakgrund är generellt meriterande vid tillsättning av tjänster på alla nivåer
- Forskar-ST-tjänster är inrättade inom flera specialistområden
- Fler kliniska lektorat är inrättade
- Det finns fortbildning på post doc-nivå – vidareutbildning/vidmakthållande av kunskap på denna nivå för forskarhandledarna. Statistik, nya metoder, användande av artificiell intelligens (AI), pedagogik m.m.
- Samarbete med medicinska fakulteten i Lund kring läkarutbildningen är under uppbyggnad.

Verksamhet

- Det är en positiv attityd till forskning i verksamheterna
- Forskning är en stående punkt på Region Kronobergs övergripande möten för ledning och styrning
- Alla verksamheter kan namnge någon på enheten som är FoU/forskningsansvarig
- Om verksamheter inte har pågående FoU-arbete finns mål att komma igång
- Införande av satsningar på nya metoder (även utmönstring) går hand i hand med vetenskapen/kunskapsstyrningen
- Forskningsresultat återförs till verksamhetschefer och medarbetare.

Ekonomi

- Region Kronobergs budget för forskning är stärkt med målsättning att FoU-bokslutet senast år 2027 ska ligga på riksgenomsnittet gällande forskningsmeriterade medarbetare, forskningsproduktion, egna avsatta medel för forskningsprojekt och medverkan i nationella satsningar.

Övergripande gemensam målbild år 2027

Patient/invånare

- Regionens invånare har en bättre och mer jämlik hälsa
- Patientsäkerheten är hög
- Patienter ställer krav – efterfrågar och listar sig hos disputerad allmänläkare
- Patienter är pålästa – efterfrågar evidens för föreslagna åtgärder
- Patienter inom de flesta diagnosgrupper blir tillfrågade om medverkan i forskning
- Pågående forskning finns inom alla verksamheter och patienter får feedback om vad den leder fram till
- Allmänheten bjuds in till seminarier där forskningsprojekt och deras resultat blir kända och diskuteras.

Personal

- Forskningsbakgrund är meriterande vid utlysning av tjänster
- Medarbetare med forskarkompetens finns på alla nivåer och genomsyrar alla hälsoprofessioners arbete med att erbjuda god och jämlik vård
- ST-forskartjänster har inrättats inom de flesta specialistområden och utgör 15 procent av alla ST-tjänster. Målsättning för ST-forskartjänst är att inom två år vara inskriven som doktorand
- Kliniska lektorat finns inom flertalet verksamheter
- Det finns fortbildning på post doc-nivå
- Samarbete med medicinsk fakultet Lund kring läkarutbildningen är etablerad
- Det finns emeritusuppdrag för äldre medarbetare (>67 år) med forskarkompetens och som vill fortsätta forska.

Verksamhet

- Det finns forskningsmeriterade medarbetare på regionens alla nivåer
- Forskning är en stående punkt på Region Kronobergs övergripande möten för ledning och styrning
- Verksamheterna ligger i frontlinjen kunskapsmässigt och utvärderas kontinuerligt
- Starka nätverk finns med andra regioner nationellt och internationellt, vilket bidrar till medverkan i patientnära forskning på hög nivå
- Starka strukturer finns för intern och extern kommunikation av forskningsresultat och kunskapssammanställningar
- Modeller för implementering av forskningsresultat genomsyrar alla verksamheter
- FoU-bokslut med nationella jämförelsetal är rutin och redovisas på såväl verksamhets- som koncernnivå.

Ekonomi

- Region Kronobergs budget för forskning är stärkt och FoU-bokslutet för år 2027 ligger på riksgenomsnittet gällande forskarstuderande forskningsmeriterade medarbetare, forskningsproduktion, egna avsatta medel för forskningsprojekt och medverkan i nationella satsningar
- Regionen och dess invånare har en bättre och mer jämlik hälsa och kostnadseffektiviteten är god i hälso- och sjukvården.

Bilaga

Pågående forskning

Nedan presenteras pågående forskning i Region Kronoberg som FoU Kronoberg känner till, grupperat under olika teman. Flera av forskningsprojekten presenteras under mer än ett tema då de är relevanta för mer än ett område. Utöver detta pågår bl.a. företagssponsrade läkemedelsprövningar, till exempel på onkologen och inom diabetesområdet.

Akutsjukvård

- Akutmottagningstriage i svensk kontext över tid. Kartläggning och tillämpning

Allmänmedicin

- Does time matter?
- Patientcentrering och The Patient Enablement Instrument: Vad mäter vi egentligen?
- The European Therapeutic Alliance Tool Assessment (TATA) study
- The Örenäs Research Group GP Survey – en studie av faktorer som påverkar primärvårdsläkares beslut att remittera patienter med symptom där cancer kan misstänkas
- Cancersatsningen – varje dag räknas – baslinjemätning i primärvård
- Luftvägsinfektioner i primärvården – sjuksköterskans roll i telefonrådgivningen
- Ont i halsen hos barn mellan 0-14 år
- Etiologi vid faryngotonsillit hos vuxna
- Implementering av en strukturerad arbetsmodell för fysisk aktivitet på recept i hälso- och sjukvårdens rutinverksamhet
- Våga vara mätt – gruppbehandling för vikttnedgång
- Diabetesincidens i Kronoberg och Kalmar län 2016-2017 DIKK
- Dödlighet och sjuklighet 15 år efter insjuknandet i diabetes, typ 1 och typ 2, i Kronoberg
- Uppföljning av Affektskola och Skriptskola samt Basal Kroppskännedom för diabetespatienter med nedsatt glykemiskt kontroll och psykiska symptom
- Depression, diabetes och biokemiska markörer
- Depression, ångest och föräldrastress hos nyblivna pappor och mammor
- Att finna livskraft i vardagen. Upplevelse av välbefinnande trots stressrelaterad ohälsa
- Behandling för personer med depression och/eller ångest
- Strukturerat omhändertagande i primärvården av patienter med besvär i nacke och/eller rygg i syfte att stärka funktion och arbetsförmåga
- WorkUp – Tidigt strukturerat omhändertagande med arbetsplatsintervention för förbättrad arbetsförmåga vid nack- och/eller ryggsmärta

- Självförvällad sjuklighet – bör egenansvar beaktas vid prioriteringssituationer i vården och vilka krav kan sjukvården ställa på patienters egenansvar i samband med sjukvårdsinsatser

Anestesi

- Kan preoperativa kognitionstester med AQT och mätning av peroperativ hjärnsyrgasmättnad med INVOS predicera postoperativ konfusion? AQT-INVOS-studien

Barn och unga

- Ont i halsen hos barn mellan 0-14 år
- Tarmflora och immunreaktivitet hos barn med nydebuterad celiaki
- Retention and stability of upper front teeth after orthodontic treatment
- Hälsa och livskvalitet hos barn och ungdomar med diabetes och låga HbA1c-värden
- Upptäckt och utredning av neuropsykiatriska svårigheter hos barn och unga
- Child-Parent Psychotherapy (CPP). Planering av en randomiserad kontrollerad studie av en traumafokuserad behandling för barn 0-6 år
- Utvärdering av stödinsatser i grupp till barn som bevittnat våld i föräldrars nära relation – uppföljning
- Produktiva aktiviteter för personer med psykisk sjukdom: Stöd till sårbara subgrupper. Delprojekt "Produktiva aktiviteter för unga personer med psykos"

Cancer

- The Örenäs Research Group GP Survey – en studie av faktorer som påverkar primärvårdsläkares beslut att remittera patienter med symtom där cancer kan misstänkas
- Cancersatsningen – varje dag räknas – baslinjemätning i primärvård
- Endokrina biomarkörer vid lobulär bröstcancer
- Rekonstruktiv tumörkirurgi i ögonområdet kan optimeras med hjälp av nya icke-invasiva mättekniker för att monitorera blodcirkulationen

Endokrina sjukdomar, diabetes

- Diabetesincidens i Kronoberg och Kalmar län 2016-2017 DIKK
- Dödlighet och sjuklighet 15 år efter insjuknandet i diabetes, typ 1 och typ 2, i Kronoberg
- Diabetes och kranskärlssjukdom – trender i prognos, riskfaktorer och revaskuleringsmetod under 15 år
- Prognostisk betydelse av förhöjda blodsockervärden vid infarkt
- Diabetes hos vuxna, aspekter på typ 1, LADA och diabetes under graviditet
- Depression, diabetes och biokemiska markörer
- Uppföljning av Affektskola och Skriptskola samt Basal Kroppskännedom för diabetespatienter med nedsatt glykemiskt kontroll och psykiska symptom
- Våga vara mätt
- Hälsa och livskvalitet hos barn och ungdomar med diabetes och låga HbA1c-värden

Etik

- Prioriteringar och medfinansiering
- Självförvällad sjuklighet – bör egenansvar beaktas vid prioriteringssituationer i vården och vilka krav kan sjukvården ställa på patienters egenansvar i samband med sjukvårdsinsatser

Folkhälsa

- Implementering av en strukturerad arbetsmodell för fysisk aktivitet på recept i hälso- och sjukvårdens rutinverksamhet
- Våga vara mätt – gruppbehandling för vikttnedgång

Försäkringsmedicin

- WorkUp – Tidigt strukturerat omhändertagande med arbetsplatsintervention för förbättrad arbetsförmåga vid nack- och/eller ryggsmärta
- Strukturerat omhändertagande i primärvården av patienter med besvär i nacke och/eller rygg i syfte att stärka funktion och arbetsförmåga

Gynekologi och obstetrik

- Förlängd nedträngningsfas – mot ett evidensbaserat handläggande
- Diabetes hos vuxna, aspekter på typ 1, LADA och diabetes under graviditet

Hjärt-/kärlsjukdomar

- Diagnostiska aspekter av akut och kronisk ischemisk hjärtsjukdom
- Diabetes och kranskärlssjukdom – trender i prognos, riskfaktorer och revaskuleringsmetod under 15 år
- Prognostisk betydelse av förhöjda blodsockervärden vid hjärtinfarkt
- Dödlighet och sjuklighet 15 år efter insjuknandet i diabetes, typ 1 och typ 2, i Kronoberg
- Kan preoperativa kognitionstester med AQT och mätning av peroperativ hjärnsyrgasmättnad med INVOS predicera postoperativ konfusion? AQT-INVOS-studien

Implementering

- Implementering av en strukturerad arbetsmodell för fysisk aktivitet på recept i hälso- och sjukvårdens rutinverksamhet

Infektioner, antibiotika

- Luftvägsinfektioner i primärvården – sjuksköterskans roll i telefonrådgivningen
- Ont i halsen hos barn mellan 0-14 år
- Etiologi vid faryngotonsillit hos vuxna

Klinisk kemi

- Hur påverkar kostnader val av analys?
- Evaluering av patientnära analysmetod för kontroll av blodprodukter
- Utvärdering av metod för kontroll av leukytreducerad plasma

Mag-/ tarmsjukdomar

- Mukuslagret – en skyddande barriär

Mikrobiologi

- Mukuslagret – en skyddande barriär

Patientcentrerad vård

- Patientcentrering och The Patient Enablement Instrument: Vad mäter vi egentligen?
- The European Therapeutic Alliance Tool Assessment (TATA) study

Psykisk ohälsa

- Depression, ångest och föräldrastress hos nyblivna pappor och mammor
- Child-Parent Psychotherapy (CPP). Planering av en randomiserad kontrollerad studie av en traumafokuserad behandling för barn 0-6 år
- Utvärdering av stödinsatser i grupp till barn som bevittnat våld i föräldrarnas nära relation - uppföljning
- Upptäckt och utredning av neuropsykiatriska svårigheter hos barn och unga
- Att finna livskraft i vardagen. Upplevelser av välbefinnande trots stressrelaterad ohälsa
- Behandling för personer med depression och/eller ångest
- Produktiva aktiviteter för personer med psykisk sjukdom: Stöd till sårbara subgrupper. Delprojekt "Produktiva aktiviteter för unga personer med psykos"
- Depression, diabetes och biokemiska markörer
- Uppföljning av Affektskola och Skriptskola samt Basal Kroppskännetdom för diabetespatienter med nedsatt glykemiskt kontroll och psykiska symptom
- Kan preoperativa kognitionstester med AQT och mätning av peroperativ hjärnsyrgasmättnad med INVOS predicera postoperativ konfusion? AQT-INVOS-studien

Rättspsykiatri

- Tidig debut i aggressivitet
- Självskadebeteende och suicidalt beteende hos unga våldsbrottslingar och rättspsykiatriska patienter
- Diagnostisk stabilitet hos rättspsykiatriska patienter
- Disinhibition hos våldsförövare: Neurobiologi, neurokognition och beteende
- Självriktad och utåtriktad aggressivitet hos rättspsykiatriska patienter
- Kognitiv snabbhet hos rättspsykiatriska patienter

Rörelseorganens sjukdomar

- WorkUp – Tidigt strukturerat omhändertagande med arbetsplatsintervention för förbättrad arbetsförmåga vid nack- och/eller ryggsmärta

- Strukturerat omhändertagande i primärvården av patienter med besvär i nacke och/eller rygg i syfte att stärka funktion och arbetsförmåga

Tandhälsa

- Retention and stability of upper front teeth after orthodontic treatment

Transfusionsmedicin

- Evaluering av patientnära analysmetod för kontroll av blodprodukter
- Utvärdering av metod för kontroll av leukytreducerad plasma

Vårdens struktur och process

- Does time matter?
- Hur påverkar kostnader val av analys?
- The Örenäs Research Group GP Survey – en studie av faktorer som påverkar primärvårdsläkares beslut att remittera patienter med symptom där cancer kan misstänkas
- The European Therapeutic Alliance Tool Assessment (TATA) study
- Akutmottagningstriage i svensk kontext över tid. Kartläggning och tillämpning

Vårdmiljö

- Optimerad fysisk vårdmiljö – Care Optimization of Physical Environment

Vårdvetenskap

- Optimerad fysisk vårdmiljö – Care Optimization of Physical Environment
- Akutmottagningstriage i svensk kontext över tid. Kartläggning och tillämpning
- Kan preoperativa kognitionstester med AQT och mätning av peroperativ hjärnsyrgasmättnad med INVOS predicera postoperativ konfusion? AQT-INVOS-studien

Äldre

- Kan preoperativa kognitionstester med AQT och mätning av peroperativ hjärnsyrgasmättnad med INVOS predicera postoperativ konfusion? AQT-INVOS-studien

Ögon

- Rekonstruktiv tumörkirurgi i ögonområdet kan optimeras med hjälp av nya icke-invasiva mättekniker för att monitorera blodcirkulationen

För ytterligare information om pågående forskningsprojekt gällande medverkande forskare, syfte, metod, tidsplan och finansiering, se länk [Pågående forskning](#)

Regelbok för Vårdval hud 2019

12

18RGK1334

Regionfullmäktige

Regelbok för Vårdval hud 2019

Ordförandes förslag till beslut

Regionfullmäktige beslutar att godkänna Regelbok för Vårdval hud 2019.

Sammanfattning

Regionfullmäktige återremitterade § 93/18 Regelbok för Vårdval hud 2019 för framtagande av ett långsiktigt hållbart regelverk att tillämpa vid en eventuell förlängning av Vårdval hud. För att uppräknings av ersättningar m.m. till 2019 års nivå ska kunna genomföras tas Regelbok Vårdval hud 2019 upp för beslut i avvaktan på att ärendet bereds enligt regionfullmäktiges uppdrag. I avvaktan på beredningen av fullmäktiges återremiss föreslås regionfullmäktige godkänna Regelbok 2019 med ekonomiska regleringar, för specialiserad hudsjukvård i öppen vård, Vårdval hud.

Regionfullmäktige fastställde i november 2018 budgetram för Vårdval hud. Prisuppräknings för 2019 görs med 2,3 procent enligt LPIK inklusive läkemedel. Den ekonomiska ramen för Vårdval hud 2019 är 21,1 mnkr. Denna ram exklusive budget för biologiska läkemedel och Apremilast, ST-läkare, tolkkostnader för patienter folkbokförda i Sverige samt ersättning för vård till utomlänspatienter utgör ett kostnadstak.

Kostnadstaket för Vårdval hud 2019 är 17,5 mnkr och utgör den maximala ersättningsnivån för samtliga godkända och verksamma leverantörer inom Vårdval hud. Kostnadstaket periodiseras månadsvis, för att tillförsäkra produktion över hela året. Ersättningsmodellen för Vårdval hud utgår från att leverantören får ersättning för utförda tjänster antingen i form av enstaka besök eller vårdepisoder som innebär att flera åtgärder paketeras i en tjänst. De beskrivna vårdepisoderna är en standardmodell och utgör underlaget för ekonomisk ersättning.

Mikael Johansson
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Vårdval hud, Regelbok 2019
RF § 93/18

Vårdval Kronoberg

Specialiserad hudsjukvård
i öppen vård

Regelbok 2019

Kundvalsenheten
Vårdval hud
Diarienum: 18RGK1334
Datum: RS 2018-XX-XX
RF 2018-XX-XX

2013-12-05

senast reviderad 2018-10-19

1	Inledning.....	4
2	Bakgrund.....	4
3	Ersättningsmodell för Vårdval hud	5
3.1	Beskrivning av vårdtjänster	5
4	Regelverk, kompetens, lokaler.....	6
4.1	Lagar, författningar, föreskrifter samt Region Kronobergs riktlinjer mm.....	6
4.2	Kompetenskrav	8
4.3	Kvalitetsregister.....	8
4.4	Lokaler och hygien	8
4.5	Utrustning som krävs för uppdraget	9
4.6	Tillgänglighet	9
4.7	Sjukresor.....	9
4.8	Miljö.....	10
4.9	Annan verksamhet.....	10
4.10	Filial	10
4.11	Underleverantör.....	10
4.12	Övrigt	10
4.12.1	Säkerhet och krisberedskap	10
4.12.2	Utomlänspatienter.....	11
4.12.3	Läkemedel	11
4.12.4	Tolktjänst.....	12
4.12.5	Hjälpmedel	12
5	Uppföljning.....	12

6	Information och marknadsföring	13
7	Val av vårdgivare	14
8	Ersättningsmodell	14
8.1	Kostnadstak	14
8.2	Riskdelning	15
8.3	Momskompensation.....	15
8.4	Patientavgifter	16
8.5	Ersättning för vård till utomlänspatienter, utländska medborgare, utlandssvenskar och asylsökande	16
8.5.1	Utomlänspatienter.....	16
8.5.2	Vård av personer från andra länder och utlandssvenskar.....	16
8.5.3	Asylsökande/tillståndslösa.....	17
8.6	Ekonomisk reglering	17
8.6.1	Läkemedel	17
8.6.2	Medicinsk service	18
9	Uppdrag specialiserad hudsjukvård i öppenvård.....	19
9.1	Ersättning för besök, vårdepisoder samt patologi och cytologi.....	20

Ordlista – Förklaring till ord som används i dokumentet

Beställare: Region Kronoberg

Leverantör: Juridisk person/vårdaktör och ägare av vårdenhet

Vårdenhet: Leverantörens mottagning

| Streck i marginalen markerar förändring jämfört med föregående år

1 Inledning

Lag om valfrihetssystem (LOV 2008:962) infördes januari 2009 och reglerar vad som ska gälla för de upphandlande myndigheter som inför ett valfrihetssystem. Sedan den 1 januari 2010 är det obligatoriskt för landstingen/regionerna att tillämpa LOV inom primärvården.

[Lag om valfrihetssystem](#)

Regionens ansvar som hälso- och sjukvårdshuvudman framgår av Patientlagen (2014:821). Det är Region Kronobergs ansvar att erbjuda en god hälso- och sjukvård åt alla invånare i regionen. Kommunallagen ger en möjlighet för landsting/regioner att överlåta drift av verksamhet till bolag och andra juridiska personer, men landstinget/regionen måste då säkerställa möjligheten att kontrollera och följa upp verksamheten.

[Patientlag](#)

I landstingens/regionernas verksamhet är det således upp till varje landsting/region att inom den specialiserade vården utforma och införa valfrihetssystem enligt LOV.

2 Bakgrund

En vårdvalsmodell inom den öppna specialiserade vården förväntas öka tillgängligheten och ge kronobergarna möjlighet att välja mellan fler vårdgivare. Dåvarande landstingsstyrelsen fastställde i januari 2013 ett regelverk som är styrande för utformningen av vårdval inom hudverksamheten. Landstingsfullmäktige beslöt i november 2013 att införa vårdval inom lag om valfrihetssystem för specialiserad hudsjukvård i öppenvård, Vårdval hud, från och med 1 april 2014.

I Vårdval hud väljer patienten vårdgivare först när det finns ett behov av specialiserad vård och valet gäller bara för den aktuella sjukdomsperioden. Tillgång till specialiserad vård av godkända leverantörer får invånarna antingen genom en remiss från primärvården eller genom egenremiss.

Ansökan om att få starta Vårdval hud kan när som helst skickas in utifrån ett fastställt förfrågningsunderlag. För att delta som leverantör krävs dels att Region Kronobergs krav för att bedriva verksamhet inom området uppfylls dels ett godkännande från regionstyrelsen.

Valfrihet ger den enskilde patienten inflytande över vården. Patienten väljer den vårdgivare patienten vill vända sig till.

3 Ersättningsmodell för Vårdval hud

3.1 Beskrivning av vårdtjänster

Ersättningsmodellen förutsätter tillit och ett gemensamt ansvar för Region Kronoberg och vårdgivare att upprätthålla modellens intentioner och normer samt samverkan kring modellens tillämpning och utveckling.

Ersättningsmodellen i Vårdval hud utgår från att leverantören får ersättning för utförda tjänster. En tjänst kan dels bestå av enstaka besök dels av vårdepisoder som innebär att flera åtgärder paketerats till en tjänst. Enstaka besök är antingen ”nybesök” eller ”återbesök”. Vårdepisoder omfattar de insatser som behöver göras för att utreda, diagnostisera och behandla patienten paketerade i en behandlingsserie.

I ersättningen för de olika tjänsterna inkluderas även kostnadsansvaret för medicinsk service samt behandlings-, rekvisions- och klinikläkemedel inom förmånen förskrivna till patienten under/alternativt kopplat till besöket/vårdepisoden.

Särskild ersättning utgår för samtliga utförda undersökningar och analyser inom klinisk patologi och cytologi. Ersättningen motsvarar den faktiska kostnaden förutsatt att kostnadstaket inte inträtt.

Biologiska läkemedel samt Apremilast ingår inte i kostnadsansvaret.

De beskrivna vårdepisoderna är standardmodeller och utgör underlag för ekonomisk ersättning. Detta innebär att respektive vårdepisod, så länge god vård upprätthålls, kan variera så att för någon patient blir vårdepisoden längre eller kortare, men ersättningen beräknas enligt standard.

För att erhålla ersättning måste dock en miniminivå av innehållet ha utförts. Ersättning utgår endast för de beskrivna och utförda tjänsterna som finns reglerade i tabellen under punkt 9.1. Alla leverantörer ersätts på samma sätt och konkurrerar därmed enbart med kvalitet och tillgänglighet.

Vård av patienter icke folkbokförda i Sverige ersätts enligt utomlänstaxan. För dessa patienter gäller fullt kostnadsansvar för samtliga medicinska åtgärder samt tolk.

Leverantörerna ska inom grundåtagandet tillämpa Region Kronobergs patientavgifter och följa gällande rutiner och anvisningar. Region Kronoberg behåller dessa patientavgifter.

4 Regelverk, kompetens, lokaler

4.1 Lagar, författningar, föreskrifter samt Region Kronobergs riktlinjer mm

Vårdgivaren ska följa tillämpliga lagar, författningar, samt riktlinjer och föreskrifter. I dokumentet anges ett urval länkar till bland annat Region Kronobergs riktlinjer och policys.

[Några viktiga lagar för sjukvården](#)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har i uppgift att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar, förordningar och andra föreskrifter.

[Inspektionen för vård och omsorg](#)

Patientsäkerhetslagen anger ett tydligt ansvar hos vårdgivaren att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete. Patienten och närstående ska ges möjlighet att delta i patientsäkerhetsarbetet. Patientsäkerhetsberättelse upprättas varje år.

[Patientsäkerhetslag](#)

Begränsningar finns för läkare med rätt att driva verksamhet enligt Lagen om läkarvårdsersättning. Hinder för etablering av vårdenhet i Vårdval hud föreligger då ersättning samtidigt utgår enligt Lagen om läkarvårdsersättning (LOL) förordningen (1994:1121) om läkarvårdsersättning (FOL) eller den lag som ersätter denna.

Leverantören ansvarar för att det finns ett ledningssystem för verksamheten.

[Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete](#)

Region Kronoberg utgår från termbanken, som innehåller begrepp och termer som Socialstyrelsen tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting och privata vårdgivare beslutat att rekommendera för användning inom vård och omsorg.

[Socialstyrelsens termbank](#)

Arbets sättet ska utgå från evidens, vetenskap och beprövad erfarenhet.

[SBU-Statens beredning för medicinsk utvärdering](#)

Vårdhandboken erbjuder, efter bästa kunskapsläge, kliniska riktlinjer inklusive metoder och verktyg för hur vården bäst kan utföras.

[Länsgemensam vårdhandbok](#)

[Nationella vårdhandboken](#)

FN:s konvention om barnets rättigheter gäller. Huvudprinciperna handlar om icke diskriminering, barns bästa, rätten till liv och utveckling, att få komma till tals och bli respekterad och skydd mot alla typer av missförhållanden.

Barnkonventionen

Vårdgivaren ska:

- Använda Cambio Cosmic.
- Diagnos- och åtgärdsregistrera samt i övrigt följa Region Kronobergs anvisningar vad gäller registrering i Cambio Cosmic. Dessutom ska två obligatoriska fält användas för registrering av vårdepisoder.
- För att ersättning ska utgå för en vårdepisod krävs att registrering skett med ”Vårdval start”. Sker inte detta utbetalas ingen ersättning.
- Uppfylla Region Kronobergs mål i vård- och behandlingsgarantin.
- Vid behov av remiss till högspecialiserad vård skicka denna till behörig remittent på hudkliniken Centrallasarettet i Växjö.
- Följa rekommendationer angivna av Region Kronobergs medicinska kommitté och läkemedelskommitté.
- Följa av regionen fastställda vårdprogram, vårdöverenskommelser och riktlinjer.
- Använda Region Kronobergs system för avvikelshantering.
- Anmäla ärenden som bör bedömas och utredas, inför eventuell anmälan enligt Lex Maria, till chefläkaren i Region Kronoberg.
- Förse patientnämnden med upplysningar och underlag för deras uppdrag.

Användning av Tele-Q rekommenderas.

4.2 Kompetenskrav

Verksamhetschefen ska vara väl förtrogen med lagar och förordningar, allmänna råd och övrigt som gäller för hälso- och sjukvården. Vid byte av verksamhetschef ska Region Kronoberg skriftligen informeras.

Krav för att bli godkänd är att vårdenheten bemannas av specialistläkare inom hud- och könssjukdomar. Hälso- och sjukvårdspersonalen ska ha erforderlig legitimation och kompetens som krävs för uppdraget. Vårdenheten bör ha en bemanning som eftersträvar kontinuitet i verksamheten.

Vårdenhetens läkare ska årligen delta i minst en adekvat utbildning för specialistens utveckling. Vårdgivaren ansvarar för att personalen får den fort-/vidareutbildning som erfordras för att upprätthålla kompetensen inom yrket. Vårdenheten ska systematiskt tillägna sig kunskap och tillämpa bästa medicinska praxis.

För att säkra tillgången på specialistutbildade sjuksköterskor och läkare ska leverantörer i Vårdval hud ställa sin verksamhet till förfogande för dessa utbildningar. Studierektor ansvarar för fördelning och Region Kronoberg finansierar AT- och ST-läkarutbildning.

4.3 Kvalitetsregister

Vårdgivaren ska rapportera till av Region Kronoberg anvisade kvalitetsregister. Patienter med verifierad diagnos malignt melanom ska registreras i INCA.

4.4 Lokaler och hygien

Vården ska bedrivas med god kvalitet och med god hygienisk standard. Det innebär att vårdenhetens lokaler och utrustning ska vara anpassade för hälso- och sjukvård. Grunden för att förebygga vårdrelaterade infektioner är att korrekta och sakligt underbyggda omvårdnads- och vådrutiner tillämpas. Basala hygienrutiner enligt SOSFS 2015:10 ska tillämpas.

[Socialstyrelsens föreskrifter om hygien](#)

Utgångspunkten för Region Kronoberg är Svensk förening för vårdhygiens aspekter vid ny- och ombyggnation samt renovering av vårdlokaler.

Vårdhygieniska krav ska harmonisera med övergripande regelsystem för byggande och brukande av lokaler, vilket kräver regelbunden kontakt med Vårdhygien.

[BOV, Byggegenskap](#)
[Vårdhygien](#)

För att alla ska kunna besöka vårdenheten är det viktigt att den fysiska tillgängligheten är bra. Byggnaden, utformningen av rummen, inredning och utrustning måste vara tillgänglig för medborgare med funktionsnedsättning. Handisams riktlinjer för tillgängliga lokaler ska uppfyllas.

[Myndigheten för delaktighet](#)

Tillgänglighetsriktlinjer styr utformningen i fastigheter inom vårdområdet.

[Riktlinjer för fysisk tillgänglighet](#)

4.5 Utrustning som krävs för uppdraget

- Utrustning för polikliniska operationer
- Kryokirurgiutrustning avancerad (flytande kväve)
- Diatermi och elektrokoagulationsutrustning
- Handdoppler för blodflödesmätning
- Mikroskop
- Dermatoskop
- Kamera
- Woodljus
- Utrustning för UVA och UVB-behandling, hel- och delkropp
- Utrustning för fotodynamisk terapi (PDT)

Vårdenheten ska använda utrustning som uppfyller vedertagna normer, standarder och krav på tillförlitlighet, prestanda, säkerhet och god kvalitet.

4.6 Tillgänglighet

Vårdenhet inom Vårdval hud ska bedriva verksamhet med ett öppethållande som motsvarar patienternas behov av specialiserad hudsjukvård och av Region Kronobergs beslutade mål för tillgänglighet och vårdgaranti. Vårdenheten ska inom uppdraget kunna ta emot akuta besök.

Vårdenheten ska ha telefontillgänglighet dagligen under vardagar, så att medborgarna kan samtala med personal (telefontid är tillåten). Vårdenhetens mottagning för patientundersökning/behandling ska vara öppen minst en dag per vecka eller motsvarande 20 procent av heltid fördelat över en tremånadersperiod.

Region Kronoberg ska informeras och lämna godkännande för planering av verksamhet under sommarperioden juni, juli och augusti eller vid andra tillfälliga situationer.

4.7 Sjukresor

Rätten till ersättning för sjukresa regleras i Sjukresor – Regelverk.

[Tillämpning av taxor och avgifter](#)

4.8 Miljö

Miljöfrågorna har stor betydelse för Region Kronobergs helhetssyn på sambanden mellan människa, miljö och hälsa. Verksamheten ska bedrivas med minsta möjliga miljöbelastning och resursförbrukning. Vårdgivaren erbjuds möjlighet att utse representant för deltagande på miljöenhetens miljöombudsträffar.

[Miljö](#)

4.9 Annan verksamhet

Leverantören har rätt att bedriva annan hälso- och sjukvårdsverksamhet utöver uppdraget i Vårdval hud. Lokalerna får nyttjas för sådan verksamhet under förutsättning att uppdraget i Vårdval hud uppfylls. Verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget får aldrig inverka negativt på kvaliteten på leverantörens utförande av uppdraget.

4.10 Filial

Med filialverksamhet avses verksamhet som bedrivs av leverantör inom Vårdval hud på annan fast adress inom Kronobergs län än leverantörens vårdenheter. Filialverksamheten erbjuder ett begränsat utbud av vårdtjänster inom ramen för givet uppdrag. Skäl för att en leverantör ska få öppna filial är att vård och service förbättras för invånarna i Region Kronoberg. Leverantören ska i god tid och skriftligen till Region Kronoberg ansöka om och godkännas för att få öppna filialverksamhet.

4.11 Underleverantör

Vid anlitande av underleverantör/samarbetspartner för att utföra del av uppdraget, krävs Region Kronobergs skriftliga godkännande. Anlitar leverantören en underleverantör för utförande av åtagande enligt avtalet, ska leverantören ansvara för underleverantörens åtagande som för sitt eget. Med underleverantör avses annan vårdgivare som utför delar av en vårdepisod. Den ekonomiska ersättningen för utförda tjänster tillfaller leverantören. Den ekonomiska regleringen mellan leverantör och underleverantör regleras sinsemellan utanför vårdvalet.

4.12 Övrigt

4.12.1 Säkerhet och krisberedskap

Vårdgivaren har samma uppdrag vid allvarlig händelse som i vardagen. Vårdgivarens resurser hör vid allvarlig händelse ihop med hela Region Kronobergs

sjukvårdsresurser. Vårdgivaren ska till Region Kronoberg lämna den information som behövs för beredningsplaneringen.

[Krisberedskap](#)

4.12.2 Utomlänspatienter

För invånare från Södra sjukvårdsregionen (Landstinget Blekinge, Region Halland och Region Skåne) samt från Kalmar läns landsting och Region Jönköping gäller fritt våldsökande utan remisskrav. För patienter från andra landsting/regioner än ovanstående, gäller att även de kan söka öppen specialistsjukvård i annat landsting, under förutsättning att hemlandstingets remissregler följs.

Vårdgivare inom Vårdval hud måste förvissa sig om att patienten har en godkänd remiss/betalningsförbindelse utfärdad av hemlandstinget i de fall hemlandstinget så kräver. Detta är en förutsättning för att vårdgivaren ska erhålla ersättning för utförd vård på utomlänspatienter.

[Riksavtalet för utomlänsvård](#)

[Sammanställning från SKL över krav på remiss](#)

4.12.3 Läkemedel

Vid förskrivning av läkemedel ska vårdgivaren eftersträva att följa läkemedelskommitténs Rekommenderade läkemedel. Vårdgivaren har kostnadsansvar för all förskrivning av kliniskläkemedel till patienter folkbokförda i Kronoberg. Undantag är biologiska läkemedel samt Apremilast.

När förskrivning av biologiska läkemedel samt Apremilast är aktuell inom ramen för Vårdval hud kallar berörd vårdgivare till samrådsmöte med dermatolog från både offentlig och privat vårdgivare. Tillsammans görs en bedömning och ett gemensamt beslut tas om eventuell insättning av biologiska preparat samt Apremilast.

Samråd som resulterar i förskrivning av biologiska läkemedel samt Apremilast ska dokumenteras och meddelas Kundvalsenheten. Saknas dokumenterat samråd överförs kostnadsansvaret för preparatet till den förskrivande enheten.

[Kostnadsansvar läkemedel](#)

4.12.4 Tolkjänst

Vårdgivaren ska vid behov anlita tolk enligt rutiner i Region Kronoberg.

Tjänsten ingår i kostnadsansvaret för patienter som inte är folkbokförda i Sverige. För patienter folkbokförda i Sverige är tolktjänster en fri nyttighet.

Vid beställning av tolk för patienter folkbokförda i Sverige ange Region Kronoberg, Scanningcentralen, Box 1207, 351 12 Växjö, referens 0823000, som fakturamottagare.

För asylsökande är det beställande enhet som är fakturamottagare.

[Tolkförmedling \(språktolk\)](#)

4.12.5 Hjälpmedel

Hjälpmedel har en stor betydelse för livskvalitet och jämlika villkor. Ansvaret är delat mellan länets åtta kommuner och Region Kronoberg.

[Hjälpmedel Kronoberg](#)

5 Uppföljning

För att säkerställa bästa möjliga vård krävs ett systematiskt uppföljningsarbete och alla verksamheter inom hälso- och sjukvård ska utveckla kvalitetsarbetet för att öka patientsäkerheten och minska kvalitetsbrister.

Vårdgivaren ska gemensamt med Region Kronoberg medverka till att uppföljningar av verksamheten kan genomföras ur såväl verksamhets- som patientperspektiv. Dialog/uppföljning sker årligen. Vårdgivaren ska aktivt delta i uppföljningsarbetet, vilket är främjande och ska ses som ett ömsesidigt lärande.

Med Region Kronobergs huvudmannaskap, vilket även omfattar Region Kronobergs revisorer, följer en skyldighet att fortlöpande granska vårdgivarens verksamhet.

Vårdgivaren ska acceptera att Region Kronoberg företar medicinsk fördjupad granskning av vårdgivarens verksamhet samt kvalitetssäkring av information utifrån Region Kronobergs vårdinformationssystem. Region Kronoberg äger sammanställningen och ansvarar för att kommunicera den med leverantören samt äger rätt att publicera resultatet av granskningen.

Om det vid granskning framkommit att felregistreringar gjorts som inneburit att vårdgivaren erhållit för hög ersättning kan detta komma att innebära återbetalningsskyldighet.

6 Information och marknadsföring

Marknadsföring och reklam

Invånarna ska känna förtroende för att av Region Kronoberg finansierade verksamheter bedrivs på saklig, oberoende och neutral grund. Den etiska aspekten ska beaktas och inriktningen ska vara att konkurrera med kvalitet. All marknadsföring ska på förhand godkännas av Region Kronoberg. Tjänster och erbjudanden av hälso- och sjukvårdskaraktär får inte erbjudas vare sig gratis eller subventionerat i syfte att motivera till val av vårdgivare.

De privata, av Region Kronoberg finansierade vårdgivarna, ska komplettera sitt företagsnamn med "På uppdrag av Region Kronoberg" i sin kommunikation med patienter/invånare.

Kontaktuppgifter

Invånarna informeras om vårdgivarens kontaktuppgifter. Leverantören ska förse Region Kronoberg med uppgifter för information till Region Kronobergs informationskanaler.

Verksamhetsinformation

Region Kronoberg ansvarar för att vårdgivaren via Region Kronobergs webb ska kunna ta del av information för att fullgöra åtagandet. Verksamhetschefen är skyldig att kommunicera med Region Kronoberg via anvisad mejladress.

Tillgänglig information

Vårdgivarens information ska följa Region Kronobergs riktlinjer om tillgänglighet och om anpassad och tillgänglig information.

Väntrumsinformation

I vårdgivarens väntrum ska plats finnas för grundutbud av Region Kronobergs information om patienters rättigheter och skyldigheter. Informationen tillhandahålls kostnadsfritt.

1177 Vårdguiden, för information, rådgivning och e-tjänster

Vårdgivaren ansvarar för att aktuell information kommuniceras med patienterna. Vårdgivaren ska använda hälso- och sjukvårdsinformation som finns på 1177 Vårdguiden i sin kommunikation med patienterna.

Namnsättning

Riktlinjer för namnsättning ska tillämpas av alla vårdgivare som har Region Kronoberg som huvudman. Privata vårdgivare kan ha egen namnstandard, men kommer att presenteras enligt Region Kronobergs riktlinjer i till exempel verksamhets- och HSA-katalog.

7 Val av vårdgivare

Inom Vårdval hud väljer patienten vårdgivare först när det finns ett behov av specialistvård och valet gäller bara för den aktuella sjukdomsperioden. Tillgång till specialiserad vård av godkända vårdgivare får invånarna antingen genom en remiss från primärvården eller genom egenremiss.

En grundläggande utgångspunkt för att göra ett aktivt val är en oberoende guidning i samband med val av vårdgivare. Stöd och guidning i valet får man genom sin vårdcentral i Vårdval Kronoberg eller genom Region Kronobergs Kundtjänst. Information om de olika vårdgivarna inom Vårdval hud publiceras på 1177.se.

1177.se

8 Ersättningsmodell

Den ersättning som redovisas under punkt 9.1 i tabellen Hudsjukvård – besök och vårdepisoder samt patologi och cytologi är en bruttoersättning och, bortsett från momskompensationen, den enda ersättning som utgår för besöket/vårdepisoden vad gäller patienter folkbokförda i Sverige.

För personer från andra länder/icke folkbokförda i Sverige, utlandssvenskar och asylsökande gäller särskild ersättning, se punkt 8.5.

Utifrån dessa ersättningar har vårdgivaren ett kostnadsansvar för samtliga kostnader man genererar med följande undantag:

- biologiska läkemedel samt Apremilast
- klinikläkemedel förskrivna till patienter som inte är folkbokförda i Kronoberg
- tolkkostnader för patienter folkbokförda i Sverige

Varje år fastställer regionfullmäktige en ekonomisk ram för Vårdval hud. Ramen för 2019 uppgår till 21,1 mnkr. Denna ram, exklusive budget för biologiska läkemedel samt Apremilast, ST-läkare, tolkkostnader för patienter folkbokförda i Sverige samt ersättning för vård av utomlänspatienter, utgör ett kostnadstak. Kostnadstaket för Vårdval hud för helåret 2019 uppgår till 17,5 mnkr.

8.1 Kostnadstak

Kostnadstaket omfattar den ersättning som utgår för patienter folkbokförda i Sverige och utgör den maximala ersättningsnivån för samtliga godkända och verksamma leverantörer inom Vårdval hud och omfattar därmed både offentliga (egenregiverksamhet) och privata leverantörer.

Vid beräkningen av kostnadstaket ingår inte ersättningen för de besök som ersätts enligt punkten 8.5.2 Vård av personer från andra länder och utlandssvenskar samt 8.5.3 Asylsökande/tillståndslösa.

Kostnadstaket periodiseras månadsvis för att tillförsäkra produktion över hela året. Periodiseringen innebär att varje månad har ett tak för hur stor den maximala ersättningen kan bli.

Nivån på det månatliga kostnadstaket varierar mellan månaderna. I de fall taket inte utnyttjas under en månad, förs beloppet över till nästkommande månad (inom samma kalenderår).

I motsvarande grad som kostnadstaket överskrids reduceras ersättningen för de enskilda besöken, vårdepisoderna samt ersättningen för patologi och cytologi för samtliga leverantörer. Då tillämpas istället en reducerad ersättning. Innebörden av detta är att Region Kronoberg inte betalar ut ett högre belopp än beslutat månatligt maximalt ersättningsbelopp, plus eventuellt tidigare under året genererat överskott. En lägre ersättning för vårdepisoder, besök samt patologi och cytologi tillämpas på samtliga leverantörer i aktuell månad.

Periodisering												
Utförande-månad	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Procent	11	10	10	9,3	8,3	6,3	4,6	8,3	8,3	8,3	8,3	7,3
Tkr	1 925	1 750	1 750	1 628	1 453	1 103	805	1 453	1 453	1 453	1 453	1 278

8.2 Riskdelning

Region Kronoberg har beslutat om att dela leverantörernas risk. Riskdelning innebär att ersättningen till leverantörerna, om kostnadstaket överskrids, inte reduceras fullt ut motsvarande överskridandet, utan att Region Kronoberg står för en del av överskridandet. Region Kronobergs riskdelning för 2019 är 10 procent.

8.3 Momskompensation

Avdragsrätten för moms vid inköp av varor och tjänster inom området hälso- och sjukvård skiljer sig åt mellan regiondrivna enheter och de privata leverantörerna. För att upprätthålla konkurrensneutraliteten ersätts de privata leverantörerna med ett tillägg som kompensation för dessa merkostnader. Momskompensationen uppgår till 3,9 procent och baseras och beräknas på utbetald ersättning.

8.4 Patientavgifter

Patientavgifterna tillfaller regionen.

[Tillämpning av taxor och avgifter](#)

8.5 Ersättning för vård till utomlänspatienter, utländska medborgare, utlandssvenskar och asylsökande

8.5.1 Utomlänspatienter

Vid vård av patienter folkbokförda i annat län, sker ersättning på motsvarande sätt som gäller för kronobergare, det vill säga med ersättning per enstaka besök, vårdepisod samt patologi och cytologi, förutsatt att hemlandstingets eventuella krav på remiss följts. Ersättningen för dessa patienter ligger inom kostnadstaket.

[Sammanställning från SKL över krav på remiss](#)

8.5.2 Vård av personer från andra länder och utlandssvenskar

För dessa patienter sker ersättning enligt Regionala priser och ersättningar för Södra sjukvårdsregionen, den så kallade utomlänstaxan, som revideras årligen.

För vård av patienter bosatta i EU- eller EES-land lämnas ersättning enligt utomlänstaxan under förutsättning att det avser nödvändig vård och att patienten kan visa upp ett giltigt EU-kort. Motsvarande gäller även för vård av utlandssvenskar bosatta i andra EU/EES-länder.

För patienter från konventionsland/region (Algeriet, Australien, Quebec och Israel) gäller särskilda regler.

För att ersättning skall utbetalas från Region Kronoberg krävs att särskild blankett, plus kopia på giltigt EU-kort eller, för patienter från konventionsland, kopia på giltigt pass eller intyg, skickas in till Redovisningsstöd, Sigfridsområdet. Vid extern postgång gäller nedanstående adress: Region Kronoberg, Redovisningsstöd, Box 1207, 351 12 Växjö
Saknas giltiga underlag utgår ingen ersättning från Region Kronoberg.

För utlandssvenskar och personer bosatta i övriga länder gäller särskilda regler. I de flesta fall skall då patienten själv betala hela kostnaden för vården enligt utomlänstaxan.

I dessa fall måste vårdgivaren ta ut hela beloppet direkt av patienten. För dessa patienter erhålls ingen ersättning från Region Kronoberg. Motsvarande gäller då patienter från EU/EES-länder saknar giltigt underlag.

[Vård av personer från andra länder](#)
[Turisthandboken](#)

8.5.3 Asylsökande/tillståndslösa

Ersättning för vård av asylsökande utgår under förutsättning att vården ingår i Region Kronobergs vårdåtagande för denna patientgrupp och att uppgift om LMA-kortets ID-nummer finns registrerat i Cosmic.

LMA-kortet är ett bevis på att personen är inskriven hos Migrationsverket. LMA står för Lagen om Mottagande av Asylsökande.

Personer som vistas i Sverige utan tillstånd (tillståndslösa) har rätt till subventionerad sjukvård i samma utsträckning som asylsökande.

Ersättning för vård av tillståndslösa förutsätter att patienten ges ett reservnummer i Cambio Cosmic.

Ersättning utgår enligt utomlänstaxan.

[Vård av personer från andra länder](#)

8.6 Ekonomisk reglering

Utbetalning av ersättning och övrig ekonomisk reglering sker en gång per månad. Ersättningen för enstaka besök samt patologi och cytologi utbetalas månaden efter att besöket/analysen genomförts. Ersättningen för vårdepisoder fördelas över hela episodens längd, med start månaden efter första besöket. Antalet månader som ersättningen fördelas över, anges i tabellen Hudsjukvård - besök och vårdepisoder.

Kostnadsansvaret för läkemedel, medicinsk service, sterilteknisk verksamhet, IT och tolkservice regleras i den månatliga ekonomiska regleringen alternativt genom direktfakturerings. Avdrag/fakturerings sker med en månads fördröjning.

8.6.1 Läkemedel

Vårdval hud utgår från ett decentraliserat kostnadsansvar. Leverantörens kostnadsansvar för läkemedel omfattar alla de läkemedel som behövs i leverantörens verksamhet (inklusive rekvisitionsläkemedel), samt för klinikläkemedel som förskrivits till patienter folkbokförda i Region Kronoberg under eller i anslutning till besök/behandling. Kostnadsansvaret gäller dock inte de klinikläkemedel som betecknas som biologiska läkemedel samt Apremilast.

En definition (ATC-koder) av såväl klinik- som allmänläkemedel finns tillgänglig på läkemedelskommitténs hemsida.

[Kostnadsansvar läkemedel](#)

8.6.2 Medicinsk service

Leverantören har kostnadsansvaret för all medicinsk service som leverantören beställer för utredning/behandling av en patient i samband med ett enstaka besök eller under en vårdepisod.

Leverantörerna ska använda Region Kronobergs medicinska service.

Detta innebär att alla undersökningar/analyser, inklusive så kallade ”skickeprover” där laboratoriet är mellanhand, skall utföras/hanteras av Region Kronobergs laboratorier/motsvarande.

Laboratoriernas anvisningar för analys, beställning, patientförberedelse, provtagningsmaterial, märkning, provtagning, provhantering och provtransport skall följas. Uppdaterade anvisningar finns på laboratoriets hemsida.

Kostnaderna för följande verksamheter regleras månatligen i den ekonomiska regleringen alternativt genom direktfakturerings:

- bild och funktionsmedicin (röntgen och klinisk fysiologi)
- klinisk kemi och transfusionsmedicin
- klinisk mikrobiologi
- klinisk patologi och cytologi
- IT-utrustning

För patologi och cytologi utgår en särskild ersättning för faktiskt utförda analyser.

9 Uppdrag specialiserad hudsjukvård i öppenvård

Regelboken med förutsättningar för uppdraget och den ekonomiska ramen fastställs varje år av regionfullmäktige (beställaren). När regionfullmäktige fattat beslut om uppdrag och ekonomisk ram ska leverantören skriftligen informeras.

Budgetdokument

Vårdval hud omfattar uppdraget specialiserad hudsjukvård med vård och behandling i öppen vård som ges av specialistläkare i hudens sjukdomar till barn och vuxna. Se beskrivning av uppdraget med diagnos, vård och behandling för respektive besök/vårdepisod.

Utöver uppdraget kan det finnas tilläggsuppdrag. För 2019 finns tre tilläggsuppdrag, Medicinska bad, Medicinska bad med ljusbehandling och Buckybehandling.

I vårdtjänsten ska grundläggande medicinsk undersökning, behandling, omvårdnad och förebyggande arbete ingå. Hälsosamtal om solvanor ingår i uppdraget när så är relevant.

I verksamheten ska sådant som kan bedömas och behandlas i primärvården i enlighet med Vårdöverenskommelse om rekommenderad arbetsfördelning mellan specialiserad hudverksamhet och primärvården hänskjutas till primärvården.

Vårdöverenskommelser

Behandlingar av kosmetiska skäl samt övriga behandlingar som inte är medicinskt motiverade ingår inte i uppdraget.

Vårdgivaren ska till andra vårdgivare av hälso- och sjukvård tillhandahålla rådgivning i individuella patientfrågor som rör hudsjukvård inom uppdraget.

Vårdgivaren ska delta i Region Kronobergs utvecklingsarbete som t ex att medverka i medicinska grupper, olika projekt och bidra i samverkansöverenskommelser.

Vårdgivaren ska samverka med för patienten viktiga vårdaktörer som till exempel kommun och försäkringskassa.

All sjukskrivning ska ske enligt Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd - vägledning för sjukskrivning, övergripande principer och specifika rekommendationer.

Vägledning vid sjukskrivningar

Region Kronobergs riktlinjer för Ledning och styrning av sjukskrivningsprocessen rekommenderas alternativt kan ett eget ledningssystem för sjukskrivningsprocessen användas.

Ledning och styrning av sjukskrivningsprocessen

9.1 Ersättning för besök, vårdepisoder samt patologi och cytologi

Nedan redovisas enstaka besök och vårdepisoder beskrivna med diagnoser, vård och behandling. Ersättningsnivåerna för 2019 framgår av nedanstående tabell. Respektive vårdepisod kan, så länge god vård upprätthålls, variera så att för någon patient blir vårdepisoden längre eller kortare, men ersättningen beräknas enligt standard.

Patologi och cytologi ersätts med kostnaden för faktiskt utförda analyser.

Telefon-, mejl-, brevuppföljning samt receptförskrivning/förnyelse ingår i besök och vårdepisoder.

Hudsjukvård - besök och vårdepisoder		
1. Nybesök	Tidsperiod	Ersättning
Innehåll Undersökning, även med dermatoskopi. Doppler av kärl, biopsier med PAD, fotodokumentation. Immunofluorescens serologiska markörer. Mikrobiologiska analyser, (t ex svamp-, virus-, och bakterieodlingar). Kemiska analyser t ex blod-, leverstatus, njurfunktionsprover, SR, CRP, graviditetstest. T4, TSH, kolesterol/triglycerider. HIV/hepatit B/C, prokollagen, lungröntgen, PPD. Behandling (t ex kryo). Excision av tumörer utanför huvud/hals, händer och fötter. Diagnoser Ytliga basaliom och aktiniska keratoser, naevus dysplastiska naevus, och tumörer i underhuden. Blåsdermatoser, kollagenoser, insättande av biologiskt tyngre interna läkemedel, cytostatika, A-vitamin-preparat, hudåkommor med svåra klådutredningar. Medfödda missbildningar. Djupa och svårbehandlade svampinfektioner; sycosis barbarae, tropisk svamp och zoonoser.	1 månad	1 115 kr
2. Återbesök		
Innehåll Uppföljning av nybesök eller uppföljning enligt punkt 6, 7 eller 9. Diagnoser Oavsett diagnos inom uppdraget.	1 månad	830 kr

3. Ljusbehandling	Tidsperiod	Ersättning
Behandling/åtgärd Exempelvis UVB/TL01, UVA+UVB. Vårdeepisod Föregås av ett nybesök. Upp till 25 behandlingar med avslutande läkar- eller sjuksköterskebesök. Vårdeepisoden kan för varje patient upprepas max 3 gånger per tolv månadersperiod. Diagnoser Klåda, eksem, psoriasis, urtikaria och vissa andra tillstånd där det finns vetenskaplig grund att behandla med ljus.	3 månader	4 920 kr
4. Fotodynamisk terapi		
Behandling/åtgärd Föregås av ett nybesök. PDT. Curettage och applikation av läkemedel (rekvisition) samt belysning med rött ljus. Vårdeepisod Vanligtvis två behandlingar. Vårdeepisoden kan upprepas omgående vid behov av minst ytterligare två behandlingar. Diagnoser Aktinisk keratos, basaliom, Mb Bowen	2 månader	4 250 kr
5. Svårläkta, specifika sår		
Behandling/åtgärd PAD, Immunofluorescens (inkl ANA, ENA) och eventuella följdprover beroende på behandling (blodstatus, leverstatus). Vårdeepisod Första läkarbesök med utredning och behandling samt remiss till primärvården för omläggning. Avslutande läkar-/sjuksköterskebesök. Diagnoser Pyoderma gangränosum, vaskulitsår, blåsdermatoser. (Venösa bensår ska utredas i primärvården. Om inte diagnos ställts inom sex veckor skickas remiss till kirurgkliniken såravdelning.)	2 månader	2 100 kr

6. Medicinsk tumörbehandling	Tidsperiod	Ersättning
Behandling/åtgärd Biopsi och insättning av läkemedel för tumörbehandling (t ex Aldara, Zyclara, Picato, Efudix). Vårdeepisod Läkarbesök för utredning och insättning av läkemedel (självmedicinering) samt uppföljningsbesök. Akuta komplikationer registreras som återbesök utanför vårdepisoden. Diagnoser Aktiniska keratoser, ytliga basaliom.	3 månader	2 775 kr
7. Operation av malign tumör		
Behandling/åtgärd Knivexcision plus sutur, av malign tumör och cancerförstadier. Komlicerad operation av tumör belägen i huvud/hals, händer eller fötter inklusive biopsi för PAD. Vårdeepisod Läkarbesök med operation/behandling och ett uppföljande läkarbesök. Akuta komplikationer registreras som återbesök utanför vårdepisoden. Diagnoser Malignt melanom, basaliom, skivepitelcancer. Kallelse till årsuppföljning är återbesök.	1 månad	2 100 kr
8. Kontaktallergi		
Behandling/åtgärd Hudundersökning med testsättning. Vårdeepisod Läkarbesök hudundersökning och beslut om utredning. Sjuksköterska testsättning med standardtest eller dentaltest. Avläsning sjuksköterska/läkarbesök vid ett tillfälle. Avslutande läkarbesök inklusive avläsning. Sammanlagt tre till fyra besök (två läk, en till två ssk). Diagnoser Långvariga eksem händer och ansikte, misstanke om kontaktallergi.	2 månader	2 380 kr

9. Systembehandling, År 1	Tidsperiod	Ersättning
Behandling/åtgärd Insättning och uppföljning av systembehandling (läkemedelsbehandling) med biologiska preparat och Sandimmun, Dapson, Imurel/Azatioprin, Neotigason, Metotrexate, Prednisolon, Tactino, Klorokinofosfat, Plaquenil samt tablett-PUVA. PAD, immunofluorescens, blod-, lever- och/eller njurstatus. Vårdeperiod Föregås av ett nybesök. Efter en, tre, sex, nio och tolv månader läkarbesök med uppföljning och provtagning. Av kvalitetsskäl ska bedömning och beslut om biologiska preparat göras gemensamt i samråd mellan dermatolog från både offentlig och privat vårdgivare. Akuta komplikationer registreras som återbesök utanför vårdeperioden. Efterföljande årliga uppföljningar ersätts som återbesök. Diagnoser Kollagenoser, psoriasis, eksem, svår klåda och blåsdermatoser.	12 månader	5 340 kr
10. Systembehandling av acne		
Behandling/åtgärd Föregås av ett nybesök med provtagning inklusive graviditetstest. Insättning av Isotretinoin. Uppföljning med klinisk kontroll, provtagning och regelbundna graviditetstester hos läkare eller sjuksköterska. Återbesök efter 6 månader. Behandlingsindikation Svår acne eller otillfredsställande behandlingsresultat med annan systemisk behandling.	7 månader	2 240 kr
11. Medicinska bad TILLÄGGSUPPDRAG		
Behandling/åtgärd Helkroppsbad med olja, salt eller kaliumpermanganat (rekvisition). Vårdeperiod Sjuksköterskebesök 5-8 helkroppsbad/månad, kan upprepas. Diagnoser Klåda, eksem och psoriasis.	1 månad	2 730 kr

12. Medicinska bad med ljusbehandling TILLÄGGSUPPDRAG	Tidsperiod	Ersättning
Vårdeepisod Se vårdeepisoderna 3 samt 11. Diagnoser Se vårdeepisoderna 3 samt 11.	3 månader	7 650 kr
13. Buckybehandling TILLÄGGSUPPDRAG		
Vårdeepisod Läkarbesök, upp till 6 behandlingar och avslutande läkarbesök. Diagnoser Lokaliserade fläckar ex psoriasis i hårbotten, genitala utslag/klåda, neurodermit.	4 månader	2 380 kr

§93 **Vårdval hud - Regelbok 2019 (18RGK1334)**

Beslut

Regionfullmäktige besluta

att ärendet återremitteras för framtagande av ett långsiktigt hållbart regelverk att tillämpa vid en eventuell förlängning av Vårdval Hud.

Sammanfattning

Regionfullmäktige fastställde i juni budgetram för Vårdval hud. Prisuppräknings för 2019 görs med 2,3 procent enligt LPIK inklusive läkemedel.

I samband med regionfullmäktiges beslut om Region Kronobergs budget för 2019 beslutades att avskaffa Vårdval Hud. I enlighet med detta beslut upphör Vårdval Hud den 1 oktober 2019.

Den ekonomiska ramen för Vårdval hud 2019 är 21,1 mnkr. Denna ram exklusive budget för biologiska läkemedel och Apremilast, ST-läkare, tolkkostnader för patienter folkbokförda i Sverige samt ersättning för vård till utomlänspatienter utgör ett kostnadstak.

Kostnadstaket för Vårdval hud 2019 är 17,5 mnkr och utgör den maximala ersättningsnivån för samtliga godkända och verksamma leverantörer inom Vårdval hud. Kostnadstaket periodiseras månadsvis, för att tillförsäkra produktion över hela året.

Ersättningsmodellen för Vårdval hud utgår från att leverantören får ersättning för utförda tjänster antingen i form av enstaka besök eller vårdepisoder som innebär att flera åtgärder paketeras i en tjänst. De beskrivna vårdepisoderna är en standardmodell och utgör underlaget för ekonomisk ersättning.

Yrkanden

- Roland Gustbée (M) yrkar att ärendet ska återremitteras för framtagande av ett långsiktigt hållbart regelverk att tillämpa vid en eventuell förlängning av Vårdval Hud.
- Anna Fransson (S) yrkar bifall till regionstyrelsens förslag.

Beslutsordning

Ordförande finner att följande två förslag till beslut finns:

- Regionstyrelsens förslag.
- Roland Gustbéés (M) återremissyrkande.

Han ställer förslagen mot varandra enligt följande:

- Ordförande frågar om regionfullmäktige beslutar att ärendet ska avgöras vid mötet eller återremitteras enligt Roland Gustbées (M) yrkande. Han finner att regionfullmäktige beslutar att ärendet återremitteras.

Anna Fransson (S) begär votering. Voteringen genomförs enligt följande:

- Ledamot som röstar för att ärendet ska avgöras vid mötet röstar Nej.
- Ledamot som röstar för att ärendet ska återremitteras röstar Ja.

Voteringen utfaller med följande resultat:

Namn	Ja	Nej	Avstår
Anna Fransson (S)		Nej	
Suzanne Frank (M)	Ja		
Sven Sunesson (C)	Ja		
Martina Ericsson (SD)	Ja		
Daniel Liffner (V)		Nej	
Eva Johnsson (KD)	Ja		
Michael Öberg (MP)		Nej	
Yngve Filipsson (L)	Ja		
Marianne Eckerbom (C)	Ja		
Carl-Olof Bengtsson (S)		Nej	
Marianne Nordin (S)		Nej	
Britt Bergström (V)		Nej	
Bengt-Göran Birgersson (C)	Ja		
Christina Bertilfeldt (S)		Nej	
Åke Gummesson (S)		Nej	

Wirginia Bogatic Citron (V)		Nej	
Magnus Carlberg (S)		Nej	
Åke Carlsson (C)	Ja		
Bo Dalesjö (S)		Nej	
Gull-Britt Tranvik (SD)	Ja		
Mats Johnsson (M)	Ja		
Peter Freij (S)		Nej	
Bengt Germundsson (KD)	Ja		
Göran Giselsson (M)	Ja		
Kjell Gustafsson (C)	Ja		
Martina Gustafsson (S)		Nej	
Roland Gustbée (M)	Ja		
Thomas Haraldsson (C)	Ja		
Mikael Johansson (M)	Ja		
Erik Jansson (MP)		Nej	
Julia Berg (S)		Nej	
Ann-Charlotte Kakoulidou (S)		Nej	
Ragnar Lindberg (S)		Nej	
Jan Lorentzson (SD)	Ja		
Tony Lundstedt (S)		Nej	
Ingemar Swalander (M)	Ja		
Ove Löfqvist (M)	Ja		

Edina Maslac (S)	Ja	Nej	
Jerker Nilsson (V)		Nej	
Melena Jönsson (SD)	Ja		
Robert Olesen (S)		Nej	
Olja Pekusic (S)		Nej	
Elizabeth Peltola (C)	Ja		
Joakim Pohlman (S)		Nej	
Thomas Ragnarsson (M)	Ja		
Eva Ballovarre (S)		Nej	
Ricardo Salsamendi (S)		Nej	
Margareta Schlee (M)	Ja		
Henrietta Serrate (S)		Nej	
Pernilla Sjöberg (M)	Ja		
Michael Sjöö (S)		Nej	
Charlotta Svanberg (S)		Nej	
Tryggve Svensson (V)		Nej	
Anna Tenje (M)	Ja		
Pernilla Tornéus (M)	Ja		
Börje Tranvik (SD)	Ja		
Ann-Charlotte Wiesel (M)	Ja		
Anna Zelvin (KD)	Ja		
Kjell Jormfeldt (MP), ordförande		Nej	

Resultat	29	30	0
-----------------	-----------	-----------	----------

Rolf Andersson (L) och Pontus Kindenäs (SD) är frånvarande vid ärendet utan att ersättas.

Regionfullmäktige beslutar, med stöd av kommunallagens bestämmelser om minoritetsåterremiss, att ärendet återremitteras för komplettering enligt Roland Gustbées (M) yrkande. 30 ledamöter röstar för att ärendet ska avgöras vid sammanträdet, 29 ledamöter för att det ska återremitteras och 0 ledamöter avstår.

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige besluta

att godkänna Regelbok 2019 med ekonomiska regleringar, för specialiserad hudsjukvård i öppen vård, Vårdval hud.

Expedieras till

Regionstyrelsen

Beslutsunderlag

- § 132 RS Vårdval hud: Regelbok 2019
- § 194 RSAU Vårdval Kronoberg – Specialiserad hudsjukvård i öppen vård, Vårdval hud – reviderad regelbok 2019
- Förslag till beslut - Vårdval Hud, reviderad regelbok 2019
- Vårdval hud - Regelbok 2019

Förlängning av avtal
avseende Vårdval hud med
Kronobergs Huddoktor AB

13

13LTK1389

Regionstyrelsen

Förlängning av avtal avseende Vårdval hud med Kronobergs Huddoktor AB

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen godkänner optionsförlängning inom Vårdval hud för Kronobergs Huddoktor AB.

Sammanfattning

Enligt avtalet för Vårdval Kronoberg har parterna efter de första fyra åren option på att förlänga avtalet med två år i taget. Optionen gäller under förutsättning att vårdgivaren uppfyller av Region Kronoberg fastställda krav. Om optionsrätten inte utnyttjas löper avtalet ut utan föregående uppsägning.

Nuvarande avtal för Vårdval Kronoberg löper ut 2019-01-31. Inför den kommande avtalsperioden 2019-02-01 – 2019-12-31 krävs beslut om förlängning av avtal med Kronobergs Huddoktor AB.

Mikael Johansson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Beslutsunderlag

Kronobergs Huddoktor AB
Att: Fadil Al-Nassari
Storgatan 17
352 30 Växjö

Avtal avseende Vårdval hud, Kronobergs Huddoktor AB

Dnr: 13LTK/1389

Ref kontakt daterat 2015-01-21

Förlängning av avtal/utnyttjande av option

Avtalstiden löper ut 2019-01-31. I avtalet finns en optionsklausul som möjliggör för Region Kronoberg att förlänga avtalet i ytterligare två (2) år

Region Kronoberg bekräftar härmed att optionen kommer att utnyttjas under 11 månader vilket innebär att avtalet förlängs att gälla t.o.m. 2019-12-31

För optionen/avtalsförlängningen skall nedanstående handlingar och villkor gälla:

- Denna avtalsförlängning
- Kontrakt daterat 2015-01-21

Vid motstridigheter i ovan nämnda handlingar gäller dessa i upptagen rangordning

Med förhoppning om ett fortsatt gott samarbete.

Ovanstående avtalsförlängning bekräftas:

Region Kronoberg

Kronobergs Huddoktor AB

Växjö 2019-01-22

Växjö 2019-01-....

.....
Martin Myrskog
Regiondirektör

.....
Behörig företrädare

Svar på motion – Angående
successiv avtrappning av
partistöd

14

18RGK1636

Regionfullmäktige

Svar på motion – Angående successiv avtrappning av partistöd

Ordförandes förslag till beslut

Regionfullmäktige avslår motionen.

Sammanfattning

Kjell Jormfeldt (MP) har i en motion föreslagit att regionfullmäktige reviderar arvodesreglemente för förtroendevalda på ett sådant sätt som möjliggör för ett parti som förlorat sin representation i fullmäktig att under en övergångstid erhålla ett reducerat partistöd, samt att nya regler för partistöd tillämpas från och med 2019.

Föreslås att regionfullmäktige avslår motionen mot bakgrund av gällande arvodesreglemente.

Svar på motion

Av KL 4 kap 29 § framgår att kommuner och landsting får ge ekonomiskt bidrag och annat stöd till partier för att stärka deras ställning i den kommunala demokratin (partistöd). Sådant stöd måste inte lämnas, utan är frivilligt.

Partistöd får ges till de politiska partier som är representerade i fullmäktige och som är juridiska personer. Ett parti är representerat om det har fått mandat i fullmäktige för vilket en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen. Partistöd får också ges till ett parti som har upphört vara representerat i fullmäktige, dock endast under ett år efter det att representationen upphört. Skälet till att partistöd kan ges i dessa fall är att möjliggöra för partiet att kunna avveckla anställningar och hyresförhållanden på ett ordnat sätt.

Regionfullmäktige har § 78/18 fastställt arvodesreglemente för förtroendevalda inom Region Kronoberg. Av arvodesreglementet framgår regler för partistöd under § 12. Vid fördelning av partistöd beaktas endast mandat för vilken en vald ledamot är fastställd enligt 14 kap. vallagen, vilket innebär att partistödet upphör när representationen upphör.

Inför fastställandet har förslag till reglemente beretts av organisationsutskottet där samtliga partier var representerade. Alla partier har därmed haft möjligheten att påverka beredningen av ärendet.

Ekonomiska konsekvenser av motionens förslag

Av KL framgår inte beräkningsgrunderna eller nivåerna för hur ett ”avtrappat” partistöd ska genomföras.

Vid en eventuell avtrappning av partistöd är det regionfullmäktige som i arvodesreglementet tydliggör genomförandet och nivåerna. Det är rimligt att anta att en sådan beräkningsgrund skulle utgå från det partistöd som det enskilda partiet har haft under det år som val infaller till regionfullmäktige. Partistöd för Miljöpartiet 2018 är fastställt enligt följande:

Grundstöd	91 000 kr
Mandatstöd	273 000 kr
Totalt	364 000 kr

Mikael Johansson
Regionstyrelsens ordförande

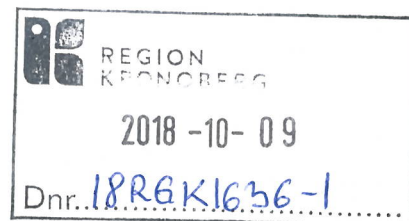
Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Angående successiv avtrappning av partistöd – motion
RSAU § 229/18

Miljöpartiet de gröna
Region Kronoberg

2018-10-08

Motion till regionfullmäktige

Ang. successiv avtrappning av partistöd

Kommunallagen ger fullmäktige rätt att också ge partistöd till ett parti som upphört att vara representerat i fullmäktige under högst ett år efter det att representationen upphörde (KL 4 kap. 29 § 3 pkt). Frågan har inte varit aktuell under Region Kronobergs korta historia, men med anledning av utfallet av 2018 års val finns anledning att aktualisera frågan.

Enligt det arvodesreglemente som fastställdes i juni 2018 anges att partistödet upphör när partiets representation upphör (§ 12 i arvodesreglementet). När ett parti som varit representerat i regionen plötsligt upphör att vara representerat uppkommer stora problem att på kort tid avveckla personal, lokaler etc., att upprätthålla den demokratiska verksamhet som riktas mot medborgarna samt inte minst att förbereda inför kommande val. Det är därför angeläget att partistödet successivt avtrappas på det sätt som kommunallagen medger.

Med stöd av ovanstående yrkar jag

att Region Kronoberg uppdaterar det befintliga arvodesreglementet på ett sätt som möjliggör för ett parti som förlorat sin representation i fullmäktige att under en övergångstid erhålla ett reducerat partistöd.

att nya regler för partistöd tillämpas från och med 2019.

Växjö den 8 oktober 2018

Kjell Jormfeldt
Miljöpartiet de gröna

Svar på motion – Motion angående ersättarplatser

15

18RGK1796

Regionfullmäktige

Svar på motion – Motion angående ersättarplatser

Ordförandes förslag till beslut

Regionfullmäktige avslår motionen.

Sammanfattning

Melena Jönsson (SD) föreslår att Region Kronoberg ändrar reglementet så att ordinarie nämndsplatser alltid åtföljs av minst en ersättarplats, även om partiet endast har en plats i nämnden. Detta för att små partier som har en ordinarie plats men ingen ersättare, inte som idag ska ersättas av ersättare från ett annat parti

Svar på motion

Regionfullmäktige fastställde § 77/2018 reglementen och arbetsordningar för Region Kronobergs politiska organisation 2019-2022. Den politiska organisationen bygger på en överenskommelse mellan partierna och fastställs inför varje ny mandatperiod. Med hänvisning till detta föreslås regionfullmäktige avslå motionen.

Ekonomiska konsekvenser av motionens förslag

Motionens förslag skulle innebära en kostnad om cirka 70 000 kronor per år.

Mikael Johansson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Motion angående ersättarplatser

Motion angående ersättarplatser.

De olika nämnderna i Region Kronoberg har olika många ledamöter och också olika många ersättarplatser. Att vara ersättare är ett alldeles ypperligt tillfälle att lära känna en nämnd om man är ny i politiken. Att som ordinarie nämndsledamot är det bra att ha någon mer att bolla olika frågor med. Men också det viktigaste av allt, man kan drabbas av förhinder av något slag och då får ersättaren rycka in.

Idag drabbas små partier som endast får en plats i en nämnd av att inte få ha någon ersättare i densamma. Det är knappast mänskligt att kräva av en person att inte ha något förhinder eller sjukdomsfrånvaro på 4 år, då platsen i så fall går till en ersättare från något av de större partierna. Detta är väldigt olyckligt ur ett demokratiperspektiv.

Med anledning av detta anser jag att:

Region Kronoberg ändrar reglementet så att ordinarie nämndsplatser alltid åtföljs av minst en ersättarplats, även om partiet endast har en plats i nämnden.

Melena Jönsson
Sverigedemokraterna
2018-11-05

Framtidens primärvård - direktiv

16

18RGK1891

Regionstyrelsen

Framtidens primärvård - direktiv

Ordförandes förslag till beslut

1. Regionstyrelsen utser en parlamentarisk arbetsgrupp i syfte att under 2019, utifrån dokumentet Framtidens primärvård, befintliga styrdokument samt berörda budgetuppdrag, bereda en handlingsplan för 2020-2023 för hur den nära vården ska bedrivas i Region Kronoberg.

2. Regionstyrelsen utser följande personer till ledamöter i arbetsgruppen:

Sammanfattning

Från och med hösten 2017 har det pågått ett långsiktigt politiskt arbete för att stärka primärvården och den nära vården i Kronobergs län utifrån ett hälsofrämjande perspektiv med god tillgänglighet. Primärvården ska vara navet i den nära vården. En parlamentarisk tillsatt arbetsgrupp har berett ett underlag för framtidens primärvård och redovisat det för regionstyrelsen den 18 december 2018.

Vid regionstyrelsens presidieberedning den 8 januari 2019 föreslogs att en ny parlamentarisk arbetsgrupp ska tillsättas i syfte att under 2019, utifrån dokumentet Framtidens primärvård, befintliga styrdokument samt berörda budgetuppdrag, bereda en handlingsplan för 2020-2023 för hur den nära vården ska bedrivas i Region Kronoberg.

Mikael Johansson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Framtidens primärvård beslutsunderlag

Slutrapport från arbetsgruppen Framtidens Primärvård Inriktning för framtidens nära vård i Region Kronoberg 18RK____

Arbetsgruppens ställningstagande

Arbetsgruppen för Framtidens primärvård föreslår Regionstyrelsen besluta att ställa sig bakom förslag till inriktning för framtidens nära vård i Region Kronoberg.

Bakgrund

Från och med hösten 2017 har det pågått ett långsiktigt politiskt arbete för att stärka primärvården och den nära vården i Kronobergs län utifrån ett hälsofrämjande perspektiv med god tillgänglighet. Primärvården ska vara navet i den nära vården. Arbetsgruppen är parlamentariskt tillsatt och har letts av ordföranden i Folkhälsoberedningen. Följande har deltagit i arbetet.

- Michael Öberg (MP), ordförande
- Henrietta Seratte (S)
- Magnus Carlberg (S)
- Roland Gustbée, Pernilla Tornéus (M)
- Britt-Louise Berndtsson (C)
- Yngve Filipsson (L)
- Eva Johnsson (KD)
- Mikaela Gross (V)
- Romeo Pettersson, Kerstin Ljungqvist (SD)

Allmänmedicinskt kunskapscentrum (AMK) har utgjort processtöd till arbetsgruppen. Även avdelningen för Folkhälsa och social utveckling har bidragit till arbetet för en stärkt primärvård.

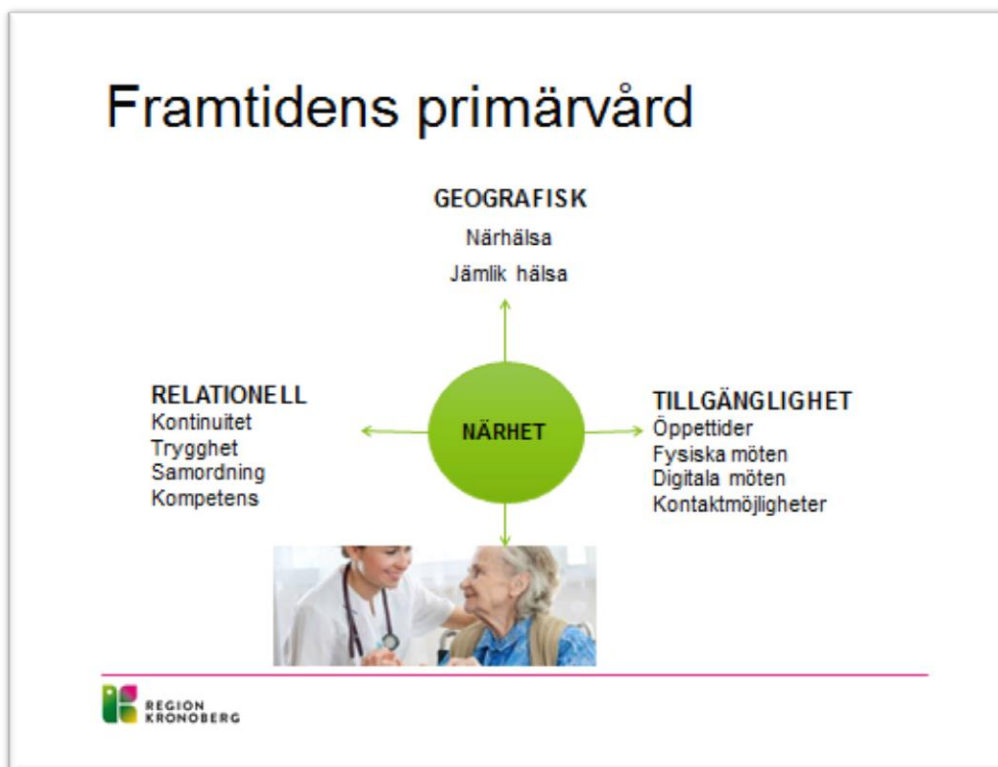
Arbetsgruppen har tagit del av de nationella utredningarna *God och nära vård** – delbetänkanden (SOU2017:53, 2018:39) som leds av Anna Nergårdh, *Effektiv vård**(SOU 2016:2) av Göran Stiernstedt samt *Kommissionen för Jämlig hälsa* *.

Arbetsgruppen har följt den nationella nivån med fokus på att Region Kronobergs resurser används optimalt med en inriktning för en stärkt primärvård för medborgarna i Kronobergs län.

Arbetsgruppen anser att det behövs ett succesivt arbete för att flytta resurser från sjukhusvård till primärvården utifrån utredningens förslag. Primärvården ska vara navet i den nära vården. Detta innebär att vi står inför en reform som berör hela hälso- och sjukvården.

Närhet och jämlik hälsa

Arbetsgruppens huvudsyfte har varit hur vi stärker primärvården och den nära vården i Region Kronoberg utifrån ett hälsofrämjande perspektiv med god tillgänglighet, kontinuitet och delaktighet. Grundläggande begrepp är nära och jämlik vård där tillgänglighet, relationer och geografi är nyckelord.

Det handlar om hur primärvården och den nära vården kan utvecklas kring vad som kan göras utifrån hälso- och sjukvårdens strategi *Närmare Kronobergaren* * och vad som idag görs på andra nivåer inom sjukvården och kan komma närmare patienten (primärvården/vårdvalet).

Nedan följer arbetsgruppens förslag utifrån modellen för en moderniserad och stärkt primärvård:

1. Samordnad god och jämlik vård nära medborgaren

A t t Äldrehälsa Kronoberg utgår från primärvården. Det behövs en tydligare och mer effektiv mobil närvård för att kunna säkerställa en förbättrad vård till multisjuka patientgrupper.

A t t premiera det förebyggande arbetet inom framtidens primärvård genom ett tydligare primärpreventivt uppdrag. Vidare föreslås en fortsatt utveckling av den systematiska modellen för riktade hälsosamtal på vårdcentralerna.

A t t vårdvalsmodellen utvecklas i Region Kronoberg för att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet på vårdcentralerna. Vårdvalet föreslås bli ett tydligt hälsoval för Kronobergarnas behov av första linjens hälso- och sjukvård.

A t t det inom vårdvalet erbjuds flexibla öppettider för vårdcentraler anpassade efter invånarnas behov. Primärvården bör klara sin egen jourverksamhet.

A t t utveckla ambulanssjukvård som har kontakt med primärvård och kommunal hemsjukvård.

A t t öka samordningen mellan primärvård, kommunal hemsjukvård och elevhälsa.

2. Premiera goda exempel till vårdcentraler som tar egna initiativ

A t t premiera vårdcentraler som tar egna initiativ till hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande lösningar för sina listade patienter och i synnerhet dem med störst behov. Arbetsgruppen vill därför lyfta fram Borgholmsmodellen* som inspirerande exempel.

3. Nya interprofessionella arbetssätt

A t t det påbörjade arbetet med arbetsmodellen Integrerad Beteendehälsa (IBH) fördjupas samt att den utvecklas för att stimulera tvärprofessionella samarbeten, även för andra patientkategorier än de med psykisk ohälsa. Genom ändrade tvärprofessionella samarbeten och arbetssätt kan resurser flyttas från slutenvård till den öppna vården och primärvården.

4. Ökad tillit till vårdpersonal

A t t betona en ändamålsenlig administration, bland annat avseende exempelvis intyg, vilken ger mer tid för patientnära arbete. Region Kronoberg föreslås tillämpa en tillitsbaserad styrning som ger ökat inflytande till vårdprofessionella på vårdcentralerna. Ett tillitsbaserat ledarskap är en viktig förutsättning för innovation. Medarbetares kunskaper och erfarenheter behöver i större omfattning tas tillvara inom primärvården för att bidra till högre kvalitet för kronobergaren. För det krävs ett medvetet ledarskap, samverkanskompetens, kontinuerligt lärande och transparent delaktighet.

5. Agenda 2030 och social hållbarhet

Region Kronoberg har fattat beslut att integrera Agenda 2030 i det regionala beslutsfattandet. Ett arbete för ökad hållbarhet är långsiktigt och uthålligt. I ett framgångsrikt hållbarhetsarbete inom den nära vården finns därför en stor potential att fokusera på hälsofrämjande processer. Detta leder till hållbar utveckling, bättre hälsa och på sikt förbättrad ekonomi i Region Kronoberg.

6. Digitaliseringen och digitala vårdmöten

A t t framhålla att digitalisering är en viktig del av transformationen av hälso- och sjukvården, för att på effektiva sätt kunna möta länets invånare. Med digitalisering kan hälso- och sjukvården möta efterfrågan från invånarna, öka sin serviceförmåga och utveckla nya arbetssätt. För invånare innebär det att kontaktvägar med vården breddas. Pågående arbete inom Region Kronoberg ska vidareutvecklas.

7. Långsiktigt och stabilt ersättningssystem

A t t ett långsiktigt och stabilt ersättningssystem som stöder en stärkt nära vård arbetas fram. Framförhållning är viktigt för verksamheter inom vårdvalet/hälsovalet.

Bilagor

*AMK workshop 2018-10-03.pdf

*<https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/nara-var-d-i-borgholm.html>

*<http://www.regionkronoberg.se/contentassets/18f8bb3cc32844f993e1f4c00cf7419a/utvecklingssstrategi-halso-och-sjukvarden-2017-2027.pdf>

*<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201753/>

*https://www.regeringen.se/49c941/contentassets/85abf6c8cfdb401ea6fbd3d17a18c98e/god-och-nara-var-d--en-primarvardsreform_sou-2018_39.pdf

*<http://kommissionjamlikhalsa.se/publikationer>

Växjö den 21 november 2018

Michael Öberg (MP)

Henrietta Serrate (S)

Roland Gustbée (M)

Britt-Louise Berndtsson (C)

Yngve Filipsson (L)

Eva Johnson (KD)

Mikaela Gross (V)

Romeo Pettersson (SD)

Sammanställning av workshop Framtidens primärvård 2018-10-03

Sammanfattning

Hälso- och sjukvården står under de närmaste åren inför stora förändringar, såväl nationellt som regionalt. På nationell nivå finns Anna Nergårdhs utredning med det senaste delbetänkandet *God och nära vård – En primärvårdsreform* och på regional nivå har vi Region Kronobergs strategi *Närmare kronobergaren – utvecklingsstrategi för hälso- och sjukvård 2017-2017*. Båda dessa dokument lyfter fram vikten av en utbyggd primärvård för att möta ett utvidgat uppdrag.

För inspiration under workshopen var Åke Åkesson, specialist i allmänmedicin, infektionssjukdomar och barnsjukdomar samt verksamhetschef vid Borgholms Hälsocentral, inbjuden att berätta om hur de arbetat. Åke deltog även i de efterföljande diskussionerna.

Framtidsbilden

För att kunna klara framtidens behov i form av bland annat ökad andel äldre, mer jämlik hälsa etc måste primärvården om 5 år utgöra navet i sjukvården, inte basen. Konkret innebär detta att primärvården ska vara den naturliga och självklara vårdinstansen för Kronobergs invånare. Primärvårdens uppdrag är hela människan och för att detta ska uppnås måste den i högre utsträckning än idag vara såväl tillgänglig som personcentrerad. Det kräver bland annat att alla invånare ska ha rätt att välja både en fast läkarkontakt och en fast vårdkontakt från annat legitimationsyrke i primärvården, vilket leder till ökad kontinuitet, större patientsäkerhet och är hälsoekonomiskt gynnsamt.

"Hälso- och sjukvården står inför en omställning från en sjukbustung vård till en vård närmare patienten. Primärvårdens centrala roll i hälso- och sjukvårdssystemet behöver förstärkas."

Närmare Kronobergaren – Utvecklingsstrategi inom hälso- och sjukvård s. 6

Under denna workshop framstod det tydligt att ett sådant arbetssätt, tillsammans med ett modernt, integrerat teamarbete, eftersträvas av samtliga professioner i primärvården, så om vi kan förverkliga den målbilden kommer primärvården att bli en betydligt mer attraktiv och utvecklande arbetsplats. Att ett sådant arbetssätt även skulle vara gynnsamt för invånarna beskrivs i Anna Nergårdhs utredning och Region Kronobergs strategi för hälso- och sjukvården.

Uppdragets innehåll ska definieras av invånarnas behov och samtliga professioners kompetens ska därför anpassas efter dessa behov. Detta innebär bland annat följande enligt *God och nära vård*:

"Primärvården kan [...] inte förväntas ta ansvar för ovanliga tillstånd, även om de är tillsynes enkla. På motsvarande sätt är primärvården väl lämpad för att ta hand om vanligt förekommande tillstånd, även om de är mycket komplexa."

God och nära vård – En primärvårdsreform SOU 2018:39 s. 314-315

När den specialiserade vårdens resurser och kompetens efterfrågas av primärvården ska denna vara lättillgänglig. Eftersom primärvården ska ansvara för helheten bör den ha tolkningsföreträdare vid exempelvis remittering för bedömning. Detta bygger på tillit och förtroende mellan vårdaktörer som sjukhus, kommuner, vårdcentraler, ambulans, skolhälsovård etc.

Eftersom de förändringar som krävs inbegriper hela sjukvården, inklusive de kommunala delarna, bör de inte benämnas "En primärvårdsreform" utan istället "En vårdreform". Detta stämmer även väl med den målbild som beskrivs i *Närmare Kronobergaren*.

Plan för förverkligande: Hur uppnår vi detta?

"Det svenska hälso- och sjukvårdssystemet behöver reformeras så att mer resurser ges till de delar i systemet som har goda förutsättningar att hantera både närhet till patienten och komplexitet i sjukdomstillstånd."

God och nära vård – En primärvårdsreform SOU 2018:39 s. 35

Grunden för att kunna nå målbilden ovan är tillräcklig bemanning avseende samtliga professioner. För att uppnå detta krävs ekonomiskt tillskott, förändrade arbetssätt som t.ex. effektivare teamarbete och digitalisering samt ett systematiskt arbete med långsiktig kompetensförsörjning. Primärvården behöver också bli attraktivare som arbetsgivare och bättre på att utnyttja äldre kollegors kompetens i form av "senior consultants".

Universitetens utbildningar behöver i högre utsträckning än idag innehålla moment svarar mot primärvårdens kompetensbehov.

AMK ska vara ett självklart nav i kunskapsutvecklingen. Primärvården måste vara tongivande i regionens utformning av riktlinjer för diagnostik och behandling samt fungera som obligatorisk remissinstans/referens i beredandet av viktiga sjukvårdsbeslut.

ST-läkare måste stimuleras att i högre utsträckning än idag välja allmänmedicin.

Klinisk forskning ska premieras för samtliga professioner, såväl för att öka kunskapsmassan som för att öka primärvårdens attraktivitet som arbetsplats.

Slutligen måste detta, med utgångspunkt i en gemensam målbild, genomföras tillsammans med, och inte skilt från, andra initiativ och insatser inom ramen för t.ex. *Närmare Kronobergaren*, den specialiserade sjukvården, Folkhälsoarbetet, FoU, kommunernas hälso- och sjukvård, *Barnens bästa gäller! i Kronoberg* och *Äldrehälsa Kronoberg*.

Nästa steg i processen är att göra upp riktlinjerna och ta fram en målbild för den nära vården i Kronoberg. Arbetet med riktlinjerna kommer att påbörjas i november och utformas av Roland Olofsson-Dolk, enhetschef AMK, Lena Andersson Nazzal, centrumchef primärvårds- och rehabcentrum, Maria Wiltz, centrumchef medicin- och akutcentrum, Magnus Fritiof, centrumchef för psykiatricentrum och Per-Henrik Nilsson, hälso- och sjukvårdsdirektör.

Sammanställt av:

Roland Olofsson-Dolk, enhetschef AMK

Lisa Öberg, handläggare/sekreterare AMK

Referenslänkar

[Närmare Kronobergaren – Utvecklingsstrategi inom hälso- och sjukvård](#)

[God och nära vård – En primärvårdsreform SOU 2018:39](#)

[Nära vård i Borgholm](#)

§ 192 Framtidens primärvård (18RGK1891)

Beslut

Regionstyrelsen beslutar

Att notera arbetsgruppens förslag till protokollet för senare diskussion och ställningstagande i regionstyrelsen.

Sammanfattning

Från och med hösten 2017 har det pågått ett långsiktigt politiskt arbete för att stärka primärvården och den nära vården i Kronobergs län utifrån ett hälsofrämjande perspektiv med god tillgänglighet. Primärvården ska vara navet i den nära vården. Arbetsgruppen är parlamentariskt tillsatt och har letts av ordföranden i Folkhälsoberedningen.

Ordförande Anna Fransson tackar den politiska arbetsgruppen för beredningen av underlaget.

Yrkanden

Michael Öberg (MP) yrkar bifall till arbetsutskottets förslag med instämmande av Yngve Filipsson (L).

Förslag till beslut

Arbetsutskottet föreslår regionstyrelsen besluta

Att notera arbetsgruppens förslag till protokollet för senare diskussion och ställningstagande i regionstyrelsen.

Expedieras till

Regiondirektör
Hälso- och sjukvårdsdirektör
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Framtidens primärvård
- §48 FHB Framtidens primärvård
- Framtidens primärvård - beslutsunderlag
- Bilaga AMK workshop 2018-10-03

Regionstyrelsens
delegationsordning 2019-
2022

17

18RGK1993

Regionstyrelsen

Regionstyrelsens delegationsordning 2019-2022

Ordförandes förslag till beslut

Regionstyrelsen fastställer regionstyrelsens delegationsordning 2019-2022.

Sammanfattning

Enligt 7 kap. 5 § kommunallagen (KL) får en styrelse/nämnd uppdra åt ett utskott, åt en ledamot eller en ersättare eller åt en anställd hos Region Kronoberg att besluta å nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Följande ärenden får enligt 6 kap. 38 § KL inte delegeras:

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överlåtits till nämnden, och
5. vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter

Beslut fattade med stöd av delegation ska dokumenteras och anmälas snarast möjligt till delegerande styrelse eller nämnd (6 kap 40 § KL). Beslut fattade med stöd av delegation ska dokumenteras och anmälas snarast möjligt till delegerande styrelse eller nämnd (6 kap 40 § KL).

Mikael Johansson (M)
Regionstyrelsens ordförande

Martin Myrskog
Regiondirektör

Bilaga: Beslutsunderlag

Delegationsordning för regionstyrelsen, hälso- och sjukvårdsnämnden regionala utvecklingsnämnden, trafiknämnden, kulturnämnden och Grimslövs folkhögskolas styrelse i Region Kronoberg

Ny/reviderad text är markerat med rött.

Regionstyrelsens delegationsordning

Fastställd av RS 2019-01-22

Hälso- och sjukvårdsnämndens delegationsordning

Fastställd av HSN 2019-01-30

Regionala utvecklingsnämndens delegationsordning

Fastställd av RUN 2019-02-06

Trafiknämndens delegationsordning

Fastställd av TN 2019-01-31

Kulturnämndens delegationsordning

Fastställd av KN 2019-02-28

Grimslövs folkhögskolas styrelses delegationsordning

Fastställd av Gimslövs folkhögskolas styrelse 2019-xx-xx

Delegationsordning

1 Inledning

Denna delegationsordning reglerar fördelning av beslutanderätt från regionstyrelsen, hälso- och sjukvårdsnämnden, regionala utvecklingsnämnden, trafiknämnden, kulturnämnden och Grimslövs folkhögskolas styrelse. Varje styrelse/nämnd fattar beslut om sin delegationsordning.

2 Bakgrund

Enligt 7 kap. 5 § kommunallagen (KL) får en styrelse/nämnd uppdra åt ett utskott, åt en ledamot eller en ersättare eller åt en anställd hos Region Kronoberg att besluta å nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Följande ärenden får enligt 6 kap. 38 § KL inte delegeras:

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överlåtits till nämnden, och
5. vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter

Beslut om etablering av ny verksamhet, övergripande eller principiella förändringar av befintlig verksamhet såsom permanent nedläggning av verksamhet, ny inriktning av verksamhet samt kostsamma nya behandlingsmetoder får inte delegeras i Region Kronoberg.

För samtliga beslut som fattas på delegation gäller att de ska följa gällande lagar och den av regionfullmäktige beslutade policyn samt ligga inom budgeterad ram för den verksamhet beslutet gäller. Delegering till anställd och förtroendevald i förening, så kallad blandad delegering, får ej förekomma (att skilja från kontrasignering, vilket är tillämpligt i vissa fall).

Delegat kan hänskjuta beslutsfattande i ett ärende till högre nivå.

3 Anmälan av beslut

Beslut fattade med stöd av delegation ska dokumenteras och anmälas snarast möjligt till delegerande styrelse eller nämnd (6 kap 40 § KL).

Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattas enligt delegation. Respektive nämndsekreterare hämtar förtecknade delegationsbeslut i diariet för anmälan till styrelsens eller nämndens nästkommande sammanträde.

4 Vidaredelegering

Delegerade beslut får endast vidaredelegeras i särskilt angivna ärenden (7 kap 6 § KL). Vidaredelegering får endast ske i ett led. Formell vikarie för delegat erhåller dennes delegation.

Regiondirektörens, hälso- och sjukvårdsdirektörens, regional utvecklingsdirektörs samt trafikdirektörens beslutade vidaredelegeringar ska diarieföras och anmälas till respektive styrelse eller nämnd enligt rutin angiven i denna delegationsordning.

Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna beslut som fattas enligt vidaredelegation. Beslut ska anmälas av delegaten till respektive styrelse eller nämnd. Respektive nämndsekreterare hämtar förtecknade delegationsbeslut i diariet för anmälan till styrelsens eller nämndens nästkommande sammanträde.

Om en delegat, med rätt att besluta med stöd av en vidaredelegering vill hänskjuta ärendet till en högre nivå ska beslutsfattandet hänskjutas till den som har lämnat vidaredelegeringen.

5 Återkallelse

En lämnad delegering kan återkallas med omedelbar verkan. Återkallelsen kan göras generellt, eller i ett särskilt ärende. Ett beslut som har fattats med stöd av delegation kan normalt inte återtas.

6 Delegering eller ren verkställighet

Gränsen mellan delegering och ren verkställighet har betydelse för frågan om beslut kan överklagas genom laglighetsprövning (och om beslut måste anmälas). Delegationsordningen syftar på delegering av *beslutanderätt*, att skilja från den befogenhet som varje intern arbetsfördelning inom en organisation medför (*verkställighet*).

Med *beslut* avses i delegationsbestämmelserna endast beslut i kommunallagens mening.

Kännetecknande för sådana beslut är att det föreligger alternativa lösningar av principiell och övergripande natur.

Med *verkställighet* åsyftas åtgärder som utgör ett led i den dagliga verksamheten.

Verkställighetsbeslut är beslut som viss befattningshavare fattar inom ramen för de uppgifter som åvilar befattningen.

DELEGATIONSORDNING FÖR REGIONSTYRELSEN

Delegationsärenden

Rutin: beslut fattade med stöd av delegation anmäls till nästkommande sammanträde i styrelsen. Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattats enligt delegation.

1. Övergripande beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
1.1 Resursfördelning	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om resursfördelning inom regionstyrelsens ansvarsområde 10 Mkr.
1.2 Specialdestinerade statsbidrag	Regiondirektör	Rätt att besluta om och fördela specialdestinerade statsbidrag, förutsatt att de villkor som anges i överenskommelserna uppfylls.
1.3 Bidrag till organisationer och föreningar	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om medel till pensionärsorganisationer, handikapps- och patientorganisationer samt medel till politiska ungdomsförbund. Får vidaredelgeras.

2. Företräderskap

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
2.1 Brådskande beslut	Regionstyrelsens ordförande eller vid förfall för denne regionstyrelsens förste vice ordförande	Rätt att fatta beslut å regionstyrelsens vägnar i ärenden som är så brådskande att styrelsens avgörande inte kan avvaktas (6 kap 39 § KL).
2.2 Ersättningsberättigade förrättningar	Regionstyrelsens ordförande	Rätt att fatta beslut om ledamöter/ersättares deltagande i ersättningsberättigade förrättningar, när regionstyrelsens arbetsutskotts avgörande inte kan avvaktas.
2.3 Ombud	Regionstyrelsens arbetsutskott	Rätt att utse ombud till bolagsstämmor/ägarmöten och till andra externa organ.
2.4 Instruktioner till ombud	Regionstyrelsens arbetsutskott	Rätt att lämna instruktioner till ombud vid bolagsstämmor/ägarmöten
2.5 Rättegångsfullmakt	Regiondirektören	Rätt att utfärda rättegångsfullmakt att föra Region Kronobergs talan (ej arbetsgivarfrågor se 3.12). Kontrasignering av nämnda handling görs av kanslidirektör eller regionjuristen.
2.6 Fullmakt	Regiondirektör	Rätt att utfärda fullmakt att föra talan i ärenden som rör den egna verksamheten

		(förutom 2.5).
2.7 Mottagande av delgivning	Regiondirektör	Rätt att motta delgivning. Får vidaredelegeras.
2.8 Mål och ärenden i myndigheter och domstol	Regiondirektör	Rätt att besluta om yttrande i mål och ärenden i myndigheter och domstolar Gäller dock ej mål och ärenden som grundas på överklagade beslut i Region Kronoberg där grundbeslutet fattats av regionstyrelsen. nämnderna eller regionfullmäktige i dess helhet (6 kap 38 § 2 KL) Får vidaredelegeras.
2.9 Yttranden	Regiondirektör	Rätt att avge yttranden över kommunala detaljplaner, samt yttranden över vägärenden och andra ärenden i icke principiella frågor. Får vidaredelegeras.
2.10 Tvist	Regiondirektör och ekonomidirektör	Behörighet att träffa överenskommelse i tvist mellan Region Kronoberg och annan part upp till 10 Mkr.

3. Personal

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
3.1 Anställning av regiondirektör	Regionstyrelsens ordförande	Rätt att i samråd med regionstyrelsens förste och andre vice ordförande fatta beslut om anställning, lönesättning, disciplinära åtgärder och avgångsvederlag samt att fatta beslut om uppsägning/avsked.
3.2 Tillsättning av tillförordnad regiondirektör	Regionstyrelsens ordförande	Rätt att i samråd med regionstyrelsens förste och andre vice ordförande fatta beslut om anställning, lönesättning, disciplinära åtgärder och avgångsvederlag samt att fatta beslut om uppsägning/avsked.
3.3 Stridsåtgärder	Regionstyrelsens personalutskott	Rätt att fatta beslut om att starta stridsåtgärder.
3.4 Lönebildning	Regionstyrelsens personalutskott	Rätt att fatta beslut om inriktning av lönebildning.
3.5 Tillsättning av vikarierande regiondirektör	Regiondirektör	Rätt att i samråd med regionstyrelsens ordförande fatta beslut om förordnande upp till tre månader.
3.6 Anställning av förvaltningsdirektörer och stabsdirektörer samt chef för regionservice	Regiondirektör	Rätt att i samråd med regionstyrelsens presidium och berört presidium fatta beslut om anställning, lönesättning, disciplinära åtgärder och avgångsvederlag samt att fatta beslut om uppsägning/avsked.

3.7 Anställning av verksamhetsområdeschef.	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att i samråd med hälso- och sjukvårdsnämndens presidium fatta beslut om anställning och lönesättning.
3.8 Anställning av smittskyddsläkare	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta beslut om anställning och lönesättning.
3.9 Anställning av läkemedelskommitténs ordförande	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta beslut om anställning och lönesättning.
3.10 Övriga anställningar	Chef inom respektive enhet	Rätt att inom befintlig personalbudget fatta beslut om anställning och lönesättning enligt Region Kronobergs riktlinjer.
3.11 Disciplinära åtgärder, uppsägning, avsked och avgångsvederlag	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om-disciplinära åtgärder, uppsägning, avsked och avgångsvederlag avser ej 3.1, 3.2, 3.6. Får vidaredelegeras.
3.12 Rättegångsfullmakt, arbetsgivare	Regiondirektör	Rätt att utfärda rättegångsfullmakt att föra Region Kronobergs talan i ärenden rörande regionens roll som arbetsgivare. Får vidaredelegeras.
3.13 Kollektivavtal och tvisteförhandlingar	Regiondirektör	Rätt att teckna kollektivavtal samt genomföra tvisteförhandlingar. Får vidaredelegeras.
3.14 Pensioner	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut i individuella ärenden avseende särskild avtalspension eller liknande för personal. Får vidaredelegeras.

4. Ekonomi

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
4.1 Avskrivning av fordran	Ekonomi- och planeringsdirektör	Rätt att fatta beslut om avskrivning av fordran på enskild gäldenär på fordran upp till och med 2 basbelopp. Får vidaredelegeras.
4.2 Avskrivning av fordran	Enhetschef Vårdstöd	1 basbelopp <i>Beslut avseende avskrivning av fordran 0 kr – 5000 kr anses som verkställighetsbeslut.</i>
4.3 FoU-medel	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om fördelning av budgeterade FoU-anslag i samverkan med FoU-beredningen. Får vidaredelegeras.
4.4 Tillämpningsanvisning avseende regionens taxor	Regiondirektör	Rätt att besluta om tillämpningsanvisning när det gäller

och avgifter		Region Kronobergs taxor, avgifter och sjukreseersättningar. Får vidaredelegeras.
4.5 Ekonomisk ersättning	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om ersättning till patienter och personal för förekomna och skadade tillhörigheter m.m. Får vidaredelegeras. <i>Ersättningar upp till 20 000 kronor är verkställighetsbeslut.</i>
4.6 Försäljning av egendom	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om försäljning av inventarier till en försäljningssumma upp till 5 miljoner kronor. Får vidaredelegeras.
4.7 Ärenden till och från kronofogdemyndighet	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om att överlämna ärenden till eller ta emot ärenden från Kronofogdemyndigheten avseende fordringar. Får vidaredelegeras.
4.8 Gåvor	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om mottagande av gåvor överstigande 0,5 miljoner kronor upp till och med 2 miljoner kronor. Får vidaredelegeras. <i>Belopp upp till 0,5 miljoner kronor är verkställighetsbeslut.</i>

5. Upphandling och investering (exklusive fastigheter)

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
5.1 Fastställa årlig upphandlingsplan	Arbetsutskottet	Fastställa årlig plan för upphandlingar som överskrider tröskelvärdena för LOU, LUF, LUFs.
5.2 Tilldelningsbeslut, upphandling	Regiondirektör	Rätt att fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal i upphandlingar. Får vidaredelegeras.
5.3 Investeringar i medicinsk teknisk utrustning, inventarier och övrig utrustning	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut inom investeringsramens fastställda budget. Får vidaredelegeras.
5.4 Investeringar i IT	It- och digitaliseringschef	Rätt att fatta beslut inom investeringsramens fastställda budget för IT-investeringar. Får vidaredelegeras.

6. Fastigheter

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
6.1 Fastighetsinvesteringar	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om

		fastighetsinvesteringar upp till ett belopp av 15 miljoner kronor. Får vidaredelegeras.
6.2 Tilldelningsbeslut samt teckna avtal vid upphandling	Regiondirektör	Rätt att fatta tilldelningsbeslut och teckna avtal när det gäller upphandling av byggtreprenader samt varor och tjänster knutna till fastighetsförvaltning och byggnation. Får vidaredelegeras.
6.3 Ombud för Region Kronoberg som fastighetsägare i plan- och servitutsärenden	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut och teckna Region Kronoberg som fastighetsägare. Får vidaredelegeras.
6.4 Förhyrning	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om extern förhyrning med en årshyra på högst 2 miljoner kronor eller med en kontraktstid på som mest 10 år. Får vidaredelegeras.
6.5 Uthyrning	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om extern uthyrning med en årshyra på högst 2 miljoner kronor eller med en kontraktstid på som mest 10 år. Får vidaredelegeras.
6.8 Ombud	Regiondirektör	Rätt att träffa överenskommelse inom gällande avtal med parter i en pågående entreprenad avseende fastigheter. Får vidaredelegeras.

7. Allmänhetens rätt till insyn

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
Kolla vad som saknas?	Regiondirektör	
7.2 Utlämnande av allmän handling	Regiondirektör	Rätt att fatta myndighetsbeslut enligt offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400, 6 kap 3§) vid nekande av utlämnande av allmän handling. Får vidaredelegeras.
7.3 Överklagan av avslag, utlämnande av allmän handling	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om avvisande av överklagande som kommit in för sent. Får vidaredelegeras.
7.4 Arkiv	Regiondirektör	Rätt att utfärda tillämpningsanvisningar till Region Kronobergs arkivreglemente jämte tillsynsbeslut. Får vidaredelegeras.
7.5 Klassificeringsstruktur	Kanslidirektör	Rätt att fatta beslut om justering i av regionstyrelsen fastställd klassificeringsstruktur.

7.7 Fastställande av gallrings- och dokumenthanteringsplaner	Kanslidirektör	Rätt att fastställa gallrings- och dokumenthanteringsplaner. Får vidaredelegeras.
--	----------------	--

8. Särskild delegation

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
8.1 Forskningshuvudman	Regiondirektör	Rätt att företräda myndigheten som forskningshuvudman enligt lag om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460). Får vidaredelegeras.

9. Säkerhet och informationssäkerhet

Ärendetyp	Delegering till	Beskrivning
9.1 Kvalificerat hemliga uppgifter/handlingar enligt Säkerhetsskyddslag (2018:585)	Regiondirektör	Rätt att säkerhetspröva den som ska delta i säkerhetskänslig verksamhet i enlighet med Säkerhetsskyddslagen. Får vidaredelegeras.
9.2 Dataskyddsombud	Regiondirektör	Rätt att utse dataskyddsombud för Region Kronoberg enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) med uppgift att självständigt fullgöra i förordningen fastlagda uppgifter. Utsett dataskyddsombud ska anmälas till datainspektionen.
9.3 Personuppgiftsbiträdesavtal med leverantörer för upphandlade system.	Regiondirektör	Rätt att teckna personuppgiftsbiträdesavtal med leverantörer för upphandlade system. Får vidaredelegeras.
9.4 Personuppgiftsbiträdesavtal övriga	Regiondirektör	Rätt att teckna övriga personuppgiftsbiträdesavtal. Får vidaredelegeras.
9.5 Registerutdrag	Regiondirektör	Rätt att fatta beslut om nekande av utlämnande av registerutdrag, begäran om rättande, raderande eller blockerande av personuppgifter. Får vidaredelegeras.

9. Regionens anknutna stiftelser

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
9.1 Stiftelseärende	Regiondirektör	Rätt att besluta i ärenden gällande Region Kronobergs anknutna stiftelser i enlighet med gällande arbetsordning för förvaltning av regionens anknutna stiftelser. Får vidaredelegeras.

10. Vårdrelaterade beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
10.1 Vårdavtal med annat landsting/region	Regiondirektör	Rätt att upprätta vårdavtal med annat landsting/region.
10.2 Vårdavtal inom vårdval	Regiondirektör	Rätt att besluta om förlängning av befintliga vårdavtal. Regionstyrelsen beslutar i ärenden om nya vårdavtal inom vårdvalet. Får vidaredelegeras.
10.3 Läkarvårdsersättning (1993:1651) och ersättning för fysioterapi (1993:1652)	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta beslut i ärenden enligt lag om läkarvårdsersättning (1993:1651) och ersättning för fysioterapi (1993:1652) eller övriga beslut med anledning av den nationella taxan.
10.4 Överlåtelse av ersättningsetablering	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta tilldelningsbeslut vid överlåtelse av ersättningsetablering.

DELEGATIONSORDNING FÖR HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSNÄMNDEN

Delegationsärenden

Rutin: beslut fattade med stöd av delegation anmäls till nästkommande sammanträde i nämnden. Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattats enligt delegation.

1. Övergripande beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
1.1 Resursfördelning	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta beslut om omfördelning av medel under löpande budgetår mellan centrumen upp till ett belopp av 10 miljoner kronor per beslut.

2. Företräderskap

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
2.1 Brådsakande beslut	Hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande eller vid förfall för denne hälso- och sjukvårdsnämndens förste vice ordförande	Rätt att fatta beslut å hälso- och sjukvårdsnämndens vägnar i ärenden som är så brådsakande att nämndens avgörande inte kan avvaktas (6 kap 39 § KL).
2.2 Ersättningsberättigade förrättningar	Hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande	Rätt att fatta beslut om ledamöter/ersättares deltagande i ersättningsberättigade förrättningar, när hälso- och sjukvårdsnämndens arbetsutskotts avgörande inte kan avvaktas.
2.3 Fullmakt	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att utfärda fullmakt att föra talan i ärenden som rör den egna verksamheten inom nämndens ansvarsområde. Omfattar inte rättegångs fullmakt, se regionstyrelsens delegationsordning 2.5.

3. Särskild delegation

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
3.1 Stöd och service till vissa funktionshindrade	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta beslut om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS1993:387). -tillhörighet till personkrets 1§, -beslut om insatser 9§ 1 -individuell plan 10 § Får vidaredelegeras.

3.2 Besöksinskränkningar vid tvångsvård	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att fatta beslut om besöksinskränkningar enligt lag om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård (SFS 1996:981). Får vidaredelegeras.
---	------------------------------	--

4. Vårdrelaterade beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
4.1 Teckna vårdavtal med privat vårdgivare	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att teckna vårdavtal med privat vårdgivare inom angiven budget. Får vidaredelegeras.
4.2 Vikarier för privata vårdgivare	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att besluta om godkännande av vikarier för privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster med avtal med Region Kronoberg. Får vidaredelegeras.
4.3 Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) - vårdskada	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att till IVO anmäla händelser som har eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada enligt 3 kap 5§ patientsäkerhetslagen. Får vidaredelegeras.
4.4 Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) - personalärende	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att till IVO anmäla om det finns skäligen anledning att befara att en person, som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården och som är verksam eller har varit verksam hos vårdgivaren, kan utgöra en fara för patientsäkerheten enligt 3 kap 7§ patientsäkerhetslagen. Får vidaredelegeras.
4.5 Användning av medicintekniska produkter	Hälso- och sjukvårdsdirektör	Rätt att uppdra åt en verksamhetschef att ansvara för samtliga eller vissa av de områden och uppgifter i en verksamhet som någon annan verksamhetschef ansvarar för i enlighet med SOSFS 2008:1. De uppgifter som en vårdgivare har tilldelat en verksamhetschef ska dokumenteras.
4.6 Biobank	Centrumchef medicinskt servicecentrum	Rätt att anmäla beslut till Socialstyrelsen om inrättad biobank, ändrade förhållanden för biobank samt nedläggning av biobank
4.7 Utlämnande av material från biobank	Centrumchef medicinskt servicecentrum	Rätt att besluta om utlämnande av material från biobank för forskning

DELEGATIONSORDNING FÖR REGIONAL UTVECKLINGSNÄMND

Delegationsärenden

Rutin: beslut fattade med stöd av delegation anmäls till nästkommande sammanträde i nämnden. Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattats enligt delegation.

1. Övergripande beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
1.2 Finansiering eller medfinansiering av projekt	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att fatta beslut om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete i enlighet med regleringsbrev, samt övriga projektmedel inom ramen för regional utveckling upp till 300 000 kr per beslut. Får vidaredelegeras.
1.3 Projektansökningar och medfinansieringsintyg	Regional utvecklingsdirektör	Tecknande av projektansökningar och medfinansieringsintyg avseende EU:s strukturfonder, samt nationella program upp till 300 000 kr. Får vidaredelegeras.
1.4 Förlängning av projektperiod	Regional utvecklingsdirektör	Godkännande av förlängning av projektperiod avseende projekt inom beslutad medfinansieringsram. Får vidaredelegeras.
1.5 Företagsstöd	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att fatta beslut om riktade stöd från Tillväxtverket avseende stöd till företag i olika former. Får vidaredelegeras.
1.6 Serviceprogrammet	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att fatta beslut om tilldelning av medel inom fastställt Serviceprogram upp till ett belopp om 300 000 kr. Får vidaredelegeras.
1.7 Resursfördelning	Regionala utvecklingsnämndens ordförande	Rätt att i samråd med regionala utvecklingsnämndens förste och andre vice ordförande fatta beslut om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete i enlighet med regleringsbrev, samt övriga projektmedel inom ramen för regional utveckling mellan 100 000-600 000 kr per beslut.

2. Företräderskap

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
-----------	------------------	-------------

2.1 Brådskande beslut	Regionala utvecklingsnämndens ordförande eller vid förfall för denne regionala utvecklingsnämndens förste vice ordförande	Rätt att fatta beslut å regionala utvecklings nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas (6 kap 39 § KL).
2.2 Ersättningsberättigade förrättningar	Regionala utvecklingsnämndens ordförande	Rätt att fatta beslut om ledamöter/ersättares deltagande i ersättningsberättigade förrättningar, när regionala utvecklingsnämndens avgörande inte kan avvaktas.
2.3 Fullmakt	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att utfärda fullmakt att föra talan i ärenden som rör nämndens verksamhetsområde.
2.4 Yttranden över vägärenden	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att avge yttranden i vägärenden icke principiella frågor

DELEGATIONSORDNING FÖR TRAFIKNÄMNDEN

Delegationsärenden

Rutin: beslut fattade med stöd av delegation anmäls till nästkommande sammanträde i nämnden. Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattats enligt delegation.

1. Övergripande beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
1.1 Resursfördelning	Trafikdirektör	Vad kan det vara här för typ av beslut?

2. Företrädarskap

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
2.1 Brådskande beslut	Trafiknämndens ordförande eller vid förfall för denne trafiknämndens förste vice ordförande	Rätt att fatta beslut å trafiknämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas (6 kap 39 § KL).
2.2 Ersättningsberättigade förrättningar	Trafiknämndens ordförande	Rätt att fatta beslut om ledamöter/ersättares deltagande i ersättningsberättigade förrättningar, när trafiknämndens avgörande inte kan avvaktas.
2.3 Fullmakt	Trafikdirektör	Rätt att utfärda fullmakt att föra talan i ärenden som rör nämndens verksamhetsområde.
2.4 Yttranden över spårärenden	Trafikdirektör	Rätt att avge yttranden över spårärenden i icke principiella frågor.

3 Beslut om tillstånd för färdtjänst enligt lag 1997:736

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
3.1 Tillstånd till färdtjänst	Trafikdirektör	Rätt att besluta om tillstånd till färdtjänst enligt 7 § lagen om färdtjänst. Får vidaredelegeras.
3.2 Tillstånd ledsagare	Trafikdirektör	Rätt att besluta om att färdtjänsttillståndet även ska gälla ledsagare enligt 8 § lagen om färdtjänst. Får vidaredelegeras.
3.3 Tillstånd för färdtjänst (föreskrifter och villkor)	Trafikdirektör	Rätt att besluta om att tillstånd för färdtjänst förenas med föreskrifter och villkor enligt 9 § lagen om färdtjänst och gällande reglemente för färdtjänst. Får vidaredelegeras.
3.4 Återkallande av färdtjänsttillstånd	Trafikdirektör	Rätt att besluta om att återkalla tillstånd enligt 12 § 1 st. lagen om färdtjänst. Får vidaredelegeras.

4 Beslut om tillstånd för riksfärdtjänst enligt lag 1997:735

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
4.1 Tillstånd till riksfärdtjänst	Trafikdirektör	Rätt att besluta om tillstånd till riksfärdtjänst enligt 5 § lagen om riksfärdtjänst. Får vidaredelegeras.
4.2 Tillstånd ledsagare	Trafikdirektör	Rätt att besluta om att tillstånd till riksfärdtjänst ska gälla även ledsagare enligt 6 § lagen om riksfärdtjänst. Får vidaredelegeras.
4.3 Tillstånd för riksfärdtjänst (föreskrifter och villkor)	Trafikdirektör	Rätt att besluta om att tillstånd till riksfärdtjänst får förenas med föreskrifter om färd sätt enligt 7 § lagen om riksfärdtjänst. Får vidaredelegeras
4.4 Återkallande av riksfärdtjänsttillstånd	Trafikdirektör	Rätt att besluta om att återkalla tillstånd att anlita riksfärdtjänst enligt 9 § lagen om riksfärdtjänst. Får vidaredelegeras

DELEGATIONSORDNING FÖR KULTURNÄMNDEN

Delegationsärenden

Rutin: beslut fattade med stöd av delegation anmäls till nästkommande sammanträde i nämnden. Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattats enligt delegation.

1. Övergripande beslut

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
1.1 Resursfördelning	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att fatta beslut om årliga regionala utvecklingsmedel inom verksamhetsområdet upp till 300 000 kr kronor per beslut. Driftstöd, utvecklingsmedel och projektmedel,
1.2 Resursfördelning	Kulturnämndens ordförande	Rätt att i samråd med kulturnämndens förste och andre vice ordförande fatta beslut om årliga regionala utvecklingsmedel inom verksamhetsområdet mellan 100 000-200 000 kr per beslut.
1.2 Region Kronobergs konstinköp	Ansvarig konsthantare i Region Kronoberg	Rätt att fatta beslut om Region Kronobergs konstinköp inom ramen för avsedd budget upp till ett prisbasbelopp.
1.3 Destruktion av konst	Ansvarig konsthantare i Region Kronoberg	Rätt att fattat beslut om destruktion av konst. <i>Destruktion av konst under ett beräknat värde till 5 000 kr anses som verkställighet.</i>

2. Företrädarskap.

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
2.1 Brådskande beslut	Kulturnämndens ordförande eller vid förfall för denne kulturnämndens förste vice ordförande	Rätt att fatta beslut å kulturnämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas (6 kap 39 § KL).
2.2 Ersättningsberättigade förrättningar	Kulturnämndens ordförande	Rätt att fatta beslut om ledamöter/ersättares deltagande i ersättningsberättigade förrättningar, när kulturnämndens avgörande inte kan avvaktas.
2.3 Fullmakt	Regional utvecklingsdirektör	Rätt att utfärda fullmakt att föra talan i ärenden som rör nämndens verksamhetsområde.

DELEGATIONSORDNING FÖR GRIMSLÖVS FOLKHÖGSKOLAS STYRELSE

Delegationsärenden

Rutin: beslut fattade med stöd av delegation anmäls till nästkommande sammanträde i nämnden. Delegaten ansvarar för att diarieföra och förteckna de beslut som fattats enligt delegation.

2. Företrädarskap

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
2.1 Brådsåkande beslut	Grimslövs folkhögskolas styrelses ordförande eller vid förfall för denne Grimslövs folkhögskolas styrelses vice ordförande	Rätt att fatta beslut å Grimslöv folkhögskolas styrelses vägnar i ärenden som är så brådsåkande att styrelsens avgörande inte kan avvaktas (6 kap 36 § KL).
2.2 Ersättningsberättigade förrättningar	Grimslövs folkhögskolas styrelses ordförande	Rätt att fatta beslut om ledamöter/ersättares deltagande i ersättningsberättigade förrättningar, när Grimslövs folkhögskolas styrelses avgörande inte kan avvaktas.
2.3 Fullmakt	Rektor vid Grimslövs folkhögskola	Rätt att utfärda fullmakt/utgöra firmatecknare/föra talan i ärenden som rör Grimslövs folkhögskolas verksamhetsområde.

3. Särskild delegation

Ärendetyp	Delegering till:	Beskrivning
3.1 Statsbidrag för folkhögskola	Rektor vid Grimslövs folkhögskola	Rätt att besluta i övriga frågor i vilka det enligt förordningen(1991:977) om statsbidrag till folkbildningen och statsbidragsvillkor för folkhögskolor och studieförbund.
3.2 Disciplinära åtgärder	Rektor vid Grimslövs folkhögskola	Rätt att besluta om disciplinära åtgärder för deltagare i skolans utbildningar/kurser. Avser ej avstängning som regleras i 3.5 och 3.6.

3.3 Disciplinära åtgärder – avstängning internat	Rektor vid Grimslövs folkhögskola	Rätt att besluta om avstängning av deltagare från internat.
3.7 Disciplinära åtgärder- avstängning undervisning	Rektor vid Grimslövs folkhögskola	Rätt att besluta om avstängning av deltagare från undervisning.

Inbjudningar kurser och konferenser

18

18RGK98

Från: [Sveriges Kommuner och Landsting](#)
Ärende: Inbjudan - Konferensen "Regional utveckling" den 10 maj 2019 i Stockholm
Datum: den 17 december 2018 14:38:52
Bilagor: [Inbjudan till Regional utveckling konferens 10 maj.pdf](#)

Välkommen till nästa års konferens: Regional utveckling 2019

Tema för årets konferens är regioner och Europa där vi försöker fånga in analyser, statistik och fakta och lyfta in dem i svenska regioners perspektiv. Konferensen arrangeras i samarbete med SCB och Tillväxtverket. Under dagen kommer vi presentera aktuell relevant fakta och statistik som kan inspirera oss i analysarbetet och intressebevakning. Dagen avslutar vi i vanlig ordning med ett mingel för er som vill fortsätta samtalet kring dagens inspel med kollegor och/eller planera framtida samarbeten.

Datum: 10 maj 2019

Plats: Bonnier Conference Center, Torsgatan 21

Ort: Stockholm

Målgrupp: Politiker och tjänstemän på regional och lokal nivå.

Kostnad: 1 850 kr exkl. moms

Sista anmälningdag: 10 april 2019

Program kommer i början av nästa år.

Önskar er en God Jul och ett Gott Nytt År!

Med vänliga hälsningar

Helena Gidlöf

Sakkunnig regional utveckling/ Senior advisor regional development

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad/ Growth and Community Development Division

Sveriges Kommuner och Landsting/ Swedish Association of Local Authorities and Regions
Hornsgatan 20
118 82 Stockholm
+46 8 452 73 77
+46 70 601 68 61
www.skl.se

Regional utveckling 2019

Skapa bilder med hjälp av fakta, statistik och analyser.

Tema: Europa

Regionerna utvecklas ständigt utifrån händelser i omvärlden och som ett resultat av egna insatser. Regionernas nulägesbilder är viktiga att fånga upp i det regionala utvecklingsarbetet. En del i det lokala och regionala utveckling- och tillväxtarbetet är att skapa en bild över hur det ser ut regionalt, så även lokalt, nationellt och ibland i en europakontext eller i ett jämförandeperspektiv inom EU exempelvis. Dessa bilder kan göras med hjälp av statistik, fakta och analyser.

Temat för i år är regioner och Europa där vi försöker fånga in analyser, statistik och fakta och lyfta in dem i svenska regioners perspektiv.

Notera redan nu 10 maj i din kalender.

Konferensen arrangeras av SCB, Tillväxtverket och SKL. Vi kommer att presentera aktuell relevant fakta och statistik som kan inspirera oss i analysarbetet och intressebevakning. Dagen avslutar vi i vanlig ordning med ett mingel för er som vill fortsätta samtalet kring dagens inspel med kollegor och/eller planera framtida samarbeten.

Programmet kommer i början av nästa år. Du kan redan nu anmäla dig på bifogad länk.

Välkommen till en spännande dag!

Datum och plats: 10 maj 2018, Bonnier Conference Center, Torsgatan 21, Stockholm

Anmälan och pris: Deltagaravgift 1850 kr (exkl. moms). Gör din anmälan [via denna länk](#) eller via www.skl.se/kalender. Vi går efter principen först till kvarn. Anmälan kan överlåtas till annan person eller avbokas innan 10 april. Sista anmälningsdag är den 10 april.

Målgrupp: Politiker och tjänstemän regionalt och lokalt

Information: För frågor kring anmälan och praktiska detaljer kontakta: Konstella, e-post konferens@konstella.se, tfn 08-452 72 86

För frågor kring innehållet kontakta: Helena Gidlöf, e-post helena.gidlof@skl.se, tfn: 08-452 73 77

Från: Maja.Cederlund@Naturvardsverket.se
Till: Maja.Cederlund@Naturvardsverket.se
Ärende: Naturvårdsverket bjuder in till Klimatforum den 15 mars 2019
Datum: den 16 december 2018 22:33:30

Hej!

Vänligen skicka denna inbjudan vidare till personer som arbetar med miljö- och klimatfrågor inom organisationen. Det kan till exempel handla om:

- *Miljöchef*
- *Miljö- och klimatsamordnare*
- *Regionplanerare*
- *Kommunikationschef*
- *Berörda politiker*

Naturvårdsverket bjuder in till Klimatforum den 15 mars 2019

Nu är programmet spikat för årets viktigaste klimatkonferens – Klimatforum 2019. Klimatforum arrangeras av Naturvårdsverket tillsammans med Aktuell Hållbarhet och riktar sig framförallt till personer som arbetar med miljö- och klimatfrågor, inte minst på den viktiga kommunala och regionala nivån. **Anmäl dig senast den 21 december, sedan går priset upp!**

Temat för konferensen är "Från strategi till verklighet" och det omfattande programmet ger både svar på vilka utmaningar vi står inför, och vägar framåt för att lösa dem. Konferensen utgör även ett utmärkt tillfälle till nätverkande med kunniga och inspirerande personer.

Några exempel ur programmet:

- Den nya regeringen – här är färdplanen
- Så löser vi klimatutmaningen, med både nationellt och lokalt perspektiv
- Växla upp det lokala och regionala klimatarbetet genom smart transportplanering
- Kan vi möta klimatmålen genom data, med bla nya it-verktyg som utvecklas av Göteborgsregionen i planeringen för att minska utsläpp
- Konsumtionen – vår stora utmaning
- Kapitalets medverkan till en fossilfri omställning, med bland annat hållbarhetschefen på Stockholms läns landsting
- Ett samtal om perspektiv på framtiden: rädsla och mod
- Tre frukostseminarier med start redan 08.10: Så kan det offentliga gå före, Konsumtionens klimatpåverkan och Fossilfrihet genom digitalisering

Mer information och hela programmet finns på Naturvårdsverkets webbplats:

<http://www.naturvardsverket.se/Kalendarium/Klimatforum-2019/>

Passa på att anmäla dig senast den 21 december för 2995 kr exkl. moms, därefter går priset upp till 3495 kr exkl. moms.

Varmt välkomna!

För ytterligare information, vänligen kontakta Naturvårdsverkets projektledare:

Maja Cederlund maja.cederlund@naturvardsverket.se

Maria Smith maria.smith@naturvardsverket.se

Med vänlig hälsning

Maja Cederlund

NATURVÅRDSVERKET

Klimatstyrmedelsenheten

Klimatavdelningen

BESÖK: Valhallavägen 195, Stockholm

POST: 106 48 Stockholm

TELEFON: 010-698 14 82

INTERNET: www.naturvardsverket.se

Tänk på miljön innan du skriver ut det här mejlet

Från: [Cecilia Gallegos](#) för [N GJP](#)
Ärende: Sakråd om den gemensamma jordbrukspolitiken 30/1 2019
Datum: den 21 december 2018 11:35:41
Bilagor: [Inbjudan_SEB.pdf](#)
[Leverans SWOT-utkast från SJV 181214.pdf](#)

Hej,

Landsbygdsministern vill hälsa er organisation välkommen till sakråd/dialogmöte om den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020. Mer information finns i bifogad inbjudan. Sista datum för anmälan är den 23/1 2019.

Med vänliga hälsningar och med önskan om en god jul och ett gott nytt år,

Gustav af Wetterstedt,
Näringsdepartementet
Enheten för jordbruk och miljö

Välkomna till sakråd om den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020

Tid: 30 januari, kl. 10.00–16.00

Plats: Aulan, kvarter Centralposthuset, Mäster Samuelsgatan 70, Stockholm

Jag vill bjuda in er organisation till ett sakråd om reformen och det nationella genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken, GJP.

Ett förslag till reform av GJP presenterades av Kommissionen i juni 2018. Enligt Kommissionens tidplan ska en slutlig överenskommelse vara på plats hösten 2019. Vid sakrådet kommer det att ges en lägesuppdatering för förhandlingarna då det även finns möjlighet att ställa frågor eller lämna synpunkter.

På sakrådet kommer även processen för det nationella genomförandet av GJP att presenteras. I samband med detta kommer en workshop hållas i syfte att komplettera utkastet till den analys om styrkor, svagheter, möjligheter och hot avseende landsbygdens förutsättningar (s.k. SWOT-analys) som ska ligga till grund för genomförandet av GJP i Sverige.

Varmt välkommen,

GUSTAV AF WETTERSTEDT

Landsbygdsminister

Anmälan: Anmäl deltagande (en representant per organisation) till n.gjp@regeringskansliet.se senast den 23 januari 2019

Frågor: Kontakta Gustav af Wetterstedt, Näringsdepartementet, tel. 072-558 50 58, e-post: gustav.af.wetterstedt@regeringskansliet.se

Program

Kaffe serveras från 09.30

10.00	Välkommen
Landsbygdsminister Sven-Eric Bucht
10.10	Läget i EU-förhandlingarna
Lars Olsson, Näringsdepartementet
10.45	Nationell implementering
Ylva Jonzon, Näringsdepartementet
11.30	Utkastet till SWOT-analys
Jordbruksverket
12.00–13.00	Lunch
13.00–16.00	Workshop om SWOT-analysen

Frågeställningar till workshop:

SWOT-analysen utgör det första steget i processen att ta fram en strategisk plan och ligger till grund för behovsanalysen som ska leda fram till vilka behov som ska mötas med GJP och vilka av interventionerna/ åtgärderna som i så fall är lämpliga att använda. I juni 2018 anordnades under ledning av Jordbruksverkets utvärderingssektariat en SWOT-workshop på Näringsdepartementet. Jordbruksverket har sedan dess arbetat vidare på utkastet till SWOT-analys och de synpunkter som framkom under workshopen har tagits om hand. Det slutliga utkastet finns som bilaga till denna inbjudan. Vår förhoppning är att med er hjälp kunna komplettera SWOT-analysen ytterligare, och även få ta del av era medskick inför arbetet med behovsanalysen. Frågorna inför workshopen är:

1. Vilka aspekter anser ni är särskilt viktiga att beakta i den fortsatta processen för framtagandet av en strategisk plan för Sverige 2021–2027?
2. Vilka faktorer vill ni komplettera SWOT-analysen med för att den ska bli ytterligare relevant för den plats ni verkar på (regionala aspekter)?
3. Vilka faktorer vill ni komplettera SWOT-analysen med för att den ska bli ytterligare relevant för er specifika bransch, sektor eller sakområde?

Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027

Utkast till SWOT

Innehåll

1	Bakgrund, syfte och metod.....	3
1.1	Preliminära mål för den framtida gemensamma jordbrukspolitiken	3
1.2	Metod.....	4
1.3	Avgränsningar.....	5
1.4	Disposition.....	6
2	Mål att beakta för Sverige	7
2.1	Svenska mål relaterade till området konkurrenskraftigt jordbruk	7
2.2	Svenska mål relaterade till området miljö- och klimat.....	8
2.3	Svenska mål relaterade till området landsbygdsutveckling.....	9
2.4	Synergier mellan olika mål.....	10
3	Nulägesbeskrivning	11
4	SWOT-analys	11
4.1	Allmänt mål – Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor för livsmedelstryggheten	11
4.1.a	Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten.....	13
4.1.b	Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering	21
4.1.c	Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.....	26
4.2	Allmänt mål – Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål.....	29
4.2.a	Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi	30
4.2.b	Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.....	34
4.2.c	Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap	37
4.3	Allmänt mål – Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden... 42	
4.3.a	Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden 43	
4.3.b	Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.....	47
4.3.c	Adressera samhällets förväntningar på mat och hälsa.....	58

1 Bakgrund, syfte och metod

Arbetet med att utforma ett nytt program för genomförandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) i Sverige tar avstamp i en analys av förhållanden och förutsättningar i svenskt jordbruk och i Sveriges landsbygder samt de möjligheter och utmaningar som förväntas påverka utvecklingen framåt. Detta har gjorts genom en SWOT-analys som presenteras i denna rapport.

SWOT-analysen utgår från målen för den gemensamma jordbrukspolitiken och pekar på faktorer som påverkar möjligheten att nå dessa mål. SWOT-analysen säger således, i sig, inte någonting om målen för politiken eller vilken politik som bör införas utan syftar till att visa hur olika faktorer påverkar möjligheten att nå fastställda mål.

SWOT-analysen behandlar mål som rör jordbrukets konkurrenskraft, miljö och klimat samt en livskraftig landsbygd. Detta innefattar även trädgårdsnäring och rennäring. SWOT-analysen är ett viktigt underlag för att i ett senare skede utforma en politik som bidrar till målens uppfyllelse.

1.1 Preliminära mål för den framtida gemensamma jordbrukspolitiken

Den framtida gemensamma jordbrukspolitiken i EU rymmer det som tidigare delats upp i pelare I (gårdsstöd) och pelare II (landsbygdsprogram). Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken är ännu inte fastställda men för närvarande diskuteras ett övergripande mål, tre allmänna mål och nio specifika mål för politiken. Denna SWOT fokuserar på faktorer som påverkar de specifika och det övergripande målet. I rapporten diskuterar vi dessutom om just de målen är tillräckliga och relevanta i förhållande till den gemensamma jordbrukspolitikens allmänna mål samt i relation till andra svenska mål (se kapitel 2).

Övergripande mål

Det övergripande målet för den gemensamma jordbrukspolitiken är följande:

Modernisering av sektorn genom främjande av kunskap, innovation och digitalisering i jordbruk och landsbygder.

Allmänna mål

För att nå det övergripande målet för den gemensamma jordbrukspolitiken ska stöd och åtgärder som politiken innehåller syfta till att ytterligare förbättra den hållbara utvecklingen av jordbruk, livsmedel och landsbygder. De ska bidra till att nedanstående allmänna mål uppnås:

- A. Främja en smart, uthållig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedelssäkerhet.
- B. Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål.
- C. Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområdena.

Specifika mål

Följande nio mål ska bidra till uppfyllandet av de tre allmänna målen:

1. Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten.
2. Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.
3. Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.
4. Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi.
5. Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.
6. Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.
7. Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.
8. Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.
9. Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel, matsvinn samt djurskydd.

1.2 Metod

SWOT-analysen har strukturerats utifrån de nio specifika målen ovan som rör konkurrenskraft inom jordbruk, trädgårdsnäring och rennäring, miljövård och klimatanpassning samt en levande landsbygd. Analysen identifierar således ett antal faktorer som påverkar förutsättningarna att nå dessa nio mål. De kan delas in i faktorer som, å ena sidan, underlättar respektive försvårar uppfyllandet av mål och, å andra sidan, är interna respektive externa.

De *interna* faktorerna kan aktören själv påverka, de beskriver vilka *styrkor* (*S* för *strengths*) respektive *svagheter* (*W* för *weaknesses*) som aktören själv har. Styrkorna underlättar måluppfyllelsen och svagheter försvårar.

De *externa* faktorerna kan aktören själv inte påverka, de beskriver vilka *möjligheter* (*O* för *opportunities*) respektive *hot* (*T* för *threats*) som omvärldsförhållandena innebär. Möjligheterna underlättar måluppfyllelsen och hoten försvårar.

	Faktorer som underlättar uppfyllandet av målet	Faktorer som försvårar uppfyllandet av målet
Interna faktorer	Styrkor	Svagheter
Externa faktorer	Möjligheter	Hot

Processen med att identifiera SWOT-faktorer har genomförts i tre steg:

1. Utkast framarbetat av arbetsgrupper på Jordbruksverket.
2. Workshop med en bred grupp av externa intressenter på (se deltagarlista i bilaga 1).
Workshopen syftade till att
 - a) komplettera listan med SWOT-faktorer
 - b) bistå med källhänvisningar till SWOT-faktorerna
 - c) bistå med bedömningar av regionala och sektoriella variationer.
3. Sammanställning av workshopmaterial inklusive kompletteringar från externa intressenter via e-post.

I kapitel 4 i denna rapport presenterar vi mer utförligt de SWOT-faktorer som identifierats och diskuterar i viss mån regionala och sektoriella variationer då dessa är av avsevärd betydelse.

1.3 Avgränsningar

Denna SWOT beaktar mål och SWOT-faktorer huvudsakligen på en generell nivå. Det är en medveten förenkling, som kan vara acceptabel i många fall. Men, i andra fall är det just skillnader i förutsättningar mellan exempelvis landsändar, sektorer, typer av landsbygd, naturtyper, kön eller etnicitet som utgör grunden för att det finns behov av politiska insatser. SWOT-analysen beaktar endast de fall där regionala eller sektoriella variationer har väsentlig betydelse men gör ingen fördjupad analys av sådana variationer för varje SWOT-faktor. Vidare görs inte någon genomgående avvägning av vilka faktorer som kan bedömas ha stor eller liten betydelse för möjligheten att nå olika mål eller någon avvägning mellan vilka mål som bör prioriteras.

1.4 Disposition

Tabell 1 SWOT-analysens struktur

Allmänna mål	Specifika mål	Behandlas i avsnitt
A Främja en smart, resilient och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedelssäkerhet	1. Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten.	4.1.a
	2. Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.	4.1.b
	3. Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.	4.1.c
B Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål.	4. Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi.	4.2.a
	5. Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.	4.2.b
	6. Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap	4.2.c
C Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområdena.	7. Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.	4.3.a
	8. Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk	4.3.b
	9. Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel, matsvinn samt djurskydd.	4.3.c

2 Mål att beakta för Sverige

SWOT-analysen är främst inriktad på de allmänna målen i den kommande gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027. Det finns även många andra mål och strategier som vi i Sverige behöver förhålla oss till. De flesta av dessa relaterar till redan befintliga svenska mål, till vilka också den gemensamma jordbrukspolitiken kan komma att bidra. Här beskrivs översiktligt sådana mål inom områdena konkurrenskraft, miljö och klimat och landsbygdsutveckling.

Följande bör beaktas:

- Internationella överenskommelser
 - FN:s strategiska utvecklingsmål (Agenda 2030)
 - Riokonventionen
 - Parisavtalet
 - internationella klimatmål
 - relevanta EU-direktiv
 - bioekonomistrategin på EU-nivå
 - Baltic Sea Action Plan (BASP), Östersjöstrategin
- Svenska mål, strategier och program
 - det övergripande landsbygdspolitiska målet med tillhörande tre delmål
 - skogsprogrammet
 - målet för den regionala tillväxtpolitiken
 - en nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020
 - det jämställdhetspolitiska målet
 - livsmedelsstrategin
 - djurskyddspropositionen
 - digitaliseringsstrategin
 - bredbandsstrategin
 - klimatanpassningsstrategin
 - samverkansprogrammet för en cirkulär och biobaserad ekonomi
 - besöksnäringens utredningen

2.1 Svenska mål relaterade till området konkurrenskraftigt jordbruk

Inom området konkurrenskraft är det främst de specifika målen 1, 2, och 3 som är relevanta.

I Sverige fattades 2017 ett politiskt beslut om en livsmedelsstrategi. Utöver målen i livsmedelsstrategin bör också Agenda 2030 och bioekonomistrategin på EU-nivå beaktas.

Livsmedelsstrategin ett viktigt politiskt instrument

Livsmedelsstrategin består av ett övergripande mål och tre strategiska mål, där jordbrukets konkurrenskraft har en central roll.

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Målet för det strategiska området om regler och villkor är att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

Målet för det strategiska området om konsument och marknad är att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Målet för det strategiska området om kunskap och innovation är att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

2.2 Svenska mål relaterade till området miljö- och klimat

Det finns ett stort antal miljö- och klimatrelaterade mål vars uppfyllelse påverkas av en levande landsbygd som bidrar till att förvalta natur- och kulturmiljöer. Målbilden och relationen mellan olika mål inom miljö och klimat är ofta komplex. Många mål återfinns i flera dokument och kan vara formulerade på delvis olika sätt. Här följer en förenklad sammanfattning av de svenska målen:

- **Minskade nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.**
Detta kan åstadkommas genom såväl minskade bruttoutsläpp av växthusgaser som genom ökad inlagring av kol.
- **Bevara biologisk mångfald, kulturmiljöer och förutsättningar för friluftslivet.**
Detta mål innefattar även bevarande av husdjurs och odlade växters genetiska resurser samt att ekosystemtjänster vidmakthålls.
- **Inga förhöjda halter av näringsämnen i mark och vatten**
Tillförseln av kväve och fosfor till Sveriges omgivande hav ska inte vara större än vad som fastställts i internationella konventioner. Tillförseln av nitrat, och fosfor från jordbruksmark och utsläpp av ammoniak från jordbruket behöver minska.

- **Hälsa och biologisk mångfald ska inte hotas av främmande ämnen i miljön**
Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.
- **Säkerställd tillgång på vatten för hållbar och rättvis vattenanvändning.**
Tillgången ska säkras långsiktigt och gäller både mängd och kvalitet på vatten. Dessutom ska effekterna av torka och översvämningar mildras.
- **Bevara möjligheten till effektiv behandling av bakteriella infektioner**
Minska risken för antibiotikaresistens för att möjliggöra fortsatt effektiv behandling hos såväl människor som djur.
- **Produktionen, konsumtion och export av ekologiska produkter bör öka**
Ekologisk odling kan ses som en metod, eller ett medel, för att uppnå en rad andra tillståndsmål.

2.3 Svenska mål relaterade till området landsbygdsutveckling

Landsbygdspropositionen¹ lägger grunden för en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder och innehåller ett övergripande mål och tre delmål. Utöver den bör också nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 beaktas.

Landsbygdspropositionen håller samman politiken för landsbygderna

Det övergripande målet i landsbygdspropositionen är formulerat för att hålla samman politiken för Sveriges landsbygder. Det övergripande målet är en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Detta innefattar landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning är långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås. Landsbygderna ska bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljömål uppfylls.

De tre delmålen har som syfte att integrera tre dimensioner av hållbar utveckling. Delmålen ligger även i linje med EU:s strategi för hållbar utveckling, Agenda 2030.

Delmål 1: Landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning ska vara långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås. Landsbygderna ska bidra till en positiv utveckling av Sveriges ekonomi.

¹ Regeringen (2018) En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop. *Prop. 2017/18:179*

Delmål 2: Landsbygderna ska bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljömål uppfylls.

Delmål 3: Likvärdiga förutsättningar för människor att arbeta, bo och leva i landsbygderna.

2.4 Synergier mellan olika mål

Regeringens proposition *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*² framhåller att den svenska livsmedelsproduktionen kännetecknas av en hög standard inom miljö- och klimatområdet och är en förutsättning för att flera av de svenska miljömålen ska kunna nås. Livsmedelsstrategin påtalar också att jordbruket har en självklar roll i omställningen till en mer cirkulär och biobaserad ekonomi och bidrar till att Sverige kan möta framtida samhällsutmaningar. Livsmedelsproduktionen bidrar också till sysselsättning i olika delar av landet, inte minst i landsbygderna.

Livsmedelsproduktionen i Sverige leder dock inte endast till positiva miljöeffekter utan bidrar även till exempelvis växtnäringssläckage och klimatpåverkan. För en hållbar utveckling är det därför viktigt att tillväxten i jordbruket sker med fortsatt ökad resurseffektivitet. Det är samtidigt en förutsättning för god produktivitetstillväxt och ökad konkurrenskraft. Det råder således, på aggregerad nivå, inte nödvändigtvis någon motsättning mellan mål om ett konkurrenskraftigt jordbruk och mål som begränsar klimatpåverkan och främjar en hållbar förvaltning av mark, vatten och ekosystem. En god förvaltning av dessa naturresurser är också av fundamental betydelse för ett livskraftigt och långsiktigt hållbart jordbruk.

En hållbar utveckling bygger också på att ekonomins resurser tas till vara och att produktionen sker på de platser som erbjuder bäst förutsättningar. Detta gör att landsbygdens resurser och förutsättningar måste tas till vara för att ekonomin ska vara långsiktigt hållbar. En levande landsbygd bidrar till en hållbar förvaltning av natur- och kulturmiljöer. Samtidigt är attraktiva natur och kulturmiljöer också en förutsättning för landsbygdernas utveckling och attraktionskraft och forskning visar att jordbruket har en central roll för att skapa sådana miljöer.³ Jordbruket bidrar också till sysselsättning på landsbygden. En levande landsbygd bidrar också till jordbrukets utveckling eftersom jordbrukarnas liv och vardag formas av den omgivning som de lever och verkar i.⁴ Det finns således många synergier mellan de nio specifika mål som anges för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Det finns emellertid också åtskilliga konflikter mellan olika mål. Nästan alla resurser kan användas på olika sätt och dessa riskerar alltid att komma i konflikt med varandra om ett av

² Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

³ Jordbruksverket (2016) *Jordbrukets betydelse för en levande landsbygd – En litteraturöversikt*. Jordbruksverket Rapport RA16:03

⁴ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) *Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder*. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

användningsområdena prioriteras upp. Relativt ett mål kan därför en långtgående prioritering av andra mål utgöra ett hot. En konflikt finns exempelvis mellan mål kring stärkt konkurrenskraft i jordbruket och mål om minskad miljöpåverkan och bevarande av biologisk mångfald. Ett annat exempel är konflikten mellan mål om livskraftig rovdjursstam och en livskraftig rennäring. Det finns också konflikter mellan olika miljömål, exempelvis mellan bevarande av biologisk mångfald genom bevarande av betesmarker och minskad klimatpåverkan. Ett annat exempel är att djur som, i enlighet med intentionerna i djurskyddslagen, vistas utomhus växer långsammare, förbrukar mer resurser och bidrar mer till klimatpåverkande utsläpp. Dessa olika typer av målkonflikter måste hanteras genom en avvägning mellan olika mål.⁵

3 Nulägesbeskrivning

[Detta kapitel redogör för tillståndet i Sveriges landsbygder och jordbruk kopplat till de kontextindikatorer som anges av kommissionens kommande förordning. Kapitlet färdigställs när denna förordning är beslutad och tillgänglig.]

4 SWOT-analys

I detta kapitel presenterar vi de SWOT-faktorer som identifierats för vart och ett av de specifika målen som anges för den gemensamma jordbrukspolitiken. Kapitlet är indelat i tre delar, vilka motsvarar de tre allmänna målen som den gemensamma jordbrukspolitiken slår fast. Under vart och ett av dessa inordnas tre specifika mål, vilka varit i fokus för SWOT-analysen.

4.1 Allmänt mål – Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor för livsmedelstryggheten

Det är mycket olika förutsättningar för jordbruk i olika delar av Sverige. Skånska jordbrukare arbetar på samma breddgrad som jordbrukare i Danmark, medan det nordligaste jordbruket i Sverige ligger norr om polcirkeln. Terräng, arrondering och jordmån varierar också mellan olika regioner. I slättområdena i södra Sverige kan jordbruket konkurrera på EU-marknaden. I andra delar av landet finns många konkurrensnackdelar främst på grund av klimat och mindre produktiv mark.

Svenskt jordbruk har samtidigt ett försprång gentemot andra länder eftersom anpassning redan har gjorts till högt ställda krav på djurskydd, klimat och miljö. Det betyder dock inte att man kan slå sig till ro för andra kommer att komma i kapp.

⁵ Naturvårdsverket. 2011. *Köttkonsumtionens miljöpåverkan. Drivkrafter och styrmedel*. Rapport 6456.

En förutsättning för framtiden är att jordbruket kan anpassas till förväntade klimatförändringar samt att det går att minska utsläppen av växthusgaser. Det senaste årets svåra torka är ett mycket tydligt exempel på ökade produktionsrisker som svenskt jordbruk hittills inte direkt beaktat men som det framöver kommer att bli viktigt att planera för.

Jordbruksföretagen måste vara flexibla för kortsiktiga prisvariationer, långsiktigt uthålliga i internationell konkurrens och lönsamheten måste ge utrymme för investeringar. Det behövs tillgång till mer riskkapital eftersom jordbruk är en kapitalintensiv bransch. Investeringarna som görs i dag räcker inte för att utveckla produktionen.

Det är nödvändigt att fler unga företagare satsar på jordbruk vilket torde vara svårt så länge lönsamheten generellt bedöms vara låg i sektorn. Många företagare är dessutom beroende av stöd för att få en rimlig arbetsinkomst.

Primärproducenterna har fått en mer affärsmässig roll i en all mer diversifierad och dynamisk livsmedelskedja vilket ställer stora krav på förutseende, anpassning och flexibilitet. För att anpassa sig behöver de, utveckla produktiviteten, investera i ny teknik, specialisera, diversifiera, öka förädlingsgraden, eller hitta nya marknader, nischer eller kortare vägar till konsumenter inom eller utom landet. Det är helt avgörande för det enskilda företaget att hitta just sina möjligheter för att utvecklas till ett konkurrenskraftigt företag. Det kan vara dyrt och svårt men det är nödvändigt på sikt och gäller såväl branscher som enskilda företagare. Hit hör att använda ny kunskap och teknik, som exempelvis digitalisering, samt att företagarna lär sig mer om företagsledning och affärsutveckling.

Takten behöver öka med att kommersialisera nya idéer inom olika näringar. Resultat från forskning och annan utveckling behöver snabbare omsättas i praktisk användning. Detta för att förbättra konkurrenskraften men även för att effektivisera miljö- och klimatarbetet. Det finns tyvärr få forskningsmiljöer i landet som ägnar sig specifikt åt jordbruksforskning. Svensk forskning på många områden är dock ledande vilket borde kunna komma även jordbruket till del.

Man behöver även utnyttja möjligheter som kommer genom att människor från andra länder söker sig till Sverige. Det kan tillföra ny kompetens samt bidra till nya produkter och marknader.

Det är svag konkurrens i olika delar av livsmedelskedjan. Arbete pågår med att utveckla nya sätt att nå marknaden, exempelvis så kallade reko-ringar, så att lantbrukarna kan få större andel av konsumentpriset. Detta kan bidra till att lönsamheten höjs åtminstone i det enskilda företaget. Konsumenter visar ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt vilket kan utnyttjas för att bygga varumärken och få betalt för mervärden.

Livsmedelsstrategin ger samsyn om långsiktiga mål för svenskt jordbruk och det finns bred uppslutning kring den. Att Sverige har ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för att trygga svensk livsmedelsförsörjning, uppnå våra svenska miljömål och bidra till en levande landsbygd. Även flera branscher inom sektorn har tagit fram egna utvecklingsstrategier.

4.1.a Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten

Styrkor

God tillgång till mark och vatten av tillfredställande kvalitet

Trots att markförhållandena skiljer sig mycket åt mellan olika delar av landet är markens bördighet och produktionsförmåga (mullhalt, jordens packning, pH och markavvattning) acceptabel med tillfredsställande halt av organiskt kol i hela landet.⁶ Det finns områden, framförallt i slättbygderna, där åkermarken håller mycket hög kvalitet. Vattentillgången är relativt god, i synnerhet i jämförelse med länder i södra Europa.⁷ Sveriges förutsättningar i form av naturgivna resurser innebär således goda möjligheter för en hållbar livsmedelsproduktion som både kan möta den nationella och den globala efterfrågan på livsmedel.⁸

God generell kunskapsnivå ger hög produktivitet i jordbruksföretagen

Produktiviteten är hög i många produktionsgrenar jämfört med länder i vår omgivning.⁹ Detta beror dels på att svenska jordbrukare har en god utbildningsnivå¹⁰ tack vare ett utbildningssystem som erbjuder yrkesinriktade utbildningar inom jordbruk på såväl gymnasial som eftergymnasial nivå.¹¹ Det finns ett rådgivningssystem med flera olika aktörer som är väl utbyggt i de flesta delar av landet som bidrar till en god kunskapsnivå i sektorn.¹²

Strukturomvandlingen bidrar till jordbrukets produktivitetstillväxt

En god produktivitetstillväxt är en förutsättning för att upprätthålla jordbrukets konkurrenskraft. En strukturomvandling inom jordbruket som resulterar i större företag är en faktor som lyfts fram i detta sammanhang och studier visar att sådan strukturomvandling resulterar i ökad produktivitet, främst på animaliesidan.¹³ Ser man till utvecklingen det senaste decenniet kan man konstatera att strukturen på företagen i producentledet har utvecklats i gynnsam riktning.¹⁴

⁶ Naturvårdsverket. 2015. *Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljökvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015*. Volym 2 av rapport 6662.

⁷ Regeringen (2017) *Nationell strategi för klimatanpassning*. Regeringens proposition 2017/18:163. Mattsson, E. et al. 2018. *Jordbrukets behov av vattenförsörjning*. Jordbruksverket Rapport 2018:18.

⁸ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

⁹ Internationella rapporten 2017, Inter Pig, Gård&Djurhälsan, Husdjursstatistik 2018 Växa Sverige

¹⁰ Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000, SCB 2018

¹¹ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

¹² *Ibid.*

¹³ Jordbruksverket (2017) *Jordbrukets produktivitet och struktur*. Jordbruksverket Rapport Nr. RA17:21.

¹⁴ Jordbruk och jordbruksföretagare 2016, JO 34 SM 1701, Jordbruksverket 2017

Svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet

Jordbrukets konkurrenskraft och jordbrukarnas inkomster gynnas av att svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet.¹⁵ Detta beror bl.a. att produktionen sker med god djuromsorg och djurhälsa,¹⁶ ansvarsfull användning av läkemedel och bekämpningsmedel¹⁷ och att det finns en hög säkerhet genom hela livsmedelskedjan. Detta resulterar i att svenska konsumenter har ett stort förtroende för svenskproducerade livsmedel och att det för många produkter finns en högre betalningsvilja för inhemskt producerade livsmedel i jämförelse med importerade livsmedel. Denna prispremie på svenskproducerade livsmedel kan man emellertid inte observera på utländska marknader.¹⁸

Diversifierade företag minskar den ekonomiska sårbarheten

Många jordbruksföretag ägnar sig åt flera produktionsgrenar och har verksamheter inom andra näringar än jordbruk, exempelvis entreprenad, besöksnäring och livsmedelsförädling. Sådan diversifiering är vanligt förekommande och bidrar till att minska den ekonomiska sårbarheten i jordbruksföretagen.¹⁹

Svenska livsmedel har jämförelsevis låg belastning på klimat och miljö

Livsmedelsproduktionen bidrar med både positiv och negativ miljöpåverkan men svensk livsmedelsproduktion kännetecknas i en internationell jämförelse av en hög standard inom miljö- och klimatområdet.²⁰ En ökad produktion av livsmedel har förutsättningar att bidra till att flera av miljömålen kan nås under förutsättning att tillväxten sker på ett hållbart och resurseffektivt sätt.²¹ Som producent av olika typer av biomassa har jordbruket har också en central roll i omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi.²² Svenskt jordbruk har således potential att bidra till att livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan minskar.

Svagheter***Ogynnsamma klimatförhållanden ger ett jordbruk med relativt svag lönsamhet***

I delar av Sverige är de naturliga förutsättningar för jordbruksproduktion svaga, vegetationsperiodens längd är kortare än 170 dagar i mellersta och norra delarna av landet.²³ Detta resulterar i en kortare odlings- och betessäsong med lägre avkastning. Svenska klimatförhållanden ställer också högre krav på stallar vilket ökar kostnaderna inom

¹⁵ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

¹⁶ Antibiotika och djur inom EU, SVA Sverige Veterinärmedicinska anstalt, 17 oktober 2017

¹⁷ Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016, Livsmedelsverkets rapportserie NR 8 2018, Kontroll av rests substanser i levande djur och animaliska livsmedel 2016, Livsmedelsverkets rapportserie NR 6 2018.

¹⁸ Gullstrand, J. & Hammarlund C. (2007) Säljer svenska mervärden på EU-marknaden? SLI Rapport Nr. 2007:3

¹⁹ Jordbruksföretagens kombinationsverksamheter 2016, JO 47 SM 1701, Jordbruksverket 2017

²⁰ Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden, OECD 2018

²¹ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

²² *Ibid.*

²³ Vegetationsperiod, SMHI

animalieproduktionen. Detta gör att det är svårare att uppnå lönsamhet i bl.a. mjölkproduktion i norra Sverige utan kompensationsbidrag.²⁴

Markegenskaper försvårar produktionen

En stor del av åkermarken är inte självdränerande vilket kräver att mark och dränering underhålls för att marken ska hållas i brukbart skick.²⁵ Vissa områden kännetecknas av mosaiklandskap där åkrarnas storlek och gårdarnas arrondering resulterar i lägre produktivitet. Vissa jordar har höga kadmiumhalter,²⁶ vilket kan utgöra en hälsorisk och potentiellt ha en negativ påverkan på kvalitet och konkurrenskraft inom livsmedelskedjan.

Otillräckliga kunskaper om företagsledning och affärsutveckling

Strukturumvandlingen inom jordbruket har medfört att företagen blir större, vilket kräver mer resurser och kompetens kring företagsledning och affärsutveckling. Det finns stor variation i företagarnas affärsmässighet.²⁷ I många företag finns otillräcklig kompetens om företagsledning och styrning av produktionsprocesser, vilket hämmar produktiviteten och tillväxten i företagen.²⁸ Vad gäller innovation och affärsutveckling har det gängse företags- och innovationsstödande systemet på många håll svårt att nå ut till jordbruksföretagen,²⁹ vilka ofta anlitar rådgivningsorgan som är nischade på jordbruksproduktion. Det finns uppenbara kompetensluckor hos dessa rådgivare när det kommer till innovation och affärsutveckling.³⁰

Otillräcklig kunskaps- och kompetensförsörjning

Inom vissa produktionsgrenar råder det brist på kunskap, jordbrukets stallbyggnader är ett sådant område.³¹ Även rörande jordbrukets dränering är kunskapen generellt låg.³² Sverige investerar mycket offentliga och privata pengar i forskning och utveckling men en förhållandevis liten andel används till tillämpad forskning inom jordbruksområdet.³³ Rådgivningsföretagen spelar en viktig roll som brygga mellan forskning och näringsliv. För att stärka konkurrenskraften behöver rådgivningen fungera bättre och rådgivningsföretagen

²⁴ Jordbruksekonomiska undersökningen 2016, JO 40 SM 1801, Jordbruksverket 2018

²⁵ Jordbruksverket (2018) *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Jordbruksverket Rapport RA18:19

²⁶ Naturvårdsverket. 2015. Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljökvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015. Volym 2 av rapport 6662.

²⁷ Rapport om uppdraget att, inom ramen för livsmedelsstrategin, utveckla samverkan och samverkansformer mellan forskning och rådgivning (N2017/04769/JM), SLU 2018.

²⁸ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

²⁹ Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden, OECD 2018

³⁰ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

³¹ Regeringen (2014) Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2014:38; Jordbruksverket (2018) *Kunskapsförsörjning för konkurrenskraftigt stallbyggande*. Jordbruksverket Rapport RA18:15

³² Jordbruksverket (2018) *Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Jordbruksverket Rapport RA18:19.

³³ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

behöver stärka sin kompetens, inte minst inom områden som gäller företagsledning och affärsutveckling.³⁴

Många jordbruksföretag är beroende av stöd

Lönsamheten är generellt sett låg, nära hälften av jordbrukarna upplever att lönsamheten är god.³⁵ Detta leder till att svenskt jordbruk är ekonomiskt sårbart och jordbrukarna är beroende av olika stöd för att uppnå en tillräcklig arbetsinkomst och för att visa ett positivt resultat i sina företag.³⁶ Detta resulterar i en svag investeringsvilja i stora delar av branschen och Nuvarande investeringstakt är inte tillräcklig för att bibehålla nuvarande produktionsvolym.³⁷

Svag konkurrens i efterföljande led i livsmedelskedjan minskar marginalerna i jordbruket

Svag konkurrens i förädlingsled och detaljhandel är en orsak som påverkar lönsamheten i negativ riktning.³⁸ Både livsmedelsindustrin och dagligvaruhandeln är branscher där ett fåtal företag står för en stor del av försäljningen vilket gör att marknadskoncentrationen är hög i båda dessa led.³⁹ Detta gör att primärledet har få aktörer att förhandla med och utsätts därför för en hård prispress när inhemska råvaror kan ersättas med importerad råvara. Detta underminerar lönsamheten i primärledet.

Det svenska djurskyddet medför högre kostnader

Svensk lagstiftning kring djurskydd och djurhållning är hårdare än i viktiga konkurrentländer, vilket i vissa fall avspeglas i högre produktionskostnader. Den svenska lagstiftningen som går utöver EU:s minimilagstiftning fördyrar i vissa avseenden produktionen i förhållande till konkurrentländerna och försämrar därmed konkurrenskraften hos svenska jordbruksföretag. Ett gott djurskydd har samtidigt en djup förankring hos många konsumenter.⁴⁰ Trots att det finns en ökad medvetenhet bland konsumenter kring frågor som rör djurvälstånd blir svenska animalieproducenter inte oftast inte kompenserade för de merkostnader som den högre svenska standarden medför genom högre priser på marknaden.⁴¹ Svenska primärproducenter får förvisso ofta ett högre avräkningspris jämfört med primärproducenter i andra EU-länder och svenskproducerade animalieprodukter har ibland ett högre pris än importerade produkter men det saknas studier som kan belägga att denna prispremie härleds till högre djurvälstånd och i vilken utsträckning denna är tillräcklig för att kompensera primärproducenterna för högre kostnader för djurhållning. Däremot har importen av flera av dessa produkter börjat minska.

³⁴ Ibid.

³⁵ Lantbruksbarometern 2018, Swedbank, LRF Konsult

³⁶ EAA – Ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn 2005–2016, Jordbruksverket 2017

³⁷ Förprovningar av stallplatser 2017, På tal om jordbruk och fiske – fördjupning om aktuella frågor, Jordbruksverket 2018

³⁸ Regeringen (2014) Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2014:38

³⁹ Regeringen (2015) Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. SoU 2015:15

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Jordbruksverket (2014) Beteslagstiftningens effekter på lönsamheten i mjölkföretagen - en studie av tre typgårdar. Jordbruksverket Rapport RA14:16

Regelverk och beskattning skapar konkurrensnackdelar

Jordbruket berörs av flera politiska mål och de regler och villkor som styr produktionen har sin utgångspunkt i flera politikområden. Utformningen av lagar och regler påverkar förutsättningarna för att driva företag som kan konkurrera på en global marknad.⁴² Till detta kommer ett komplext stödsystem som medför administrativa kostnader och höga skatter på bl.a. energi och drivmedel som ytterligare ökar kostnadsbördan.

Hög andel importerade insatsvaror ger ett sårbart jordbruk

Svenskt jordbruk är sårbart då en stor del av produktionen baseras på importerade insatsvaror, som drivmedel, handelsgödsel och foderråvaror.⁴³

Långa avstånd och gles befolkningsstruktur leder till höga transportkostnader

Långa avstånd och gles befolkning utgör problem, särskilt för det norrländska jordbruket, eftersom detta gör att det finns få leverantörer av insatsvaror en begränsad avsättningsmarknad i närområdet. Detta resulterar i höga transportkostnader och svag konkurrens vilket försämrar jordbrukets lönsamhet.

Möjligheter***Ett varmare klimat ger nya odlingsmöjligheter***

Ett varmare klimat gör att odlingsgränsen för flera grödor flyttas norrut. Dessa klimatförändringar ger möjlighet till högre avkastning av befintliga grödor samt att odla nya grödor.⁴⁴ Detta kan medföra en ökad användning av outnyttjad mark som i dagsläget inte odlas eller där odlingen är extensiv.⁴⁵

Ökat intresse från samhälle och politiker om vikten av ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk

Det finns en bred uppslutning i samhället kring den livsmedelsstrategi som beslutades under 2017. Livsmedelsstrategin ger en samsyn om de långsiktiga målen för svenskt jordbruk.⁴⁶ Livsmedelsstrategin kan bidra till att myndigheternas arbete blir mer inriktat på att främja utvecklingen i jordbruket.^{47,48}

Konsumenternas kunskap och medvetenhet om svenska mervärden ökar

Kunskap och medvetande ökar i samhället om ämnesområden där svenskt jordbruk har fördelar, exempelvis miljö och djuromsorg.⁴⁹ Detta kan komma att öka betalningsviljan för produkter med s.k. svenska mervärden. Det finns potential att ytterligare kommunicera de

⁴² Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*.

Regeringens proposition 2016/17:104

⁴³ Livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv Sårbarheter och lösningar för ökad resiliens, MSB 2018; Motståndskraft Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025, Ds 2017:66

⁴⁴ Vegetationsperiod, SMHI

⁴⁵ Jordbruksmarkens användning 2018, JO 10 SM 1801, Jordbruksverket 2018

⁴⁶ Riksdagsskrivelse 2016/17:338

⁴⁷ Färdplan – Strategisk plan för åren 2017–2019, Jordbruksverket

⁴⁸ Förvaltningslagen, 2017/18:KU2, SFS 2017:900

⁴⁹ Hållbarhetens horisont, Samhälle, Opinion och Medier i Västsverige, SOM-rapport nr 68, sid 51-63

värden som svenskt jordbruk ger upphov till och utveckla starka varumärken kopplade till dessa värden. Detta kan skapa konkurrensfördelar för svenskt jordbruk som har kommit längre i lagstiftningen på många områden vad gäller till exempel djurvälstånd och miljö. I andra länder återstår att göra anpassningar som redan gjorts i Sverige.⁵⁰ Att använda mervärden som konkurrensmedel är ett koncept som går att utveckla ännu mera.⁵¹

Ersättningar för jordbrukets produktion av kollektiva nyttigheter kan utökas

Jordbruket levererar dels genom sin produktion och dels genom utförandet av specifika åtgärder flera kollektiva nyttigheter. Dessa åtgärder får jordbrukarna i viss mån ersättning för inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken men det finns möjlighet att utveckla fler och mer anpassade ersättningar för åtgärder som bidrar till klimat och miljö.⁵²

Invandrad arbetskraft kan öka nytänkandet och innovation i jordbruket

Invandring ökar tillgången på arbetskraft, särskilt i branscher som jordbruk som kan sysselsätta arbetskraft med relativt låg utbildningsnivå. Invandringen till Sverige tillför dessutom ny kunskap och nytänkande i sektorn. Detta skapar bättre förutsättningar för innovation och ökar möjligheter att nå ut på nya marknader.⁵³

Digitalisering och automation kan öka jordbrukets produktivitet

Ny teknik öppnar upp för helt nya arbetsmetoder, vilket kan ge stora effekter på produktivitet och lönsamhet. Automatisering av arbetsmoment minskar arbetskraftskostnader och gynnar produktivitetsutvecklingen. Digitaliseringen innebär också att det kommer fram helt nya metoder och tjänster, bl.a. kopplat till tillhandahållande och processande av s.k. big data. Digitalisering av olika administrativa system kan också leda till förenklad administration.⁵⁴

Outnyttjad potential för innovation, kunskaps- och teknikspridning inom jordbruket

Svensk grundforskning är stark och världsledande inom flera områden som har hög relevans för utvecklingen inom jordbruk, exempelvis genetik, biokemi och bioteknik. Dessutom finns ett väletablerat rådgivningssystem. Detta gör att det finns en outnyttjad potential i forskning och utveckling samt inom rådgivning.⁵⁵

God tillväxt i den tätortsnära landsbygden ger dragkraft till att utveckla jordbruket

I den mer tätortsnära landsbygden finns en god ekonomisk tillväxt och ett stort intresse för att kapitalisera på landsbygdernas naturtillgångar och jordbrukets råvaror.⁵⁶ Detta skapar

⁵⁰ Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2014:38

⁵¹ Mervärden som konkurrensmedel - affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier, Jordbruksverket 2018:23

⁵² Resultat- och värdebaserade ersättningar – ett pilotprojekt i Falbygden, Jordbruksverket 2018

⁵³ <http://www.nablusmejerier.se/>

⁵⁴ Insikter #9: Internet of Things - nu formas framtidens lantbruk, MackLean 2017

⁵⁵ Rapport om uppdraget att, inom ramen för livsmedelsstrategin, utveckla samverkan och samverkansformer mellan forskning och rådgivning (N2017/04769/JM), SLU 2018.

⁵⁶ På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar SOU 2016:26

efterfrågan på de varor och tjänster som jordbruksföretagen levererar. En växande besöksnäring på landsbygden bidrar också med att öka marknadsunderlaget för andra typer av verksamheter och erbjuder ökade möjligheter för jordbruksföretagen att diversifiera sina företag.

Hot

Globaliseringen skärper konkurrensen på inhemska och utländska marknader

Svensk livsmedelsproduktion utsätts för stark konkurrens från och importerade livsmedel, som står för en stor del av den inhemska konsumtionen.⁵⁷ Konkurrensen från importerade produkter kan väntas öka till följd av bland annat Brexit.⁵⁸ På världsmarknaden råder stark prispress och här är det svårt att få ut en prispremie för svenska mervärden.⁵⁹ Det krävs starkare och mer fokuserad varumärkesbyggnad för att få ut svenska mervärden på en internationell marknad. Gemensamma regler för t.ex. djurvälstånd, klimat och miljö i hela EU kan leda till att det försprång som Sverige har på dessa områden i dag kan gå förlorat.⁶⁰

Landsbygdernas avfolkning minskar jordbrukets attraktionskraft

Långa avstånd och gles befolkning utgör problem för svenskt jordbruk eftersom de som arbetar i företagen också bor i direkt närhet till sitt företag. Detta gäller i synnerhet för företag som har djurhållning, vilket kräver tillsyn hela dygnet. Att landsbygderna avfolkas innebär att jordbruket har svårt att hitta arbetskraft och branschen har svårt att attrahera yngre arbetskraft.⁶¹

Jordbrukarnas privata ekonomi bygger också i växande grad på inkomster från arbeten utanför jordbruket, vilket försvårar levnadsvillkoren i jordbruken i glesbygd. En konsekvens av detta är att sysselsättningen i jordbruket följer utvecklingen på den regionala arbetsmarknaden, det vill säga minskar mest i de mest glesa landsbygderna och minst i den storstadsnära landsbygden. Urbaniseringen innebär således ett hot också för jordbruksföretagen, som till skillnad mot företag i andra näringar inte kan följa efter befolkningen till storstäderna eftersom jordbruksmarken är en geografiskt fast produktionsfaktor.⁶²

Långa avstånd leder till långa transporter vilket försvårar djurtransporter och resulterar i höga transportkostnader. Detta kan medföra att primärproducenter har mycket få kunder i förädlingsledet som i sin tur har svårt att uppnå tillräckligt stora volymer för att nå en lönsam

⁵⁷ Marknadsrapport nötkött utvecklingen till och med 2017, Jordbruksverket

⁵⁸ Brexit - jordbruket, fisket, livsmedelsindustrin och politiken, På tal om jordbruk och fiske – fördjupning om aktuella frågor, Jordbruksverket 2018

⁵⁹ Gullstrand, J. & Hammarlund C. (2007) Säljer svenska mervärden på EU-marknaden? SLI Rapport Nr. 2007:3

⁶⁰ Kostnader och intäkter i svenskt jordbruk – en jämförelse med Danmark och Finland”, Jordbruksverket Rapport 2010:18

⁶¹ Skolverket statistikdatabas

⁶² Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

produktion. Detta gäller särskilt i norra Sverige som i hög grad kännetecknas av glea strukturer och långa avstånd.⁶³

I regioner med stark ekonomisk tillväxt har jordbruket svårt att konkurrera om produktionsfaktorer

Jordbruket har svårt att konkurrera om arbetskraft och kapital med andra näringsgrenar. Antalet studerande på utbildningar kopplade till jordbruket har minskat.⁶⁴ Jordbruket har också svårt att konkurrera om kapital för att finansiera investeringar.⁶⁵ I snabbt växande regioner finns också stor konkurrens om mark från andra sektorer, vilket driver upp priserna på jordbruksmark.⁶⁶

Tillgången på mark begränsar företagens utveckling

Mängden jordbruksmark är i princip konstant och en relativt liten andel av all mark omsätts på fastighetsmarknaden. Utbudet av mark hämmas också av att stöden till jordbruket kapitaliseras i markvärdena.⁶⁷ Tillgången till jordbruksmark påverkar företagens möjlighet att nå effektiv storlek. Det finns dessutom begränsningar i vilka företagsformer som får äga jordbruksmark som innebär att aktiebolag inte tillåts, det kan verka hämmande på företagandet.⁶⁸

Regelverk och kontroller försvårar nytänkande och utveckling i livsmedelskedjan

Tolkningen av regler och annan myndighetsutövning kan hämma utvecklingen.⁶⁹ Svenska regler för betesdrift kan vara ett sådant exempel.⁷⁰

Ändrade klimatförhållanden förändrar produktionsvillkoren i jordbruket

Klimatförändringar leder inte bara till att odlingsförutsättningarna ökar utan också till att förutsättningarna i vissa områden försämras. En sådan utveckling är främst kopplad till en generellt minskad vattentillgång, lokalt ökade regnmängder och ökad risk för intensiva regn.⁷¹ Men jordens avkastning och behov av bearbetning påverkas också av minskad tjäle vilket kan utgöra ett hot.⁷² Ett varmare klimat innebär också en ökad risk för angrepp och utbredning av växtskadegörare.⁷³

⁶³ Landsbygdens utveckling i norra Sverige under 2013–2017, Jordbruksverket 2018:21

⁶⁴ Skolverket statistikdatabas

⁶⁵ Kapital till jordbruket – varifrån och till vem?, LRF 2015

⁶⁶ Johansson, S. och Nilsson, P. (2013) Location Determinants of Agricultural Land Prices. *Review of Regional Research*, Vol. 33, pp. 1-21

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Tillväxt och värdeskapande Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring, Delbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2014:38

⁶⁹ En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, 2016/17:104

⁷⁰ Beteslagstiftningens effekter på lönsamheten i mjölkföretagen - en studie av tre typgårdar, Jordbruksverket 2014:16

⁷¹ Mattsson, E. et al. 2018. *Jordbrukets behov av vattenförsörjning*. Jordbruksverket Rapport 2018:18.

⁷² Regeringen. 2017. *Nationell strategi för klimatanpassning*. Regeringens proposition 2017/18:163.

⁷³ Jordbruksverket (2012) *Vässa växtskyddet för framtidens klimat*. Jordbruksverket Rapport Nr RA12:10

Försämring av ekosystemtjänster innebär ett hot mot jordbrukets produktionsmöjligheter

När den biologiska mångfalden minskar i olika ekosystem hotas jordbruket av att vissa ekosystemtjänster riskerar att reduceras eller helt försvinna. Ett exempel är att antalet bisamhällen ökar långsammare än arealen grödor i behov av pollinering, samtidigt som artrikedomen av vilda pollinerare har förändrats.⁷⁴

4.1.b Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering**Styrkor*****Sverige har världsledande grundforskning och ett starkt nationellt kunskaps- och innovationssystem***

Svensk grundforskning är världsledande inom flera områden där det finns potentiella tillämpningar inom jordbrukssektorn, exempelvis genetik, biokemi och nanoteknik. Sverige är som land också en stark innovationsmiljö med ett väl utvecklat nationellt kunskaps- och innovationssystem som grundas på många starka forskningsmiljöer, en hög generell utbildningsnivå, starka nationella institutioner och väl etablerade nationella och internationella nätverk.⁷⁵ Sverige är också ett av de länder som kommit längst vad gäller digitalisering och automation inom industrin och här finns stor potential till utveckling också inom jordbruket.⁷⁶

God generell kunskapsnivå underlättar modernisering och teknikspridning i jordbruket

Det finns goda förutsättningar för att införa ny teknik och nya arbetsmetoder eftersom utbildningsnivån i jordbruket är jämförelsevis hög och Sverige är ett av de länder som kommit längst vad gäller digitalisering och automation. Detta bidrar till produktivitetens utveckling och innovation i sektorn. Produktiviteten är hög i många produktionsgrenar jämfört med länder i vår omgivning.⁷⁷ Detta beror dels på att svenska jordbrukare har en god utbildningsnivå⁷⁸ tack vare ett utbildningssystem med yrkesinriktade utbildningar inom jordbruk på såväl gymnasial som eftergymnasial nivå.⁷⁹ Rådgivning med flera olika aktörer är väl utbyggt i de flesta delar av landet vilket bidrar till en god kunskapsnivå inom sektorn.⁸⁰

⁷⁴ Naturvårdsverket. 2015. Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015. Volym 2 av rapport 6662.

⁷⁵ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*. DOI: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-3-en>

⁷⁶ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

⁷⁷ Internationella rapporten 2017, Inter Pig, Gård&Djurhälsan, Husdjursstatistik 2018 Växa Sverige

⁷⁸ Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000, SCB 2018

⁷⁹ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

⁸⁰ *Ibid.*

God produktivitetstillväxt stärker konkurrenskraften

Svenskt jordbruk har under lång tid visat på en god produktivitetstillväxt. En stor del av den produktivitetsutveckling som skett i jordbruket under de senaste decennierna följer av en struktumvandling som resulterat i att gårdarna blir större.⁸¹ Ser man till utvecklingen det senaste decenniet kan man konstatera att strukturen på företagen i primärledet har utvecklats i gynnsam riktning.⁸² En fortsatt god tillväxt av produktiviteten är en förutsättning för att svenskt jordbruk ska kunna hävda sig i en allt starkare konkurrens trots konkurrensnackdelar i form av ogynnsamt klimat, höga lönekostnader och kostnadskrävande regelverk för djurskydd och miljö.⁸³

Svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet

Jordbrukets konkurrenskraft på den inhemska marknaden bygger i hög grad på att svenska jordbrukare producerar livsmedel med hög kvalitet.⁸⁴ Detta beror bl.a. att produktionen sker med god djuromsorg och djurhälsa,⁸⁵ ansvarsfull användning av läkemedel och bekämpningsmedel,⁸⁶ och att det finns en hög säkerhet genom hela livsmedelskedjan. Detta gör att svenska konsumenter har stort förtroende för svenskproducerade livsmedel och att det för många produkter finns en högre betalningsvilja för inhemskt producerade livsmedel i jämförelse med importerade livsmedel. Denna betalningsvilja kan åtminstone delvis härledas till de s.k. mervärden som finns i svenska livsmedel – god djuromsorg, stor miljöhänsyn och hög livsmedelssäkerhet.

Svagheter***Produktiviteten är inte tillräckligt hög***

Produktiviteten i den svenska primärproduktionen är inte tillräckligt hög och behöver utvecklas i takt med omvärldens. Eftersom kostnadsläget för vissa insatsvaror och arbetskraft är högre än i jämförbara länder ställs krav på produktivitetsutveckling.⁸⁷

Lång livsmedelskedja gör att primärledet har lite kunskap och information om marknaden

Även om gårdsförädling är ett växande fenomen levererar de allra flesta primärproducenter hela sin produktion till företag inom förädlingsledet, som i sin tur säljer till grossist- och detaljhandel. Detta gör att primärledet har lite kontakt med produkternas slutanvändare och saknar därmed kunskap och information om förändringar och trender på marknaden. Detta

⁸¹ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI:<http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

⁸² Jordbruk och jordbruksföretagare 2016, JO 34 SM 1701, Jordbruksverket 2017

⁸³ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI:<http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

⁸⁴ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

⁸⁵ Antibiotika och djur inom EU, SVA Sverige Veterinärmedicinska anstalt, 17 oktober 2017

⁸⁶ Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016, Livsmedelsverkets rapportserie NR 8 2018, Kontroll av rests substanser i levande djur och animaliska livsmedel 2016, Livsmedelsverkets rapportserie NR 6 2018.

⁸⁷ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

försvårar innovation och produktutveckling, vilket i hög grad drivs från efterfrågesidan.⁸⁸ Detta hämmar också entreprenörskapet inom jordbruket eftersom entreprenörskap handlar just om att se nya marknadsmöjligheter.

Stor variation i produktivitet och utbildningsnivå mellan olika producenter

Modernisering och produktivitetstillväxten i sektorn som helhet försvåras av att det finns stor spridning i utbildningsnivå och produktivitet mellan olika företag inom samma produktionsgren.⁸⁹ Jordbrukarnas kunskapsnivå och tillgång till rådgivning påverkar både produktivitetsnivå och produktivitetstillväxt i företagen.⁹⁰ Rådgivningsföretagen inom jordbrukssektorn har ofta otillräcklig kompetens om områden som gäller företagsledning och affärsutveckling.⁹¹

Stor variation i affärsmässighet och anpassningsförmåga mellan olika företag

Ett marknadsorienterat jordbruk bygger på företag som har förmåga att anpassa sig till förändrade marknadsvillkor. Ökat genomslag i primärproduktionen för prissvängningar på världsmarknaden under de senaste decenniet har avslöjat att många jordbruksföretag saknar både kunskap och ekonomiska marginaler för att kunna hantera dessa prissvängningar.⁹²

Stort gap mellan forskning och näringsliv

Det finns liten interaktion mellan forskning och näringsliv inom jordbrukssektorn vilket leder dels till att det i stor utsträckning saknas behovsdriven forskning inom jordbruksområdet, dels till att det finns en otillräcklig kunskapsöverföring mellan forskning och rådgivning.⁹³

Svagt innovations- och kunskapssystem inom jordbruket

Det finns i Sverige endast några få forskningsmiljöer där man ägnar sig specifikt åt jordbruksforskning och detta innebär att jordbrukets kunskaps- och innovationssystem får en begränsad omfattning, både geografiskt och vetenskapligt. Detta bidrar till att det finns lite samverkan mellan forskning och näringsliv, vilket resulterar i att det pågår jämförelsevis lite tillämpad forskning inom jordbruksområdet och att forskningen i för liten grad utgår från näringsens behov. Detta gör att innovationsförmågan är lägre i jordbruket än i andra delar av svenskt näringsliv.⁹⁴

⁸⁸ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). Patterns of innovation and collaboration in small and large firms. *The Annals of Regional Science*, 55(1), 221-247

⁸⁹ Jordbruksverket (2017) *Jordbrukets produktivitet och struktur*. Jordbruksverket Rapport Nr. RA17:21.

⁹⁰ Bjerke, L. (2016) Knowledge in agriculture: a micro data assessment of the role of internal and external knowledge in farm productivity in Sweden. *Studies in Agricultural Economics*, 118:68 – 76

⁹¹ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

⁹² Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI:<http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

Möjligheter

Outnyttjad potential för innovation, kunskaps- och teknikspridning inom jordbruket

Svensk grundforskning är stark och världsledande inom flera områden som har hög relevans för utvecklingen inom jordbruk, exempelvis genetik, biokemi och bioteknik. Dessutom finns ett väletablerat rådgivningssystem. Det finns emellertid ett stort gap mellan grundforskning och mer tillämpad forskning inriktad på jordbrukssektorn, samt mellan forskningen och rådgivningen.⁹⁵ Detta gör att det finns en outnyttjad potential i forskning och utveckling samt inom rådgivningen.⁹⁶

Digitalisering och automation erbjuder nya produkter, arbetsmetoder, och affärsmodeller

Ny teknik öppnar upp för en mängd nya innovativa lösningar som kan bidra till att stärka jordbrukets konkurrenskraft genom ökad produktivitet, nya typer av produkter och tjänster samt nya affärsmodeller som kan förkorta livsmedelskedjan. Detta har stor potential att öka förädlingsvärdet inom primärledet och korta avståndet mellan producent och konsument i livsmedelskedjan.

Ökad global efterfrågan på livsmedel och bioråvara

En växande global befolkning och en ökad användning av biobaserade bränslen innebär att efterfrågan på livsmedel och annan bioråvara ökar både i Sverige och på världsmarknaden.⁹⁷

Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt

Det finns en ökad medvetenhet bland konsumenter vilket leder till att konsumenten efterfrågar mer information och förändrar sina konsumtionsmönster.⁹⁸ Detta avslöjas bl.a. av statistik om livsmedelskonsumtion som visar att den totala köttkonsumtionen i Sverige minskar för första gången sedan mätningarna startade samtidigt som efterfrågan på svenskt kött är större än någonsin.⁹⁹

Man kan också observera att intresset för närproducerade livsmedel har ökat avsevärt under det senaste decenniet och att konsumenter efterfrågar tydligare märkning av livsmedel för att underlätta valet mellan olika produktvarianter.¹⁰⁰ Detta är ett exempel på nya konsumtionstrender som medför stor potential att utveckla starka varumärken. Det innebär

⁹⁵ Regeringen (2015) *Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring*. SoU 2015:15

⁹⁶ Rapport om uppdraget att, inom ramen för livsmedelsstrategin, utveckla samverkan och samverkansformer mellan forskning och rådgivning (N2017/04769/JM), SLU 2018.

⁹⁷ OECD-FAO Agricultural Outlook 2017-2026, OECD 2017

⁹⁸ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

⁹⁹ Enligt statistik från Jordbruksverket. DOI:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionsiffror/kottkonsumtionen.4.465e4964142dbfe44705198.html>

¹⁰⁰ Jordbruksverket (2010) *Vad får du som konsument när du köper närproducerat? Hållbar konsumtion av jordbruksvaror*. Jordbruksverket Rapport Nr RA10:19

också att mervärden går att utveckla mer, vilket skapar nya affärsmöjligheter för entreprenörer inom jordbruket.¹⁰¹

Klimatanpassning sätter nytt fokus på jordbrukets roll i en cirkulär ekonomi

Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra att intresset för de areella näringarna ökar bland politiker och andra beslutsfattare och även inom forskning. Det finns stor enighet om att de areella näringarna har stor potential att bidra till en mer cirkulär ekonomi.¹⁰² Stigande priser på biomassa under det senaste decenniet vittnar om att efterfrågan på råvaror från jord- och skogsbruk ökar.¹⁰³ Detta skapar nya möjligheter för entreprenörskap och affärsutveckling.

Hot

Lite tillämpad forskning riktas på jordbrukssektorn

Innovationsförmågan i jordbruket hämmas av att det finns få forskningsmiljöer som ägnar sig åt tillämpad forskning inriktad på jordbruk.¹⁰⁴ Det försämrar även möjligheten i framförallt högre utbildning att utbilda för näringslivets behov.

Jordbruket har svårt att attrahera arbetskraft och kompetens

Jordbruket har jämförelsevis låg arbetsproduktivitet vilket resulterar i att lönenivån i sektorn är låg jämfört med exempelvis tillverkningsindustrin. Detta gör att jordbruket har svårt att attrahera arbetskraft.¹⁰⁵ Att den absoluta merparten av jordbruksföretagen finns på landsbygden försvårar rekryteringen av kompetent arbetskraft ytterligare eftersom människor i arbetsför ålder i allt högre utsträckning flyttar till större städer.¹⁰⁶

Åldersstrukturen i näringen ger svaga incitament till modernisering

Demografin inom jordbrukssektorn kännetecknas av en relativt hög medelålder bland företagen. Bland företagare som närmar sig pensionsåldern saknas ofta incitament att investera i modern teknik och lära sig nya arbets- och produktionsmetoder. Detta gäller i synnerhet för företag som inte kommer att drivas vidare inom familjen.

¹⁰¹ Mervärden som konkurrensmedel - affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier, Jordbruksverket 2018:23

¹⁰² Regeringen (2016) *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104. DOI: <https://www.regeringen.se/490897/contentassets/256cc25ab5a84db7a76730abb9cc3773/en-livsmedelsstrategi-for-sverige-fler-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet-prop-2016-17-104.pdf>

¹⁰³ Enligt statistik från Energimyndigheten. DOI: http://www.energimyndigheten.se/contentassets/ed9a2cb035a84fc5afccb3b30ff57d86/tidserier_tradbransle_och_torvpriser_master_160301-webben-ver01.xls

¹⁰⁴ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

¹⁰⁵ Skolverket statistikdatabas

¹⁰⁶ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

Svagt kunskaps- och innovationssystem gör att jordbruket riskerar att hamna vid sidan av den nationella innovationspolitiken

Jordbrukets kunskaps- och innovationssystem är i hög grad integrerat i det nationella innovationssystemet. Den forskning som bedrivs i Sverige är dock i mycket liten utsträckning inriktad på jordbrukets behov.¹⁰⁷ Det saknas dessutom information om innovation och innovationsaktiviteter i jordbruksföretag eftersom den officiella statistik som samlas in på dessa områden inte omfattar företag i jordbrukssektorn. Detta gör att det finns mycket lite kunskap om innovation och innovationsprocesser i jordbruksföretag, vilket gör att jordbruket riskerar att hamna vid sidan om den nationella innovationspolitiken.

4.1.c Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan**Styrkor*****Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt***

En ökad medvetenhet bland konsumenter om matens ursprung och produktionsförhållanden gör att möjligheten att ta betalt för produkter som är differentierade med avseende på ursprung och produktionssätt ökar. Intresset för närproducerade livsmedel har ökat under det senaste decenniet och konsumenter efterfrågar tydligare märkning av livsmedel för att underlätta val av olika produktvarianter.¹⁰⁸ Detta är ett exempel på nya konsumtionstrender. Det innebär att starka varumärken och mervärdeskonceptet går att utveckla mera, vilket skapar nya affärsmöjligheter.¹⁰⁹

Mervärde skapar förutsättningar för att utveckla starka varumärken

Det finns många mervärden i producentledet som det går att ta betalt för, åtminstone på den inhemska marknaden.¹¹⁰ Detta gör att svenskproducerade livsmedel har relativt stark konkurrenskraft i Sverige och att svenskproducerad råvara kan användas i företagens varumärkesbyggnad även bland företag i förädlingsledet.

Mervärden uppstår i primärproduktionen snarare än i förädlingen

Merparten av de mervärden som återfinns i svenska livsmedel uppstår i primärledet vilket gör att svensk råvara inte kan ersättas av importerad råvara i de förädlingsföretag som använder dessa mervärden i sin varumärkesbyggnad.

¹⁰⁷ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI:<http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

¹⁰⁸ Jordbruksverket (2010) *Vad får du som konsument när du köper närproducerat? Hållbar konsumtion av jordbruksvaror*. Jordbruksverket Rapport Nr RA10:19

¹⁰⁹ Mervärden som konkurrensmedel - affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier, Jordbruksverket 2018:23

¹¹⁰ Mervärden som konkurrensmedel - affärsmodeller och kompetenser för framgångsrika mervärdesstrategier, Jordbruksverket 2018:23

Svagheter

Få aktörer och stark marknadskoncentration i förädlings- och distributionsled

I vissa delar av livsmedelskedjan är konkurrensen svag.¹¹¹ Primärproducenten får en relativt liten andel av produktens värde och marknadskoncentrationen är tämligen stark i efterföljande led vilket försämrar primärledets förhandlingsmöjligheter.¹¹²

Primärledet står för en liten del av slutprodukts förädlingsvärde

Utbudet av livsmedel har blivit mycket mer differentierat sedan EU-inträdet och svenska förädlingsföretag har ökat sin förmåga att producera mer differentierade produkter med unika produkttegenskaper. Trots att fler jordbruksföretag säljer direkt till slutkonsument är gårdsförädling fortfarande en tämligen begränsad företeelse. De flesta primärproducenter säljer hela sin produktion till företag inom förädlingsledet, vilket gör att primärledet har mycket litet inflytande över den förädling och marknadsföring som görs i efterföljande led. Detta gör att primärledet står för en relativt lite del av produktens slutvärde och har därmed en svag position i värdekedjan.¹¹³

Mervärden som stöds av lagstiftning begränsar primärproducenternas förmåga att använda dessa mervärden för att stärka sin marknadsposition

Mervärden som stöds av lagstiftning underminerar primärproducenternas möjligheter att använda dessa mervärden för att stärka sin marknadsposition eftersom alla producenter inom det svenska jordbruket producerar samma mervärden. Detta gör att primärledet inte kan erbjuda produkter som är differentierade när det kommer till dessa mervärden. Man kan därför inte begära att få extra betalt för dessa som exempelvis är fallet med ekologiska produkter jämfört med konventionella.

Möjligheter

Nya handelsavtal kan ge tillträde till nya marknader

Nya handelsavtal kan öppna upp nya exportmöjligheter genom att ge tillträde till nya marknader. Detta kan också leda till att importerade av insatsvaror, exempelvis foder och handelsgödsel, blir billigare.

Konkurrensen ökar i förädlingsledet

Antal företag som förädlar livsmedel har ökat under de senaste åren.¹¹⁴ En mångfald av företag vad gäller storlek, ägandeform o.s.v. gynnar konkurrensen i livsmedelskedjan.¹¹⁵

¹¹¹ Konkurrensen i livsmedelskedjan, rapport 2018:4 Konkurrensverket 2018

¹¹² Regeringen (2016) *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104. DOI: <https://www.regeringen.se/490897/contentassets/256cc25ab5a84db7a76730abb9cc3773/en-livsmedelsstrategi-for-sverige-fler-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet-prop-2016-17-104.pdf>

¹¹³ Mat och marknad från bonde till bord, Konkurrensverket 2011

¹¹⁴ SCB, Företagens ekonomi 2011–2015

¹¹⁵ Mat och marknad från bonde till bord, Konkurrensverket 2011

Översyn av konkurrensförhållanden i livsmedelskedjan

Regeringen har i den nationella livsmedelsstrategin utlovat en översyn av konkurrenssituationen inom livsmedelskedjan.¹¹⁶ Frågan är aktuell även på EU-nivå där vissa länder driver på att få fram ett direktiv.¹¹⁷

Digitalisering öppnar upp för nya affärsmodeller

Digital teknik möjliggör nya affärsmodeller som kan stärka producentledet, till exempel genom att det blir möjligt för producenterna att kapa mellanled.¹¹⁸

Ökat intresse för matens ursprung och produktionssätt

Intresset och betalningsviljan för närproducerad mat har ökat kraftigt och konsumenttrenderna pekar i riktningen mot att handla direkt med producenten.¹¹⁹

Detta gör att förädlingsgraden ökar redan i primärledet så att förädlingsvärdet i jordbruket ökar. Det gör i sin tur att primärledet står för en större andel av värdekedjan inom livsmedelsproduktionen. Det blir också allt fler livsmedelsföretag vilket ger fler affärspartners för primärproducenterna.¹²⁰

Översyn av regelverk och rekommendationer vid offentlig upphandling

Den offentliga sektorn i Sverige är en av livsmedelskedjans största kunder. Regler för offentlig upphandling försvårar upphandlingar som premierar de s.k. svenska mervärdena. Det finns utrymme för förenklingar och ökad kunskap kring om hur reglerna kan tillämpas.¹²¹

Hot

Ojämna maktförhållanden i livsmedelskedjan

Primärproducenterna är som grupp splittrade jämfört med förädlingsindustri och handel. Ökad globalisering resulterar i att förädlingsindustrin i allt större utsträckning domineras av multinationella företag¹²² som kan förmodas ha begränsad betalningsvilja för svenska mervärden. Dessa mervärden är dessutom ofta understödda av svensk lagstiftning, vilket är ett trubbigt medel för att gynna producenterna eftersom primärledet då får svårare att använda dessa mervärden för att utveckla sina egna unika produkttegenskaper, varumärken och branschstandarder.

¹¹⁶ Regeringen (2016) *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104. DOI: <https://www.regeringen.se/490897/contentassets/256cc25ab5a84db7a76730abb9cc3773/en-livsmedelsstrategi-for-sverige-fler-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet-prop-2016-17-104.pdf>

¹¹⁷ Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i livsmedelskedjan, EU-kommissionen 2018

¹¹⁸ Den digitaliserade gården Hur kan samhället bidra? Jordbruksverket 2017:17

¹¹⁹ Jordbruksföretagens kombinationsverksamheter 2016, JO 47 SM 1701, Jordbruksverket 2017

¹²⁰ SCB, Företagens ekonomi 2011–2015

¹²¹ Regeringen (2016) *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104. DOI: <https://www.regeringen.se/490897/contentassets/256cc25ab5a84db7a76730abb9cc3773/en-livsmedelsstrategi-for-sverige-fler-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet-prop-2016-17-104.pdf>

¹²² Jordbruksverket (2016) Livsmedelsindustrins internationalisering - Effekter på sysselsättning och produktivitet. Jordbruksverket Rapport Nr RA16:16

Andra länder skärper sin lagstiftning kring djurvälstånd och miljöhänsyn

Sverige är på många sätt ett föregångsland när det kommer till djurvälstånd, smittskydd och miljöhänsyn. Andra länder, inte minst inom EU, håller på att skärpa sin lagstiftning på flera av dessa områden vilket gör att svenskt jordbruk riskerar att förlora sitt försprång.¹²³

4.2 Allmänt mål – Stödja miljö- och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål

Miljö- och klimatområdet innehåller många målkonflikter och att hantera dessa är en utmaning. Teknisk utveckling och tillämpning kan dock minska konflikterna. Väl fungerande institutioner och engagemang från civilsamhället bidrar också till lösningar. Tillämpad forskning och spridning av resultaten är nödvändigt för att effektivisera miljö- och klimatarbetet.

Det är viktigt att svenskt jordbruk är långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt för att värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Därför är det allvarligt att lönsamheten är svag i stora delar av landet, främst i den typen av jordbruk som mest gynnar natur och landskap. Mjolkproduktionen blir allt mer effektiv och mjölkgårdarna blir färre och större. Mjolkproduktionen är viktig för svenskt lantbruk och det är därför avgörande att den är tillräckligt lönsam. Om inte lönsamheten kan förbättras eller om inte politiken kompenserar för detta, så kommer det förutom minskad livsmedelsproduktion även att påverka flera miljönyttor som biologisk mångfald och ett öppet odlingslandskap. Det gör det svårt att nå miljömålet Ett rikt odlingslandskap.

Många naturresurser har karaktären av kollektiva nyttigheter vilket minskar möjligheten till marknadsmässiga lösningar men det kan finnas möjligheter att ta ut merpris exempelvis genom certifieringar.

Förutsättningar som kallt klimat, bra fosforvärden i jordarna och generellt god tillgång till vatten gör att vi har goda förutsättningar att bruka naturresurserna på ett hållbart sätt. Landsbygderna är rika på naturresurser och råvaror. Flera av landsbygdernas näringar kan därför spela en avgörande roll för samhällets omställning till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi genom att bidra med lösningar. Bioekonomi, som innebär en hållbar produktion av biomassa för att minska klimatpåverkan och användning av fossila råvaror, är en växande del av svensk ekonomi.

Skogsråvara, jordbruksprodukter, gödsel och andra biprodukter kan användas på många sätt, fossilfri energi är ett exempel. Skogen fungerar som kolsänka vilket även fleråriga vallar gör.

Till viss del har anpassning av jordbruksproduktionen redan gjorts till höga krav på klimat och miljö. Svensk animalieproduktion har jämförelsevis låg klimatpåverkan jämfört med produktion i andra länder. För växtodling är det tvärtom, främst på grund av lägre medelskördar.

¹²³ Kostnader och intäkter i svenskt jordbruk – en jämförelse med Danmark och Finland”, Jordbruksverket Rapport 2010:18

Det är problem med näringsläckage från jordbruket till vatten. Klimatförändringar med mer nederbörd kan göra att de ökar. Problemen med vattenkvalitet är störst i slättbygder. Ökad intensitet inom växtodling och animalieproduktion i Sverige bidrar till att riskerna ökar även för läckage av växtskyddsmedel till yt- och grundvatten. En viktig förutsättning för en effektiv användning av växtnäring och växtskyddsmedel är att marken är väl-dränerad. Ny teknik och andra odlingssystem kan bidra till en god vattenkvalitet.

Anläggning av våtmarker och dammar i odlingslandskapet bidrar till att minska näringsläckage. De gynnar dessutom den biologiska mångfalden i odlingslandskapet genom att ge livsmiljöer för många växter, insekter och djur. Detta är särskilt angeläget i slättbygd. Dammar kan fungera som vattenreservoarer vid torka och kan underlätta en klimatanpassning av jordbruket.

Utsläppen till luft behöver minskas vilket kan göras genom att miljö- och klimatpåverkan från lantbruket ytterligare begränsas, bland annat genom att öka andelen förnybar energi. Genom att minska utsläpp av kväveoxider och ammoniak bidrar jordbruket till att nå miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Ingen övergödning, Frisk luft och Giftfri miljö.

För att förvalta naturresurser som är kollektiva nyttigheter krävs samverkan på olika nivåer, såväl i politisk styrning som mellan grannar. En effektiv förvaltning kan ge effektivare produktion.

Jordbruket i Sverige har bidragit till att utveckla höga natur- och kulturvärden i odlingslandskapet som det är svårt att sätta ekonomiska värden på. Bevarandet av artrika marker, är centralt för att bidra till målet Ett rikt odlingslandskap. Ett hot är att antalet företag med betande djur minskar vilket innebär att artrika betesmarker överges, särskilt i delar av landets skogs- och mellanbygder samt i norra Sverige.

Ett varierat odlingslandskap bidrar även till ekosystemtjänster som pollinering och nyttoinsekter samt en varierad flora och fauna.

Strukturutvecklingen utgör också ett hot mot odlingslandskapets variation och biologiska mångfald. Detta får till konsekvens att natur- och kulturvärden samt bruket av traditionella grödor och husdjursraser hotas.

4.2.a Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi

Styrkor

Rik tillgång på naturresurser

Sverige är ett, relativt sin befolkning, ett stort land med rik tillgång till naturresurser som mark, skog och vatten. Detta är i första hand att betrakta som en styrka, eftersom resurserna kan användas för att bidra till många av samhällets målsättningar. Exempelvis kan skogen, bidra med energiråvara och fungera som kolsänka.

Bioekonomin är en viktig och växande del av svensk ekonomi

Den svenska bioekonomin beräknas stå för 7,1 procent av Sveriges BNP, 11,3 procent av landets totala omsättning och 22,9 procent av den totala varuexporten. Antalet anställda inom bioekonomin är nästan 350 000, vilket motsvarar 7,3 procent av den totala sysselsättningen.¹²⁴

Skog och jordbruksmark har god förmåga till kolinlagring

Sverige har en stor andel skog och en liten andel jordbruk, vilket är positivt för kolinlagring och alltså en styrka relativt klimatmål. Enligt DG agri utgörs Sverige av drygt 9 procent jordbruksmark och cirka 59 procent skogsmark. De visar också att Sverige har höga halter av kol i mark, exempelvis är medel för SOC 124 g/kg.¹²⁵ Skogens förmåga att binda kol och leverera klimatneutral energi bidrar till landsbygdernas möjlighet att bidra till klimatmålen och är således en styrka.^{126 127}

Såväl Sveriges unga jordar som det kalla klimatet medverkar till en långsammare nedbrytning av organiskt material än i mer sydliga länder. Likaså bidrar vallodling på stora arealer till att den svenska åkermarkens mullhalt är i balans.¹²⁸ Dessa faktorer utgör en styrka relativt klimatmålet.

Goda förutsättningar att ställa om till fossilfri energi

Fleråriga energigrödor och mellangrödor har potential att ersätta fossil energi samtidigt som miljöpåverkan från produktion är liten. Energi som produceras från exempelvis gödsel och halm kan också ersätta fossil energi. Denna potential är att betrakta som en styrka hos Sveriges landsbygder. Flera av landsbygdernas näringar kan därför spela en avgörande roll för samhällets omställning till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi.¹²⁹

Svensk animalieproduktion har jämförelsevis låg klimatpåverkan

Livsmedel är en livsnödvändig produkt och dess klimatpåverkan kan därmed inte rimligen reduceras genom att konsumtionen helt upphör. Däremot kan sammansättningen av konsumtionen påverka hur stor klimatpåverkan blir. Den svenska djurhållningen är, relativt andra länder, mer CO₂-effektiv. [Detta är en styrka, även om en mer växtbaserad mathållning är än mer CO₂-effektiv.]¹³⁰ Inom svensk animalieproduktion är växthusgasutsläpp per kilo

¹²⁴ Tillväxtanalys. 2016. *Den svenska bioekonomins utveckling – statistik och analys*. Svar Direkt 2016:23.

¹²⁵ DG agri, 2017. Beräknade kontextindikatorer 31 och 41.

¹²⁶ Regeringskansliet. 2018. Strategi för Sveriges nationella skogsprogram. N2018.15.

[https://www.regeringen.se/49bad6/contentassets/34817820fe074cb9aeff084815bd3a9f/20180524_hela.pdf]

¹²⁷ Arbetsgrupp 2. 2016. *Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser*. Underlagsrapport från arbetsgrupp 2 inom nationellt skogsprogram.

[<https://www.regeringen.se/4a6128/contentassets/0b71b3ef7dbf49dab19bf7a15a8da07c/ag2-ny.pdf>]

¹²⁸ Andrén, O., Kätterer, T., Karlsson, T. and Eriksson, J. 2008. *Soil C balances in Swedish agricultural soils 1990–2004, with preliminary projections*. Nutrient Cycling in Agroecosystems 81:129-144

¹²⁹ Regeringen. 2018. *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop*. ”Landsbygdspropositionen”. Prop. 2017/18:179.

¹³⁰ Nordiska Ministerrådet. 2017. Future Nordic Diets. Röös m fl

produkt klart under genomsnittet för EU.¹³¹ Trenden för utsläppen är dessutom nedåtgående i Sverige, medan trenden för globala utsläpp från animalieproduktion är stigande.¹³² Faktorer som bidrar till en CO₂-effektiv produktion är bland annat relativt friska djur och att biprodukter som inte lämpar sig för humankonsumtion tas tillvara.¹³³

Klimatskillnader mellan olika delar av landet kan utnyttjas för klimatanpassning

Ett nord-sydligt långsträckt land, med stora regionala skillnader möjliggör att klimatanpassning kan göras genom att olika regioners nya och förändrade produktionsförutsättningar utnyttjas.^{134 135} Det innebär att olika klimatanpassningar kan göras på olika ställen. Till styrkorna när det gäller möjligheten till klimatanpassning kan också annan variation i landsbygdernas miljöer beaktas, bl.a. variation i hög biologisk mångfald.

Hög generell utbildningsnivå och starka institutioner underlättar omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi

En rad generella faktorer, som god institutionell kapacitet, hög utbildningsnivå och kompetens, hög innovationskraft och ett väl etablerat rådgivningssystem är styrkor som bidrar till ökade förutsättningar att minska klimatpåverkan och till att genomföra effektiva anpassningar till ett förändrat klimat. Till denna allmänna institutionella beredskap kan man också lägga till det faktum att jordbruks- och markfrågor på senare tid hamnat högre på den politiska agendan.¹³⁶

Svagheter

Svenska odlingsförhållanden gör att svenskproducerade vegetabilier har jämförelsevis hög klimatpåverkan

En relativt låg avkastning per hektar innebär att svenska vegetabilier har en jämförelsevis hög klimatpåverkan. Stora geografiska avstånd ökar dessutom behovet av transporter redan i primärledet.

Stora geografiska avstånd ger stor klimatpåverkan

Stora avstånd och brister i infrastrukturen gör att utsläpp från transporter blir höga. Potentialen för att utnyttja möjligheten till produktion av olika typer av förnybar energi inom jordbruket begränsas samtidigt av tillgången till råvara inom rimliga avstånd från produktionen. Landsbygdens gleshet och bristande infrastruktur har därför betydelse för potentialen att minska jordbrukets klimatpåverkan. Det är i detta sammanhang värt att notera

¹³¹ Lesschen, J., P. & Westhoek, H. 2011. *Greenhouse gas emission profiles of European livestock sectors*. Animal Feed Science and Technology 166:16-28.

¹³² Cederberg, C., Sonesson, U., Henriksson, M., Sund, V. & Davis, J. 2009. *Greenhouse gas emissions from Swedish production of meat, milk and eggs 1990 and 2005*. SIK-report no. 793. SIK - The Swedish Institute for Food and Biotechnology.

¹³³ Interpig

¹³⁴ Jordbruket utifrån ett förändrat klimat i Jämtlands län 2011, Dnr 451-1534-2011

¹³⁵ Klimatanpassning och sårbarhetsarbete i Jämtlands län 2018:21, Dnr 424-1682-2018

¹³⁶ Regeringen. 2017. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. "Livsmedelsstrategin" Prop.2016/17:104.

att Sverige producerar mindre förnybar energi per hektar jordbruksmark än EU-genomsnittet, 70 respektive 100 kg oljeekvivalenter per hektar.¹³⁷

Naturliga förutsättningar gynnar animalieproduktion mer än växtodling

Såväl naturliga förutsättningar som traditioner gynnar mjölk- och köttproduktion, relativt växtodling.¹³⁸ Det kan vara en svaghet om det bidrar till att försvåra en förändrad sammansättning av konsumtionen och en övergång till en mer växtbaserad och CO₂-effektiv kosthållning.

Möjligheter

Ökad efterfrågan på svenskt kött kan bidra till minskade utsläpp från köttkonsumtion

En relativ ökning av efterfrågan på kött producerat i Sverige¹³⁹ bidrar till att kött produceras på ett relativt sett mer CO₂-effektivt sätt.

Ändrade konsumtionsmönster kan minska matkonsumtionens klimatpåverkan

En ökad efterfrågan på vegetariska alternativ¹⁴⁰ i stället för animaliska ger förutsättningar för att minska matkonsumtionens klimatpåverkan.

Politiska mål främjar omställningen till ett fossilfritt samhälle

Politiska mål om att ställa om till ett fossilfritt samhälle kan betraktas som en möjlighet. Sverige ska ställa om hela sin energi- och transportsektor och bland annat ska andelen förnybara drivmedel öka högst avsevärt. Dessa förnybara drivmedel ska komma framför allt från skogen men också från en ökad produktion av biomassa från åkermarken vid sidan av livsmedelsproduktionen.¹⁴¹ Den efterfrågan på förnybar energi som detta skapar är att betrakta som en möjlighet som underlättar för landsbygderna att bidra till klimatmålen.

God institutionell kapacitet att hantera olika målkonflikter

Det finns en stark institutionell kapacitet som skapar förutsättningar att på ett effektivt sätt hantera de i sig oundvikliga målkonflikterna mellan klimatmål och andra mål. Ett exempel på det är att ökad samverkan mellan olika intressen kan mildra målkonflikter, exempelvis den mellan rennäring och vindkraft, och därigenom öka möjligheterna att bidra mer till fler mål.

Klimatförändringarna medför större fördelar än nackdelar för svenskt jordbruk och trädgårdsnäring

Sammantaget förväntas klimatförändringarna medföra större för- än nackdelar för svenska jordbruket och trädgårdsodlingen.¹⁴² Denna yttre faktor medför exempelvis att möjligheterna

¹³⁷ DG agri, 2017. Beräknade kontextindikatorerna 4 och 43.

¹³⁸ Science "Reducing environmental impact"

¹³⁹ Rapport från detaljhandeln, Axfood

¹⁴⁰ Rapport från detaljhandeln, Axfood

¹⁴¹ Miljömålsberedningen. 2016. *En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige*. Delbetänkande av Miljömålsberedningen. SOU 2016:47.

¹⁴² Bernes, C. 2016. *En varmare värld – Växthuseffekten och klimatets förändringar*. Tredje upplagan. Monitor 23. Naturvårdsverket.

att bidra till att motverka just klimatförändringarna, exempelvis genom odling av energigrödor, förbättras genom att särskilt den förlängda odlingssäsongen och en längre vegetationsperiod förväntas gynna produktionen.

Hot

Låga energipriser minskar investeringsviljan i förnybara alternativ

Låga energipriser medför dels en ökad konsumtion av energi, men utgör också minskade incitament att utveckla och investera i produktion av förnybara energiresurser från landsbygderna.

Regelverk försvårar statligt stöd till förnybar energiproduktion

Statsstödsregler som minskar möjligheterna att bedriva en politik som gynnar exempelvis förnybar energiproduktion kan utgöra minskade möjligheter att bidra till minskade växthusgasutsläpp.

4.2.b Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.

Styrkor

Goda naturgivna förutsättningar för hållbart jordbruk

Sverige har, relativt många andra EU-länder, goda naturliga förutsättningar för att bruka naturresurserna på ett hållbart sätt. Till dessa förutsättningar hör exempelvis en bra fosfornivåer och generellt god tillgång till vatten. Till detta kan räknas en, trots hoten mot den, relativt god biologisk mångfald som minskar behovet av kemiska växtskyddsmedel.

Hög kunskaps- och teknologinivå ger lite näringsläckage från växtodling

Det finns hög kunskap och teknologisk nivå inom växtodlingen som gör att växtnäringstillförseln bättre kan anpassas till grödornas behov och växtplatsen. På så sätt utnyttjas växtnäringen mer effektivt och näringsläckaget minskar utan att livsmedelsproduktionen och uppfyllandet av konkurrenskraftsmål påverkas negativt.¹⁴³

Odningens landskapet är rikt på miljöer som främjar väl fungerande ekosystem

En hållbar användning och förvaltning av naturresurser bygger på väl fungerande ekosystem som kan leverera ett antal livsviktiga ekosystemtjänster. Dessa ekosystem bygger på god artrikedom. Den biologiska mångfalden gynnas i sin tur av tillgången på landskapselement,

Ett engagerat civilsamhälle och starkt föreningsliv bidrar till att människor engageras i förvaltning av naturresurser

Ett starkt civilsamhälle med föreningar och organisationer kan främja målen om en hållbar utveckling och förvaltning av naturresurser. Som exempel här kan föreningar och organisationer som arbetar för att bevara husdjursraser nämnas.

¹⁴³ <http://www.precisionsskolan.se/>

Jämförelsevis liten användning av växtskyddsmedel

Hektardoserna av växtskyddsmedel i Sverige ligger på en låg nivå jämfört med andra länder i Europa, men har det senaste decenniet stannat på en genomsnittligt högre nivå än under perioden 1995–2010. Detta återspeglas också i att miljöindex ligger på en något högre nivå än tidigare, samtidigt som hälsoriskindex har stabiliserats på en nivå mer än 60 procent lägre än 1995.

Svagheter

Livsmedelsproduktionen har negativ påverkan på flera miljömål

Livsmedelsproduktionen medför negativ påverkan på mark, luft och vatten. Exempel på det är såväl odlingens bidrag till kväve- och fosfor-belastning till vatten¹⁴⁴ som djurhållningens ammoniakutsläpp.¹⁴⁵ Vissa lerjordar har dessutom dålig markstruktur vilket innebär sämre produktionsförhållanden och att risken för fosforförluster är förhöjd.¹⁴⁶

Bristande dränering av åkermarken försvårar uppfyllandet av flera miljömål

Ur såväl ett produktions- som vattenhushållningsperspektiv, är det en svaghet att den svenska åkermarken har dålig dränering och inte är tillräckligt täckdikad.¹⁴⁷ När det gäller jordbrukets dränering är kunskapen generellt låg vilket kan minska möjligheten att bidra till minskad övergödning.¹⁴⁸ Ett förändrat klimat som leder till ökad nederbörd medför bland annat ökad utlakning av näringsämnen som i sin tur påverkar vattenkvaliteten. Det i flera fall eftersatta underhållet av befintlig dränering av den svenska åkermarken ökar risken för menliga effekter på vattenkvalitet.¹⁴⁹

Möjligheter

Effektivare produktion kan minska näringslivets miljöbelastning

Ökad globalisering innebär att såväl jordbruket som tillverkningsindustrin tvingas effektivisera och i vissa fall att produktion minskar i Sverige och ökar i andra delar av världen. En ökad konkurrens från världsmarknaden utgör förvisso ett hot mot svenska produktionsmål men kan samtidigt bidra till lägre belastning på i just svensk miljö.

Ökad kunskap och förbättrad teknologi kan leda till minskade utsläpp

Såväl nu tillgänglig som framtida teknik kan leda till minskade utsläpp. Det finns potential att utveckla bruksmetoder som kan minska läckaget av näringsämnen. Kväveläckaget

¹⁴⁴ Ejhed, H., Widén-Nilsson, E., Tengdelius Brunell, J., Hytteborn J. 2016. *Näringsbelastningen på Östersjön och Västerhavet 2014*, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016:12

¹⁴⁵ <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Ammoniak-utslapp-till-luft/>

¹⁴⁶ Greppa näringen. 2015. Praktiska Råd nr 23.

[<http://www.greppa.nu/download/18.6b6712dc151ab7054519c133/1450374226635/Praktiska+R%C3%A5d+Nr+23+Strukturkalkning.pdf>]

¹⁴⁷ Mattsson, E. et al. 2018. *Avvattningsmark i ett förändrat klimat*. Jordbruksverket Rapport 2018:19.

¹⁴⁸ Mattsson, E. et al. 2018. *Avvattningsmark i ett förändrat klimat*. Jordbruksverket Rapport 2018:19.

¹⁴⁹ Jordbruksverket. 2013. *Jordbrukets markavvattningsanläggningar i ett nytt klimat*. Rapport 2013:14.

kan minska genom ökad användning av fånggrödor och vårbearbetning,¹⁵⁰ och fler skyddszoner och dammar kan minska fosforbelastningen.¹⁵¹ ¹⁵² Strukturkalkning av lerjordar med dålig markstruktur kan leda till både bättre produktionsekonomi och minskad fosforbelastning.¹⁵³ Kunskap om hållbar användning av växtskyddsmedel ökar också och är ett krav både i den svenska handlingsplanen såväl som i EU:s direktiv för hållbar användning av växtskyddsmedel.

En hög generell kunskapsnivå och en stark forskning underlättar teknikutveckling och teknikspridning och även i detta sammanhang kan väl fungerande institutioner och samarbete mellan olika aktörer i samhället underlätta uppfyllandet av målen.¹⁵⁴ Teknikutveckling kan också sänka kostnader för såväl genomförandet hos exempelvis jordbrukare och för styrning, tillsyn och uppföljning för myndigheter.

Våtmarker och förbättrad dränering kan bidra till flera miljömål

Anläggande, eller restaurerande av våtmarker utgör en möjlighet att nå miljömålet om myllrande våtmarker.¹⁵⁵ Generellt finns det goda möjligheter att avleda vattnet nedströms från det enskilda fältet.¹⁵⁶

Ökad grannsamverkan kan leda till större miljönytta av enskilda åtgärder

Bristande samverkan mellan grannar, som utgör en svaghet, skulle kunna motverkas genom utökad sådan samverkan. De exempel som finns, som Tulltorpsåprojektet,¹⁵⁷ och liknande projekt i Europa kan utgöra exempel att lära utifrån.

Hot

Globaliseringen kan leda till minskad miljönytta från jordbruket

Ökad konkurrens från världsmarknaden kan generellt missgynna svensk produktion och därmed missgynnas sådan naturresursförvaltning som går hand i hand med produktionen. Detsamma gäller andra hot gentemot produktionen, som eventuella effekter av klimatförändringar. Dessutom ökar intensiteten inom växtodling och animalieproduktion i Sverige, vilket i hög grad är ett resultat av både marknad och lönsamhetskrav. Detta ökar

¹⁵⁰ H. Aronsson, E.M. Hansen, I.K. Thomsen, J. Liu, A.F. Øgaard, H. Känkänen, and B. Ulén. 2016. *The ability of cover crops to reduce nitrogen and phosphorus losses from arable land in southern Scandinavia and Finland*. Journal of soil and water conservation, vol. 71, no. 1.

¹⁵¹ Johannesson, K. 2015. *Particulate phosphorus accumulation and net retention in constructed wetlands receiving agricultural runoff*.

¹⁵³ Greppa näringen. 2015. Praktiska Råd nr 23.

[<http://www.greppa.nu/download/18.6b6712dc151ab7054519c133/1450374226635/Praktiska+R%C3%A5d+Nr+23+Strukturkalkning.pdf>]

¹⁵⁴ Frisk, Michael; Stadin, Evelina; Lihammer, Anna. 2017. *Större miljönytta – lägre kostnad. Så nås målen för kulturmiljöer i odlingslandskapet med kommande landsbygdsprogram*.

¹⁵⁵ Sveriges miljömål, 2018. Indikator som visar på arbetet med att nå miljömålet "Myllrande våtmarker".

¹⁵⁶ Mattsson, E. *et al.* 2018. *Avvattnings av jordbruksmark i ett förändrat klimat*. Jordbruksverket Rapport 2018:19.

¹⁵⁷ <http://www.tullstorpsan.se/>

riskerna för mer begränsade växtföljder och därigenom också riskerna för läckage av växtskyddsmedel till yt- och grundvatten.

Markavvattning hotar natur- och kulturvärden

Markavvattning medför ett hot mot natur- och kulturvärden samt ekosystemtjänsternas funktion i våtmarker och därmed mot miljömålet om myllrande våtmarker.¹⁵⁸

Klimatförändringar kan leda till ökad användning av växtskyddsmedel

Klimatförändringar kan leda till förändringar i skogs- och jordbruksproduktionen och ökade angrepp av befintliga eller nya växtskadegörare, något som i sin tur kan ge ökat behov av, och ökad användning av, växtskyddsmedel.^{159 160}

4.2.c Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Styrkor

Odlingslandskapet producerar en rad viktiga ekosystemtjänster

Odlingslandskapet hyser flera ekosystem som utför ekosystemtjänster av betydelse för produktion av livsmedel och andra förnödenheter. En lång och traditionsbunden hävd har skapat de miljöer som i dag är en viktig hemvist för de arter som är knutna till odlingslandskapet.

Förmågan att, till en del, kunna kombinera produktion av livsmedel etc. med gynnande av biologisk mångfald och ekosystemtjänster är en styrka, som bidrar till möjligheten att uppfylla dessa mål.¹⁶¹ Jordbrukslandskapet är generellt viktigt för flera arter, bland annat rödlistade. Särskilt naturbetesmarker, ångar och liknande marker är viktiga för den biologiska mångfalden.

Sverige värnar om att bevara arter, genresurser och kulturarv

Frön från svenska fröförökade växter finns bevarade på Nordiskt Genresurscentrum.¹⁶² De nordiska länderna samarbetar sedan 1979 kring ex situ-bevarande av fröförökade växtslag.¹⁶³ Det är många föreningar som verkar för bevarande av biologisk mångfald. Sverige ger också stöd för bevarande av husdjursraser och har en hög ambition för att bevara av rovdjursstammen. Vidare finns det många drivkrafter att bevara olika typer av kulturmiljöer. Exempelvis finns en stor specialistkompetens inom fäbodkulturen som praktiskt

¹⁵⁸ Sveriges miljömål, 2018. Indikator som visar på arbetet med att nå miljömålet "Myllrande våtmarker".

¹⁵⁹ Jordbruksverket. 2012. *Vässa växtskyddet för framtidens klimat*. Rapport 2012:10.

¹⁶⁰ Jordbruksverket. 2017. *Handlingsplan för klimatanpassning, Jordbruksverkets arbete med klimatanpassning inom jordbruks- och trädgårdssektorn*. Rapport 2017:7.

¹⁶¹ Regeringskansliet. 2014. *Ettapmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*. Regeringsbeslut M2014/593/Nm.

¹⁶² Programmet för odlad mångfald, Pom [<https://www.slu.se/pom>]

¹⁶³ Jordbruksverket. 2015. *Programmet för odlad mångfald, POM. Mål och strategi för perioden 2016-2020*. Rapport 2015:16.

representerar kulturarvets lokala prägel, ursprung, sammanhang och en plats historiska identitet.¹⁶⁴

Svagheter

Konflikt mellan landskapets multifunktionalitet och ett konkurrenskraftigt jordbruk

Samtidigt som det är en styrka att det finns en multifunktionalitet i landskapet så finns det, som tidigare nämnts, också målkonflikter. En mer intensiv användning av naturresurser och strävan efter högre avkastning i produktionen kan komma i konflikt med bevarandemål.

Intensivt skogsbruk förstör viktiga habitat

Det råder brist på arealer gammal skog med bibehållen skogskontinuitet, liksom på flerskiktade skogar, ostörda fuktiga och våta skogsmiljöer och tillgång på död ved av olika kvaliteter och i olika miljöer. Skogar som uppfyller naturtypskvaliteterna för habitatdirektivet finns i för liten omfattning, och minskar till följd av avverkning. Likaså avverkas nyckelbiotoper och andra värdekärnor i viss omfattning.¹⁶⁵ Värdekärnor är områden med särskilt högt naturvärde ur naturvårdssynpunkt. Sammantaget är detta en svaghet, faktorer som minskar landsbygdernas möjligheter att bidra till delar av målen som rör biologisk mångfald.

Primärproducenterna får dålig ersättning för den miljönytta som skapas

Många naturresurser kan karaktäriseras som kollektiva nyttigheter, vilket gör att det saknas marknadsmekanismer som speglar medborgarnas önskemål om bevarande av miljöer och arter. En bristande skötsel av kulturmarker, brister i hänsyn vid skogsavverkning och stödbehov för bevarande av husdjursraser är exempel på sådant som hotar kulturmiljövärden och kulturarv.

Möjligheter

God kunskap om natur- och kulturvärden ökar förutsättningar för effektiv politik

Kunskapsläget om kulturvärden är gott, och finns samlat i arbetet med grön infrastruktur,¹⁶⁶ vilket ökar möjligheterna att exempelvis utforma en effektiv politik.

Ökad differentiering inom jordbruket kan öka landskapets multifunktionalitet

Insatser för att stoppa den pågående förlusten av jordbruksmark och småbiotoper och att gynna jordbruk med både djurhållning och växtodling på samma gård är möjliga. Exempelvis genom ökad spannmålsproduktion i norr och i skogsbygderna (där djurhållning

¹⁶⁴ Attime AB. 2017. *Vägar framåt – En behovskartläggning av fäbodbruket i Sverige*.

[<https://www2.jordbruksverket.se/download/18.74274d17161d7ae4de839790/1519802773569/ovr439.pdf>]

¹⁶⁵ Naturvårdsverket. 2015. Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015. Volym 2 av rapport 6662.

¹⁶⁶ <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Gron-infrastruktur/>

dominerar), samtidigt som fler gårdar på slätten håller djur (med därtill hörande gräsmarker).¹⁶⁷

Genom certifiering och varumärken kan marknaden betala för kollektiva nyttigheter

I viss mån kan kollektiva nyttigheter betalas via marknadsmekanismer. En ökad efterfrågan på mat med mervärden, exempelvis lokalproducerad mat, visar att det är möjligt att marknaden ersätter producenter för de kollektiva nyttigheter som produktionen genererar. Det finns en ökad efterfrågan på märkning av livsmedel och därtill kopplade certifieringssystem, vilket kan bidra till att förvaltning av naturresurser och produktion av miljönytta kan göras på affärsmässiga grunder.

Nya bruksmetoder kan sänka kostnaderna för bevarandeinsatser

Vid sidan av traditionella bruksmetoder kan exempelvis nya betesmetoder med färre djur utvecklas som kan sänka kostnaderna för bevarandeinsatser. Det ger ökade möjligheter att bedriva en politik, utan allt för höga kostnader, och att få viss lönsamhet och bidrar därmed till möjligheterna att uppnå målen. Exempel på detta är bete vartannat år eller sent betessläpp, kombinerat bete med olika djurslag och bränning och att kombinera skötselmetoder genom att använda olika metoder under olika år i en ängs- eller betesmark.¹⁶⁸

Ny teknik och nya metoder kan mildra målkonflikter

Inom skogsskötsel kan nya metoder, som mildrar målkonflikter mellan exempelvis produktion å ena sidan och bevarandet av biologisk mångfald å andra sidan, vara möjliga. Som exempel kan nämnas satsningen på utveckling av adaptiv skogsskötsel där Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet har utvecklat en modell som innebär att ett urval av skogsskötselmetoder kan prövas och utvärderas mot bakgrund av produktions- och miljöaspekter. Genom ett successivt lärande kan nya metoder utvecklas.¹⁶⁹

Ökad certifiering ökar möjligheter för konsumenter att göra miljövänliga val

Certifiering av produktion inom jordbruk och skog bidrar till att primärledet kan få ökad ersättning för miljönytta. Certifieringen av ekologisk produktion i jordbruket och certifiering av skog innebär en högre naturvårdsambition utöver de lagkrav och bestämmelser som finns, och detta är två exempel på att certifiering och märkning leder till högre priser på råvaran. Detta ökar möjligheterna för producenterna att bidra till biologisk mångfald på affärsmässiga grunder.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Lindström, Å m.fl. 2017. *What measures should be taken to improve conditions for Swedish Farmland Birds, as reflected in the Farmland Bird Index?* Lund University, Jordbruksverkets utvärderingsrapport UTV17:5.

¹⁶⁸ Jordbruksverket. 2013. *Kan nya metoder stärka skötseln av våra ängs- och betesmarker*. Rapport 2013:22.

¹⁶⁹ Regeringskansliet. 2014. *Etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*. Regeringsbeslut M2014/593/Nm.

¹⁷⁰ Naturvårdsverket. 2015. *Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljökvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015. Volym 2 av rapport 6662*.

Hot

Låg lönsamhet i jordbruket hotar odlingslandskapet fortlevnad

Bristande lönsamhet i den typ av jordbruk som är mest gynnsamt för bevarande av natur och landskap utgör ett hot, i synnerhet om inte politiken förmår kompensera detta. Att svenskt jordbruk är långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt har stor betydelse även för att värna den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna¹⁷¹. Faktorer som missgynnar konkurrenskraft är därmed ett hot i relation till detta mål. Att jordbruket förväntas fortsätta minska i omfattning försvårar möjligheterna att nå bland annat miljömålet Ett rikt odlingslandskap.¹⁷² Bristande lönsamhet är en faktor som också bidrar till brist på aktiva jordbrukare och betesdjur, åtminstone regionalt. Här finns alltså en regional variation som är viktig att beakta.

Intensivare produktion hotar den biologiska mångfalden

Strävan efter högre lönsamhet leder på vissa områden till en intensifiering av produktionen, vilket hotar den biologiska mångfalden, särskilt i slättbygder.¹⁷³ Tidigare regleringar av samfällt bete via olika lokala system glöms bort vilket leder till konflikter kring fäbodbeten.¹⁷⁴

Markanvändning har stor påverkan på rödlistade arter

De faktorer som påverkar flest rödlistade arter i Sverige är skogsavverkning och igenväxning, som båda utgör ett hot mot vardera ca 30 procent av de rödlistade arterna. Avverkning minskar arealen av skog där naturliga strukturer och naturlig dynamik upprätthålls, och den orsakar därmed förlust av livsmiljöer. Igenväxning beror bland annat på upphörande hävd (bete och slåtter), gödsling, trädplantering och brist på naturliga störningar som t.ex. regelbundna översvämningar runt vattendrag och sjöar.¹⁷⁵ De tre viktigaste hoten för biologisk mångfald i odlingslandskapet är igenväxning av fodermarker som inte hävdas längre, fragmentering som gör det svårt för växter, insekter och djur att spridas till lämpliga områden och för hård eller för tidig hävd i torra gräsmarker.¹⁷⁶

Även här finns det målkonflikter som medför att om andra mål prioriteras påverkas markanvändningen på både kort och lång sikt. Exempel på detta är en hög efterfrågan på skogsråvara som leder till ökad avverkning och exploatering av jordbruksmark för byggnation av bostäder, infrastruktur och annat.

¹⁷¹ Regeringskansliet. 2014. *Etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*. Regeringsbeslut M2014/593/Nm.

¹⁷² Naturvårdsverket. 2015. *Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015*. Volym 2 av rapport 6662.

¹⁷³ Smith, H G., Jönsson, A M. & Rundlöf, M. 2011. *Åtgärder för att gynna biologisk mångfald i slättbygder – en kunskapssammanställning*. Lunds universitet.

¹⁷⁴ Attime AB. 2017. *Vägar framåt – En behovskartläggning av fäbodbruket i Sverige*. [<https://www2.jordbruksverket.se/download/18.74274d17161d7ae4de839790/1519802773569/ovr439.pdf>]

¹⁷⁵ Sandström, J., Bjelke, U., Carlberg, T. & Sundberg, S. 2015. *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken Rapport 17. ArtDatabanken, SLU. Uppsala

¹⁷⁶ Lennartsson, T. 2010. *En analys av åtgärdsprogram för hotade arter i jordbrukslandskapet - Arter som vägvisare för skötsel*. Naturvårdsverket Rapport 6356.

Näringsläckage innebär att kvävegynnade arter tränger undan andra arter

Ökad näringsbelastning på grund av gödsling och kvävenedfall leder till att högvuxna och kvävegynnade arter i jordbruks- och skogsmark konkurrerar ut lågvuxna örter, mossor och svampar. Floran utarmas gradvis och består efterhand av allt färre örter och några få dominerande gräsarter, vilket i sin tur drabbar insekter och i förlängningen även fåglar.¹⁷⁷

Växande rovdjursstam hotar rennäring och fäbodbruk

Rovdjur utgör ett särskilt stort hot mot rennäring och fäbodbruk, både på grund av driftsformen där djuren betar delvis fritt utan hägnad och till följd av att de är lokaliserade till rovdjurstäta områden.¹⁷⁸

Skogsbruket tränger undan många arter och förstör viktiga habitat

Efterfrågan på skogsråvara, som bland annat kan bero på efterfrågan på bioenergi för att förbättra möjligheterna att uppnå klimatmål, kan utgöra ett hot i relation till målet att bevara biologisk mångfald i skogen.¹⁷⁹ Vid avverkning kan hänsynskrävande biotoper skadas, vilket är ett hot mot målet om biologisk mångfald. Vidare kan det brista i hänsyn vid avverkning vilket kan leda till fortsatt höga skadenivåer också på forn- och kulturlämningar samt vattendrag.¹⁸⁰

Fler ekologiskt värdefulla skogar saknar ett långsiktigt skydd. I kombination med en efterfrågan på att avverka skog utgör detta ett hot mot uppfyllandet av delar av målen som rör biologisk mångfald. Efterfrågan på skogsråvara bidrar också till att det är brist på gammal skog med lång kontinuitet, flerskiktade skogar och ostörda miljöer.¹⁸¹

Det krävs för närvarande omfattande frivilliga insatser från skogsbruket för att miljömålet Levande skogar ska kunna nås samtidigt som det finns ett fortsatt behov av att tydliggöra sektorsansvaret via bland annat genom att klargöra vilka åtgärder som skogsbruket förväntas genomföra utan statligt ekonomiskt stöd, samt vilka övriga statliga insatser som planeras.¹⁸²

Till följd av det höga betestryck av klövvilt som finns i vissa regioner ökar dominansen av gran i skogarna. Det leder också till att föryngringen av lövträd som asp, sälg och rönn är dålig, vilket är ett hot i förhållande till mål om biologisk mångfald.¹⁸³

¹⁷⁷ Sandström, J., Bjelke, U., Carlberg, T. & Sundberg, S. 2015. *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken Rapporterar 17. ArtDatabanken, SLU. Uppsala

¹⁷⁸ Linkowski. 2017. *Managing mountains, past and present conditions for traditional summer farming and Sami reindeer husbandry in northern Scandinavia*.

¹⁷⁹ Arbetsgrupp 2. 2016. *Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser*. Underlagsrapport från arbetsgrupp 2 inom nationellt skogsprogram.

[<https://www.regeringen.se/4a6128/contentassets/0b71b3ef7dbf49dab19bf7a15a8da07c/ag2-ny.pdf>]

¹⁸⁰ Naturvårdsverket. 2015. Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015. Volym 2 av rapport 6662.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid.

4.3 Allmänt mål – Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden

Ekonomi i landsbygdsområdena är i högre grad än i tätorter beroende av enskilt företagande och små företag. Sådant företagande kan både gynnas och missgynnas av de förutsättningar som landsbygden kan erbjuda. Rik tillgång på naturresurser, attraktiv miljö till exempel för boende samt relativt låga kostnader är exempel på fördelar medan långa avstånd, sämre tillgång till tjänsteföretag och service samt ensidigt näringsliv är nackdelar.

Landsbygdsföretagandets och landsbygdens attraktionskraft behöver värnas och stärkas för att stimulera till generationsskiftet och nyföretagande och till att fler väljer att bo och verka där. En viktig del är att stärka möjligheterna till arbetspendling, både inom och mellan regioner. Det ger förutsättningar för etablering av företag och för en positiv befolkningstillväxt.

Ungdomar lämnar ofta landsbygden för att skaffa sig högre utbildning, utan att återvända, och kvinnor lämnar landsbygden i högre utsträckning än män. Bristen på arbete som motsvarar utbildningen är en bidragande orsak.

Att locka unga företagare är helt avgörande för utveckling av de flesta landsbygder utanför de mer tätortsnära landsbygderna där det går att pendla till arbete i tätorten. Det som har nämnts som faktorer för företagande under det allmänna målet om att främja en smart, resilient och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedelssäkerhet samt målet om att stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål är ännu högre grad relevant när det gäller unga företagare.

Inom jordbruk, trädgård och rennärning blir medelåldern allt högre och det är viktigt att underlätta för generationsskiftet. Det är förstås extra viktigt att få tillgång till riskkapital. Höga markpriser och ibland brist på mark hämmar också jordbruksföretagens utveckling. Det starka sociala kapitalet och entreprenörskapet bidrar starkt till att lyckas.

Ett öppet och varierat jordbrukslandskap är viktigt såväl för boendemiljö som för turism. Attraktiva natur- och kulturmiljöer är ofta avgörande för var man väljer att bosätta sig om man kan välja. Arbetsmarknaden är ofta begränsad och ger inte alltid valmöjligheter, särskilt inte i glesa landsbygder. Tjänstesektorn som står för många nya arbetstillfällen växer visserligen snabbare i städer men den växer även i landsbygderna.

Landsbygderna riskerar att halka efter i tekniska utvecklingen. Digitala tjänster innebär att man kan erbjuda tjänster till landsbygderna som tidigare var svåra på grund av geografiska avstånd. På samma sätt kan landsbygdernas företag erbjuda digitala tjänster till andra. Det bygger dock på att den kompetensen stärks och att bredbanden håller måttet.

Lägre befolkningsunderlag gör det svårare att ha samma service som i tätorter. Samverkan, starka nätverk och ideellt engagemang kan till viss del kompensera för detta. Leadermetoden som är etablerad kan bidra till utveckling lokalt.

Ett ytterligare förstärkt arbete med djurvelfärd, djurskydd och smittskydd stärker den svenska produktionens anseende och anpassar djurhållningen till de nya smittor som kan komma in i EU och i Sverige till följd av klimatförändringarna och ökad handel.

4.3.a *Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden*

Styrkor

Yngre jordbrukare har högre utbildningsnivå

Unga jordbrukare är mer välutbildade relativt äldre jordbrukare, gymnasieutbildningen har förlängts från två till tre år.¹⁸⁴ Detta gör att fler studenter från naturbruksgymnasiernas utbildningar går vidare till studier på eftergymnasial nivå.

Starkt entreprenörskap och god innovationsförmåga

Entreprenörskap och innovation har stor betydelse för utveckling och landsbygdernas näringsliv består till stor del av små företag som bidrar till dynamik och förnyelse i ekonomin.¹⁸⁵ Studier visar att innovationer inte bara uppstår i forskningstäta storstadsmiljöer utan också i mer landsbygdspräglade regioner men bygger då i hög grad på inter-regional och internationell samverkan med andra företag och organisationer¹⁸⁶.

Starkt socialt kapital

Det sociala kapitalet, det vill säga sociala nätverk som skapar tillit och ömsesidiga förtroenden, är starkt i Sverige i en internationell jämförelse.¹⁸⁷ Forskning visar att socialt kapital har betydelse för entreprenörskap och ekonomisk tillväxt.¹⁸⁸ Socialt kapital är i stora delar platsbundet och har stor betydelse för platsers utveckling, inte minst på landsbygden där det sociala kapitalet ofta har stor betydelse för att mobilisera resurser.¹⁸⁹

¹⁸⁴ Befolkning efter utbildningsinriktning SUN 2000, SCB 2018

¹⁸⁵ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

¹⁸⁶ Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). Patterns of innovation and collaboration in small and large firms. *The Annals of Regional Science*, 55(1), 221-247

¹⁸⁷ Toreg , J. (2015) *Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse f r platsens utveckling*. Arena f r Tillväxt; DOI: http://www.arenafortillvaxt.se/files/PDF/Tillit%20och%20Tolerans_webb.pdf

¹⁸⁸ Florida, R. (2005) *The Flight of the Creative Class – The New Global Competition for Talent*; Westlund, H. & Bolton, R. (2003) "Local Social Capital and Entrepreneurship." *Small Business Economics*, Vol 21:77 – 113

¹⁸⁹ Toreg , J. (2015) *Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse för platsens utveckling*. Arena för Tillväxt; DOI: http://www.arenafortillvaxt.se/files/PDF/Tillit%20och%20Tolerans_webb.pdf

Svagheter

Jordbruk och landsbygd har svag attraktionskraft

Attraktionskraften hos de gröna näringarna är svag vilket är en viktig anledning till att det finns få unga jordbrukare.¹⁹⁰ God lönsamhet i svenskt jordbruk lyfts sällan fram, det är oftare negativ framtoning av branschen.¹⁹¹

Höga markpriser försvårar nyetableringar inom jordbruket

Mark ses som kapitalplacering i stället för en produktionsresurs vilket gör det svårt för unga jordbrukare att konkurrera om marken.¹⁹² Arrendelagstiftning kan dessutom vara ett hinder för att utveckla produktionen i redan befintliga företag.¹⁹³ Detta påverkar också möjligheter till belåning och därmed finansiering via banker eller tillväxtbolag.¹⁹⁴

Svaga arbetsmarknader ger få möjligheter till anställning utanför jordbruket

Jordbrukarnas privata ekonomi och familjeförsörjning bygger ofta på att det i hushållet finns inkomster från anställning hos arbetsgivare utanför jordbruket. I landsbygder där den lokala arbetsmarknaden är svag kan det vara svårt att hitta sådana anställning vilket påverkar möjligheterna att försörja sig. Svårigheter för en partner att hitta ett intressant jobb utanför jordbruket kan minska viljan att driva jordbruksföretag i områden med svaga arbetsmarknader.¹⁹⁵

Åldersstrukturen i jordbruket hämmar investeringsviljan

Den demografiska strukturen i jordbrukssektorn kännetecknas av en relativt hög medelålder bland företagarna. Detta gör att många jordbruksföretag står inför en generationsväxling men det saknas ibland en ny generation att lämna över till. Hos företagare som närmar sig pensionsåldern saknas ofta incitament att investera i modern teknik och lära sig nya arbets- och produktionsmetoder. Detta gäller i synnerhet för företag som inte kommer att drivas vidare inom familjen.

Svagt kunskaps- och innovationssystem hämmar landsbygdernas innovationskraft

Innovationer är ofta ett resultat av att man kombinerar olika typer av kunskap och kompetenser. Som ett resultat av att den yngre och mer välutbildade befolkningen i allt större utsträckning flyttar till större städer utarmas tillgången på kompetens på landsbygderna. Det finns dessutom relativt få forskningsmiljöer utanför de större städerna och endast ett fåtal forskningsmiljöer fokuserar på de gröna näringarna. Även den privata forskningen är svag eftersom få företag i Sveriges landsbygder bedriver egen forskningsverksamhet. Detta gör att tillgängligheten till högutbildad arbetskraft och

¹⁹⁰ Jordbruksföretag och företagare 2016, JO 34 SM 1701, Jordbruksverket 2017

¹⁹¹ Lantbruksbarometern 2018, Swedbank, LRF konsult

¹⁹² Priser på jordbruksmark 2016, JO 38 SM 1701, Jordbruksverket 2017

¹⁹³ Jordbruks- och bostadsarrende – några frågor om arrendeavgift och besittningsskydd, SOU 2014:32

¹⁹⁴ Vägen till finansiering av ditt lantbruksföretag, LRF 2014

¹⁹⁵ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI:

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

forskningskompetens är mycket begränsad i stora delar av landsbygden. Detta försvårar inte bara uppkomsten av innovationer utan hämmar även spridningen av ny kunskap och teknologi.¹⁹⁶

Möjligheter

Omställningen till en biobaserad ekonomi sätter nytt fokus på gröna näringar

Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra nya affärsmöjligheter och att intresset för de areella näringarna ökar bland politiker och andra beslutsfattare. Det finns en stor enighet kring att jord- och skogsbruk kan bidra till minskade klimat-utsläpp och stigande priser på biomassa under det senaste decenniet vittnar om att efterfrågan på råvaror från jord- och skogsbruk ökar.¹⁹⁷

Klimatanpassning medför också ökad medvetenhet bland konsumenter vilket leder till ändrade konsumtionsmönster. Detta avslöjas bl.a. av statistik som visar att den totala köttkonsumtionen i Sverige minskar för första gången sedan mätningarna startade samtidigt som efterfrågan på svenskt kött är större än någonsin.¹⁹⁸ Detta är ett exempel på en ny konsumtionstrend som skapar affärsmöjligheter för entreprenörer på landsbygden.

Ny teknik skapar nya affärsmöjligheter och bidrar till bilden av en modern näring

Ny teknik, inte minst den digitala, skapar nya affärsmöjligheter på landsbygden och bidrar till bilden av en modern näringsgren. Detta ökar möjligheten för starta nya verksamheter och att attrahera ungdomar till jord- och skogsbruk.¹⁹⁹

Markens värde ger jordbrukarna kapital till affärsutveckling

I jämförelse med företag i andra sektorer finns det en jämförelsevis god kapitaltillgång i jordbruksföretagen tack vare en stabil prisutveckling på jordbruksmark och skog. Detta underlättar finansiering när företag vill expandera och utveckla nya affärsmöjligheter.

Stor potential för utveckling inom vattenbruk

Trots mycket god tillgång till sötvattensjöar är vattenbruket i Sverige litet.²⁰⁰ Här finns det stor utvecklingspotential och det pågår flera forsknings och utvecklingsprojekt inom vattenbruk som kan ge upphov till innovativa metoder och processer. Efterfrågan på produkter med hälsosamma fetter och protein som inte kommer från kött växer kraftigt.

¹⁹⁶ OECD (2014). "OECD rural policy reviews: Innovation and modernising the rural economy." Paris: OECD Publishing.

¹⁹⁷ Enligt statistik från Energimyndigheten. DOI:

http://www.energimyndigheten.se/contentassets/ed9a2cb035a84fc5afccb3b30ff57d86/tidserier_tradbransle_och_torvpriser_master_160301-webben-ver01.xls

¹⁹⁸ Enligt statistik från Jordbruksverket. DOI:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionsiffror/kottkonsumtionen.4.465e4964142dbfe44705198.html>

¹⁹⁹ *Internet of Things, Insikter #9, MackLean 2017*

²⁰⁰ Vinnova (2012) Attraktiv och hållbar mat för hälsa – En strategisk forsknings- och innovationsagenda för livsmedelskedjan. DOI: <https://www.vinnova.se/contentassets/3139797a915a4cef850afaa3cb387a12/attraktiv-och-hallbar-mat-for-halsa.pdf>

Industridoktorander kan öka den behovsdrivna forskningen

Inom livsmedelsstrategin har pengar avsatts för att tillsätta industridoktorander.²⁰¹ Att personer som är verksamma inom näringen också ägnar sig åt forskning kan bidra till att den behovsdrivna forskningen inom livsmedelsområdet ökar.

Hot***Brist på jordbruksmark hämmar jordbruksföretagens utveckling***

Utbudet av mark är liten i många delar av landet, i synnerhet i områden med goda förutsättningar för jordbruksproduktion. Detta beror dels på att en relativt liten del av jordbruksmarken omsätts, dels att det finns en stor efterfrågan på jordbruksmark i områden där jordbruket är jämförelsevis lönsamt. En ytterligare faktor är att det i sådana områden ofta finns en stor efterfrågan på mark för andra ändamål, som industritomter, bostäder och hästhållning.²⁰²

Bristande kapitaltillgång försvårar utveckling av nya affärsmöjligheter

Under perioden 1993–2010 minskade antalet bankkontor med 40 procent, från över 3 000 till cirka 1 800.²⁰³ En majoritet av företagen i Sveriges landsbygder som de senaste åren gjort investeringar anser att det är svårt att få finansiering.²⁰⁴ Forskning visar på att det finns ett positivt samband mellan den lokala banksektorn och nyföretagande.²⁰⁵ En ökad konkurrens på finansmarknaden med fler banker och bankkontor per invånare har således en positiv koppling till fler nya företag både inom jordbruk och i övriga näringar.

En sammanställning av statliga finansieringsinsatser visar att mindre än 20 procent av fallen gått till företag i landsbygdskommuner. Merparten av Vinnovas och Almis stöd och krediter går till storstadskommuner, tätaste kommuner nära storstäder eller landsbygdskommuner när en större stad. Sett till fördelningen mellan näringsgrenar har stöd och krediter till areella näringar från Vinnova och Almi varit långt mycket mindre än de areella näringarnas andel av den totala sysselsättningen.²⁰⁶

Kompetensflykt hämmar utvecklingen av nya produkter och tjänster

Kompetensbrist är en av landsbygdernas största utmaningar och lyfts ofta fram som det enskilt största hindret för företagens utveckling och tillväxt. Att den högutbildade arbetskraften i allt större utsträckning koncentrerad till storstadskommuner innebär att

²⁰¹ Regeringens handlingsplan: En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, 2017

²⁰² Johansson, S. och Nilsson, P. (2013) Location Determinants of Agricultural Land Prices. *Review of Regional Research*, Vol. 33, pp. 1-21.

²⁰³ Backman, M. (2013) Nyföretagande och närheten till finansiellt kapital. Policysammanfattning från Entreprenörskapsforum.
http://entreprenörskapsforum.se/wp-content/uploads/2013/05/PS_Backman.pdf

²⁰⁴ Företagarna 2016. Tillväxt i hela landet – Företagarnas perspektiv på landsbygden.

²⁰⁵ Backman, M. (2013) Nyföretagande och närheten till finansiellt kapital. Policysammanfattning från Entreprenörskapsforum.

²⁰⁶ Edling, J. 2016. Statligt stöd till företag och organisationer i stad och landsbygd. Underlag till Landsbygdskommittén.

landsbygderna utarmas på kompetens.²⁰⁷ Samtidigt har invånarna i Sveriges landsbygder svag tillgång till utbildning i närområdet.²⁰⁸ Detta begränsar utbudet av arbetskraft med högre utbildning och försvårar innovation och affärsutveckling i landsbygdsföretagen.

Skattelagstiftning försvårar generationsväxling inom jordbruksföretagen

Det är ofta svårt att genomföra generationsskifte både på grund av känslomässiga skäl och skattelagstiftning.²⁰⁹

Jordbruk och tillverkningsindustri har låg attraktionskraft bland unga

Flera av de näringar som präglar landsbygdernas ekonomi har svårt att attrahera yngre arbetskraft. De gröna näringarna erbjuder en jämförelsevis låg lönenivå medan bilden av industriarbete ofta är omodern. Detta gör att få ungdomar väljer yrken inom industri och lantbruk.

4.3.b *Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk*

Styrkor

Rik tillgång till naturresurser och attraktiva natur- och kulturmiljöer

Rik tillgång till naturresurser och en relativt hög entreprenörsanda skapar goda förutsättningar till företagande i landsbygdsregionerna.²¹⁰ Med sin stora tillgång till såväl mark som olika typer av biomassa har Sveriges landsbygder goda förutsättningar att bidra till ”grön” tillväxt i den svenska ekonomin.²¹¹

I landsbygderna finns också natur- och kulturmiljöer som skapar attraktiva boendemiljöer och goda förutsättningar för besöksnäring och rekreation. Sedan mitten på 1970-talet är andelen av befolkningen som bor utanför tätort tämligen konstant vilket visar på att många människor uppskattar ett lantligt boende. Det finns sannolikt också en relativt stor grupp av människor som skulle minska kraven på karriärmöjligheter och inkomstutveckling om det valet ställdes mot en tillräckligt attraktiv lantlig boendemiljö.²¹² Att det i Sverige finns drygt en halv miljon fritidshus varav 85 procent ligger utanför större tätort visar att dessa miljöer är attraktiva för rekreation.²¹³

²⁰⁷ Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). Patterns of innovation and collaboration in small and large firms. The Annals of Regional Science, 55(1), 221-247

²⁰⁸ Regeringen (2016) *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

²⁰⁹ Fler unga i gröna näringar – om ägarskiftet, Landsbygdsnätverket 2015

²¹⁰ OECD (2010) The Refinement of the OECD Regional Typology and Its Potential for Enhancing Research into Rural Development.

²¹¹ Regeringen (2016) *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Prop. 2016/17:104. DOI: <https://www.regeringen.se/490897/contentassets/256cc25ab5a84db7a76730abb9cc3773/en-livsmedelsstrategi-for-sverige-fler-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet-prop-2016-17-104.pdf>

²¹² Niedomsyl, T. och Amcoff, J. (2011) Is there a hidden potential for rural population growth in Sweden? Rural Sociology Vol. 76:257 – 279

²¹³ Tillväxtanalys. (2009). Befolkning, service och företagande i Sveriges gles- och landsbygder *Tillväxtanalys Rapportserie No. 2009:10*.

Lokaliseringsfördelar för tillverkningsindustri med relativt lågt kunskapsinnehåll

Under 1900-talet växte det fram en allt mer avancerad förädlingsindustri kopplad till geografiskt fasta naturtillgångar. Denna tillverkningsindustri präglar än i dag näringslivsstruktur och regionala specialiseringsmönster i stora delar av landet. Till exempel tenderar en region som är specialiserad på jordbruk att ha stor livsmedelsindustri.²¹⁴ Motsvarande samlokaliseringmönster finns också mellan skogsbruk och träförädling, mellan fiske och fiskförädling, osv.

Att stora delar av tillverkningsindustrin fortfarande finns kvar på mindre orter beror i hög grad på att företag som inte drar någon nytta av det utbud och den efterfrågan som finns i större städer, i stället väljer att lokalisera sig på platser med låga mark- och fastighetspriser och ibland ett lägre löneläge.²¹⁵ En stor del av tillverkningsindustrin säljer det mesta på export och då är det ingen konkurrensfördel att befinna sig nära de stora inhemska marknaderna. I stället är platser med låga markpriser och bra transporter för att nå utländska marknader fördelaktiga.²¹⁶

Starkt entreprenörskap skapar sysselsättning på landsbygderna

Svenska landsbygdsregionerna har en stor mängd små företag och en hög andel nystartade företag per invånare.²¹⁷ Etableringsfrekvensen är lika god i landsbygden som i städer och egenföretagandet är på många håll starkare på landsbygden än i städerna, vilket bl.a. förklaras av svaga arbetsmarknader som gör det svårt att få anställning.²¹⁸ Att etableringsfrekvens och egenföretagande är starkt på landsbygden vittnar om ett starkt entreprenörskap och gott företagsklimat.²¹⁹

Hög bredbandstäckning i den mer tätbebyggda landsbygden

Sverige har varit i framkant när det gäller utvecklingen av informationsteknologi och 2017 hade 96 procent av alla hushåll och 93 procent av alla arbetsställen i Sverige tillgång till bredband.²²⁰ Tillgången till bredband i Sverige är därmed hög men det finns samtidigt kvalitetsskillnader i överföringshastighet. Inom tätorter och småorter har omkring 90 procent av alla hushåll och arbetsställen tillgång till bredband med en överföringskapacitet på 1 Gbit per sekund. I områden utanför tätorter och småorter är det endast omkring 40 procent av hushåll och arbetsställen som har tillgång till bredband med sådan hög överföringskapacitet.

²¹⁴ Jordbruksverket (2016) *Livsmedelsindustrins internationalisering – Effekter på sysselsättning och produktivitet*. Rapport Nr. RA12:19

²¹⁵ Jordbruksverket (2012) *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

²¹⁶ Johansson, S. (2010) *Knowledge, Product Differentiation and Trade*. JIBS Dissertation Series No. 063

²¹⁷ OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI:<http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

²¹⁸ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) *Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder*. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²¹⁹ Företagarna (2013) *Perspektiv på landsbygdsföretagande Landsbygdsföretagarnas villkor och verklighet*.

²²⁰ Post- och Telestyrelsen (2018) *PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2017*. https://pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2018/telefoni/mobil-bredbandskartlaggning/pts-mobiltacknings-och-bredbandskartlaggning-2017-pts-er-2018_7.pdf

Billigare bostäder

Bostadspriserna är lägre på landsbygden, vilket särskilt för yngre, underlättar, inträdet på bostadsmarknaden.²²¹

Ideellt engagemang och rikt föreningsliv bidrar till integration och starka nätverk

I Sverige finns i internationell jämförelse ett starkt ideellt engagemang. Närmare 50 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år är engagerade i ideella verksamheter och sammantaget uppgår svenskarnas ideella engagemang till närmare 400 000 heltidsarbeten per år.²²² Det ideella engagemanget är särskilt starkt i landsbygderna, vilket bidrar till att skapa starka nätverk som utgör en grogrund för social sammanhållning och socialt kapital.

Att föreningslivet är mer framgångsrikt på landsbygden än i storstäder, kan bero på flera saker, exempelvis att det i landsbygdernas samhällen saknar andra samlingspunkter.²²³ När offentlig och privat service minskar i omfattning kan ideella föreningar fungera som en samlande punkt. Det finns exempel på ideella föreningar som tagit över den service som varken det privata eller offentliga velat driva.²²⁴ En annan förklaring kan vara att det ofta finns god tillgång till fysiska möteslokaler, exempelvis hembygdsgårdar och Folkets Hus.

Föreningslivet på landsbygden har en viktig funktion för att integrera nyinflyttade.²²⁵ Detta bidrar till att landsbygderna har god förmåga att integrera personer med utländsk bakgrund. Invandrare har jämförelsevis hög sysselsättningsgrad i landsbygderna och boendesegregationen är generellt sett mindre i landsbygder än i städer.²²⁶ Dessutom är de näringar som i hög grad präglar landsbygdernas näringsliv sådana näringar som i jämförelsevis stor utsträckning erbjuder ett första jobb på den svenska arbetsmarknaden till personer med utländsk bakgrund.²²⁷

Svagheter

Långa geografiska avstånd ger höga transportkostnader och små arbetsmarknader

Långa geografiska avstånd ger höga transportkostnader och sämre förutsättningar för interaktion.²²⁸ I områden som är relativt glest befolkade måste människor resa längre

²²¹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-byggande-och-bebyggelse/fastighetspriser-och-lagfarter/fastighetspriser-och-lagfarter/pong/tabell-och-diagram/kommunstatistik/medelpriser-pa-smahus-for-permanentboende-per-kommun/>

²²² Svedberg, L., von Essen, J. och Jegermalm, M. (2010) Svenskarnas engagemang är större än någonsin - Insatser i och utanför föreningslivet. Ersta Sköndal högskola arbetsrapportserie. Stockholm

²²³ Lundstedt A, Nordfeldt M (2001). *Den ideella sektorn och sysselsättningen i ett regionalt perspektiv*. Förekommer i Westlund (red) (2001). *Social ekonomi i Sverige*. Nordstedt Stockholm

²²⁴ SOU 2015:35

²²⁵ Stenbacka S, (2001) *Landsbygdsboende i inflyttarnas perspektiv* Uppsala University, Department of social and Economic Geography, Uppsala

²²⁶ Jordbruksverket, *Allt om att bo leva och vara på landsbygden*, AOL 1:2

²²⁷ Daunfeldt, S-O., Johansson, D., & Westerberg Seerar, H. (2018). Which firms provide jobs for unemployed non-Western immigrants? *HUI Working Paper 133*, HUI Research: Stockholm.

²²⁸ Företagarna (2013) *Perspektiv på landsbygdsföretagande Landsbygdsföretagarnas villkor och verklighet*. DOI: <https://www.foretagarna.se/contentassets/317f0b76409d444e8d4ca5e4ff67afde/130613-foretagarnas-landsbygdsrapport-2.pdf>

sträckor, vilket försvårar arbetspendling och gör att den lokala arbetsmarknaden blir mindre. Företag måste transportera både insatsvaror och sin egen produktion över längre sträckor, vilket är en tydlig konkurrensnackdel inte minst för företag inom tjänstesektorn. Generellt är marknaderna för tjänster mer avståndskänsliga än marknader för varor, vilket gör att tjänsteföretagen växer fram snabbare i städer än i landsbygden.²²⁹ Detta gäller i synnerhet för kunskapsintensiva tjänsteföretag som i hög grad koncentreras i större städer.²³⁰

Kompetensbrist hämmar näringslivets utveckling och omvandling

Bristen på kompetens är ett uttalat problem på Sveriges landsbygder och lyfts ofta fram som det enskilt största hindret för företagens utveckling och tillväxt. Den högutbildade arbetskraften är än mer koncentrerad till storstadskommuner än sysselsättningen totalt sett.²³¹ Samtidigt har invånarna i Sveriges landsbygder svag tillgång till utbildning i närområdet vilket gör att ungdomar flyttar för att skaffa sig en utbildning och relativt få av dem kommer tillbaka.²³² Den arbetskraft som blir kvar på landsbygden tenderar att bestå av personer med relativt sett låg utbildning vilket i sin tur präglar både karaktären på de arbetstillfällen som finns kvar där och på de jobb som skapas. Detta är således en självförstärkande utveckling som över tid minskar landsbygdernas förmåga att erbjuda meningsfulla arbeten, goda karriärmöjligheter och god inkomstutveckling. Detta gör att utbudet av arbetskraft med högre utbildning är svagare i landsbygderna än i städerna, vilket hämmar tillväxt och omställning till mer kunskapsintensiv produktion.²³³

Arbetsmarknader med få valmöjligheter

Flera studier pekar på att arbetsmarknaden har stor betydelse för flyttströmmar inom Sverige. Glesa arbetsmarknader erbjuder färre valmöjligheter och färre karriärvägar än täta arbetsmarknader. I glesa regioner är matchningen på arbetsmarknaden ofta sämre och löneläget är också lägre än i storstäderna. Trots att sysselsättningsgraden på många håll är god på landsbygden, har anställda här ofta något lägre lön och i viss utsträckning också en sämre matchning mellan yrke och utbildning.²³⁴ Det gör att flyttströmmarna generellt går från svaga till starka arbetsmarknadsregioner och eftersom personer med högre utbildning fäster särskilt stor vikt vid inkomst- och karriärmöjligheter vid val av bostadsort domineras flyttströmmarna av yngre individer som har, eller vill skaffa sig, en högre utbildning.²³⁵

²²⁹ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²³⁰ Klaesson, J. & Norman, T. (2015) "Market potential and the employment growth of knowledge-intensive services: comparing different geographical resolutions." *The annals of regional science*, 55(1), 157-185

²³¹ Bjerke, L., & Johansson, S. (2015). Patterns of innovation and collaboration in small and large firms. *The Annals of Regional Science*, 55(1), 221-247

²³² Regeringen (2016) *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

²³³ Jordbruksverket (2012) *Arbete och liv på landsbygden – Landsbygdernas roll i en kunskapsbaserad ekonomi*, Jordbruksverkets Rapport Nr. RA12:19

²³⁴ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015). Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²³⁵ Regeringen (2016) *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

Svagt innovations- och kunskapssystem på landsbygden

Trots att landsbygderna visar en jämförelsevis god innovationskraft finns det brister i de kunskaps- och innovationssystem som omfattar landsbygdens aktörer.²³⁶ Forskningen visar att innovation och teknikspridning gynnas av täta, kunskapsrika miljöer med stor mångfald.²³⁷ I glesa miljöer är det svårare att få information om nya innovationer samtidigt som invånarna sällan utsätts för nya influenser på grund av färre kontaktytor och relativt homogena lokala kontaktnät.²³⁸ Svag tillgång till högutbildad arbetskraft gör därför landsbygden relativt oattraktiv för kunskapsintensiva verksamheter. Detta gör att landsbygden hyser få forskningsmiljöer och har liten tillgång till kunskapsintensiva företagstjänster, vilket hämmar tillgången på spetskompetens och annan kompetens som ofta är åtkomlig via tjänstemarknader.²³⁹ Det företags- och innovationsfrämjande systemet är ofta underrepresenterat på landsbygderna och har därför svårt att nå ut till landsbygdernas företagare och entreprenörer.

Liten tillgång till lokalt kapital

En majoritet av företagen i Sveriges landsbygder som de senaste åren gjort investeringar anser att det är svårt att få finansiering.²⁴⁰ Ett av skälen är att många lokala bankkontor har lagts ner samtidigt som statlig finansiering i hög grad ges till företag i städer.²⁴¹ Forskning tyder på att det finns ett positivt samband mellan den lokala banksektorn och nyföretagande.²⁴² När ett bankkontor avvecklas försvinner lokalkännedomen om marknad, entreprenörers historia och viktiga lokala nätverk. Det leder till en ökad barriär mellan entreprenörer och banker när besluten tas på distans. Detta gör att inte minst unga företagare missgynnas vid kreditprövningar på distans.²⁴³ Forskning visar att ju sämre tillgång till finansiering, desto längre tid tar det för att förbättra effektiviteten hos en ekonomis resurser genom omlokalisering.²⁴⁴

²³⁶OECD (2018) *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden - The Swedish agricultural innovation system* DOI:<http://dx.doi.org/10.1787/9789264085268-9-en>

²³⁷ Johansson, S. and Wallin, T. (2015). *Tillgänglighet, innovationsprocesser och tillväxt – En litteraturöversikt*. Jönköping; JIBS DOI: *Tillgänglighet, innovationsprocesser och tillväxt – En litteraturöversikt*. Jönköping; JIBS

²³⁸ OECD (2014). "OECD rural policy reviews: Innovation and modernising the rural economy." Paris: OECD Publishing.

²³⁹ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²⁴⁰ Företagarna 2016. Tillväxt i hela landet – Företagarnas perspektiv på landsbygden.

²⁴¹ Edling, J. 2016. Statligt stöd till företag och organisationer i stad och landsbygd. Underlag till Landsbygdskommittén.

²⁴² Backman, M. (2013) Nyföretagande och närheten till finansiellt kapital. Polycysammanfattning från Entreprenörskapsforum.

²⁴³ Malmström, M. m.fl. 2016. Hållbara bedömningsmodeller: Banker och jämlikhet i näringslivet, från avsnittet Description of the project in relation with the research frontier. Ansökan om finansiering från Vinnova till forskningsprojekt.

²⁴⁴ Buera, Francisco J., and Yongseok Shin (2010), Financial frictions and the persistence of history: A quantitative exploration. No. w16400. National Bureau of Economic Research, 2010.

Liten mångfald i näringsliv och arbetskraft

Ekonomisk forskning visar att uthållig ekonomisk tillväxt förutsätter en hög förmåga till anpassning och förnyelse. Urbana miljöer har, tack vare sin mångfald och täthet, ofta en bättre anpassningsförmåga än glesa miljöer. Detta beror på att mångfald i utbud och efterfrågan ökar platsens förmåga till nytänkande och omvandling i perioder av ekonomisk nedgång. Det handlar till stor del om att kunna anpassa näringslivet efter hastiga förändringar i omvärlden. På regional nivå innebär en sådan anpassningsförmåga att arbetskraft och kapital på ett snabbt och enkelt sätt kan flyttas mellan olika sektorer i den regionala ekonomin. På mindre orter är näringslivsstrukturen ofta tämligen ensidig med ett fåtal branscher och ibland endast några få arbetsgivare. Sådana orter tenderar också att ha liten mångfald i arbetskraft med avseende på yrkes- och utbildningsinriktningar vilket gör att de har svårt att återhämta sig efter tider av ekonomisk tillbakagång och få till stånd en omvandling i näringslivet.²⁴⁵

Litet befolkningsunderlag resulterar i bristande samhällsservice och infrastruktur

En minskande befolkning minskar förutsättningarna för att upprätthålla en god samhällsservice och bra infrastruktur, eftersom kostnaden per användare blir för hög när befolkningen understiger en viss kritisk volym. Färska studier visar att tillgängligheten till service varierar geografiskt och under de senaste åren har det skett en generell försämring av tillgängligheten till service, i synnerhet i de glesa landsbygderna.²⁴⁶ Stora delar av landsbygden släpar också efter vad gäller investeringar i infrastruktur och utbyggnaden av bredband med hög överföringskapacitet, vilket försvårar arbetspendling och arbete och studier på distans. Även den småskaliga infrastrukturen är viktig för företagande och liv på landsbygden inte minst för att tillgängliggöra landsbygdens naturvärden för besökare. Detta gör att landsbygdens attraktionskraft för såväl företagande som boende minskar.²⁴⁷

Bostadsbyggandet släpar efter på landsbygden

Enligt Boverket (2018) anger 243 kommuner ett underskott av bostäder.²⁴⁸ Många av dessa är landsbygdskommuner. Detta uppdämda behov av bostäder uppmärksammas bland annat i landsbygdskommitténs slutbetänkande.²⁴⁹ Det är även svårt för boende på landsbygden att få lån att renovera eller bygga hus på grund av att fastighetspriserna utvecklas svagt på många landsbygder.²⁵⁰ Detta gör att bostadsstandarden släpar efter.

Litet utbud av nöjen, kultur och andra fritidsaktiviteter

Forskning visar att det finns mer än arbetsmarknaden som påverkar val av bostadsort. Bland dessa lyfts tillgång till kultur, nöjen och shopping fram som sådant som starkt bidrar till

²⁴⁵ Backman, M., Bjerke, L. Johansson, S., Wallin, T., and Wixe, S. (2014) *Mångfald och utveckling av långsiktigt hållbara innovationsmiljöer*. Jönköping; JIBS. DOI: <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:900875/FULLTEXT01.pdf>

²⁴⁶ Tillväxtanalys (2015)

²⁴⁷ Regeringen (2015) *Service i glesbygd*. SOU 2015:35

²⁴⁸ Boverket (2018), Bostadsmarknadsenkäten 2018.

²⁴⁹ Regeringen (2017) *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd* SOU 2017:1

²⁵⁰ Hela Sverige ska leva, länsbyggerådet Örebro län (nr 2, 2017)

platsers attraktionskraft.²⁵¹ Landsbygderna kan generellt inte konkurrera med städerna i detta avseende. Detta gäller i synnerhet för den mer glesa landsbygden där restiden till större tätorter är lång.

Möjligheter

Globalisering gör färre företag beroende av närhet till den inhemska marknaden

En ökad globalisering innebär att allt fler företag säljer på utländska marknader. Detta innebär att för många företag är närhet till den inhemska marknaden inte en förutsättning för att uppnå skalfördelar och få en kostnadseffektiv produktionsvolym.²⁵²

Urbaniseringens baksida ökar landsbygdernas attraktionskraft

Storstädernas snabba tillväxt ger ökad trängsel i storstadsregionerna. Den visar sig i höga bostadspriser, långa bilköer, överbelastad kollektivtrafik, köer i omsorgen, stora barngrupper i förskolan etc. Denna baksida av storstadslivet innebär att mindre landsbygdsdominerade kommuner kan erbjuda en mer attraktiv boendemiljö med jämförelsevis hög livskvalitet. Detta gäller särskilt för landsbygder i regioner med stark arbetsmarknad och goda möjligheter till arbetspendling. I sådana regioner finns en tendens att mindre kommuner utvecklas till rena boendekommuner med en betydligt större nattbefolkning än dagbefolkning.²⁵³

Den tjänstebaserade ekonomin växer även i landsbygderna

Svensk ekonomi består i allt högre grad av tjänsteproduktion. Statistik över sysselsättning och förädlingsvärden visar att det i stora drag är samma branscher som växer i städer och landsbygder. Detta innebär att både tjänstesektorn i stort och de mer kunskapsintensiva tjänsteföretagen växer även i landsbygderna, trots att sådana många tjänstebaserade verksamheter har tydliga lokaliseringsfördelar på platser som erbjuder en stor och tät marknad i närområdet.²⁵⁴

Av specifikt intresse bland tjänstenäringarna är besöksnäringen. Detta är en näring som växer på landsbygden och många naturtillgångar skulle kunna exploateras mer för att utveckla upplevelser och rekreation.²⁵⁵ Besöksnäringen har inneboende självförstärkande mekanismer som gör att den kan ha stor potential att bidra till platsens utveckling. Detta beror på att företag inom besöksnäringen ofta är komplement snarare än substitut till varandra. Platsens attraktivitet som besöksmål ökar med antalet turismorienterade företag

²⁵¹ Florida, R. (2002) *The rise of the creative class*;

²⁵² Jordbruksverket (2012) *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

²⁵³ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015). Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI:

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²⁵⁴ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI:

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²⁵⁵ Bjerke, L. och Johansson, S. (2018) *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6. DOI:

<https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-647-6.pdf?issuusl=ignore>

tillsammans med platsens övriga utbud.²⁵⁶ Detta innebär att besöksnäringens tillväxt kan förmodas vara självförstärkande på så vis att ju fler turismrelaterade tjänster som en plats erbjuder, desto fler besökare attraherar den och därmed växer också efterfrågan på sådana tjänster, vilket i sin tur leder till fler företag etableras inom besöksnäringen osv.²⁵⁷

Digitalisering kan ge affärsmöjligheter och minska betydelsen av geografiska avstånd

Digitaliseringen påverkar alla delar av samhället och driver fram nya lösningar och strukturer. I takt med att ny teknik, nya tjänster, nya digitaliserade arbetssätt och nya användarmönster och modeller för resursdelning utvecklas och får spridning, ökar digitaliseringens bidrag till ekonomisk tillväxt, social välfärd och bättre miljö. Digitaliseringen kommer därigenom sannolikt också att bidra till att de fysiska avstånden minskar i betydelse.²⁵⁸

En ökad digitalisering med nya verktyg för kommunikation är en förklaring till att tjänstemarknaderna blivit mindre avståndskänsliga. Ökad digitalisering i samhället i stort kan också öka möjligheterna att arbeta eller studera på distans. Över tid kan man se att kopplingen mellan bostadsort och arbetsort har blivit svagare. En stor del av svenskarna har ett s.k. second home.²⁵⁹ Bättre möjligheter till distansarbete kan leda till att landsbygders arbetsmarknader får bättre förmåga att attrahera yngre arbetskraft med högre utbildning. Detta kan i sin tur leda till bättre kompetensförsörjning och bättre matchning på arbetsmarknader i landsbygderna.

Digitaliseringen kan också bidra till ökad social hållbarhet genom nya metoder för att tillhandahålla offentlig och kommersiell service, genom nya modeller för att tillgängliggöra kultur och genom att skapa digitala mötesplatser.

Intresset för landsbygden ökar

Mellan 2010 och 2016 ökade befolkningen i svenska landsbygder i absoluta tal för första gången sedan 1980-talet, med 16 000 personer.²⁶⁰ Dessutom växte sig lönesummorna starkare i landsbygdskommuner än i stadskommuner under perioden 2002 till 2010.²⁶¹ Att intresset för landsbygden ökar yttrar sig också genom en ökande landsbygdsturism. Besöksnäringen ökar i omsättning i alla typer av kommuner och sysselsättningen inom

²⁵⁶ Crouch, G. I. (2011). Destination competitiveness: an analysis of determinant attributes. *Journal of Travel Research*, 50(1), 27-45.

²⁵⁷ Bjerke, L. och Johansson, S. (2018) *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6. DOI: <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-647-6.pdf?issuysl=ignore>

²⁵⁸ Andersson, Å. E., Johansson, B & Anderson, W. (2003) *Economics of Disappearing Distance*, Cornwall; Ashgate Publishing

²⁵⁹ Tillväxtanalys. (2009). Befolkning, service och företagande i Sveriges gles- och landsbygder *Tillväxtanalys Rapportserie No. 2009:10*.

²⁶⁰ SCB. 2018 Befolkningen ökar svag på landsbygden.

²⁶¹ https://www.regeringen.se/496717/contentassets/b794e85018304675b1a98fc182b8c9ea/pa-vag-mot-en-ny-politik-for-sveriges-landsbygder---landsbygdernas-utveckling-mojligheter-och-utmaningar-sou_2016_26.pdf

besöksnäringen ökar mer än i övriga ekonomin i alla kommuntyper utom de som är mest avlägset belägna.²⁶²

Företagsamhet skapar arbetstillfällen och lokal utveckling

De som väljer att bo på landsbygden har ofta en stor kreativitet i hur man skapar sin försörjning och ett gott liv. Landsbygdens entreprenörer drivs många gånger av andra drivkrafter än att skapa sig en stor förmögenhet. Sådana drivkrafter handlar i stället ofta om att skapa ett gott liv för sig själv och sin familj på en plats där man måste skapa sina möjligheter själv.²⁶³

En möjlighet för lokal utveckling är att skapa bättre förutsättningar för kombinatorer. Med goda förutsättningar att kombinera deltidsarbete med eget företagande inom kreativa näringar som musik, foto, konst osv. är kombinatorer en viktig lokal samhällsutvecklande kraft. Denna grupp av företagare är större än vad många tror och skapar tillsammans många arbetstillfällen på mindre orter där det inte går att livnära sig fullt ut som kulturarbetare.²⁶⁴

Invandring ger tillskott av människor och arbetskraft

För att få långsiktig utveckling med god levnadsstandard och hög välfärd måste befolkningen öka på många platser i Sveriges landsbygder. Dessutom är inflyttning av personer i arbetsför ålder av särskilt stor vikt för att inte försörjningsbördan ska öka och den naturliga befolkningstillväxten ska stanna av. Detta gäller särskilt för de mer avlägset belägna och glest befolkade landsbygderna.²⁶⁵

Leader-metoden är framgångsrik och väl etablerad

Det finns en fungerande och väl etablerad modell för lokal utveckling som kan spridas och utvecklas ytterligare för att främja landsbygdernas utveckling. Leader eller LLU (Lokalt Ledd Utveckling) är en metod, som genom att verka nerifrån och upp, visat sig vara ett effektivt sätt att bygga upp kapacitet och främja social inkludering, bidra till fattigdomsminskning och jobbskapande i den lokala ekonomin.²⁶⁶

Sociala innovationer kan utveckla landsbygderna

Social innovation lyfts fram som ett viktigt verktyg för samhällets utveckling och det finns många exempel på hur sociala innovationer utvecklar enskilda platser.²⁶⁷ Befolkningen på landsbygden har ofta ett starkt engagemang och på mindre orter finns ofta en större transparens och enighet kring behov och problem som behöver lösas.

²⁶² Bjerke, L. och Johansson, S. (2018) *Besöksnäring i städer och på landsbygd – dess utveckling för kommunerna*. Sveriges kommuner och landsting, ISBN 978-91-7585-647-6. DOI: <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-647-6.pdf?issuusl=ignore>

²⁶³ Stathopoulou, S., Psaltopoulos, D., & Skuras, D. (2004). Rural entrepreneurship in Europe: a research framework and agenda. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 10(6), 404-425.

²⁶⁴ Nordström, C. (2015) *The Passionate Combining Entrepreneurs*, Doktorsavhandling i företagsekonomi, Mittuniversitetet Östersund

²⁶⁵ Regeringen (2016) *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. SOU 2016:26

²⁶⁶ Enligt Kommissionens meddelande COM 2017:713

²⁶⁷ Vinnova (2018) *Social innovation i Sverige - Kartläggning av ekosystemet för social innovation*. Vinnova Rapport VR 2018:01

Hot

Globalisering skärper konkurrensen och ökar utsatthet för konjunktursvängningar

Många landsbygdskommuner är mer specialiserade mot näringar där förädlingsgraden är jämförelsevis låg, exempelvis areella näringar och lågteknologisk tillverkningsindustri. Detta gör att stora delar av näringslivet på landsbygden är utsatt för stark konkurrens från låglöneländer.²⁶⁸ Detta innebär också att företag som säljer på utländska marknader blir mer utsatta för internationella konjunktursvängningar. Orter med få arbetsgivare och liten mångfald i näringslivet kan drabbas hårt av vikande efterfrågan på viktiga exportmarknader som leder till varsel eller nedläggningar inom en enskild bransch.²⁶⁹

Urbaniseringen ökar klyftan mellan städer och landsbygd

Urbanisering innebär att landsbygderna under lång tid har dränerats på högutbildad arbetskraft.²⁷⁰ Samtidigt blir landets produktion alltmer kunskapsbaserad vilket gör kunskap och kompetens till en allt viktigare produktionsfaktor.²⁷¹ Den svaga tillgången till kompetens på många mindre orter försvårar omställningen till en mer kunskapsintensiv produktion och minskar möjligheterna att ta del av nationella satsningar på forskning och innovation.

Urbaniseringen innebär också att fastighetsmarknaden utvecklas svagare på landsbygder än i städer. Detta gör förvisso att det finns prisvärda bostäder i ett kortsiktigt perspektiv, men på lång sikt finns en svag förväntad värdeökning på dessa fastigheter, vilket minskar investeringsviljan. Den svaga prisutvecklingen på fastigheter i landsbygderna har medfört en åtstramad utlåning med höga krav från bankernas sida vilket försvårar finansieringsmöjligheterna och därmed också tillgången till kapital. Fastigheter i glesa miljöer fungerar mer sällan som säkerhet när företagaren ansöker om lån.²⁷² Detta är ett potentiellt hot mot entreprenörskap och nyföretagande, som i hög grad bygger på lånefinansiering med fast egendom som säkerhet.²⁷³

Tjänstesektorn växer snabbare i städer än i landsbygder

Tjänstesektorn står för merparten av nytilkomna företag och arbetstillfällen.²⁷⁴ I många landsbygder växer tjänstesektorn långsammare än i stadskommunerna, vilket kan leda till att fler personer i arbetsför ålder och fler entreprenörer lämnar landsbygderna.²⁷⁵

²⁶⁸ Jordbruksverket (2012) *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

²⁶⁹ Backman, M., Bjerke, L. Johansson, S., Wallin, T., and Wixe, S. (2014) *Mångfald och utveckling av långsiktigt hållbara innovationsmiljöer*. Jönköping; JIBS DOI: <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:900875/FULLTEXT01.pdf>

²⁷⁰ Bjerke, L. och Mellander, C. (2017) "Moving Home Again? Never! The Location Choices of Graduates in Sweden." *Annals of Regional Science*, Vol. 59:707 – 729

²⁷¹ Jordbruksverket (2012) *Arbete och liv på landsbygden*, Jordbruksverket Rapport Nr. RA12:19

²⁷² Företagarna (2013) *Perspektiv på landsbygdsföretagande Landsbygdsföretagarnas villkor och verklighet*

²⁷³ Regeringen (2016) *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet*. SOU 2016:72

²⁷⁴ Heyman, F. Norbäck P.-J. och Persson L. (2013) "Jobbdynamiken i svenskt näringsliv 1990 till 2009 – teori och empiri" *IFN Policy Paper* Nr. 60 2013

²⁷⁵ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) *Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder*. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

Klimatanpassning kan medföra högre kostnader för landsbygdsföretagen

Samhällets omställning till en fossilfri ekonomi kan under en omställningsperiod medföra högre skatter på fossila bränslen och transporter. Detta slår hårdare mot företag i avlägset belägna och glest befolkade områden eftersom behovet av transporter är större i dessa områden. I sådana områden är också behoven av persontransporter större, vilket gör att högre skatter på drivmedel kan minska arbetspendling och därmed få negativa konsekvenser på kompetensförsörjningen i landsbygderna.

Globalisering och digitaliseringen innebär att många enklare jobb försvinner

Höga arbetskraftskostnader och jämförelsevis stort arbetsgivaransvar gör att företag vars produktion inte kräver särskilt hög utbildningsnivå flyttar sin produktion till andra länder. Höga arbetskraftskostnader i en internationell jämförelse skapar också ett rationaliseringstryck som driver på automatiseringen inom såväl jordbruk som industri, vilket leder till en svag tillväxt i sysselsättning trots en hög tillväxt i produktionsvärden i många landsbygdskommuner.²⁷⁶ Digitaliseringen kommer dessutom att innebära en ökad grad av automation inom stora delar av produktionen. Detta kommer innebära att många enklare jobb försvinner. Digitaliseringen kommer samtidigt medföra ett stort antal nya arbetstillfällen, men dessa kommer att ställa högre krav på utbildning och kompetens.²⁷⁷

Åldrande befolkning ökar försörjningsbördan i landsbygdskommunerna

Det är främst den yngre befolkningen som flyttar för att utbilda sig och/eller starta sitt yrkesliv. Detta innebär demografiska utmaningar för landsbygderna, som på många håll har en åldrande befolkning. Detta urholkar skatteunderlaget i många landsbygdskommuner som får en ökad försörjningsbörda när personer i arbetsför ålder lämnar de mindre kommunerna.²⁷⁸

Urban norm försvårar landsbygdernas utveckling

Den tilltagande urbaniseringen har gjort att en stor del av samhällsplaneringen och därtill kopplade regelverk utgår ifrån stadens specifika förutsättningar och behov. Förutsättningar och behov ser emellertid ofta mycket annorlunda ut i småorter ute i landsbygderna men den större staden står ändå som modell för merparten av all samhällsplanering. Detta gör att landsbygdernas specifika förutsättningar och behov ofta förbises.²⁷⁹

²⁷⁶ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School.

²⁷⁷ Sveriges Riksdag (2017) *Framtidens arbetsmarknad och arbetsliv i den digitala eran*.

Riksdagsförvaltningens utvärderings- och forskningssekretariat. DOI:

<https://www.riksdagen.se/globalassets/06.-utskotten--eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/au-forskningsfragor/rapport-arbetsmarknad-arbetsliv-digitala-eran.pdf>

²⁷⁸ Bjerke, L. och Johansson, S. (2015) Företagande och arbetsliv i Sveriges lands- och stadsbygder. Center for Entrepreneurship and Spatial Economics Jönköping International Business School. DOI:

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/12/RAPPORT-Landsbygdskommitten.pdf>

²⁷⁹ Rönnblom, M. (2014) *Ett urbant tolkningsföretäde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy*.

DOI:

<https://www.jordbruksverket.se/download/18.724b0a8b148f52338a326d3/1413535909399/Rapport+f%C3%B6r+publikation.pdf>

Den s.k. urbana normen färgar också attityder till landsbygden och de verksamheter som pågår där. Exempelvis visar studier av ungas flyttmönster att de som stannar kvar ses som mindre framgångsrika än de som flyttar.²⁸⁰ Rapporteringen kring landsbygden i media fokuserar mer på utmaningar än möjligheter och politiken är ofta inriktad på att bevara snarare än att utveckla. Detta skapar en negativ bild av landsbygden. Det saknas i stora delar forskning kring vad som skapar attraktionskraft utanför de urbana miljöerna och vad som får människor att stanna kvar eller flytta till landsbygden.

Städer erbjuder en mer hållbar livsstil

Den ökade medvetenheten kring samhällets utmaningar kopplade till miljö- och klimatförändringar gör att alltfler människor strävar efter en mer hållbar livsstil. Urbaniseringen bidrar till att göra samhället mer hållbart eftersom den täthet som finns i städer gör det är enklare att motivera investeringar i moderna värmeverk, fossilfri kollektivtrafik, effektiva vatten- och avloppssystem mm. Landsbygderna släpar efter i omställningen till mer hållbara boenden och transportsystem, vilket gör att människor som bor i storstäder ofta lämnar ett mindre ekologiskt fotavtryck än människor som bor i landsbygd.²⁸¹

Digitalisering förutsätter bredband av hög kvalitet

Omställningen till en mer digitaliserad tillvaro, både bland företag och privatpersoner förutsätter tillgång till bredband med hög överföringskapacitet.²⁸² Om bredbandsstandarden släpar efter på landsbygden kommer många användare att exkluderas från tjänster som i framtiden enbart kommer att erbjudas i digital form.

4.3.c Adressera samhällets förväntningar på mat och hälsa

Styrkor

Svenska jordbrukare producerar säkra livsmedel av hög kvalitet

Svenskt jordbruk kännetecknas av en ansvarsfull användning av läkemedel och bekämpningsmedel.²⁸³ Regelverk gör att det finns en hög säkerhet genom hela livsmedelskedjan, vilket gör att svenska konsumenter har ett stort förtroende för svenskproducerade livsmedel.²⁸⁴

²⁸⁰ Svensson, L. (2006) *Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungas utflyttning från mindre orter*. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Avdelningen för sociologi (SOC). Linköpings universitet, Filosofiska fakulteten.

²⁸¹ Jordbruksverket (2012) *Hållbar samhällsutveckling - vad innebär det?* Jordbruksverket Rapport Nr RA12:40

²⁸² Regeringen (2017) *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi*. DOI: https://www.regeringen.se/49adea/contentassets/5429e024be6847fc907b786ab954228f/digitaliseringsstrategin_slutlig_170518-2.pdf

²⁸³ Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2016, Livsmedelsverkets rapportserie NR 8 2018, Kontroll av restsubstanser i levande djur och animaliska livsmedel 2016, Livsmedelsverkets rapportserie NR 6 2018.; Miljömålsberedningen, Naturvårdsverket

²⁸⁴ Regeringen (2016) *En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104

God djuromsorg och högt smittskydd minskar risken för resistens

Svensk djurhållningen sker med god omsorg vilket ger friska djur friska.²⁸⁵ Sverige har lägst användning av antimikrobiella veterinärmedicinska medel av alla EU-länder, liksom relativt stabila och låga nivåer av antimikrobiell resistens hos djur.²⁸⁶ Sverige är fritt från många smittsamma djursjukdomar.²⁸⁷ Sverige har effektiva strategier för att främja rationell användning av antimikrobiella veterinärmedicinska medel och antibiotika och begränsa spridningen av antibiotikaresistens.²⁸⁸

God tillgång till veterinär service i hela landet

Det finns regler som tryggar tillgång till veterinär service i hela landet.²⁸⁹ Antalet privata veterinärstationer har dessutom ökat under det senaste decenniet, vilket resulterat i både fler ambulerande veterinärer och fler veterinärkliniker.

Regelverk garanterar livsmedelssäkerhet och konsumentens behov av information

Det finns ett väl utvecklat regelverk som ger garantier för att svenska livsmedel är säkra att konsumera.²⁹⁰ Olika typer av märkningar fyller konsumenternas behov av information kring hälsa, miljö, ursprung osv.

God samverkan ger effektiv krishantering

Vid olika kriser som drabbat svenskt jordbruk men även inom livsmedelsstrategin har hela näringen samverkat för att tillsammans hitta lösningar.²⁹¹ Starka institutioner bidrar också till hög beredskap.

Svagheter***Jordbrukets andel av den totala ekonomin är liten***

Jordbruk utgör en liten del av samhällsekonomin och sysselsätter en minskande andel av landets arbetskraft, vilket gör att den får låg prioritering i forsknings- och näringspolitik.²⁹²

Bristande kunskap om jordbrukets bidrag till kollektiva nyttigheter

Allmänheten har låg kunskap om kopplingen mellan svenskproducerad mat och andra värden i samhället som ett rikt och varierat landskap, biologisk mångfald, djurvälstånd och säkra livsmedel.²⁹³

²⁸⁵ Antibiotika och djur inom EU, SVA Sverige Veterinärmedicinska anstalt, 17 oktober 2017

²⁸⁶ DG(SANTE) 2017-6201. Final report of Fact-finding mission carried out in Sweden from 10 October 2017 to 18 October 2017 in order to gather information on the prudent use of Antimicrobials in animals.

²⁸⁷ Surveillance of infectious diseases in animals and humans in Sweden 2016, SVA 2017

²⁸⁸ Folkhälsomyndigheten & SVA. 2016. SWEDRES|SVARM. *Consumption of antibiotics and occurrence of antibiotic resistance in Sweden.*; Regeringskansliet (2016) *Svensk strategi för arbetet med antibiotikaresistens* S2016/02971/FS.

²⁸⁹ Förordning (2009:1464, 10-12 §) med instruktion för Statens jordbruksverk

²⁹⁰ Livsmedelslag (2006:804)

²⁹¹ Handlingsplan mjölk, LRF, Handlingsplan gris, Svenskaköttföretagen

²⁹² Jordbrukets bidrag till bruttonationalprodukten till marknadspris 1995–2016 enligt ENS2010, nationalräkenskaperna SCB

²⁹³ Jordbrukets betydelse för en levande landsbygd – En litteraturöversikt, Jordbruksverk 2016:6

Höga kadmiumhalter i vissa markområden

Vissa svenska jordar har höga kadmiumhalter.²⁹⁴ Detta kan medföra högre koncentrationer av kadmium i livsmedel, vilket utgör en hälsorisk.

Möjligheter***Brett förankrad målsättning om ökad svensk livsmedelsproduktion***

Det finns en bred uppslutning i samhället kring den livsmedelsstrategi som beslutades under 2017. Livsmedelsstrategin ger en samsyn om de långsiktiga målen för svensk jordbruk.²⁹⁵ Inom den handlingsplan som lagts fram av regeringen finns det åtgärder för ökad produktion till exempel genom att stödja växtförädling och vattenbruk.²⁹⁶

Hög medvetandegrad bland konsumenterna skapar efterfrågan på svenska livsmedel

Svenska konsumenter har stort förtroende för svenska livsmedel vilket visar sig i en prispremie på svenskproducerade livsmedel i detaljhandeln.²⁹⁷

Den ekologiska produktionen ökar

Möjligheten att ekologisk produktion gynnas, exempelvis genom Livsmedelsstrategin och genom den handlingsplan som Jordbruksverket tillsammans med ett antal organisationer har tagit fram.²⁹⁸ Ökad efterfrågan på ekologiska livsmedel gör också att produktionen stimuleras utifrån rådande marknadsvillkor.

Hot***Klimatförändringar leder till större variation i jordbrukets avkastning***

Globala klimatförändringar leder till större vädervariationer, vilket ökar variationen i avkastningsnivåer från år till år.²⁹⁹ Detta ökar osäkerheten kring tillgång till svenska livsmedel.

Färre veterinärer specialiserar sig på jordbrukets produktionsdjur

Den ökade förekomsten av sällskapsdjur och hästar gör att allt fler veterinärer inriktar sig på denna, oftast mer lukrativa, del av marknaden. Detta kan leda till brist på veterinärer som riktar in sig på jordbrukets produktionsdjur.³⁰⁰

Globaliseringen ökar risken för smittspridning

²⁹⁴ Naturvårdsverket. 2015. Mål i sikte - fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålen. Analys och bedömning av de 16 miljökvalitetsmålen i fördjupad utvärdering 2015. Volym 2 av rapport 6662.

²⁹⁵ Riksdagsskrivelse 2016/17:338

²⁹⁶ Regeringens handlingsplan: En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, 2017

²⁹⁷ Regeringen. 2017. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.*

”Livsmedelsstrategin” Prop.2016/17:10.

²⁹⁸ Regeringen. 2017. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.*

”Livsmedelsstrategin” Prop.2016/17:10.

²⁹⁹ Vegetationsperiod, SMHI

³⁰⁰ Djurens hälso- och sjukvård – i ett tioårsperspektiv, Jordbruksverket 2013:19

Ökade internationella varuflöden gör att riskerna för spridning av smittor och växtskadegörare ökar. Dessa smittämnen och skadegörare kan gömma sig i såväl livsmedel och foder som emballage och transportfordon. Detta ökar sannolikheten för större utbrott av smittsamma djursjukdomar och även utbrott av smittsamma sjukdomar som drabbar människor eftersom det är svårare att garantera säkerheten i importerade livsmedel än i inhemskt producerad mat.³⁰¹

Mängden märkningssystem och certifieringar försvårar för såväl producenter som konsumenter

Det finns många olika märkningssystem för livsmedel, vilket gör att konsumenterna kan ha svårt att skilja på olika märkningar.³⁰² Olika certifieringar gör också att producenterna belastas, inte minst av ökad administration och kontroll.

Ökad antibiotikaresistens hotar såväl animalieproduktion som människors hälsa

Tillgången till verksam antibiotika kan minska, vilket är ett hot mot möjligheten att ha djurhållning och producera hållbara livsmedel.³⁰³

UTKAST

³⁰¹ Årsrapport över anmälningspliktiga djursjukdomar 2015, Jordbruksverket

³⁰² Märkning av färdigförpackade livsmedel, Livsmedelsföretagen 2016

³⁰³ Förordning (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk.

Från: [Andersson Mariah](#)
Till: [Region Kronoberg Officiell brevlåda](#)
Ärende: Inbjudan Regional konferens Resurscentrum för våldsutsatta 22/1
Datum: den 14 december 2018 12:39:19
Bilagor: [Inbjudan regional konferens Resurscentrum 190122.pdf](#)

Hej!

Länsstyrelsen i Kronobergs län bjuder in till en regional konferens om Resurscentrum för våldsutsatta, i Kosta den 22 januari 2019. Konferensen inleds av Landshövding Ingrid Burman, medverkar gör även Länsstyrelsen Östergötland och regionala representanter från socialtjänst, polis och region.

Inom ramen för det intensifierade arbetet på området mäns våld mot kvinnor, fick länsstyrelserna i regeringsbeslut den 18 december 2017 i uppdrag att stödja utvecklingen av resurscentra på några platser i landet för personer som utsatts för våld av närstående, med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Kronoberg är ett av fyra pilotlän som utsetts att starta upp ett resurscentrum under 2019. Pilotverksamheter är första ledet i en långsiktig nationell målsättning att resurscentra ska finnas tillgängliga för invånare i alla län för att nå målet om en jämlik tillgång till stöd och hjälp. Resurscentra ska vara ett komplement till ordinarie skydd- och stödstrukturer till våldsutsatta, men också ge stöd till yrkesverksamma att själva stötta utsatta.

Resurscentrum ska vara myndighetsgemensamt och socialtjänst, polismyndigheten och hälso- och sjukvården har lyfts som särskilt viktiga aktörer. Samtliga nämnda aktörer deltar aktivt i planeringen för resurscentrum i Kronoberg och Ledningsgruppen för samordning av länets hälso- och sjukvård och socialtjänst har utsett Växjö kommun till huvudman. Ytterligare myndigheter och civilsamhällesaktörer som på olika sätt jobbar med våldsutsatta behöver involveras och knytas till verksamheten i olika utsträckning.

Inbjudan bör vidarebefordras till Regionfullmäktiges ledamöter, regionstyrelsens ledamöter, de olika nämnderna, chefer inom hälso- och sjukvårdsorganisationen och regional utveckling och andra berörda parter. Under konferensen kommer vi att berätta om och samtala kring uppbyggnaden av ett resurscentrum i Kronoberg ur både ett nationellt och regionalt perspektiv. Välkommen med er anmälan senast den 14 januari!

Vänliga hälsningar,

Mariah Andersson

Projektledare Mäns våld mot kvinnor och Våld i nära relation

Enheten för Social hållbarhet

Telefon: 010 223 73 96

Länsstyrelsen i Kronobergs län / County Administrative Board of Kronoberg

SE-351 86 VÄXJÖ / Telefon: +46(0)10 223 70 00

Besöksadress: Kungsgatan 8, Växjö

Du hittar information om hur länsstyrelsen behandlar personuppgifter på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd

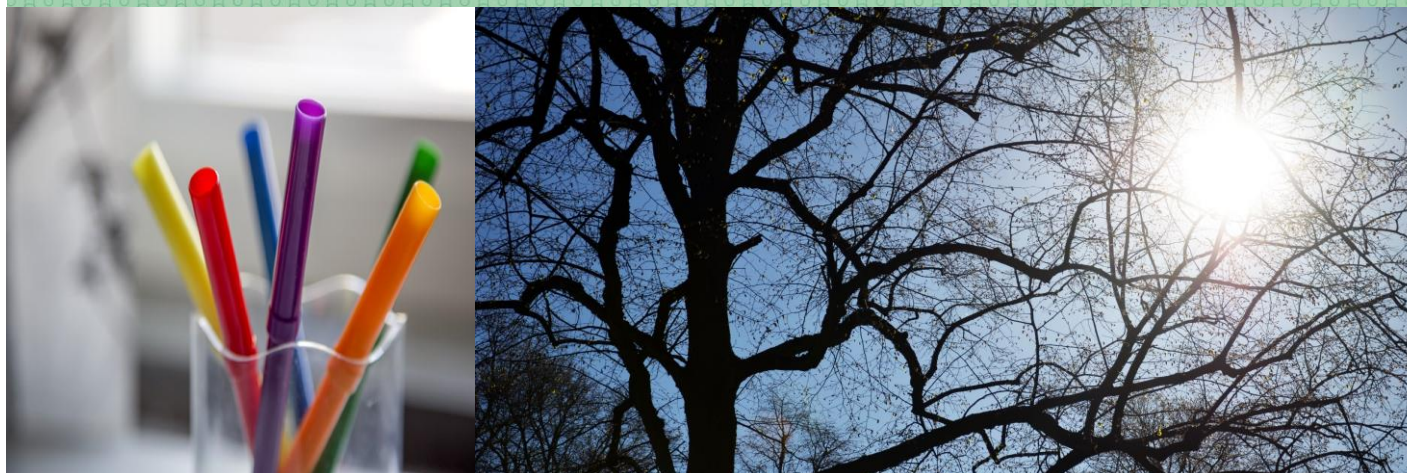

Vi arbetar för alla människors lika värde

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGSLÄN

www.lansstyrelsen.se/kronoberg

Inbjudan

Välkommen till regional konferens om Resurscentra

Länsstyrelserna hälsar välkommen till en dag där vi ska skapa en gemensam kunskapsbas för resurscentra samt ges möjlighet att utöka och förbättra samverkan mellan olika parter.

Målgrupp är politiker, chefer och strateger med ansvar för våldsutsatta.

PLATS

Kosta Boda Art Hotel, Kosta

TID

den 22 januari 2019 kl. 09.00-16.15

ANMÄLAN

Senast den **14 januari 2019** till mariah.andersson@lansstyrelsen.se

Meddela oss eventuella allergier eller annat som kan vara viktigt för oss att känna till.

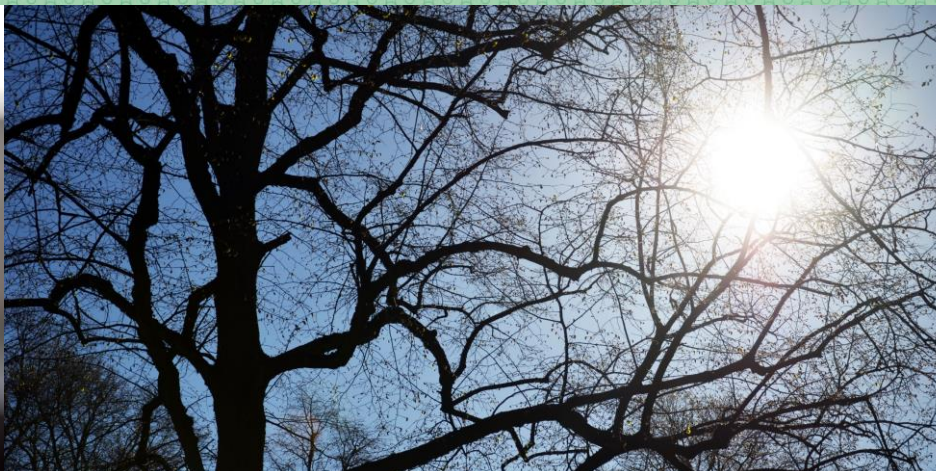

LÄNSSTYRELSEN
I K R O N O B E R G S L Ä N

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Inbjudan

Innehåll

- 09.00 Fika och registrering
- Landshövding Ingrid Burman hälsar välkommen och Malin Almqvist presenterar uppdraget
- Nationella kompetensteamet - Att stödja barn och unga
- Barnrättsperspektivet
 - Skyddsperspektivet
 - Att möta barn och vuxna i samma verksamhet
- 12.00 Lunch
- Regional lägesbild
- Fika
- Workshop och samtal
- Fortsatt samverkan
- 16.15 Dagen avslutas

LÄNSSTYRELSEN
I K R O N O B E R G S L Ä N

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Från: [Info | Folk och Kultur](#)
Till: [Info Folk och Kultur](#)
Ärende: Välkommen till Folk och Kultur 2019
Datum: den 5 december 2018 14:28:06

Till dig som är förtroendevald i kommun, landsting och region.

Hej!

I februari i år anordnades den första upplagan av det kulturpolitiska konventet Folk och Kultur. Förra året arrangerade organisationer, företag, kulturskapare och myndigheter fler än 230 programpunkter och ett stort medialt intresse följde. Närvarande på konventet var tre av våra partiledare, samtliga av riksdagens kulturpolitiska talespersoner och på länk hade vi statsministern. I fokus stod den regionala kulturpolitiken och för samtliga närvarande fanns en gemensam känsla av att detta var någonting efterlängtat.

Kanske är nästa års konvent, Folk och Kultur 2019, ännu viktigare än årets. Väljarna vill veta vart politiken är på väg och hur deras förtroende kommer förvaltas kommande valperiod. I februari 2019 är ni därför mer än välkomna att delta för att få möjlighet att möta den insatta och intresserade publik som kommer samlas i Eskilstuna under tre dagar för att diskutera, lyssna och mötas. Programmet för branschdagarna (onsdag - fredag) kan ni se [här](#). Drygt 130 arrangörer är redan anmälda och klara, och antalet programpunkter har redan överstigit förra årets.

Folk och kultur erbjuder i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting seminariet "Uppdrag Kulturpolitik" som utgår från din roll som politiker och det kulturpolitiska fältets grund och heta frågor. Louise Andersson, kulturpolitisk expert på SKL, berättar: Med utgångspunkt i en ny mandatperiod och nya förtroendevalda erbjuder vi en plattform för kunskapsinhämtning, erfarenhetsutbyte och samtal kring strategier, möjligheter och utmaningar på det kulturpolitiska området.

Vi på Folk och Kultur hoppas på att se er i Eskilstuna, 6-9 februari 2019. För mer information, kontakta projektledare Linde Sjöstedt linde.sjostedt@folkochkultur.se eller 073 709 28 88, och för att anmäla dig går du in [här](#).

Vänliga hälsningar,

Nina Björby (S), ordförande Regional Musik i Sverige

Yvonne Hagberg (S), ordförande Läns museernas samarbetsråd

Åsa Kratz (S), ordförande Länsteatrarna Sverige

info@folkochkultur.se
www.folkochkultur.se

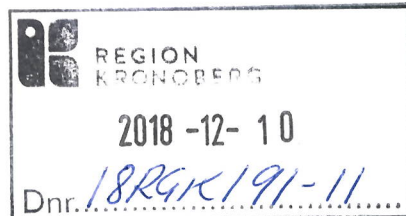
Val av ombud samt
ersättare till Kommuninvests
föreningsstämma 2019

19

18RGK191

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och landsting i samverkan

2018-12-07

Region Kronoberg

351 88 VÄXJÖ

Dags att anmäla ombud till Kommuninvests föreningsstämma

Torsdagen den 11 april 2019 genomförs Kommuninvests föreningsstämma på Waterfront Hotel i Stockholm. Varje medlem äger en röst på den formella stämman.

Vi vill därför be er att meddela oss vem som utses att vara ordinarie ombud respektive ersättare. För oss vore det mycket värdefullt om följande uppgifter kan vara oss tillhanda före den 15 mars 2019:

Ordinarie ombud	Ersättare
Namn:	Namn:
E-postadress:	E-postadress:
Mobilnummer:	Mobilnummer:

Uppgifterna om ombud och ersättare samt bestyrkt kopia av beslutsprotokollet skickas till oss via e-brev till office@kommuninvest.se eller som traditionella pappersdokument till Kommuninvest, Box 124, 701 42 Örebro.

Separat anmälan av ombudets och ersättarens faktiska deltagande

Görs av ombudet via www.kommuninvest.se. Notera att anmälan måste göras via vår hemsida, eftersom vi där fångar in speciella frågor om mat, närvaro på föreläsningar m.m. Det räcker inte med att vi får reda på vem som utsetts. Vi behöver veta vem eller vilka som kommer.

Med vänliga hälsningar
KOMMUNINVEST EKONOMISK FÖRENING

Caroline Robertsson
Administrativ samordnare

Kommuninvest i Sverige AB (publ). Org nr: 556281-4409. Styrelsens säte: Örebro
Kommuninvest Ekonomisk förening. Org nr: 716453-2074. Styrelsens säte: Örebro
Kommuninvest Fastighets AB. Org nr: 556464-5629. Styrelsens säte: Örebro

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro • Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2
Tel: 010-47 08 700 • Fax: 019-12 11 98 • E-post: fornamn.efternamn@kommuninvest.se • Internet: www.kommuninvest.se